

G. GEZELII
BIOGRAPHISKA
LEXICON.

SUPPLEMENT.

A——Ö.

FÖRSÖK

TIL ET

BIOGRAPHISKT
LEXICON

öfver

Namnkunnige, Lärde och Minnesvärde

SVENSKE MÄN,

af

GEORG GEZELIUS.

FJERDE DELEN,

ELLER

SUPPLEMENT

Til de förut utgifne Delar.

A—Ö

STOCKHOLM, UPSALA OCH ÅBO

UTI KONGL. ACAD. BOKHANDELN.

MDCCLXXXVII.

—*Ne quos colere æqvum fuerat, ex hominum memoria abeant, ac ubicunque non adſint præſentia corporis, adſint fama ac prædicatione virtutis*—.

GUST. PERINGER LILJEBLAD.

Omſider får jag nu upfylla det löfte, ſom jag åt en vördad Allmänhet gifvit. Låſare måga ſjelfve dömma, huruvida denna fortſättning ſvarar til deras väntan och min föreſats, at förbättra det felaktiga, at fylla det ofullſtändiga, ſom uti de redan utkomne Tre Delar, tarfvade denna åtgärd; och at derjämte öka denna Samling, med nya Artiklar, värdige ſina rum, och mera utbredde, mer intereſſante, än de fleſte

förut

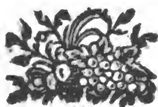
förut tryckte: åtminstone har detta varit mit ögnamärke, och härvid har jag haft all möda, alt efterforskande, osparde. Med vördnad och tacksamhet bör jag äfven här nämnna flere Gynnare, hvilka til detta Supplement räckt mig hjelpsamma händer. Desse äro i synnerhet: *Herr Cancellie-Rådet och Riddaren Schönberg, Herr Öfverſten och Riddaren Gerner, Herr Öfverſten och Riddaren Plaan, Herr Bergs-Rådet af Geijerſtam, Herr Öfver-Directeuren Holmbrinck, Herr Directeuren Hülphers, Herr Magiſter Forſſenius,* m. f. Och det vare desse Herrars heder, mera än min, om Läsare skulle finna större välbehag och nöje uti de här förekommande Lefvernes-Beskrifningar, än uti många af de förr upgifne.

Min åtgärd vid detta Biographiska Lexicon, uphörer icke med denna Fjerde

de Delen. Ännu fortfar jag, at på ſamma ſätt ſamla, både rättelſer, tilläggningar och nya Artiklar, för at i en framtid nyttjas, om ſå hända ſkulle, at Boken någon gång dömdes wärdig en ny uplaga. Under en ſådan tanke, (hwars fullbordan är mera owiſs än wiſs; men altid ſmickrande och upmuntrande för mig ſjelf,) emottager jag hädanefter, lika ſom hittils, med ſärdeles fägnad och ärkänſla, alla de uplysningar, och upgifter af nya Artiklar, hwilka man behagar mig lemna, anhållandes ödmjukeligen, at i denna delen, framdeles icke blifwa bortglömd. Näppeligen öfwerlefwer jag den tid, då en ny uplaga kan påtänkas; Men jag utfäſter mig ſå wårda mina ytterligare Samlingar, at deſſe en gång ſkola finnas at tilgå, når, och om de ſkulle behöfwas. Jag gör detta löfte hwarken af obetänkſamhet eller ſkryt: Det är grun-

dadt

dadt på öfverläggning inom mig sjelf, på hopp om Gynnares biträde, på åhåga at gagna samtida Medborgare, och på et lofligt nit, at utur glömskans mörker, framdraga i ljuset sådane Svenske Mäns minnen, hvilka, den tid de lefvat, ehuru uppå olika vägar, gjort sig berättigade, at af den senaste efterverld vara kände och högaktade.

A.

ABRAHAMSSON PETTER, *Håradshöfdinge.* En man som genom sina utgifna arbeten och sina utbredda kundskaper uti Svenska Lagfarenheten, giordt sit namn vida kändt. I Stockholm föddes han år 1668, Son af Borgaren och Handlanden derstädes *Abraham Persson*, med *Gertrud Månsdotter*. År 1693 emottog han Fullmagt på Dommare-Ämbetet öfver Erlinghundra och flere Härader i Upland; men affattes året efter för Ämbetsfel. — Dommen finnes uti *Palmsköldska Samlingarna*, hvilka på Bibliotheket i Upsala förvaras. Tjensten fick han åter 1704, sedan han emedlertid giordt en resetour innom Tyska Riket. År 1718 vart han Häradshöfdinge öfver Stockholms Läns Lagsagas första Häradsdöme, och tog afsked 1719. Med bibehållande af sit namn blef han adlad *1727* och affomnade ogift 1741 i Stockholm.

Lands och Stads-Lagen, in 12:o utgaf han år 1702, och *Lands-Lagen med Anmärkningar* 1726, *in 4:o* — Förstnämde arbete, en liten Bok, var en tid så eftersökt, at den med twå Ducater Specie betaltes.

(von Stiernmans Geneal. Matr. — Palmsköldiana — C. R. Lagerbrings Större Sammandrag af Sv. R. Hist 4. D. 3 Afden. p. 45 —).

ADELCRANTZ, GEORG JOSUA, *Borgmästare* i Stockholm. Son af Kammarskrifvaren *Josua Törnquist* och dess hustru *Cicilia Andera*, och född i Stockholm 1688. Vid Upsala Lärosäte använde han sin tid nyttigt, och hölt där tvänne *Orationer* vid högtideliga tillfällen, af hvilka den senare öfver *K. Carl XI:ts Kröning*, på Svensk vers, är 1697 tryckt *in fol.* Sedan han lemnat Academien, tog han tjenst vid Slottsbyggnings Staten i Stockholm, där han snart blef Conducteur. År 1704 reste han Utrikes, understödd af et Kongl. Stipendium och fästade i synnerhet sin upmärksamhet vid Architecturens mästerstycken innom Tyskland, Frankrike och Italien. Under vistandet i Frankrike visade han et så sällsamt prof af sina insigter och sin smak uti Byggningskonsten, at Konung Ludvig XIV Sjelf deröfver betygade et särdeles nådigt nöje. I affeende på förevarande Slottsbyggnad i Stockholm, hemkallades han, och gjorde sig förtjent til den honom 1705 gifna Fullmagt, at vara Stads-Architect, på hvilken sedan 1707 följde en annan at vara Kongl. Hof-Architect, och ytterligare benådning med Adelskap. Byggnings - Borgmästare i Stockholm blef han 1718, och dödde 1739. Gift m. *Anna Maria Köhnman. Sönern*, *Öfverhof-Intendenten* m. m. *Carl Fr. Adelcrantz*, och *Hofrätts-Rådet Emanuel Adelcrantz*, uphögdes 1766 uti Friherre-Stånd.

(von

(von Stiernmans Matr. p. 1089 — Suplement til Flor. Stockholm, p. 613. — Friherre Rehbinders nya Matr. p. 120 —).

AHLLÖÖF, LARS, *Råd-och Handelsman* i Arboga. Föddes i denna Stad år 1657. Fadren *Lars Arvedsson*, var Borgare och Skeppare därstädes, och Modren hette *Brita Larsdotter*. Tidigt saknade han Föräldrarne och innom twå års förlopp, mistade han äfven en för hans väl ömmande Morbroder. Af människjor öfverlåten, lemnades han i en tryckande fattigdom. Hos en Hofslagare i Arboga tog han tjenst, och när hans läroår voro til ända, ägde han icke ens de 9 daler och 24 öre Kopparmynt, som til Lådan borde betalas. Denna Summa blef honom skänckt af hans Mästare. Genom flit och trohet, hade han emedlertid vunnit det förtroende hos sin Husbonde, at honom updrogs den lilla rörelse eller småhandel, som denne jemte sit Handtverk idkade. Men ynglingens tankar sträkte sig til framtiden. Han beslöt at begifva sig Utrikes, för at ännu vidare förkofra sig uti sit handtverk. I detta upsåt reste han til Stockholm, utan minsta understöd; men ändrade här sina tankar, och som hans mästa håg var ställd på Handel, så begaf han sig åter til sin födelse-ort. I Arboga vandt han 1689 Burskap, länte sig en liten Summa och skötte sin handternig, både

med förfigtighet och framgång. År 1696, blef han antagen ibland denna Stadens 24 ällta, och 1702 fick han Borgerfkapets enhälliga kallelfe til en Extra-Ord. Rådmansfyssla. Vardt fedan Ordinarie Rådman 1711. Fyra gångor var han Riksdags-man för Arboga, då han med mycken forgfällighet och drift arbetade för denna Stadens bästa. Han utvärkade för sin Stad, följande förmoner: *Tillökning på Lönings-Staten — Källar-frihetens återfående — Förminskning på 20 Båtsmän — Samt hjelp och underflöd för Borgerskapet, til Kongl. Lif-Drabante Corps inqvarterings underhållandet.* — Sit välgörande sinnelag emot Arboga Stad, visade han ännu på flere fätt: Til Stadens Kyrka fkänkte han flere prydnader, och anflog et vist Capital til denna Kyrko-fkruds underhållande: Han beförgde om en få kallad *Rådmans-Präst*, jemte den ordinarie Capellanen, vid Arboga Stads-Kyrka, och gaf därtil en hufvud-ftol, neml. hälften emot den Summa fom Rådmannen *Johan Ahlström* til famma behof förärade af fin förmögenhet: Han gjorde 1724 et Teftamente af 100,000 Dal. K mt. hvaraf Interesset, 4500 Dlr. årligen fkulle utfkiftas til 22 fattige och nödlidande innom Arboga Stad. Således lefver hans namn med välfignelfer, på den ort där han räknat fina mästa dagar: få är han ock icke oförtjent, at uti en vidfträktare krets vara känd, fåfom

en

en rättskaffens Människjovän. Mätt af år och jordisk välmåga, afsomnade han år 1737, uti sit 81 ålders år. Gifte sig f. g. med *Catharina Westerman*; a. g. med Enkan *Beata Månsdotter*. Rådman Ahllööf dödde barnlös, och lemnade sin förmögenhet til arfs åt sin Broders son, *Olof Ahllööf*, hvilken sedan han någon tid tjent innom Kongl. Sv. Hofrätt, benådades 1737 med Assessors Titul. Denne arftagaren fullgjorde icke allenast til alla delar Farbrodrens förordnande, utan lade härtil en ny välgärning för Stadsens öfrige husfattige, hvilka årligen och på vissa tider njuta räntan af et annat Capital om 12,000 Dlr. K:mt. Denna penninge-Summa förblifver äfven evärdeligen en orubbad hufvd-stol til et så vackert ändamål.

(Se Likpr. med Personalier — hållen af P. Lampa, P. et Præp. Arbog. tr. i Stockholm 1737 — Arboga Känning, af Jac. Lohman. tr. i Stockholm 1737 —).

ANGERSTEIN, JOHAN, *Bruks - Idkare*. Dennes Förfäder, måga förut korteligen nämnas. Farfadren *Melchier Angerstein*, idkade Bergshandteringen i Tyskland, och hade där i hela 40 år haft inseende öfver Fursteliga Skogar och Jagter. Fadren, *Anders Angerstein*, ockſå född i Tyskland och Bennikenstein, lade sig tidigt äfven på Bergsväsendet, och kom 1639 til Sverige, i sällskap med flere Tyskar, som til Svenska järnver-

kens uphielpande inkallades och med färdeles ynnest emottogos *). Han kom straxt i tjenst hos då varande myntmästaren *Marcus Kock*, var honom sedermera til biträde vid Avestad Bruks och flere Järnverks anläggningar i orten, förordnades til Bergsfogde 1643, arrenderade en tid Thurbo Bruk i Hedmora Sokn, af sin Svåger *Hans Steffens*, (efven Tysk til börden, Öfver Belgmakare - ålderman för alla Smeder, Bergmästare, och Assessor, 1653) men lemnade Sverige, såsom mindre välbelönt, och tog tjenst 1652, hos Grefven af *Stolberg*, *Königstein*, m. m. *Johan Martin*, såsom *Director öfver dess jern-* *och*

(* Om någon gjorde sig den mödan, at samla och upteckna alla de utlänningars namn, hvilka i Konung *Carl IX*, *Gustaf Adolphs* och *Dr. Christinas* tid, såsom Bergs-och Bruks-Idkare til Sverige inkommo, och uti Bergslagerna sig nedsatte, så skulle detta utgöra et ej ringa antal. Deras minne förtjente värkeligen at uplifvas. Vermeland ensamt, kan däraf upte en vacker längd. Utom *Grawe* och *Chenon*, hvilka nämnas i Wallvikska Ättartalet p. 38. & 40. förtiena at med loford ihågkommas, *Geijer*, *Hermelin*, *Koltboff*, *Knöppel*, med flere — Vestmanland och Dalarne, har ock ordsak, at med förnöjelse ärindra sig deras namn som, inkomne ifrån främmande orter, på hvarjehanda sätt befordrat och uphielpt Silfver - Koppar - Jern - och Messings - Bruks-Verken: *Marcus Kock*, adlad *Cronström* — *Steffens* — *Silentz* — *Jedeur* — *Schulze* — *Dandanell* — *Doms* — *Henzel* — *Hülphers* — *de Tunth* — utom mänge andre, hvilka blifvit Stamfäder för flere hederlige Slägter i Riket.

och *Lütter-we k.* I förväntan af något arf, efter sin afledne Svägerska, *Steffens* Enka, återkom han til Sverige år 1659, men lefde då endast i 9 veckor, och afled på Thurbo, d. 12 Sept. s. å. Han var en förfaren Bergsman. förbättrade mycket Kålare-konsten, och ses ännu i dag på Thurbo Bruks-Skog, flere senlagda kålbottnar, dem han til försöks anställande inrättade. Uti sit gifte med *Anna Cathr. Domb*, hade han 6 Barn, genom hvilka Angersteinska Slägten blifvit fortplantad — Nu til Sonen *Johan.* — Han föddes 1646 på Thurbo Bruk i Hedmora Sokn. Ifrån yngre åren, vandes han vid Bruks-rörelsen, och lade sielf handen både vid kålning och flere Bergsbruket åtföljande Sysslor. Sedan han genom köp blifvit ägare så väl til hela Thurbo Bruk, som Wikmans hyttan med dess åtföljande egendommar, utvidgade han ännu mera sin rörelse och förökade sit välstånd. Också bidrog han därtil, at den då i ödesmål råkade Bitsbergs Jerngrufva, genom en ny nedgång och en af Com. R. *Polhem* påfunnen ($\frac{1}{8}$ mil lång) dubbel stång gång, åter kom i bruk, och bibehåller vid närvarande tid, sit stora värde. At denne driftige Bruksägare på flere sätt hedrat sit minne, därom bära många försök och inrättningar vid förenämde jernvärk vittnesbörd, så väl til förmån för Kongl. Majestät och Kronan, som ägarens och efterkommandes

 nytta.

nytta. Under namn af *Thurbo Far*, ägde han et särdeles förtroende och aktning ibland Allmogen. Genom sin flit och et redligt förhållande, vant han äfven de förnämares gunst och bevågenhet, hvarigenom han fant så mycket lättare väg, at fullborda många stora planer och vidsträkta företaganden, som göra mycken heder åt hans namn. Såsom tillika Borgare uti Hedmora, vardt han där räknad ibland de förmögne och idoge invånare. Under krigstiden förssträckte han äfven Kronan, emot vissa vilkor, och visade sit goda hjertelag vid flere enskildta tilfällen. Til Hedemora Kyrka skänkte han 6000 Dlr. K:mt. Han var til växten ovanligen lång, men väl satt, och af en stark kropps-constitution. Et manligt ansigte, med bruna genomträngande ögon, utmärkte något speculativt. Oförsagd och vågsam uti sina beslut; oryggelig i sina löften. Han lemnade verlden 1716. Gift m. *Elisabeth Henzel*. Utaf deras 15 Barn, hunno 4 Söner och 3 Döttrar til den ålder, at de sedan kunde fortplanta en talrik slägt.

(Denna Biographie är meddelad af Herr Directeuren Abr. Hülphers Abrah:son. —)

ANGERSTEIN, REINHOLD RÜCKER, *Assessor* uti Kongl. Bergs-Coll. var Soneson af föregående *Johan Angerstein*, Son af Bruks-Patronen *Gustaf Angerstein* på Wikmans-hyttan,

tan, med Fru *Anna Rücker*, och född 1718. Han behölt både Moders- och Faders-Namnet. Efter en väl använd ungdoms tid gjorde han flere års utländska resor, genom större delen af Europa; hemkom en i Bergsvetenskapen väl förfaren Man, och blef derefter förordnad til *Directeur öfver Rikets gröfre Svart-Smide*, samt tillika *Assessor* i Bergs-Collegio. Kort derefter afled han i Stockholm 1760, ogift. Liket fördes sedan til Hedmora Kyrka, och hvilar under en minnesvård, prydd med en *Inscription* som tolkar den dödes beröm. En vacker *Latinsk Grafskrift* öfver Mannen läses uti *Sv. Mercurius* för år 1760, Octobr. Månad, pag. 211— Af dess Arbeten, har man en tryckt *Beskrifning om Italienska Byggnings sättet* — Flere vittra *Samlingar*, *Rön* och *Anmärkningar*, äro efter honom förvarade.

(Utdragit af Herr Directeuren Hülphers Historiska och Geneal. Samlingar. —)

APPELBOM, ANDERS, til Söderby, *Kongl. Commissarius*. Föddes i Westergöthland år 1576, af hederlig Sägt både å Fäderne och Möderne. Fadren hette *Harald Bengtson*, och kallas uti Sonens Personalier *Konung Johans och K. Carl IX:s Kiöpman* — Farfadren *Bengt Haraldsson*, var Broder til den bekante Biskop *Måns* i Skara, som med mycken häftighet satte sig emot Reformationen,

uti Konung Gustaf I:s tid. — Modrens namn var *Ragnid Svensdotter.* Den unge Anders Haraldsson, sändes på sit 13 år til Danzig, at där inöfvas uti Räkenkonsten och Handels-Saker, hvilket ock skedde med mycken framgång. År 1599 blef han Kammarskrifvare, och åren 1607 och 1608, sändes han af K. Carl, jämte några andre committerade, til Holland at värfva Krigsfolk. Efter K. Carls död antogs han af K. Gustaf Adolph, at vårda den så kallade *Kläddekammaren*, och brukades sedermera tid efter annan, uti flere angelägne förrättningar, så väl in-som Utrikes. Särdeles updrogs honom den omsorgen, at ifrån Lifland och Holland inskaffa, hvad som til Kongl. Majts Hofstat betarfvades. Också drog han efter nådig befallning omsorg för Krigsstatens förnödenheter, då Konungen med sin Armée, år 1627, hade gått öfver til Preusen. År 1629 blef han skickad til Lifland uti et Handelsärende, hvilket så lyckligen aflopp, at han, som det står uti Personalierne, ,,*gjorde Kronan öfwer* 100,000 *Riksdalers profit*,, —. Efter Konung Gustaf Adolphs död, utnämdes han 1633 til Inspector öfver Kongl. Majts och Kronans Husgeråd, och erhölt på begäran afsked 1639, ifrån hvilken tid han lefde i stillhet och lugn på sin gård Söderby uti Fellingsbro Sokn i Vestmanland. Hans 40 års långa och trogna tjenster kommo i åtanka hos Drottning Christina,

ftina, på det fätt, at han benådades med Adelig fköld, då han kallade fig *Appelbom.* Detta fkedde 1645. Uti en ålder af 73 år, flöt han fina dagar 1649, fedan han haft den hugnaden, at fe fig fielf älfkad och vördad, och fine Barn i välftånd och heder författe. Hans ben hvila i Fellingsbro Kyrka, uti den graf, där hans maka, *Catharina Andersdotter*, 25 år förut vardt gömd. Hon hade varit en Moder för 13 Barn.

(Se Likpr. med Perfonalier, — af Bifkop Ol. Laurelius — tr. i Stockh. 1650, in 4:o. —)

ARMFELDT, CARL, Friherre och *General en Chef* i Finland, född 1666, och Son af Öfverfte-Lieutenanten vid Adelsfanan, *Guftaf Armfeldt*, med Fru *M. Brakel.* Om hans förfta tjenfteår innom Militairen, äger man icke nog fullftändiga efterrättelfer. Utrikes lärer han länge hafva tjent. Han var federmera ibland K. Carl XII:tes minnesvärde Krigs-Höfdingar. *Dr. Norberg* nämner honom fåfom Öfverfte vid året 1705, och berättar, at han då modigt angrep och flog et parti Ryffar vid Finfka gränfen. Flera refor gjorde han fedan denna fienden afbräck på Finfka fidan. General Major blef han 1711, och commenderades 1713 til Helfingfors, för at mota Ryffarnes tillärnade Landftigning derftädes. Ryffarne ankommo med 5 galerer

rer och en myckenhet små Fartyg; blefvo straxt attaquerade af Armfeldt, och med den tapperhet bemötte, at de med mycken förlust måste draga sig tilbaka; Men fienden repade åter mod. Innom få dagar kom Czaren sjelf, med några hundrade Galerer och andra Fartyg, jemte Blockhus och en Bombarder-Kits med 18 pundiga Stycken. Man kurde nu icke stänga fienden inloppet: han lade sig uti hamnen, och begynte med canonerande och eld kulors inkastande i Staden, jemte det at försök gjordes til Landstigning på åtskilliga ställen. Men Armfeldt med sit folk gjorde nu åter et så hurtigt motstånd, at fienden ingenstädes kunde komma an. Sluteligen och när man ansåg såsom en omöjelighet, at i längden försvara Staden, sammankallade Gen. Major Armfeldt alla Regements-Officerare och Stadsens förnämste invånare, för at öfverlägga om det steg, som tagas borde. Beslutet blef, at Borgerskapet skulle antydas, i hast begifva sig utur Staden med alt hvad bärgas kunde, hvarefter man satte Staden i brand, midt för den antågande fiendens ögon.

Ifrån Helsingfors, marcherade Armfeldt til Borgo, dit Ryssarne sjöleds äfven togo vägen. Här satte sig Gen. Major Armfeldt i full ordning at gifva Ryssarne en bataille; men detta beslut vardt af General-Lieutenant *Lybecker*, contramanderat. Straxt efter fick Gen.

Gen. Lieut. *Lybecker* ordres ifrån Kongl. Regeringen, at med förfta lägenhet komma öfver til Stockholm, och lemna commando åt General Major *Armfeldt, fom hade både långe och väl tjent utomlands, och ägde god Credit hos alla, fom honom kände.* — Ehuru Gen. Major *Armfeldt* nu emottog en aldeles förfvagad och utmattad Armée, famlade och muntrade han dock fit lilla manfkap, på et fätt, at man var aldeles beredd, til at våga en hufvuddrabbning med de manftarke Ryffar, Efter flere marcher, och et hållit Krigs-Råd, lefvererade han Ryffarne Bataille vid Stor-Kyro i Öfterbottn d. 15 Febr. 1714. *Armfeldt* förlorade denna Bataille, icke af brift på förfigtighet eller mannamod, utan af andra ordfaker; de famma, fom kan hända, mera än en gång, vållat en modig och öförfärad Krigshärs plötsliga nederlag. — Svänfka Arméen beftod in alles af 6000 man, och Ryffarne voro öfver 18,000 När flere *flydde* både före och under attaquen, var General *Armfeldt* ibland de fifta på platfen. — Efter detta nederlag, recruterade *Armfeldt*, med all den fkyndfamhet fom möjeligit var, hvarefter han ärhölt Kongl. Senatens befallning, at draga fig med fit folk åt Svenfka fidan. Han anlände til Gefle i Mart. 1716, och fatte fig där i beredfkap at mota Ryffen, fom efter et allmänt rykte ämnade bryta in å denna fidan öfver fjön, vid famma

ma tid fom defcenten fkulle fke ifrån Köpenhamn på Skåne. Såfom General Lieutenant, vardt han anbefald af Konung Carl, ftraxt efter Defs ankomft til Lund 1718, at med Jämtländfka Arméen, bryta in i Norrige. I Sept. M. f. å. fick han fin Konungs Bref, däruti Hans Majeftät ibland annat befalte, *at* „*Allmogen i Norrje, ingalunda fkulle betungas* „*med några nyja och extra-ord. pålagor, utan* „*alenaft tilhållas, at betala de utfkylder, fom* „*de til Danfka Kronan varit vane at erlägga*— Vid Drunthem recognofcerade han lägenheterna, gjorde härom en fullftändig rapport til Konungen, och emottog åter i Oct. månad Konungens ordres, rörande Krigs-anftalterna i Norrige. Efter Konungens död, tog han med fin Armée vägen åt Sverige, under en marche, hvars befvärligheter och eländen äro obefkrifvelige. *Armfeldt* uphögdes 1731 i *Friherre-Stånd*, blef 1735 General af Infanteriet, famt Chef öfver Troupparne i Finland, och affomnade i flutet af år 1736.

Gift med Fru *Lovifa Aminof*.

(Dr. Norbergs Hift. om K. Carl XII 2 Delen — von Stiernmans Geneal. Matr. p. 189. —)

ARTEDIUS, PETRUS, *Svenfk Medicus*. Föddes i Ångermanland 1705, af Fadren *Olof Artedius*, fom fluteligen blef Kyrkoherde i Normalings Förfamling. Modrens namn var *Helena Sidenia*. Til Hernöfands Schola fkic-

ſkickades han 1716, läſte flitigt, och använde ſina låſtimmar, at ſamla örter, och färdeles at lära känna Fiſkar Kom til Upſala 1724, där han ännu mera hugfäldes för natural-Kundſkapen, Chemien och Läkare Konſten, och hvareſt han 1728 gjorde en lycklig bekantſkap med vår ſtore *Linné*, ſom ifrån Lund då var ditflyttad. Deſſe båda voro juſt et ſällſkap för hvarandra, och när de efter några års förlopp åtſkildes, kommo de öfverens, at hvilken ſom den andre öfverlefde, ſkulle han blifva den aflednas arftagare, af deras gjorda Samlingar och Papper. *Artedius* hade länge känt innom ſig en ſynnerlig håg at reſa utrikes; men honom fattades utvägar härtil. Af ſin Svåger ſom var Handlande, lånte han en liten ſumma, och med detta förråd gick han 1734 på et Skepp ifrån Stockholm til London. Båda Vännerne hade det nöjet at i Leiden träffas, efter några års ſkilsmäſſa, och de omfamnade hvarannan med glädjetårar. Vid detta Lärdomsſäte hade väl *Artedius* i ſinnet at taga Med. Doctors graden; men penningarne voro alla. — Han reſte til Amſterdam, och vant bekantſkap med den ſtore Naturalie-Samlaren *Albertus Seba*, ſom var Apothekare derſtädes. Denne hade et *Stort Verk* för händer, *De Quadrupedibus, Serpentibus, et Piſcibus* — och båda våre nämde Vänner biträdde honom häruti. *Artedius* var nu rätt väl uti den-

denne hedersmannens hus, när han en afton, i Sept. M. 1735, sedan han spisat hos *Seba*, skulle gå hem i sit quarter, och i mörkret råkade falla ned i en vattugraf, utur hvilken han uptogs död. — Kroppen begrofs i Amsterdam med anständig heder. Hans Papper och Skrifter samlades af *Linnæus*, sedan han med möda skaffat penningar til deras utlösande ifrån Värden, som af den döde hade at fordra.

Linnæus har satt *Artedii Lefvernes - Beskrifning* frammanföre hans *Ichthyologia* som i Leiden 1738, genom *Linnæi* förforg tryckes in 8:o. Han gifver *Artedius* där stort beröm: *Erat noster*, skrifver Linnæus, *in Humanioribus et Linguis Europæis exercitatissimus, in Philosophicis doctus, in Medicis Solidus — noverat de omnibus, judicio acuto et doctrina profunda instructus, facere sermones blandissimos, adeo ut nemo discesserit ex ejus Societate, ipsum qui non sua dignum judicasset existimatione —.*

Följande Verser äro skrefne af Mästarehand:

In Tumulum Artedii.

Hic jacet Artedius, peregrina conditus urna,
Non Homo, non Piscis, sed Genus Amphibium.
Non Homo; vitam inter pisces nam protulit omnem,
Non Genus æquorum: nam dedit unda necem.

AND. CELSIUS.

(Se ofvannämde Ichthyologia — Samlade efterrättelser. —)

ASCHA-

ASCHANEUS, MARTIN, *Kyrkherde* uti Fresta och Hammarby i Upland, och *Riks-Antiquarius*. Hans Föräldrar och hans födelses år äro obekante. I yngre åren tjente han för Fält-Predikant uti Ryska fejden, och blef sedan Kyrkoherde. En arbetsam man, särdeles för Svenska Antiquiteterne. Uti *Act. Lit. Svec. Vol. I.* där *Haddorphs Lefverne* anföres, står: *Erat* 1630 *annus insignis, constituto, auctoritate regia, triumviratu, Antiquariorum regni, nimirum Martini Aschanei — Johannis Axehielmii, et Johannis Buræi — adeo ut in hunc annum recte referantur initia celeberrimæ, et de Patria nostra meritissimæ Societatis.* — Hvad detta var för en *Societas* som af Konungen blifvit stiftad, vet man icke. — *Thun, in vita Er. Palmschöldii*, p. 64. nämner också året 1630, men på annat sätt. Torde hända, at Aschaneus fått Kongl. Fullmagt, at vara *Antiquarius*, på samma vis som Axehielm. Eljest är bekant, at *Antiquit. Collegium* icke stiftades, förr än under K. Carl XI:tes minderårighet. Uti *Palmsköldska samlingarne*, som förvaras uti Upsala Bibliotheque, finnes följande efterrättelse om Aschaneus: *Uti en dess till Kongl. Regeringen 1635 ingifven Suplique, berättar Aschaneus, „huru som för Antiquarii „Officio, thär han var tillkallad ock förordnad, „och för thet han uti Antiquiteterne och Rune-„konsten, i läsande och ritande, beqväma perso-„ner undervisa och öfva skulle, thet han ock ef-„ter-*

„terkommit, til Kongl. Maj:sts nådiga n:je, samt „ägt Fullmagt, at omfara Riket, och utleta och „samla Antiquiteter, på hvilka resor, han kläder och annat kostat ex proprio, Kongl. M. Gustaf „Adolph lemnat honom frihet, årligen til 22 „högst 24 Dal. godt mynt, nemligen uti Tax- „Mantals- och Boskaps-penningar, dem han hafver njutit, 1630, 31, 32 och 1733, men på „1629, fick han intet. Dessutom jordrade fogden för 1635 af honom Tax ach Mantalspenningar, emot then beställning, som Buræi måg Joh. „Axehielm, dess Collega. redan haft och undfått, „med 300 Dlr. årligen ifrån 1629, ehuru han, „Axehielm, ingen discipulus Kronan praesterat, „såsom Aschaneus — Anhållandes således om con- „firmation på dess förundta friheter och Pasto- „rat. — Johannes Schefferus nämner ock *Aschaneus*, uti sin *Svec. Lit. p. 93*, och säger, at han *skrifvit Böcker om Svänska mynt*, men desse hafva aldrig blifvit tryckte, utan finnas *handskrefne* uti Kongl. Antiquit. Collegio i Stockholm. De som äro bevandrade i denna vetenskapen, skatta Aschanei Skrifter ej värde någon särdeles upmärksamhet. Hans välmening och arbetsamhet förtjenar således mera beröm, än hans Skicklighet såsom Häfdatecknare —. dess Dödsår är obekant. Uti *Stjernmans Bibl. Sv. Goth. Tom. II.* anföras följande, denne mannens tryckta arbeten:

Chytræi Bok om Tolamod och Tröst — försvänskad, *Stockh. 1613, in 8:o* — *Parva Biblia*

Biblia, thet är, mindre Bibelen, thens Konungsliga Prophetens Davids H. Psaltares, och Gudomeliga Loffsbooks Gudeliga och ganska ljufliga innehållelse, för et Gudeligit bruk, i thenna Christelige lärone, samt then Ådlom, Wälbornom, Wälbördigom, Årligom, Manhaftigom, Stridsbarom Svänskom Krigsmannom, uti hvar sit ständ och vyrdighet, til en vyrdig tjenst, bevisning, och välkommit hemkomsts Salutation ifrån Ryssland och Lifland, med flit utsatt och skrifven, af M. L. Aschaneo, thenne tids Feltpredikant, under Högbemälte Kongl. Maj:ts Lif-Fana. Holm. A. 1619. *in* 8:o — Och af dess efterlemnade *Handskrifter: Berättelse om Sigtuna Stad och Landet däromkring* — *Fordom Svea och Götha Mächtigaste valda Konunga och Höfdunga penninga åg mynts Sakom, i sin egen varelser, valore ågh Former, gångse och gångbar, med dess biafritningar och beskrifningar af Sölf och annan Materia, gutna och stämplade, på en eller båda sidor, af åtskilliga rum, vrår och giömmor* —. 2 *Böcker.* — *Fordom utrikes eller fremmande Lands och Rikers Kejsares, Konungars, Herrskaps, Städers, Doctorum, ihågkomliga åtskilliga penninga åg mynts samlande af sina rum, vråer och giömmor, här i Svea Rike oppfundne.* — *Liber Collectaneus de Monumentis Sacrophagicis in Esthonia & Livonia* — *Runa eller Steen Crönika, med berättelse om Norrsund, Edh, Sollentuna, Tuna Soknar, 3 Delar* — *En Tractat om Sveriges Råmärcken.* — *Sv. Rikes Konungars, Furstars, Höfdingars och*

 Her-

Herrars vapner, *af Kyrkjomålningar*, *Bref*, *Stenar*, *tagen*. — *Insignia Regni & Regum Daniæ*. — *Insignia primaria*, *regalia regni Sv. Gothici*. — *Calendarium Runicum cum computo ecclesiastico*. — *Sveriges Rikes Skeps-Tafla*, *med hvart och et Skepps namns betydelser*. — *Runa-monumenter*, *i Fredesta Sokn* — *Poëtiska arbeten på Svånska* — m. m.

(Se de citerade ställen — Lärda Tidningarne för 1761. N:o. 100. —)

AURIVILLIUS, *Petrus*, *Græcæ Linguæ Professor* i Upsala, föddes 1637, i Knutby Sokn i Roslagen. Fadren *Olof Aurivillius*, dödde Prost i Gefle, och var gift med *Barbara Cassiopæa*. De hade 9 barn. Älste Sonen *Petrus* kom til Upsala 1650, och lyste i synnerhet med sin insigt uti Grekiska språket, på hvilket han 1658 utgaf en Disputation, äfven som han här på Grekisk vers orerade. Han utgaf sit andra Lärdomsprof, 1661, företog en utrikes resa 1663, för at så väl uti Philosophien, som i synnerhet uti Theologien förvärfva sig den grundeligaste kundskap. Vid återkomsten til Fäderneslandet, pryddes han med Lagerkrantsen i Upsala 1664. Året efter, utnämdes han til Theol. Facultetens *Adjunctus*, hvarpå han til Präst ordinerades. Hedrades 1669 med Fullmagt at vara *Log. et Methaph. Professor*, och flyttades 1674 til *Græc. Lingv. Profess.*

Kort

Kort efter, blef han tillika *Extr. Ord. Theol. Professor.* Han satt såsom Ledamot uti den bekanta *Tråll - Commission* i Upsala. I flere år hölt han hvarje läsdag, på tvenne särskildta timmar, offenteliga föreläsningar. Dödde i sin bästa ålder, i Upsala 1677. Broder, *Eric Aurivillius*, var *Juris Rom. Professor* i Upsala och dödde 1702. Om *Petter Aurivillius* skrifver *Norrman* uti parentation: — *Disputator erat omnium, quos novimus, acerrimus, exercitatissimus, vehementissimus, et qui non solum incenderet Auditores; sed ipse oculis, vultu, voce, gestu, totus ardere videbatur.* — *Gift.* m. *Margaretha Blix.* Af Barnen, är *Magnus Aurivillius* minnesvärd. Han åtfölgde K. *Carl XII*, såsom dess Hofpredikant, blef af Turkarne fången vid Bender, lösgafs, vardt Kyrkoherde vid Mariæ Församling i Stockholm, sist *Theol. Doct.* och *Super-Intendens* i Carlstad. Dödde 1740.

Professor Aurivillii af trycket utgifne *Skrifter* äro: *Dissertationer*, *Orationer*, och *Epigrammer*, upräknade uti *Schefferi Sv. Lit. p.* 229. — Hans *Elementa Logicæ*, tr. 1672. och *Elementa Metaphysicæ*, tr. 1675, nytjades länge vid flere Lärohus innom Riket.

(Se Memoria virorum in Svec. Eruditissimorum Rediviva, Dec. IV. N:o 9. — Upsala Tidningar, år 1773, p. 43 — Historiola Litterat. Græc. in Svec. Sect. II. p. 10. —)

B.

BAGGE, FREDRIC, *Prost och Kyrkoherde* i Marſtrand, föddes derſtädes 1646 under Danſka tiden, af Fadren *Nils Bagge*, därſtädes Borgmäſtare och Handelsman, giſt med *Malin Burgesdotter.* Efter privat undervisning, ſkickades han til Roſchilds Schola, och blef 1664 Student i Köpenhamn. Under hemvägen därifrån, var han i ytterſta liſsfara på Sjön och frälſtes genom en Holländſk Skeppare. Til Upſala kom han 1665, där han viſtades halftannat år, reſte därifrån til flere Utrikes Academier, tog Magiſter-graden i Wittenberg, och fick här *Veniam Docendi.* I Altdorf præſiderade han. Han var nyſs kommen til Stockholm, när han 1669, 24 år gammal, emottog Kongl. Fullmagt på Marſtrands Paſtorat, hvarpå han lät ſig präſtvigas, och i ſtället för Examen utgaf en liten Traktat kallad: *Theſis unica totam præſentans Theologiam.* Han betedde ſig under varande oroligheter, ſåſom en i hjertegrunden ärlig Svänſk. När den Norrſke Ståthållaren *Gyldenlöf*, hade 1677 intagit Marſtrand med alla deſs Fäſtningsverk, och lät Söndagen efter tilſtälla Bagge et Böneformulaire, at efter predikan uti Stads-Kyrkan upläſa för K. Chriſtian i Dannemark och Danſka vapnens lyckliga framgång; gjorde han dock oförſkräkt och i Danſka Generalitetets närvaro, underſåteliga förböner för K. Carl emot Sveriges

ges fiender. Detta hade den påfölgd, at Bagge blef med vakt ledsagad up til Fästningen, och måste göra afbrott i bästa loppet af sit förfvar, då en närvarande Officerare med hög röst sade: *Herr General, lader ham icke tale: thi faar han kun tale, saa gjör han ofs alle til tyve och skelme.* Han fördes så bort til Norrige at sitta i fängsligt förvar på Fridrichshall, där han blef dömd til döden, men fick likväl behålla lifvet på det sätt, at han skulle lösa det med tredubbel Mansbot; och sedan han det gjordt af egna medel, kom han hem til sit, om Sommaren 1678. Emedlertid hade hans hus fått vidkännas en öfvermåttan dryg inquartering jämte många olägenheter af Danska Krigsfolket.

Fullmägtig vid Stockholms Riksdag 1680, vardt han utnämd til Kongl. Hofpredikant, hvilken nåd han sig dock undanbad, då Konungen skänkte honom tvänne stora Guld-Medailler, och gaf honom et skrifteligit nådigt löfte på först ledigt blifvande Pastorat vid Marstrand, såsom et Præbende i dess lifstid. Konungen nämde honom ocksa Sjelf til Prost öfver Elfsysfels Contract. Solbergs Pastorat blef först ledigt, och häröfver förordnades Baggen til Kyrkoherde, jemte det han förut innehade. Under Konungens vistande i Götheborg 1694, predikade han där på hög befallning, då Konungen utnämde dess tvänne Söner til Kyrkoherdar vid hvar sit Pasto-

rat, ehuru ingenthera af desſe ännu upnått 27 år; äfven ſom ock Mågen ſedermera ſuccederade ſin Svärfader både i Marſtrand och Solberg.

Proſten Bagge var utruſtad med ſtora naturs gåfvor: en raſk kropp och et eldigt ſnille: En rik mans Son, och ſjelf en rik Fader för ſina Barn, Ordningsman i ſit hus, i Kyrkan, i ſit allmänna lefverne. Outtröttelig i ſina Ämbetsſysſlor, och ſtåndaktig i ſina beſlut. Han ägde bokvett och mannavett. Vältalig och ſkarpſinnig på en gång. Arbetſam på Lärdomsvägen och författare af många Skrifter. Han var driſtig, myndig och nogräknad om ſin heder; ſåledes af likar och af ſämre, mera frugtad än älſkad. Af förmän högaktad, och med ſärdeles ynneſt omfattad af en Konung ſom väl ſåg, åt hvem han gjorde nåd. För at vidare uplyſa denna Caractere, må en händelſe anföras: Under det han författade ſin Präſtmöts Disputation, hade han i ſit hus incognito för god öfnings ſkull, en Magiſter ifrån Wittenberg, ſom ägde mycken Theologiſk lärdom. När tiden var inne, blef dem emellan öfverenskommit, at Magiſtern ſåſom en lärd reſande hvilken af händelſe kommit i desſa dagar til Staden, ſkulle anmäla ſig at få deltaga i Disputations Acten ſåſom Extra Opponens, hvilket af vederbörande beviljades. Därmed begynte han at argumentera, ſå at Respondentes och Præſes ſjelf hade intet

intet at ſäga. Biſkop Wallerius fant därföre nödigt blanda ſig uti ſamtalet. Tyſken var ſå artig för denna gången, at han då icke ville envifas. Han kom fram med en ny oppoſition, hvilken for ſamma vägen. Men när han tredje gången gjorde anfall och bragte Hans Högvördighet ſjelf i en förvirring ſom af alla närvarande kunde ſkönjas, repar Præſes änteligen mod, fattar all ſin ſtyrka tillſammans, "*beklagar at denne främling ſom gjordt ſin ſak med äfven ſå ſtor höflighet ſom lärdom, ſkulle lemnas i ſenare delen utan Satisfaction ifrån ſvarande ſidan: Han ville altſå nu tilſe hvad han efter åliggande Skyldighet kunde uträtta, i en ſå critiſk omſtändighet*" — Börjar ſå uptaga den lärda Opponentens Argumenter i ſin vidd, och uplöſte det ena efter det andra med den färdighet, at Auditorium ſattes i förundran öfver Proſten Bagges ogemena inſigter, och gladdes at munnen nu på en gång blifvit ſtoppad på den förfärlige och ſpränglärde Tyſken.

År 1713 affomnade Proſten Bagge. Han, tillika med ſin Maka, *Eliſabeth Wandalin* ſtå aftagne i Krops-Storlek på en Tafla i Solbergs Kyrka. Deſs lärda *tryckta arbeten* äro: *Tvenne Disputationer hållne i Wittenberg*, 1667 och 1668. — *Diſp. i Altdorf*, 1 68 — *Præſtmöts Disputation i Götheborg* 1688. — *De Jeſu Chriſto, Deo-Homine.* — *Theſis unica, totam præſentans Theologiam, Götheb.* 1670. —

Curriculum vitæ Christi a nativitate ad sepulcrum — *Gotheb.* 1708 — En vacker afhandling — Vid slutet uptages *Berättelsen om Jerusalems skomakare* och vederlägges. — *Vignings-Sermon öfver Kyrkoh. i Morlanda P. Nöring och Karin Haffenberg*, 1681 — *Likpr. öfver Karin Haffenberg*, 1703 — *Likpr. öfver Am. Lieut. Nils Knape*, 1711. — *Mellificium Evangelicum, eller förklaring öfver Evang. på Sön-Helge-och Apostla dagar, Stockh. och Upsala*, 1714 — *Verldens fågänglighet och dess förakt, uti* 21 *Pred.* 1714. — *Likpr. öfver Fröken Christ. Ribbing*, 1728. — *Likpr. öfver Borgm. i Marstrand Jörg. Baardt*, 1675; *På Danska.* — *Tacksäjelse-Sermon öfver Segren vid Halmstad.* 1676. —

(Se Collectio Gjörwelliana, I. D. 2 Stycket, p. 138 — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 7. —)

BAUMGARTEN NILS von, *Öfverste.* Denne mannens mångfaldiga Krigs-äfventyr, stora behjertenhet, och synnerliga tilgifvenhet för sin alla farligheter föraktande Konung göra honom berättigad, at vara känd af en efterverld såsom en Martis äkta Son. Han var född i Calmar, där Fadren *Christer Baumgarten* idkade Handel, och hade sit rum vid Rådstufvu bordet. År 1687, började han sin Krigstjenst såsom Mousquetaire, vid Öfv. *Maur. Wellingks* regimente, och trappade småningom up, under det han minst sparade sig sjelf, vid förefallande Actioner,

ner, så väl i Svenſk ſom Hålländſk tjenſt. Återkommen til Fäderneslandet, blef han 1698 Drabant, då han år 1700 åtfölgde ſin Konung under deſcenten på Seland, i fältſlagen vid Narven, Riga, och Cliſſou, och viſade uti en rencontre vid Saltkjehl, under ſin Monarks egen öfvervaro, en bravour, ſom bör få namn af *Hieltedat*. År 1703 fäktade han i Actionen vid Pultoushis, var i ſtarkaſte elden vid Thorn, Lemberg, Punitz, Rurstorp och Franſtadt; och under ſlaget vid Holoſzin 1708, inlade han nya prof af tapperhet, ehuru häſten vardt honom undanſkuten, och han ſjelf fick 3 ſvåra bleſſurer. Knapt voro hans ſår halfläkte, för än hans mod förde honom i träffningen vid Horodna, där han med en granat på bröſtet träffades. Nysnämde år, vardt han Vice Corporal af Drabanterne. Året efter 1709, i ſlaget vid Pultava, fick han åter en contuſion i högra axelen af en ſkyckekula, ſedan ockſå i denna elden, 2 häſtar blifvit honom undanſkutne. Efter det olyckliga ſlaget, följde han Konungen til Bender, och biviſtade alt hvad där föreföll. År 1714 utnämdes han til Corporal vid Corpſen, ſedan han förut, år 1712 blifvit adlad. Uti actionen vid Landtrügen 1715, var han vid Konungens ſida, och ſecunderade Konungen med ſin häſt. 1716 vardt han *Interims Öfverſte-Lieutenant*, och ſ. å. *Öfverſte* för Svenſka Adelsfanan.

Trött

Trött af mödor och bardalekar, hvilade han på sin ålderdom, och afled år 1727.

Gift m. *Amalia Soph. Strijk.* —

(Stjernmans Gen. Matr. — p. 1082. —

BEHMER, DANIEL, *Herre* til Ytterby-Näs och Tuppen, *Hof-Råd af Staten.* Son af *Borgmästaren* i Gefle *Joen Behm*, med *Anna Kröger*, och därstädes född 1611. Sändes til Upsala Academie 1626, och blef sedan handledare för Riks - Cancellerens Gr. Axel Oxenstiernas Son, Grefve Eric Oxenstierna. Det var ock härigenom som Behms lycka grundlades. År 1638 reste han utrikes på Riks Cancellerens bekostnad, och genomvandrade med en vis mans upmärksamhet, Dannemark, Holland, Frankrike, England, Italien och Tyskland. Hvart han kom, så riktade han sin kunskap med Lärdoms fynd. Efter återkomsten til Fäderneslandet, utnämdes han af Drottning Christina 1640 til Eloquentiæ Professor i Upsala, men flyttades sedan 1645 til Kongl. Cancelliet, med Kongl. Secreterare Fullmagt. I denna sysslan anförtroddes Behm flere angelägne förrättningar dels i Norrland, dels i andra Rikets Provincer. År 1649 blef han Assessor uti Kongl. Svea Hof-Rätt, och året efter meddelades honom adelig Sköld, jemte det at han donerades med några gods, såsom en särdeles förtjent Ämbetsman. Åter kallades han

han tilbaka uti Cancelliet 1655, såsom Secreterare af Staten. Då Kongl. Reductions Collegium s. å. inrättades, vardt honom af Konung Carl Gustaf updragit Commissariatet i bemälte Collegio. Han skötte detta granlaga arbete uti samfälta 8 år, hvarefter han därifrån ärhölt en nådig dimission, för at ensamt få vårda sina skyldigheter vid Cancelliet, hvilka fordrade en så mogen mans hela tid. 1664 blef han Hof-Råd af Staten, och på det hans förstånd skulle lysa uti all sin vidd, så förordnades han 1666, at jemte flere höge Ämbetsmän vara Ledamot af Justitiæ Revissions Verket, och at uti Hof-Cancellerens frånvaro här præsidera. Til sin Öfverhets fullkomliga nöje, til Fäderneslandets märkeliga nytta, sig sjelf til evärdeligit beröm, och sine anförvanter til redbar hugnad, hade han tilbragt hela 30 åren uti kronans tjenst, när han år 1667 vid Jultiden vardt af et häftigt slag anfallen. Någorlunda därefter restituerad, företog han sig en resa åt Norrland, i sällskap med sin Fru och barn, i slutet af år 1669: men hans lifsmål var vid sin gränts. Et starkare slag öfverraskade honom i Elfkarleby, och släckte lifvet, d. 29 Dec. Liket begrofs uti Kongl. Riddarholms Kyrkan i Stockholm, af Past. Prim. därstädes Dr. Nicolaus Rudbeckius. d. 14 Aug. 1670, och flyttades sedan til Skuttunge Kyrka i Upland.

Gift

Gift f. g. m. *Brita Schytte*, a. g. m. *Magdalena Lindegren.* Ätten utgick med Sone-sonen *Pehr Daniel Behmer*, som dödde af Pesten i Riga, 1701, ogift.

Han har af trycket utgifvit *Panegyricum in Joh. Banerii laudes post ejus obitum hab. Ups. 1641. in Fol.* — *Hermathenas* — hvaraf allenast några Ark *in 4:o* blifvit tryckte. —

(Se Likpr. med personalier, tr. i Stockh. 1670, in 4:o — von Stiernmans Geneal Matr. p. 446. — Schefferi Svec. Lit. —)

BENZELSTIERNA, GUSTAF, *Kongl. Bibliothecarius*, föddes i Strängnäs 1687, och var Son af då varande Biskopen, sedermera Ärke-Biskopen *Dr. Eric Benzelius* den äldre, med Fru *Margaretha Odhelia.* Jemte sine äldre Bröder, njöt han en den bästa upfostran, och blef 1712 Extra-Ordinarius i Riksens Archivo, hvarefter han geck in uti Cancellie-Colleg. där han 1720 vart Registrator. År 1721 nämdes han til Cancellie-Junkare, reste så utrikes, och kallades efter återkomsten 1725, til Actuarius uti Riks-Archivo. 1732 blef han Bibliothecarius vid Kongl. Bibliothequet i Stockholm, och år 1737 Censor Librorum. Uti *Magn. von Celses* vackra *Historia Bibliothecæ Regiæ Stockholmensis*, nämnes denne mannen, på et för hans minne särdeles hedrande sätt. *Vir ab eruditione et candore clarissimus* — *qui Benzelianæ*

lianæ gentis decora vel æquavit, vel auxit — Adeo vero numero et bonitate librorum, eo curante, crevit Bibliotheca Regia, ut novam hinc insigniorum augmentorum periodum ordiri debeat. Caruerat enim huc usque plurimis illis Collectionibus operibusque, quæ voluminum numero ac mole splendida ac sumtuosa hoc nostro Seculo prodierunt. Hæc itaque cum varii generis libris optimis et rarioribus aliis, maxime historicis statim muneri admotus Benzelstiernius Bibliothecæ comparavit mille amplius imperialium pretio. — I Stockholm affomnade han 1746, utan Barn, och begrofs sedan i Upsala Domkyrka. Adlad vardt han 1719.

Gift m. *Johanna Catharina Burman.* På trycket har han utgifvit, *Genealogia Annæ Reginæ Gallicæ, conjugis Henrici I, R. e scriptoribus genuinis explicata, — in Actis Societatis Regiæ Scientiarum Upsaliensis, A. 1744, p. 68 — 91.* —

(von Stiernmans Matr. p. 1240. — von Celses Hist. Bibl. Stockh. p. 194. — och följ.)

BERELIUS, GEORG, *Log. et Metaphys. Professor* i Upsala, föddes 1641, i Calmar Stad. Fadren *Magnus Berelius* dödde Kyrkoherde vid Hulterstads Församling på Öland, och hade til Hustru *Catharina Jansdotter.* Sonen blef Student i Upsala 1658, Phil. Magister 1664, och började året efter, sina utländska resor. Tvenne år studerade han Theo-

lo-

ologien i Iena, reſte därifrån til Leiden, och läſte där med ogemen flit Orientaliſka Språken. I ſällſkap med en ung Baron Lars Sparre, tog han vägen genom Tyſkland, och kom til Italien, uppehållande ſig någon tid i Rom. Vidare for han til Frankrike, England, Holland, Nederländerne, och Dannemark, och återkom til Fäderneslandet 1672, efter 8 års viſtande utrikes. Berelius var nu väl förtjent at vinna befordran. Han blef Extra Ord. Theol. Profesſor i Upſala, Paſtor i gamla Upſala, och ärhölt ſluteligen 1674 Log. et Methapys. Profesſion vid denna Academie. Dödde 1676. Gift. m. *Maria Stigzelia*. För ſin lärdom ſtod han uti mycket anſeende, ſå väl innom ſom utom Academien. Hans utgifne *Skrifter* äro, några *Disputationer* — hållne i Upſala.

(Se Prof. Arhenii Programma Ex quiale, tr. i Upſ. 1676. —

BERGEN, CARL *von*, *Kyrkoherde* vid Frilleſtads och Ekby Förſamlingar i Skåne. Föddes i Stockholm, 1702. Fadren *Johan von Bergen*, var Kongl. Amiralitets Öfver-Commisſarius: hans Fru hette *Eliſabeth Gripenmarck*. Sonen *Carl*, flyttade helt ung med Föräldrarne och en äldre Broder til Carlscrona, där han handleddes uti alla de vetenſkaper, ſom pasſade til hans ålder och Stånd. 1719 kom han til Lunds Academie, och blef där 1723 Magiſter. Vid detta Lä-

ro-

rosäte hade han den lyckan, at genom sin lärdom, och sit vett, vinna sine förmäns tycke och ynnest. Han syntes således vara ämnad til Academicus; men Försynen hade för honom banat en annan väg. År 1726, fick han Patroni, Major *Ant. Joh. Mormans* kallelse til Frillestads och Ekby Pastorat, dit han ock flyttade på vanlig tid, år 1727. Bland hans förnämligaste omsorger var at stifta frid och sämja innom sina Församlingar, och at hämma en inritad osed, då den ena åboen framdrog den andra för domstolen uti de obetydeligaste ämnen. Det var så väl innom hans, som de kringliggande Församlingar, et allmänt bruk, at Allmogen under och straxt efter Höbergningen, tjudrade sina kreatur i ängarne, af hvilken osed merendels någon skada timade, och af skadan osämja och trätor upkommo grannarne emellan. Kyrkoherden v. Bergen, omtänkt at förekomma detta onda, stadgade i vänlighet den öfverenskommelsen uti båda sina Församlingar, *at ingen ägde rättighet, til at tjudra sina kreatur på ängarne, innan Säden var inbergad* — Denna öfverenskommelsen, hade någon tid god värkan. Men af kitslige människor söktes och vants et *Tings-Rättens utslag*, af det innehåll: *at hvar och en af Allmogen ägde rättighet, at å egna ägor tjudra sine kreatur, då de sjelfve svarade för skadan, som då af härflyta kunde.* —

Härmed fick den obetänksamma allmogen öppet tilfälle, at fritt utöfva sielfsvåld. Kyrkoherden von Bergen, som nitälskade för ordning och sämja, blef i den grad het, at han offenteligen på predikstolen kallade detta Tings-Rättens utslag, *Ochristeligit.* Af denna mindre försigtiga utlåtelsen, upkom en Rättegång, emellan honom och Domaren, och genom denna rättegång grundlades en annan, af ännu värre påfölgder för von Bergen. Anklagad och beskyld, för flere villomeningar i Religionen, och för hvarjehanda förseelser uti Ämbetet, rönte han mycken ogunst af sine andelige Förmän, mera hat af några sine ämbets-bröder, och största bitterhet af andre ovänner, hvilka syftade på intet mindre än von Bergens timmeliga ofärd. Stämd, ömsom för andelig och verldslig Domstol, hvarmed början gjordes 1740, vardt han i slutet af s. å. genom *Consistorii Lundensis Utslag,* ifrån Kyrkoherde-Ämbetets förrättande suspenderad. Klagomål, Stämningar, Urtima Ting, Ransakningar, Förklaringar, Utslag, följde det ena öfver det andra. Dom-Capitlets i Lund, formeliga Dom, hvarigenom v. Bergen ifrån Prästa-Ämbetet aldeles affattes, utföll ock d. 12 Junii 1745, efter *Justitiæ Cancellerens* gjorde påminnelser, at *icke med hans sak draga längre ut på tiden.* Domen var på 27 ½ ark. Honom lades til last många beskyllningar: *Han hade lärt emot Symboliska Böckerne: han hade brukat tvetydiga och*

och anstöteliga ordasätt uti sina predikningar: At en trogen kan hålla Lagen: at en på nytt född människa bör tvisla och förtvisla om sig sjelf, och det in i dödsstunden: at en opånyttfödd Lärare, ej kan rätteligen lära i Församlingen, eller föra Själar til Gud: at djefvulen låter växa säd på de ogudaktigas åker: at de ogudaktige ej kunna annat kallas, än djefvulens barn, och at de böra läsa: Fader vår, som äst i helfvetet: at de på nytt födde synda icke, uten fela, hvilka fel Gud ej aktar: at vårt nu brukeliga skriftermål, är gemene mans styggа afgud: at ingen i Herrans Nattvard får syndernas förlåtelse, som ej har den förut; at de ogudaktige äro djefvulens ridhästar och deras barn, djefvulens kid eller getungar — Han hade vanvårdat Lyrkolagen och andra Kongl. Maj:ts hälsosamma Förordningar: haft obetänksamma utlåtelser om korsandet vid dopet: gjordt ändring uti förmaningen til Faddrarne: underlåtit mässningen: utelemnat Bönen för frukten på jorden: vid en begrafnings-act och Communion, sjungit af Mosis och Lambsens visor: förakteligen talt, så väl om de morgon- och aftonböner som å i Psalmboken, som Kyrkor, at de icke äro Guds hus: underlåtit predikan på Apostladagar: påstått at en man hade lof at slå sin hustru: talt altför ifrigt emot gästabod, dans och spel: utelemnat sången vid jordkastning på Lik: obetänksamt ifrat emot tjudrande: sagt at hvilken Präst som dansade, han vare Biskop, Prost, eller Präst, så dansade han i djefvulen: förbudit sine åhöra-

ra-

rare at gå til främmande Kyrkor: sagt, *at det var intet nödigt, at en väl beredd tog Herrans Nattvard på sotesången: haft hårda och grofva utlåtelser om Präste-Ståndet och emot Consistorium: ogillat Dr. Svebelii Cateches, och sagt, at den icke borde vara Församlingarne til efterrättelse:* och änteligen *visat genstörtighet däruti, at han vägrat aflägga hyllningseden, såsom förlustig sit Prästa ämbete m. m.* — Emot alla dessa *beskyllningar*, förklarade sig *von Bergen vidlöftigt*, men *utan värkan.* Det hufvudsakligaste uti denna ängsliga och vidlöftiga procesen, är tryckt och utgifvit af Kyrkoherden *von Bergens* son *Lars Magnus von Bergen.* Hvar och en oväldug Läsare ser där at von Bergen med mycken hårdhet vardt handterad vid de nedre Domstolar, at man upsökte och nyttjade alla skäl och anledningar, som möjeligen nyttjas kunde, för at störta honom, och at von Bergen gjorde alt, hvad et oförskräkt mod kan göra, för at framlägga sin oskuld. Men så får man ock säga, at Kyrkoherden von Bergen genom någon sjelfklokhet, egensinnighet, öfverdrifven hetta, och mindre varsamhet både i talande och skrifvande, ifrån sin sida vållade at oenighets elden hos hans ovänner, bran med så full låga. Änteligen, och efter 12 års förlopp, dem han räknat under häftigaste förföljelser, och uti största trångmål, sattes gränts för hans lidande. Genom Kongl. Götha Hof-

Rätts

rätts-dom, af d. 17 Junii, 1752 frikännandes von Bergen ifrån de honom gjorde svåra beskyllningar, och därefter tilträdde han på nytt sit Kyrkoherde Ämbete, som han sedermera uti 8 år skötte, tils 1760 då han, efter en vacker och upbyggelig dödsberedelse, gick utur verlden. Sex veckor innan han afklädde sin jordiska hydda, ärhölt han en ytterligare frisägelses dom, af Kongl. Götha Hof-Rätt, i affeende på de honom af Tings-rätten ådömde 200 Dal. Silf:mts böter, för *olofliga Sammankomster*. Hans Enka och barn låto i all tysthet begrafva honom, för at undgå, at uti dess personalier nämna *Hans myckna lidande*, med *alla sina ordsaker*. —

År 1727, *gifte* sig Kyrkoh. von Bergen, första gången, med Jungfru *Catharina Sommar*, en Prostedotter i Skåne. Hon lemnade 1736, efter sig sex små Barn, af hvilka den yngste vid modrens död, var 14 månader. Andra gången knöt han ägta band, med en Präste Enka, *Catharina Radier*, född *Tangé*, som ökade hans hus med 8 stjufbarn, af hvilka den älste var 14 år gammal. Fattigdom och elände var deras lott, under den långa förföljelse-tiden. Man slute til denne Mannens myckna lidande, oro och besvärligheter, af Sonens yttrande, uti den öfver Fadren utgifne *Lefvernes beskrifning*, då han försäkrar, *at hela procesſen innehåller omkring* 4000 *ark, alla med en tämmelig compresſ stil*

skrifne. — Kyrkoherden von Bergens sista ord på döds-sängen voro dessa: *Nu, Gudi lof! hafver min vedermöda en ända. — Och nu Herre, låter du din tjenare fara hådan i frid!* —

(Se den ofvannämde Lefv. Beskrifn. öfver Kyrko-Herden Carl von Bergen, tr. i Upsala.)

BECKMAN, ERIC, *Kyrkoherde* vid Knutby och Faringe Församlingar i Upland, och *Contracts-Prost*, föddes i Stockholm, 1700. Fadren *Olof Bengtson Beckman*, var Ålderman för det Lofliga Slagtar-Ämbetet därstädes, och Modren hette *Catharina Roth.* Denne hederlige och förmögne Borgaren var född i Ångermanland af fattiga Bondeföräldrar. På sit.22 ålders år, kom han til Stockholm, såsom Bondedräng, med 3 Dlr. K:mt, som utgjorde hela hans förmögenhet. En Fader för många barn och barnabarn, dödde han i en hög ålder 1732, och begrofs i S. Jacobs Kyrka, med Likpr. som hölts af Kyrkoh. därstädes *Dr. Lars Arnell.* Sonen *Eric* sattes tidigt uti Stockholms Tyska Schola, och väl underbygd i Studier, kom han 1717 til Upsala, där han 1722 emottog den första Academiska hedersbelöning. Hans läregiriga snille blef här understödt med det bekanta hedersamma Stieglerska Stipendium, at använda til en resa utomlands. Ordinerad til Präst 1724, och kallad af Kyrkoh. vid K. Riddarh. i Stockholm *Joh. Possieth*, började han med sin Pastors goda minne, sin utri-

utrikes resa, i slutet af år 1725. Vägen togs sjöledes först til Lübeck, och därifrån til Hamburg, där han med de namnkunnige Lärdoms-Fädren, *Pastor Wolff*, *Doctor Fabricius*, *Pastor Neümeister*, och *Heinson*, gjorde en nyttig bekantskap. I Altona bivistade han de därvarande främmande Religions-förvanters och åtskillige Secters Gudstjenst. Resan fortsattes vidare innom Tyska Riket; Lärde män upsöktes öfverallt, Bibliotheker genomforskades och hvad eljest märkvärdigt var, lemnades icke utan den nogaste upmärksamhet. På Slottet Wartenburg i Eisenach, som man kallat *Pathmum Lutheri*, såg han kammaren uti hvilken *Dr. Luther* legat. Ifrån Tyskland skedde resetouren 1727 til Holland, så til London, där han använde mycken flit, at göra sig underrättad om Engelska Kyrkans tilstånd. Man kan lätt föreställa sig, med hvad fägnad och aktning han blef emottagen at sine Landsmän, som förstodo at värdera lärdom. I synnerhet fägnade sig hans närmaste Förman, Kyrkoh. *Possieth*, öfver hans hemkomst, 1728. Efter *Possieths* död som straxt därpå inföll, vardt Adjuncten Magister Beckman af Stockholms Consistorio förordnad, at förestå nådåret uti Kongl. Riddarholms Församlingen, och så snart Nådåret var ända, kallades han at vara Adjunctus hos Kyrkoh. i Stockholm, sedermera Biskopen i Westerås *Dr. Barchius*.

Men år 1731, blef han Rector vid Trivial-Scholan i Stockholm, och 1738, efter förutgången enhällig kallelse, förordnad til Kyrkoherde öfver Knutby och Faringe Församlingar, hvarpå 1744 följde Proste Fullmagt, öfver därunder lydande Contract. Hans mogna lärdom och myckna ärfarenhet, åtföljdes af et uprigtigt nit, at utsprida Guds ära. Han egde et särdeles medlidande sinne. Såsom Riksdagsman, var hans upförande klanderlöst. Lungsot påskyndade hans lifs-slut. Uti en ålder af 48 år och 5 Månader, geck han 1749 den vägen som allom förelagd är.

Gift m. Fru *Anna Margaretha Troilia*, Barnlös. Prosten *Beckmans* genom trycket allmänna *arbeten* äro: *Företal til Hallenii Concordantz.* — *Förnuftig varning för den villfarelsen, om voro alla sätt at tjena Gud, eller alla religioner, lika goda och gällande til Saligheten, at släcka de trogne och bibehålla allmän rolighet, på Tyska språket framgifven af Ernst Sal. Cyprian, och på Svänska öfversat, samt tillökt med en Inledning angående den Hernhutiska Secten, af C. B. tr.* 1749. — *Anmärkningar öfver Arvid Gradins til Hernhutiska partiets heder och försvar, Kringspridde skrift.* —

(Se Supl. til Flor. Stockholm, p. 199. — Dr. Strickers Homil. Biblioth. p. 5. — Personalier efter Likpr. öfv. Pr. Beckman, hållen af A. Biskop Dr. Henr. Benzelius, tr. i Stockh. 1749, in 4:o. —)

BERGENSTIERNA, JOHAN, Herre til Haddenäs, *Amiral och Amiralitets-Råd.*

Råd. Föddes uti Norrtelje Stad i Rollagen år 1618, af ärbart Borgarefolk, *Olof And. Berg* och Hustru *Karin Andersdotter.* Ungdoms åren lofvade ingen ting mindre, än en lysande lycka i framtiden, och *Joh. Berg* var nögd at få taga sit bröd i andras tjenst. Hogen lekte emedlertid på Sjöväsendet, och 1642 lät han sig inskrifva vid Amiralitetet såsom *Byssskyttare.* Om våren 1644 blef han Archlimästare, och inlade s. å. prof af mannamod, under de heta träffningar som emellan de Svenske och Danske föreföllo under Femmern, vid Bornholm, och då Staden Nex stormades. När Danska Skeppet *S. Peter* eröfrades för Köpenhamn, var han ock med på et för honom hedrande sätt. År 1646 blef han commenderad på Svenska Skeppet *Jägaren*, hvilket skulle öfverföra Grefve *Magnus De La Gardie* såsom Legat til Frankrike. Under vägen träffades tvänne Ost-Indiefarare, och sedan Berg utverkat sig tilstånd af Amiralen *Claes Bielkenstjerna* at få gå om bord på et af dessa, så förhyrde han sig för Båtsman åt Ostindien, med löfte, at ärbjuda sin tjenst åt Fäderneslandet, däräst han lyckligen skulle återkomma. J Jan. Månad 1647 passerade han Linien, sedan han under vägen sedt de växter, djur och människjor, som väkt hans förundran. Uti Staden Batavia, fästes hela hans upmärksamhet på dess Invånares Seder och besynnerliga Gudstjenst. Han

fåg vidare Konungariket *Siam*, med defs hufvudftad och märkvärdigheter, Konungariket *Japan*, Öarne *Sumatra* och *Borneo*, *Thevan*, *Bengala*, med flere orter och belägenheter. Efter en få vidfträkt refetour, återkom han til Fäderneslandet i flutet af år 1651, och vid hemkomften præfenterade han fig ftraxt, efter fit gjorda löfte, för Amiral *Bielkenftjerna*, då han til Lieutenant utnämdes. Under hela refan, hade han hållit noga *Annotationer* öfver alt hvad han fett. År 1652, förrättade han en lycklig fjörefa til Revel. Blef Capitain 1654, var uti Slaget emot de Danfke på Skeppet *Weftervik*, 1657, och året efter i bataillen emot Holländfka Flottan, fom hölts i Sundet, vifande vid båda desfa tilfällen, mycken tapperhet. Ännu f. å. updrogs honom befälet öfver 24 Efpingar, emot Danfke och Holländfke *Brandare* och *Sänkare*, fom vifade fig för Landscrona, under et fkarpt canonerande ifrån danfka Flottan. Något därefter åtfölgde han Amiral *Claes Uggla*, på Skeppet *Amaranth*, fom gick ut ifrån Landscrona, mit igenom den grufveligen fkjutande Holländfka Flottan År 1659, under en eljeft lycklig expedition, var han på et fkepp, hvars krutkammare antändes, då han med flere gick i luften, föll i vattnet, men blef underligen bärgad. Han fäktade fedan modigt, ehuru på kryckor gående, emot en Holländfk *Bojorth*, den han tog til

til fånga, med ſtörre delen af beſättningen. Åröfrade äfven 5 Danſke och Holländſke ſkepp, ſom låge för *Ebeltofft*, af hvilka han ſköt et i brand, men förde de andra fyra til Sundet. S. å. fäktade han på Skeppet *Weſtervik*, för at återtaga ifrån fienden Svenſka ſkeppet *Svanen* och när detta flög i luften, bärgade han däraf 20 Metall-Stycken. 1665, ärhölt han Majors fullmagt. År 1666 gjorde han en lyckelig expedition med ſkeppet *Götheborg*, och 1668 ſeglade han med Skeppet *Lejonet* til Portugal, och hemförde därifrån til Sverige Reſidenten Grefve *Gabr. Oxenſtjerna*. År 1671, blef han Amiral-Lieutenant, och 1676 Amiral, med detta Kongl. Loford: "*At han för ſina långliga, lofvärda, "trogna och tappra tjenſter, til Sjös, har gjordt "ſig til denna vår nåd och befordring väl värdig.* S. å. vardt han Adelsman, kallad *Bergenſtierna*, och tillika Amiralitets Råd. Då Flottan i Maj månad detta år var utgången til Sjös, ſjuknade Amiral Bergenſtierna på Skeppet *Victoria*, ſom af honom fördes, och affomnade efter några dagars förlopp, ſedan han upnått en ålder af nära 58 år. Begrafningen ſkedde i St. Jacobi Kyrka i Stockholm. d. 12 Maij, 1678. Genom ſit jämna och ſtadgade upförande, i alla ſkiften, hade han tilvunnit ſig den högaktning och kärlek, ſom altid åtfölja den ſanna förtjenſten, ibland förnuftige och vältänkande männiſkor.

Gift

Gift m. *Christina Nilsdr. Bergenstierna*, men barnlös. Hon trädde sedan år 1684, i ägtenskap med Enkemannen Biskopen i Åbo, Doctor *Joh. Gezelius den äldre.*

Amiral Bergenstierna finnes icke uptagen ibland Svenske Riddersmän, uti *v. Stjernmans Matrikel.* Under N:o 1520, är en *Johan Bergenstierna* på Riddarhuset introducerad år 1719. Det är obekant, om denne var med Amiral Bergenstierna uti någon slägtskap. Han var född i Lindköping 1668, och dödde Bergs-Råd 1747. Hans Famille existerar ännu. Uti Amiral Bergenstiernas *personalier* nämnes dess Brorson, *Olof Berg* såsom *Major* vid Amiralitetet. Han dödde år 1677, sedan han i sin Farbrors ställe, antagit befälet öfver Skeppet *Victoria*, under expedition emot de Danske.

(Se Likpr. öfver Am. och Am. Rådet Joh. Bergenstierna, med personalier, hållen af Amiralitets Predikanten Abr. Alcinius, och tr. i Åbo. — Beckstadii adelige Sv. Sjöman, p. 26 och 109. — Stiernmans Geneal. Matr. p. 1136. —.)

BJELKE, NILS, *Grefve til* Sahlestad, *Friherre til* Kråkerum, *Herre til* Gäddeholm, *Kongl. Råd ach Gen. Gouverneur i Pommern.* Föddes år 1644 i Stockholm, Son af R. R. *Thure Nilsson Bjelke* och Fru *Christina Anna Banér*, en dotter af R. R. *Svante Baner* til Djursholm med Fru *Ebba Grip.* Vid 8 års ålder, var han både Fader - och Moder-lös, med

med et obetydeligit arf. Drottning Christina lät beförja om hans upfostran, som dock i början blef nog vanvårdad. Vid 16 års ålder åtfölgde han sin Frände Grefve Tott på dess Ambassade til Frankrike, där han snart gjorde sig känd såsom en ädling af vackra och intagande egenskaper. Då Grefve *Tott* hemkallades, stannade Bjelken qvar i Paris några år, såsom Svensk Envoyé Extra Ordinaire. Efter återkomsten til Fäderneslandet, blef han först den unge Konungens, Carl XI:s Kammarherre, och sedan hos Konungens Fru Moder Öfver-Kammarherre och Öfver-Stallmästare. Ifrån dessa högre tjenster, sökte han flyttning til Öfverste-Lieutenants-posten vid Kongl. Lif regementet, hvarpå han fick Konungens Fullmagt år 1673, men innom 5 månaders förlopp, var han Öfverste vid samma regemente, som då ökades ifrån 8, til 12 Compagnier. Han sändes år 1675 til Frankrike, för at göra uphandling til den Kongl. Kröningen och Konungens tilärnade Biläger. Under hela det följande Danska Kriget, gick han sin Konung med den nit och trohet tilhanda, at Konungen vid et tilfälle förklarade, *det han, näst Gud hade at tacka Bjelken för sin seger.* Konungen gjorde honom då til General Major, och kort efter 1678 til General-Lieutenant. Då de krigande magter sedermera kommo på fredliga tankar, utnämdes han at såsom Extra Ord. Ambas-

basſadeur gå til Franſka Hofvet, 1682. På egen åſtundan, återkallades han ſ. å. ifrån Frankrike, och utverkade ſig ſin Konungs tilſtånd, at ſåſom Volontair ſå gå til Ungern för at öfvervara de Krigs-operationer, ſom de ſammanfogade vapnen emot Turken utförde. Uti 4 ſamfälte campagner inlade han mycket beröm, hvarföre han ock åtnjöt mycken heder; ty år 1685 updrog honom Churfurſten af Bäyern, befälet öfver deſs Cavallerie, och ſtraxt efter General-Fält-Marſkalks-Lieutnants chargen. Året därpå, anförtroddes honom af Kejſaren Gen. Fältmarſkalks-Lieutenants Commando öfver hela det Kejſerliga Cavalleriet, ſå väl ſom alt det öfriga de allierades. I detta befäl, förvärfvade han ſig ny ära vid flere tilfällen, ſärdeles uti ſlaget vid berget Harzan då de Chriſtne vunno en ypperlig ſeger öfver Turkarne. Efter ärhållen ſeger, förklarade Kejſaren honom för *Romerſka Rikets Grefve, faſt du utan Säte och Stämma.* Han ärhölt ſin Konungs tilſtånd 1688, at emottaga denna värdighet. Emedlertid hade han i början af år 1687 blifvit Kongl. Råd, och General-Gouverneur af Hertigdömet Eſtland och Staden Revel; men innom några veckors förlopp anviſt til et inrägtigare Gouvernement öfver Hertigdömet Pommern; och kort efter befullmägtigad at vara General öfver alt Konungens Cavallerie och Infanterie, ſamt innom förenämde

nämde års slut, med Grefveligit Stånd och värdighet benådad. Också vardt han til Fäderneslandet hemkallad 1688.

Til sit Gouvernements-Säte Stetin, reste Gr. Bjelke år 1689, och gjorde där flere nyttiga författningar, hvaribland *Ståndqvarters Ordinancen* i synnerhet förtjenar at nämnas, hvilken där i Landet ännu efterlefves. Sin omsorg sträckte han äfven til Gripswalds Academie, hvars Canceller han blef efter Gr. *O. W. Königsmark*. År 1690 skref Konung Carl sjelf til de Potentater hos hvilka Gr. Bjelke hade tjent, för at utverka af dem hans afsked, hvarvid Konungen gjorde honom til sin Fält-Marskalk, med tilkännagifvande, *at Konungen icke ville, det Grefve Bjelke skulle ifrån den tiden vidare lystra efter främmande tilbud.* — Af detta skäl afslog också K. Carl genom et vänligt Bref af d. 2 Apr. 1692 Republiquen Venedigs begäran, at få Grefve Bjelke til sin Fältherre.

Såsom ägande sin Konungs fullkomliga förtroende, vardt Gr. Bjelke tid efter annan, uti många vigtiga förrättningar brukad, stundom i Sverige, och stundom i de Tyska Provincer, utom sit Gouvernement. * Sista gången han reste öfver til Sverige, var ej långt före K. Carl XI:s död, med hvilken ock hans lycka flydde aldeles bort. Hans Konungs utmärkta förtroende, hade ådragit honom en afund, som fullt svarade däremot, och ovännerne

nerne hade icke försummat, at genom flere *hemliga Bref* til Konungen, söka svärta honom. Genom sit satyriska lynne och sit nog fria tal om Rådet och några vissa betydeliga män vid hofvet, hvilka nyss gjordt sin lycka i Konung Carl XI:s tid, hade han kan hända sjelf stundom blottstält sig, för fleras hat. Ovännernas försök lyckades likväl icke hos denne Konungen. När K. Carl sedan föll i den sjukdom som ändade hans dagar, berättas at han skrifvit til Gr. Bjelke med befallning, at han skulle begifva sig til Sverige. — Hans ovänner som fruktade at Konungen ärnade anförtro honom styrelsen under sin Sons minderårighet, qvarhöllo Brefvet; och när Konungen sedan med otålighet frågade, *om Bjelken ej var ankommen*, uttydde de hans uteblifvande til det värsta, såsom prof, huru litet han aktade Konungens bud och befallningar. — Konungen, kan hända rörd af dessa föreställningar, nämde också icke Grefve Bjelke uti det förordnande han nyss före sin död gjorde om regementet. Gr. Bjelke var emedlertid aldeles okunnig om Konungens sjukdom, och fick på en gång, tidning om Konungens död, samt hans ofvannämde uppehållna befallning at komma öfver til Stockholm. När han änteligen dit anlänt, blef han några månader efter K. Carl XII:s anträde til Regeringen inmant i arrest, och anklagad uti Svea Hofrätt, för hvarjehanda

handa grofva brott och förseelser. Conferencerne påstodo et halft år, då *Libellen* emot honom omsider upläftes, författad af *Revisions Secreteraren Henr. Heerdhjelm*, uti 9 puncter. Grefve Bjelke var sin egen Advocat, och hans vidlöftiga *Förklaring* var skrefven med en styrka, men tillika en moderation som utmärkte en själ, hvilken förstod at sätta sig öfver lyckan. Förklaringen stödde sig på mångfaldiga *Bilagor* af *K. Carl XI:s dels publique dels private Bref*, hvaruti honom antingen *anbefalles de steg hvarföre han nu tilltales*, eller ock *Konungens approbation och decharge derföre meddelas.* — En del af de emot honom anförde klagomål, blefvo ock af honom så oemotsägeligen besvarade, at de icke en gång kunde uptagas uti Svea Hof-Rätts Dom. — Denna Domstol upsköt i det längsta, innan något utslag vardt fäldt. Det försäkras, at Konung Carl XII, som då vistades i Polen, Sjelf härom måste gifva uttryckelig befallning. Då blef Domen ändteligen afsagd, hvars *slutmening* innehåller: "*at emedan Bjelke, Kongl. Majestäts Bud och* "*Förordningar upsåteligen öfverträdt, genom et* "*simuleradt Contract om Skeppet* Der ringende "Jacob; *genom det främmande myntets continua*-"*tion och skadeliga förvärrande, sedan det för*-"*budit var; genom det, at han ansenliga Sum*-"*mor utaf den, så väl vid bemälte myntning som* "*af det hemligen slagna Pommerska skiljemyntet*

 "*fallne*

*"fallne Slagg-ſkatten undandöljt och för ſig be-
"hållit; genom ſvåra emot ſanning och ſamvete
"ſtridande eder; och genom det at han Konungen
"icke lydno hållit, och bud hans ſtåndit utan tvärtom
"Konungen med Bref, ord och gjärningar orätt
"gjordt; ty pröfvar Kongl. Hofrätten honom Nils
"Bjelke med alt ſådant hafva gjordt ſig brotſlig
"at miſta alt det han äger, jord, lösöron, gård,
"åra och Lif ſit; och ſådant alt med rätta."* — Lifvet blef honom af Konungen ſtraxt ſkänkt; Äran behölt han i mångens ſinne; men egendomen ſkingrades, ſynnerligen den löſa, hvaraf mycket under hans Ungerſka Fälttog med heder var förvärfvadt. Men ſom hans Grefvinna bragt honom anſenlig förmögenhet i Boet, hvilken til en betydelig del under ägtenſkapet var upgången, fick han af Kongl. Nåd behålla Bjelkiſka godſen Saleſtad och Gäddeholm, ſåſom et *Surrogat* för ſin arfvejord. Man lemnar därhän, huru vida Grefve Bjelkes ſilfver, ſom varit mycket dyrbart, efter fleres påſtående blifvit af Konungen ſkänkt til en viſs Herre, äfven ſå bekant för den nåd han ägde hos Konungen, ſom ſin ovänſkap emot Gr. Bjelke, hvars fall han egenteligen ſkall hafva beredt. — Den olycklige Grefven tilbragte ſedan ſin öfriga tid i ſtillhet på Saleſtad. Efter Konungens hemkomſt ifrån Turkiet, vardt Bjelken reſtituerad til ſin ära, med *förſäkran om Konungens nåd.* Han hade emedlertid hunnit

lära

lära at anse döden för en förlossning ifrån alt ondt och den flöt hans dagar i Nov. månad 1617. Begrafningen upsköts til d. 7 Febr. 1718, då hans lik nedsattes i den graf uti Lenna Kyrka i Upland, som hans Grefvinna för honom och sig hade låtit bygga.

Grefve Nils Bjelke, hvars lefnad varit et så märkeligit vedermäle både af förtjenstens och afundens magt, har först i våra tider på et lysande sätt fått sit minne räddadt utur förföljelsens anfäktning. Den rättvisa, hans samtid nekade hans oskuld, har blifvit hans stoft tildelad af en Konung, hvars mildhet och människokärlek på et lika så *ärefullt* som *föga vanligt sätt*, ej mindre sträcka deras verkan tilbaka til den förflutna tiden, än de befrämja den närvarande och tilkommande tiders väl. *)

Gift år 1669 m. *Grefvinnan Eva Horn*, en dotter af den namnkunnige Riksmarsken m. m. Gr. *Gustaf Horn.*

En vacker *Skådepenning* öfver Gr. *Bjelke*, är af *Faltz* gjord. På den ena sidan, ses en brinnande Fackla, med omskrift, *Aliis inserviendo consumor.* På den andra sidan är hans Bröstbild med öfverskrift: *Nicol. Comes de Bjelke, Reg. Svec. Senat. Mareschal. et Pom. Pro-Dux.* Ordet *Pro-Dux*, gaf hans

 fien-

*) Se det tryckta Protocollet, hållit i Kongl. Maj:ts Rådkammare d. 2 Febr. 1774. —

fiender anledning at beſkylla honom för *et olideligit högmod*, ſåſom ville han anſes för *Hertig i Pommern*, och denna miſstanka beredde til en ſtor del Gr. *Bjelkes* fall.

(Se Namnkunnige Sv. Herrars och Fruers ſkådepenningar — af C. R. Berch, 3:je ſtocken — Utdrag af et Franſyſkt Manuſcript, ſom finnes uti Espelunda Bibliothek, tilhörigt Hof-Marſkalken och Ridd. af K. N. O. Herr Grefve C. G. Mörner, under Titul: La Vie du Comte-Nils Bjelke. —)

BOBERG, AND. *L. L. O. O. Profesſor* i Upſala var född i ſamma Stad, 1678, af Fadren, Rådmannen därſtädes *Pehr Andersſon* och Huſtru *Catharina Larsdotter*. Han miſte ſin Fader, när han var på 3:je året, och kallade ſig Boberg efter ſin Stjuffader *Iſac Boberg*, ſom äfven här var Rådman. Denne bar mycken omſorg för ſin Sons upfoſtran, och ynglingen nyttjade med fördel, födelſeortens vittre Lärare. Långt ifrån at haſta med ſina Academiſka ſteg, blygdes han icke vid, at et godt ſtycke på mannaåldren gå ſåſom lärjunge i de Lärdas Samfund. Han var redan på ſit 40:de ålders år, då han af Philoſophiſka Faculteten 1718 fick Fullmagt på en *Docentur* uti Eloquentien och Moralen. Härpå följde 1719 Adjuncts fullmagt uti Philoſophien. år 1721 företog han en utrikes reſa til Tyſkland, England och Holland. Det vore för vidlöftigt at berätta alla hans förrättningar under reſetiden. Man må taga för en

en afgjord ſak, at han reſte med nytta och gjorde ſig alleſtädes väl känd för mognade kunſkaper. Hemkom 1723, och utnämdes 1728 til *L. L. O. O. Profesſor*, efter *Doct. Olof Celſius* den äldre, ſom ärhölt transport til Theologiſka Faculteten. Snart uti 30 år, föreſtod *Boberg* detta ämbete med mycken förtjenſt, och præſiderade öfver 100 gånger i *Philologia Sacra, Literatura & antiquitatibus Hebraicis.* Flere lefva ännu af de ypperſte lärde Svänſke män; ſom med mycken nytta varit hans Lärjungar vid Hög-Scholan. Han hade intet tycke för den nya methoden om *Semina et bilitteræ radicales*, och af *Mag. Göranſons Grundritning*, var han en ſtarck ovän. Det ſamma förklarade han ock publice i et Tal, ſom han i Upſala 1748 hölt vid Rectoratets nedläggande; hvarföre han ock råkade uti delo med *Mag. Göransſon*, och nämnes oftaſt uti Göransſons *Strids - Skrift* med Dom Proſten *Liungberg*. Altid förmanade han ungdomen både publice och privatim, at *ej låta förleda ſig af desſe nyheter*, och uträttade ſå mycket dermed, at desſe *hypotheſer* anſågos med mycken oſmak i Upſala. — Prof. Boberg hade, tillika med et ſtarkt minne, en förträffelig urſkillings-gåfva. Han hade en vacker och reslig kropp, et muntert och alfvarſamt anſigte, var älſkad af ſina Colleger och i ſtor högaktning hos den Academiſka ungdomen. Var tvenne gångor

D 3 gift

gift: f. g. m. *Anna Reftelia*, änka efter *Aſtron. Prof. Er. Burman.* a. g. m. *Catharina Klint.* År 1756, i ſit 78 ålders år, gick han til hvila.

(Se Sv. Mercurius för år 1757, Maj M. pag. 717 och följ. —)

BONDE, THOR, *Herre* til Tordsberg, Harbroholm, Håtöö, Boda, m. m. *Svea Rikes Råd.* Fadren *Ulf Bonde*, var Krigs Höfdinge uti Konung Carl IX:es tid, och Gouverneur på Räfle, gift med Fru *Margaretha Stake.* År 1619 föddes dem denne Sonen, på deras gods Säckeſtad. Vid Upſala Academie hade han inhämtat de kunſkaper, at han 1636 anſågs mogen, at med nytta kunna beſöka främmande Länder. I Roſtock ſtannade han någon tid, och reſte därifrån til Riks-Cancelleren Gr. Axel Oxenſtierna, hvilken då, ſåſom *Director Foederis Evangelici*, uti Tyſkland ſig uppehölt. Nögd at åtfölja Svenſka arméen, förordnades han 1639 til Cornete under Veſtgötha Cavallerie, med hvilket han ſtraxt efter marcherade åt Sverige, emedan deſs gränſor ſkulle förſvaras emot de Danſke. 1645 blef han Lieutenant, och 1648 Capitain-Lieutenant, under ſamma regemente. Efter vunnen fred med Dannemark, utcommenderades Regementet til Tyſkland igen, hvarvid ädlingen gjorde tjenſt, och vid flere tilfälligheter aflade tapperhets prof, tils i ſlutet af år 1649, då Regementet

tet åter fick befallning at gå hem til Fäderneslandet. 1653 gafs honom Ryttmäſtare Fullmagt, och när Polſka kriget 1655 inföll, marcherade han åt Polen, och tjente vid ſit compagnie en lång tid, under Fältmarſkalken Gr. Guſtaf Stenbocks öfverbefäl. Efter nya tapperhets bevis, blef han 1657 Major, och året därpå, til Öfverſte-Lieutenant för Skånſka Cavalleriet förordnad. Efter fredens ſlut 1660, vart han Landshöfdinge öfver Skaraborgs län, och kallades därifrån 1668 til Råds-Ämbetet. Då Freden åter blef bruten emellan Sverige och Dannemark år 1676, vart honom anförtrodt Defenſions-verket i Wermeland, hvilket R. R. Bonde med den klokhet och manlighet föreſtod, at hans Konung däröfver betygade ſit fullkomligaſte nöje. Men hans aftagande hälſa nödſakade honom, at ifrån denna tröttande förrättning, anhålla om dimiſſion. Det ſkedde, och han intog i ſtället ſin Råds-Stol. Jemte Råds Ämbetet, vart han ock 1677 förordnad at vara Hofrätts-Råd uti Stockholm. Årens tiltagande, och krafternas aftagande, äſkade et lugn och en ſtillhet, ſom Landsbygden endaſt kunde gifva. Han lemnade Stockholm, och reſte med ſin famille til Håtöö, där han i början af året 1683 affomnade. Med mycken högtidlighet, och uti Kongl. Maj:ts, ſamt båda Drottningarnes höga närvaro, vart han begrafven uti St. Jacobi Kyrka i Stockholm,

och tillika med Fadren, tvenne dess Söner, *Ulf Bonde*, en ädling om 27 års ålder, och *Claes Bonde*, alena 1 år och 4 månader gammal. R. R. Thor Bonde, var en Herre, begåfvad med mycket förstånd, mycken människokärlek, och nitälskan för dygden. Han hatade af hjertat alla konstgrep, och älskade redligheten. Rättvisa uphögde hans purpur.

Gift, f. g. m. Fr. *Anna Wernstedt.* — a. g. m. Fr. *Anna Posse* — tr. g. m. *Christina Fleming.* Med den första Frun, hade han 7, och med den sista, 4 Barn.

(Se Likpr. m. Personalier, hållen af Sim. Jsogæus, tr. i Stockholm 1683. —)

BONEAUSKIÖLD, GUSTAF, *Herre* til Stafsund, *Stats-Secreterare* och Riddare af Kongl. Nordst. Orden. Son af Handelsmannen i Stockholm, *Abraham Boneau* ifrån Frankrike och *Catharina Kjärulf*, och född i Stockholm 1683. Blef 1702, Extraord. Kamskrifvare i Kammar-Collegio, reste 1704 til Polen, och var med på den förra Svenska Ambassaden til Warschau, där han tillika med Ambassaden vårt fången. Satt på fri fot, upvaktade han åter på den senare Ambassaden til samma ort. Vid återkomsten til Sverige 1707, vardt han Hofmästare hos Kongl. Rådet Grefve Arvid Horn, och tillika Auscultant uti Svea Hof-Rätt. År 1709 Extr. Cancellist vid utrikes Expedition, 1713 Actuarius

us i Cancellie - Collegio, 1714, Præfidents-Secreterare, 1719 Kongl. Secreterare vid inrikes ärender, Adlad f. år, Cancellie-Råd 1727, Stats-Secreterare vid inrikes Expedition 1739, och Riddare af Nordftierne-Orden, 1748. Dödde i Stockholm, 1754. Han ägde K. *Fredrichs* fynnerliga nåd, och var fålunda i den ftällning, at han kunde tjena mången i befordringsvägen. Driftig och verkfam Ämbetsman, god Patriot; men af allmänheten mindre älfkad.

Han var förlofvad med Fröken *Maria Elifabeth Wachfchlager*, fom dödde, 6 dagar för Brölloppet. Gifte fig fedan f. g. m. *Margaretha Sophia Palmquift*, a. g. m. Friherrinnan *Elifabeth Sophia Funck.* Ätten utgick med Sonen Extra Ord. Cancelliften *Guftaf Boneaufkiöld*, fom dödde på Staffund 1766.

Stats-Secr. *Boneaufkiöld* är graverad *in 8:o* af Fritfch. Protraitet vifar at han varit en Herre af vackert utfeende.

(von Stiernmans Geneal. Matr. p. 1187. — meddelade efterrättelfer. —)

Borastus, Gregorius Laurentii. *Jur. Utr. et Theol. Doctor, Canonicus Cracovienfis, Præpofitus in Wifchiowitz och Secreterare* hos tre Polfke Konungar, *Sigismund III, Uladiflaus* och *Johan Cafimir.* Han var Svenfk, Öftgöthe och Norrköpingsbo, men aldeles icke Weftgöthe eller Boråfare, fom af några

utan grund föregifves, ty ibland *Hunteri Bref*, som 1631 i Wien utgåfvos, finnas 4 til Borastus, uti hvilka han kallas *Norcopensis*, men icke *Borråsensis Westro-gothus*, som Prof. Schefferus i sin *Svec. Lit.* eller *Borosiensis*, som Stiernman i *Bibl. Svio-Goth.* eller rent af Boråsare som N. H. Dahl, i sin *Beskrifning om Borås*, behagat honom kalla. Ännu och til öfverflöd måga anföras Borasti egna ord, som stå anteknade på et af K. Eric XIV *egenhändiga Diarium* af år 1567, hvilket förmodeligen med K. Johan Casimir kommit til Paris och blifvit därstädes af Baron Åke Rålamb uti en kryddbo köpt, och omsider efter åtskilliga öden, stannat i Grefveliga *Hornifka* Bibliotheket på Fogelvik. Anteckningen lyder så: "*Hunc Librum Ego "Gregorius Larsson Borastus, Norcopensis, Ca-"nonicus Cracoviensis, Præpitus Wischioiwitz, "trium Regum in Polonia Secretarius, redemi "Vilnæ à Jacobo Hann Sveco Caupone ibid. A. "*1603 *eidem Jacobo oppignoratum á Gustavo "Erici Regis filio, in Muscoviam antea profecto "illicque extincto.* Af detta kan tillika ses, at han icke hetat *Borrastus*, som han nästan allmänt kallas, utan *Borastus*, och at dopnamnet icke varit *Petrus*, som det säges i *Biblioth. Thuan. T. I. p.* 438. Hvad eljest denne mannens Föräldrar, födelseår, ungdoms öden, och andra omständigheter samt dödsår angår, är obekant. Han förmenes varit

varit född år 1584. Förmodeligen har han ung lemnat Fäderneslandet, och utrikes gjordt sig tidigt känd för mycken lärdom och vitterhet. Det vet man med visshet, at han affölll ifrån Lutherska til Catholska Läran, och förde med pennan afvog sköld emot sit Fäderneslandet. Han var hemma uti flere språk, och skref i synnerhet det Latinska med mycken prydnad och färdighet. Så utlåter sig åtminstone en stor känare af Saken, den Lärde Biskop Norrman, som til ytterligare bevis af sin talan, åberopar några *Borasti Bref*, dem han sjelf ägt och förvarat, hvilka han säger vara *facili ac elaborata dictionis elegantia* författade. Det samma bestyrka än vidare, så väl hans *Carmen Gratulatorium* framföre *Vastovii Vita Aquilonaria*, som *flere andra hans anonyma Skrifter*, dem han på Polens vägnar emot Sverige författat och utgifvit. Af dessa nämner Prof. Scheffer och Canc. R. v. Stiernman l. c. ej flere, än *Causæ, ob quas Carolus Gustavus — Johannem Casimirum — bello adoriri coactum se profiteatur, breves & præliminares, breviter limatæ et eliminatæ. Lublini s. a. et iterata vice Dantisci 1656.* Men härtil kan ock läggas en annan, som kommit ifrån samma hand, under följande Titul: *Georgii Trisaroli urbinatis Discussio calumniæ quam adversus Sigismundum III Poloniæ Regem pro Caroli Sudermanniæ Ducis perduellione, Legatus ejus Joh. Skytte ad Magnæ*

næ Britanniæ Regem habuit a. 1610. Friburgi Bris. a. 1620 in 4:o. — Efven fätter man med tämmelig god anledning på hans räkning: *Cenfura ad Panegyricum Eliæ de Nukois, Senatui Gedanenfi dicata. Aug. Trinob. 1628 in 4:o.* — *Elias de Nukrois* är, *per transpofitionem literarum*, en *Daniel Krufius*, fom utgaf en *Panegyricus in Laudem Guftavi Adolphi, Regis Sv. Aug. Trinobant. 1628 in 4:o.* — Häraf väcktes den controverfen, om hvilken kan läfas hos *Hoppius de Scriptor. Hift. Polon.* §. 33.

Sift må nämnas, at denne Boraftus icke bör förblandas med en annan Svenfk vid namn *Stephen Boraftus*, hvilken ockfå öfvergaf fit Fäderneslànd, och fom efter en ibland Allmogen uti Töllefe Sokn i Wäftergöthland gångbar berättelfe, fkall hafva blifvit, *om icke Påfve i Rom, åtminftone Cardinal.*

(Se Sv. Mercurius för år 1758. p. 793 — Lemnade ytterligare uplyfningar af Herr Lagmannen J. Apelblad. —)

BRAUNERSKIÖLD, LARS, *Kongl. Archiater.* Son af Proften i Madefjö, *Nicolaus Brun*, med *Chriftina Walleria*, och Broder til *Frih. Johan Brauner*, fom var Landshöfdinge i Upfala, famt til Bifkopen i Calmar *Doctor Nils Braun,* hvars Barn adlades 1719, med namnet *Braunerhjelm.* Han hette fåledes *Braun*, innan han äfven år 1719, med Adelfkap benådades. Föddes 1657 i Calmar, ftu-

studerade där vid Gymnasium, reste til Upsala, utgaf där 2:ne Disputationer, *De Temperamentis*, — och *de Esu sangvinis*, — reste utrikes och blef 1689 i Utrecht *Med. Doctor*, sedan han ock där förfvarat en Disputation, *De Sudore*. Återkommen til Sverige 1690, blef han Medicus på Flottan i Carlscrona, flyttades 1692 til Calmar Gymnasium såsom *Lector Logices et Physices*, vart året efter *Medicinæ Professor* vid Åbo Academie, och sedan 1698 *Med. Professor* i Dorpt. Ytterligare blef han 1703, Fältmedicus i Curland och sedan på nytt kallad til Professor vid nyssnämde Academie, som flyttades til Pernau; vid Svenska arméen var han likväl qvar, til år 1705, emottog så sin profession, och uthärdade Stadens belägring af Rysfarne. Efter Pernaus öfvergång 1710, reste han til Stockholm, och vart sedan antagen såsom Fält-Medicus i Skåne. Sist Amiralitets-Medicus i Carlscrona, med Archiaters namn och värdighet. Han flöt sin vandel år 1730. Gifte sig 1692 med *Margaretha Hajock*.

I Åbo, Pernau och Lund, har han utgifvit flere *Disputationer* och *Orationer*, hvilka finnas upräknade, dels uti *Aboa Literata*, dels uti *v. Stjernmans Bibl. Sv. Goth. T. IV. Mscrpt.* Hans *Programma* öfver *K. Carl XI:s* begrafning, utgifvit i Åbo 1697, är vackert.

(v. Stiernmans Geneal. Matr. Ejusd. citerade Skrifter. —)

BREN-

BRENNER, HENRIC, *Kongl. Bibliothecarius*, var född år 1669, i Kronoby Sokn i Westerbotn, därest Fadren *Jacob Brenner* var Kyrkoherde. Sedan han i Upsala öfvat sig i Lärdom, och där under Professor L. Norrman 1691 utgifvit sin Gradual-Disputation, *de Hebdomade feriata ex institutis Gentium*, blef han år 1697 antagen til följeslagare åt Ludvig Fabricius, hvilken såsom Svenskt Sänningebud, reste til Persien. På denna resa fick Brenner et önskeligit tilfälle, at skaffa sig den stora kundskap uti de Orientaliska Språken, hvarmed han lyste. Han blef sedan i Persien qvarlemnad, på det han skulle följa och med sin tjenst biträda den Persiske Legaten *Sarug Chan-Beg*, som då var färdig at göra en resa til Sverige. Då desse båda resande togo vägen igenom Ryssland år 1700, var ofredlighet emellan Sverige och Ryssland redan börjad. Den Ryske Czaren som förmodeligen trodde at Politiske hemligheter voro vår Brenner anförtrodde, qvarhölt honom i Muscou, och lät honom där utstå en långvarig och svår fångenskap, hvilken varade til Fredens slut i Nystad. Såsom frugt af hans resor, hafve vi emedlertid af honom, utom en lärd och til en del utgifven *Brefväxling* med Elias Brenner, Gripenhjelm, Gavelius, Benzelier och Liljenstedt, äfven hans *utarbetning öfver Moysen Armenum*, detta folkets ypperste Historie-Skrifvare, hvilken

ken han, återkommen til sit Fädernesland och til lugn, har i Sammandrag och med noter uplyst, utgifvit. Om sina resor och om sit bemödande uti Lärdomsvägen, yttrar han sig sjelf, på et ställe således: "*In hoc iti-*
"*nere, quod, dum patriam repeto, ingressus sum,*
"*totam mihi perlustrare licet Armeniam, Tarta-*
"*rum Dagestinam, nec non partem quandam Na-*
"*tonis Georgiæ, Circassiam, aliasque regiones:*
"*qua occasione facultas dabitur proficiendi in L.*
"*L. O. O. præsertim Arabica, cui addiscendæ*
"*fundamenta jeci Ispahæ, ad scripturam atque loque-*
"*lam.*— Äfven på et annat ställe: *De cetero Iti-*
"*nerarium quoddam harum Terrarum confeci, sub*
"*titulo tamen alio, ubi induxi mihi in animum, foe-*
"*dus illud describere, quod initum fuit a Rege gl. m.*
"*Carolo XI. inter Sveciam et Persiam, per Le-*
"*gatum Fabricium, atque præterea continuatum*
"*a nostro Clementissimo Rege; in quo insuper o-*
"*pusculo, quævis, quæ in Itinerario bene con-*
"*stituto adferri solent, nec heic sunt intermissa,*
"*omnia tamen legitima disposita methodo. Præ-*
"*ter hæc, Historias atque acta quædam inqui-*
"*sivi, quæ orbi Europæo vix hucusque credide-*
"*rim fuisse familiaria, inter quæ etiam reserva-*
"*tam habeo Historiam Armenorum à primordio e-*
"*jus gentis translatam e M:tis eorum, nec non*
"*Historias Parthorum et Persarum, quas cum*
"*nostra contuli: atque præterea Historiam Geor-*
"*ginorum e longo jam ante Christianismum tem-*
"*pore, e M:sto, aliasque aliàs indicandas.* —

Då

Då Brenner år 1722 återkom til Fädernes landet, öfverlemnade han til Kongl. Cancel lie-Collegium, sin *Exposition öfver ordsakern til Czar Petter den Förstes Expedition emot Persianerne.* — Denne *Exposition* har *Justus Rabner* mycket berömt och infört uti sin *Historia om samme Kejsares Lefverne och bedrifter.* Men emedan Rabner uti en Tractat, kallad *Das veränderte Russland*, mycket läst om den lärde *Pet. Schönström*, som var fångflad i Siberien, så trodde han honom vara Författare til samma skrift. — Uti ofvannämde *Exposition*, löfvade Brenner at utgifva *en accurat afritning öfver Caspiska Hafvet och floden Daxia, hos Tatarerne Nezetzu*, hvilken flod han förmente vara den samma som de gamlas Jaxartes. Denna Charta updrog han äfven, men lemnade den sedan til några sina vänner at afritas och ibland dem til utgifvaren af *Memorabilia Orientalis Partis Asiæ*, hvilken sedan häftade den vid sit verk, dock utan at nämna Brenner såsom dess rätte författare.

År 1724 blef Brenner Kongl. Bibliothecarie i Stockholm, efter den då nyss afledne Carl Odelström. Under hans Bibliothecariat har det Kongl. Bokförrådet blifvit tilökt med mer än 30 Volumer af Manuscripter, som afhandla åtskilligt uti Svenska Kyrko Historien. Kongl. Bibliotheket hade dock icke länge denne lärde och arbetsamme Föreståndaren. — Hans långvariga och svåra fångenskap i Ryss-

land

land, hade så medtagit hans lifskrafter, at han drogs med en svag hälsa. — Han afled år 1732.

(Denne Lefvernes Beskrifning är meddelad af Kongl. Bibl. Välb. Herr Joh. Björnstjerna. —)

BRENNER, MÅRTEN, *Revisions-Secreterare*. Föddes i Stockholm 1626, af Fadren, Rådmannen därstädes *Knut Hendr. Brenner*, och Modren *K-rin Mårtensdotter*, Borgmästaren i Stockholm *Mårten Olsons-dotter*. På 10 året sändes han til Upsala, där han förblef til år 1651, och lade under den tiden god grund, så väl i Grekiska, och Latinska språken, som i öfrige gagnande vetenskaper. I synnerhet handleddes han af Biskopen, då Professoren *Jonas Magni Vexionensis*, och sin Svåger *Gr. Lingv. Professoren Aufius*. År 1651, emottog han Grefve *Nils Brahe*, sedermera R. R. och R. Amiral, under privat Information, och begynte året derpå, en resetour, kring Europa, med bemälte Herre, som varade til år 1656. Öfver Gibraltar, skedde resan åt Africa, til Ceuta. Man återkom til Lisabon, där Gr. *Brahe*, vid Portugisiska Hofvet, hade en commission at utföra, å sin Konungs vägnar. Så snart *Brenner* med sin Grefve återkom til Stockholm, tilträdde han en *Assessors* sysfla uti Kongl. Svea Hof-Rätt hvartil han 1655 fått kallelse. Denna Sysfla innehade han til år 1663, och benådades

 där-

därunder med Adlig Sköld, hvarvid han behölt sit förra namn. 1665 förordnades *Brenner* til Secreterare uti Kongl. Maj:ts *Revision*, och skötte detta ämbete til sin död 1673. Han gick således bort, i sina bästa år, saknad, såsom en dygdig, uplyst och nyttig ämbetsman.

Gift, m. Fröken *Reg. Elisab. Beijer.* — I Upsala utgaf han år 1643 en *Oration*, *exhibens Succincta ebrietatis incommoda*, *græce habita*, *in 4:o.* —

(Utdragit af dess Cousins, Assessor El. Brenners egenh. Personalier öfver honom. M:spt. meddeladt af Hr. Mag. A. Forssenius. —)

BROMAN, CARL, *Lagman*, föddes i Stockholm år 1665 eller 66, Son af Super-Intendenten i Carlstad, *Doctor Erland Broman*, som rätteligen hette *Brunius*, men som uptog sin Stjuffaders namn, om hvars lefnads öden näftföljande artikel lemnar närmare uplysning. Doctor Erland Bromans Barn adlades 1689, han sjelf dödde år 1693, och har öfver sin Grift uti Kilens Kyrka i Vermeland detta vittnesbörd tecknadt: *præclaram apud omnes ingenii*, *eruditionis*, *facundiæ*, *gratitatisque*, *cum pari humanitate certantis*, *famam adeptus.* — Carl Bromans moder var *Elisabeth Hogg.* I Upsala utgaf han sin första Disputation 1686, och den sednare i Leipzig, där han blef Magister. Han reste vida omkring i Europa, och återkom icke

til

til Fäderneslandet förr än år 1714, då han vart Fält-Secreterare. Utnämdes 1718 til Lagman i Ångermanlands Läns Lagſagu, hvartil ſedan lades en del af Lappmarken, jemte Weſterbotn, och år 1721 til Lagman i Geſtrike-Helſinge-Medelpad-Jämtland och Härjedalen. Han var en rättrådig och allmänt älſkad Domare. Dödde 1722. *Gift* m. *Eva Juſenſtierna.* Äldſte Sonen *Erland Broman*, f. 1704, blef 1747 Friherre, 1748 R. och Com. af Kongl. Seraphimer-Orden, och dödde 1757, Præſident i Kongl. Cam. Coll. Han ägde Konung Fredrichs nåd och förtroende, på et utmärkt ſätt. Denna Friherre-ätt utgick på mansſidan med deſs ende och ogement qvicke Son, *Frederic Erland Broman*, ſom dödde 1763, tretton år gammal.

(von Stiernmans Geneal. Matr. p. 194 — p. 859. —).

Broman, Lars, *Aſſiſtents-Råd* vid Skånſka General Gouvernementet. Föddes i Örebro Stad 1615, af Kyrkoherden därſtädes *Mag. Petrus Helſingius* och *Eliſabeth Tideman.* Han ſtuderade gründeligen förſt i Upſala, och ſedan vid flere utländſke Läroſäten, och gjorde vidſträkta reſor. Under ſit viſtande i Amſterdam, utgaf han af trycket, en hos oſs ganſka rar Bok, kallad *Epiſtolæ virorum, principum illuſtriumque hominum avi cujusvis ac argumenti, in Venetorum urbe olim editæ, ſed diu vel ignotæ vel deſideratæ — A.*

 1644

1644 *in* 12:o — Efter sin hemkomst ifrån utrikes orter blef han 1645 Syndicus i Götheborg, 1650 Præsident därstädes, 1653 adlad, med bibehållande af sit förra namn, och s. å. Häradshöfdinge öfver Wettle och Askinds Härader med Hisingen. 1658 Burg-Grefve i Malmö, sedan Assistents-Råd i Skåne, och sist Canonicus i Lund. Dödde i Malmö 1667, utan egna Barn. *Gift* m. *Maria Norén.* I sit första gifte hade hon ägt Prosten och Kyrkoherden i Kilen och Wermeland *Sven Brunius*, och fick med honom Sonen *Erland*, som sedan nämde sig efter Stjuf-Fadren. Denne var sist Super-Intendent i Carlstad, *Dr. Erland Broman.*

(von Stiernmans Geneal. Matr. p. 495.)

BURENSKÖLD, JACOB, *Friherre til* Fyllingerum, *Herre* til Nawestad, *General-Lieutenant* af Cavalleriet och *Gouverneur* öfver Skåne. Son af Præsidenten i Norrköping, *Nils Burenskóld*, med Fru *Eva Wulfvenklou*, och född i Stockholm, år 1655. Fadren gjorde vidlöftiga utrikes resor, nämdes 1652 til Extr. Ord. Juris Professor i Upsala, var Secreterare och Extr. Ord. Assessor i Svea Hof-Rätt, Häradshöfdinge i Upland; Adlades 1654, och blef sluteligen 1664 *Burg-Grefve* i Norrköping. Ätten härstammar ifrån hedna tiden uti Sverige, och i sjunde led ifrån *Thor Bure i Byr*, som lefde i Olof Skott-

Skott-Konungs tid, var den bekante *Fale Bure Hin unge*, i Byreſtad, Konung Eric Knutsſons trogne Man. — Men nu til Jacob Burenſköld. — Ryttmäſtare blef han 1677, och reſte 1681, til Frankrike, Italien och Ungern, där han biviſtade de Allierades fälttog emot Turken. Efter hemkomſten, blef han 1687, Ryttmäſtare vid Öſtgötha Cavallerie, 1700 Major, 1701 Öfv. Lieutenant och 1704 Öfverſte för ſamma Regimente. Siſtnämde år var han med et litet manſkap på et efventyrligt men lyckligt parti emot en beſättning af Sachſar, dem han nattetid öfverrumplade, och til ſtörre delen gjorde til fångar. Under Action vid Frauenſtadt, där innom en timas tid, öfver 900 Rysſar nedgjordes, och et ſtort antal lefvande inbrändes uti en By, vart Öfverſte Burenſköld illa ſårad. År 1705 hade de Svenſke en het träffning vid Warſchau emot Polakarne, och Sachſarne, då Burenſköld tog Polſke Generalen *Paikel* til fånga. Vid ſlutet af år 1706, nämdes han af Konungen til Landshöfdinge öfver Öſtergöthland, med General Majors värdighet. S. å. Friherre. 1710 ärhölt han Kongl. Senatens Fullmagt, at vara General-Lieutenant, commenderade vänſtra flygelen af Cavalleriet under Actionen vid Helſingborg, där man efter öfverſtånden Slagtning, räknade öfver 4000 Danſke, döde på platſen, vid paſs 3000 fångar, och 4000 blesſerade,

 och

och på Svenſka ſidan 807 döde, 2088 bleſſerade, men icke flere fångne, än Gen. Adjutanten Bilſtein och Gen. Lieutenanten Burenſköld, hvilka dock ſtraxt efter ſattes på fri fot. Under peſtetiden i Stockholm 1710, och under Gr. Knut Poſſes ſjukliga tilſtånd, föreſtod Gen. Lieut. Burenſköld Öfver-Ståthållare-Ämbetet. Det var då, ſom han ock ſkrifteligen författade et *Förſlag til Stockholms Stads Styrelſe*, hvilket han ſedan ſkickade til Bender, at närmare ſkärſkådas af Konungen. Dr. Norberg berättar, uti 2 *delen af ſin Hiſt. p.* 59, *not.* at "*Konungen funnit Förſlaget ſå nyttigt, at det ſtraxt återſändes til Ståthållare-Ämbetet och Stockholms Magiſtrat, med H. M. bekräftelſe och underſkrift, ſåſom et reglemente, hvilket utan drögsmål borde vårkſtällas och för all tid oryggeligen handhafvas.*" Emot flutet af förenämde år, vart Lands-Höfdingen Burenſköld genom Konung Carls Fullmagt, confirmerad General Lieutenant och tillika Gouverneur i Skåne, i Kongl. Rådet och Chefen vid Armeén i Skåne Gr. Magn. Stenbocks ſtälle. Omkring ſamma tid, hade til Konungen anlänt Kongl. Senatens Bref, ſom uti mycket ample ordalag uphögde Burenſkölds förſigtiga och eftertryckeliga anſtalter, vid Öfverſtåthållare-Ämbetets förrättning. Sedermera feck han ock 1711 Konungens befallning, at commendera Armeén i Bohus Län emot de Norrſke ock Danſke.

Han

Han hade gjordt sig färdig at anfalla Danske Generalen Lewendahl, som camperade uppå Herresta-Hed, när han märkte at Lewendahl, som härom fått underrättelse genom twenne öfverlöpare, i största hast drog sig undan. Burenskiöld eftersatte honom, hant up fienden vid Tanum, men fant ock där, at Lewendahl icke vågade hålla stånd, ehuru han i början gjorde god mine, och tycktes vilja lefverera Bataille. Såsom Chef, hölt Gen. Lieut. Burenskiöld sina Regimenter uti ständig öfning och vaksamhet. År 1716 ärhölt han nådigt affsked ifrån Gouvernementskapet i Skåne, hvartil i hans ställe utnämdes General Lieutenanten C. A. Skytte. Sina öfriga dagar tilbragte han i stillhet, och lemnade det jordiska år 1738.

Gift m. *Elsa Appelgren*. Denna Friherre-ätt utgick på Mans-sidan med Sonen, Ryttmästar Frih. *Jacob Henr. Burenskiöld*, som 1754 ogift dödde.

(von Stiernm. Geneal. Matr. — Ejusd. Höfdinga-minne — Dr. Norbergs K. Carl XII. Historia —)

BÖRGESSON, JOHAN, *Borgmästare* i Carlstad och *Hammar-Patron*. Var född år 1606. Fadren *Börge Olsson* var Handlande uti Staden Brätte på Dals Land, och gift med *Anna Persdotter*. Sonen *Johan* lade sig ifrån yngre åren på Handels-rörelsen, och blef sin Egen vid en ålder af 18 år, uti Göthe-

theborgs Stad, då han böriade med en ganſka ringa egen förmögenhet, men var nog lycklig, at til ſin handels utvidgande få låna penningar förſt af en rik Fru, på ſin Syſters borgen, och ſedan af en välmående Köpman i Götheborg. År 1629 flyttade han til Carlſtad, där han gifte ſig och fortſatte ſin handel. Vart här Rådman 1636, och Borgmäſtare 1638. Uti Intereſſentſkap med ſin Svärfader, ſom ſjelf var en förmögen man, uprättade han et Hammar-verk uti nedre Ulleröm, hvilket innom kort tid kom i det ſtånd, at det blef förmonligit både för ägaren och för Kronan. Med en driftig håg för Lands-culturen, vände han ſina tankar til Fryksdalen och Sunds Sokn, för at äfven där inrätta Bergs-bruk. Här mötte honom i början flere ſvårigheter. Orten var vida aflägſen ifrån Bergslagen: Strömmen mycket ſtarck och farlig, och folket utan all kännedom eller öfning af en ſlik handtering; men han öfvervant alla desſa hinder, ehuru nya olägenheter och känbara förluſter ſig företedde, då floden kullkaſtade dammen vid Hammaren, fördärfvade qvarnhuſen, och en vådeld lade det öfriga af hans arbete i aſka. Den upbrände Hammaren ſattes ſtraxt på nytt i ſin fulla gång; och hans vakſamma nit, vände ſig tillika åt en annan ort, där han med mindre efventyr och fogeligare vatten kunde idka ſin handtering. Han begaf ſig til

til Elfvedalen och Råda Sokn, och uprättade där 1640 Sunnemo Masugn. Som denna masugn i anseende til Hamrarnes aflägsenhet var mindre lönande, så gjorde han nya försök på flere ställen, til inrättande af Hamrar, hvaribland honom bäst lyckades de anläggningar och byggnader han uti öfre Ulleryds Sokn och Kils Härad 1646 sig företog. Sedan han här fått sina verk i godt stånd, började han 1670 med en Hammares uprättande vid Munkefors, lade härtil en annan på samma ställe 1673, och inrättade 1675 en Masugn vid Sången. Det honom anförtrodde Borgmästar-Ämbetet, förvaltade han med heder til år 1656, då han det med allmän saknad nedlade, för at så mycket bättre få sköta sina vidsträkta Bruks rörelser. Men efter några års förlopp, måste han på trägen anhållan, det samma återtaga, hvaruti han fortfor til år 1665, då han på et högtideligit och rörande sätt betygade, *huru han efter bästa förstånd och samvete sino, hade dömt, och betjente sig af Samuels ord, med upmanande, om någon enda kunde honom förevita, at han af arghet, upsåt eller egennytta, begått något Ämbets-fel.* Vid sina Bruk, lät han upbygga tvenne Kyrkor; En uti Elfvedalen, och den andra uti Öfre-Ulleröon. Också visade han sin frikostighet emot Carlsstads Stads Kyrka. Denne gagnande och hedervärde mannen afled 1676, och

begrofs i Carlſtads Domkyrka, af Super-Intendenten derſtädes Erl. Broman. —

Gift. m. *Chriſtina Olofsd. Spaak*; med henne hade han 13 Barn, och räknade vid ſin död 70 ſjälar, för hvilka han var en vördad Stamfader.

(Se Likpred. med Perſonalier, tr. Götheborg, 1677, in 4:o. —

C.

CAMENIUS, SVENO, *Elfdalius*, *Superintendent* i Carlſtad. Han föddes 1588 i Elfdalen, där Förfädren varit Kyrkoherdar. Fadrens namn var *Bengt Erici*, gift med *Magdalena Brunia*. Ynglingens ogemena qvickhet gaf den lärde Profesſor Mesſenius anledning at kalla honom *Camenius*, under det han i Upſala viſtades. Han blef Magiſter i Gripsvald 1618, Rector i Carlſtad, och var Kyrkoherde och Proſt i Fryksdalen, när han af Wermelands Präſterſkap 1647 enhälligt kallades at blifva Stiftets Förman. Superintendents-Sätet vart ifrån denna tiden ifrån Mariæſtad flyttadt til Carlſtad. Eldfalius eller Camenius räknade ſit 60 ålders år, när han upſattes på detta hedersſäte. Sjelf reſte han til Stockholm, för at undanbedja ſig ſit nya Ämbete; men han måſte det emottaga. — I et Präſtmöte vid Erichsmäsſan, förenämde år, öpnade han ſit inträde med et lärdt Latinſkt tal, däruti han

han beklagade sit hårda öde: — *Han hade ro; men sådana oro kom honom oförmodeligen öfver. — De Romare gjorde sina 60 åra gubbar frie från alla Sysslor; men honom gafs ingen hvila, utan arbetet ökades och bekymret fördubblades.* — Ifrån denna dagen, tog han sig dock Stiftets styrsel an, med fördubblad styrka. Et nytt Schole-hus af sten, lät han i Carlstad upbygga, i stället för det gamla som var uselt och trångt. Han jemkade lönerna emellan Docentes vid Scholan, skaffade dit en Theologiæ Lector, och lemnade efter sig rätt många minnesmärken af en berömvärd omsorg för et Stift, hvars värda Styresman han var hela 18 åren. Trött af arbete, geck han til hvila 1666. *Hus*-eller *Utfärds-predikan* efter honom, hölts af Kyrkoh. Kilander, och *Likpredikan* af Biskop Kempe i Skara, uti närvaro af nästan hela Stiftets Prästerskap. Öfver hans grift blefvo desse verser skrefne:

Corporis hoc busto posuit Camenius Ossa,
Lugenti patriæ gloria magna suæ.
Pacis amans, vultu facilis, gravitate benignus
Justitiæ cultor, plenus amore Dei.
Qui postquam vidit bene tempora longa senectæ,
Ad Superos animus, fluxerat unde, redit.

Gift f. g. m. *Sara Norenia* — a. g. m. *Maria Roman.* Sonen *Daniel Cameen*, med förra hustrun, adlades 1687, såsom Justitiæ-Borg-

Borgmäſtáre i Stockholm. En Son *Beng Camenius*, vart Superintendent i Carlſtad, och hans Son *Erland von Cameen* adlades 1720 ſåſom Commerce-Råd. — Sonen *Sven Cameen* vart Biſkop i Weſterås, hvars Barn adlade 1726 med namnet *Camenſkiöld* — Och en Son fick 1701 Adelſkap med namnet *Camenhjelm.* — Således var denne gamle Hedersmannen en lyckoſam Stamfader för flere ädla Slägter, och hans minne lefver ännu öfver hela Wermeland med ära och välſignelſe. —

(Se Biſkop Rhyzelii Epiſcop. Sv. Goth. — v. Stjernmans Geneal. Matr. — Fernows Wermelands Beſkrifning, 3 afdelningen —.)

CEDERCRANTZ, JOHAN, *Lagman* öfver Gottland och Öland. Son af *Theol. Lectorn* i Strengnäs och Kyrkoh. vid Aſpö Förſamling, *Mag. Nicolaus Malmenius*, med *Helena Wick*, och född uti Strengnäs Stad, 1646. Adlades 1678, och ſkref ſig *til Wågholm och Rögle.* 1666 blef han Cancelliſt vid den med Czaren uti Narva anſtälte Tractaten, 1668 Cancelliſt på Ambasſaden til Polen, 1670 Gouvernements Secreterare på Gottland, och 1673 General - Gouvernements Fiſcal öfver alla Drottning Chriſtinas underhålls länder. 1675 vice Lagman öfver Gottland, 1677 Secreterare vid Ammiralitets - Kammar - och Reductions-Collegierne, och ſ. å. nyſsnämde Drott-

Drottnings Öfver-Secreterare i Rom. 1678 Ståthållare öfver Gottland och Öland, och 1690 Ord. Lagman därſtädes. Dödde 1699 och ligger begrafven i Strengnäs Dom-Kyrka. *Gift*, f. g m. *Friherrinnan Brita Cathr. Lejonberg*, a. g. m. *Maria Euphroſyna Cronſtröm*. Uti ſenare giftet hade han Sonen *Jſac Cedercrantz* hvilken fäktade ſåſom Volontair, vid ſin Morbroders, *Brigadier Jſac Cronſtröms* ſida, uti det blodiga ſlaget emellan Franſoſerne och den alierade Arméen, ſom ſtod vid Malplaquet 1709. Den unge Cedercrantz träffades där af en musquet-kula ſom fälde honom ned til jorden ſåſom död. Men då Morbrodren blef hos honom varſe tekn til lif, hjelpte han honom up och befalte Cedercrantz genaſt förfoga ſig bort, för at låta förbinda ſig. Knapt hade Brigadier Cronſtröm avancerat tio ſteg, för än den modige ynglingen var hos honom igen, ehuru blodet flöt öfver anſigtet, och han fick et ſkott i armen, ſom kroſſade den aldeles och ſatte honom utur ſtånd at vidare kunna ſig röra. Det drögde ock icke länge, innan Cronſtröm ſjelf vart ſå illa ſkuten at han tillika med Cedercrantz måſte ſläpa ſig fram til en Lada, där de båda låto förbinda ſina ſår, och afvaktade Slagtningens utgång, ſom änteligen utföll til de alierades fördel, ſedan desſe måſt lemna 9000 man på platſen, och taga med ſig ifrån ſtriden 13000 blesſerade. Franſo-

ſer.

fernes förlust blef ock icke mindre. Cede[r]crantz stod sedan med mycken heder ut Holländsk tjenst, tog afsked såsom Capitain feck Majors Fullmagt, och benådades si[n] med Öfverste Caracter, af Konung Fredric I under hvars ögon han i Nederländerne af lagt många tapperhets prof. År 1754 afled han på sin gård Wägeholm i Skåne.

(Se von Stiernmans Matr. p. 682 — Holländske Generalen Frih. Isac Cronströms Lefverne, tr. i Stockholm 1756 — p. 70 —.)

CEDERHIELM, CARL GUSTAF, *Friherre och Kongl. Svensk Kammarherre.* Han föddes på Säby gård i Östergöthland år 1694, och var Son af Præsidenten i Götha Hof-Rätt Friherre *Tormund Cederhielm*, med Fru *Anna Marg. Nyman.* Sedan han studerat vid Upsala Academie, blef han Cancellie- och Hof-Junkare, och därefter benådad med Kammarherre Fullmagt. Men som hans fader varit Gouverneur för Hertig Carl Fredric af Holsten, antog han Holländsk tjenst och blef samma Hofs Minister i Paris. Genom en oförsigtig hushållning här, kom han i så mycken gäld, at hans Creditorer inmante honom på *Chatelet*, 1723 eller 1724, där han all sin öfriga lifstid satt i qvarstad. Man kan svårligen begripa, huru han äfven i sit fängelse kunde föra en den yppigaste lefnadsart; huru han innom de tjokaste murar inneslu-

nesluten, kunde veta det som hemligast förehades i de Europeiska Hofvens Cabinetter, och som en Bref-växling, som årligen drog 4000 Livres i postpenningar. Han blef af de största Statsmän, såsom et *Orakel* i de vigtigaste saker rådfrågad. Han var qvick som en eld, men beskyltes at hafva et mycket Satyriskt lynne. Flere vitterhets Samlare äga afskrifter af hans tid efter annan skrefne *franske verser* eller *Epigrammer* öfver *Franska Hofvet och enskildte personer*, som röja hans eldiga genie — De äro stälde efter Tonerne i vår Svenska Psalmbok: *In dulci Jubilo* — *Så skön lyser den morgonstiern* — *Dagen ifrån oss skrider.* — J Paris flöt han sin olykliga lefnad, År 1740.

Följande *Anecdote* är berättad af en hederlig man, som personligen känt Baron Cederhielm. Med en resande och genom sina förtjenster mycket namnkunnig Svensk Adelsman, hade Frih. Cederhielm under sit utrikes vistande fått en affaire d'honneur. — Saken dem emellan skulle afgöras med pistoler. Mötesplatsen utsattes i Sweitz, hos en gammal officerare, som tjent K. Carl XII. Innan detta skedde skulle den Svenske Adelsmannen fortsätta sin resa til Italien, där uträtta hvad han göra borde, och sedan infinna sig på sagdan dag. Cederhielm kom någon tid förut på bestämdt ställe, och öfvade sig dageligen i Officerarens Trägård, at

at med Pistol skjuta på Tafla, vant ock den färdighet, at genomskjuta en hvit styfver när han ville. Hans vederdeloman inställer sig, och Cederhielm som redan var nögd med denna reparation, begärte ingen annan. — Han sade sig icke vilja ingå i duel med den andre i anseende til sin vundna färdighet med pistolen, hvarigenom denne nödvändigt skulle blifva et offer för döden. Adelsmannen såg hans gjorde prof; och desse tvenne behjertade ovänner omfamnade hvarannan. — Händelsen är aldeles sanfärdig, och vittnar om det ädelmod som gör mycken heder åt Friherre Cederhielm.

Af hans *Skrifter* känner man följande: *Regerings-och Sedo-Anmärkningar öfver de förnämste Hedniske Kejsares Bedrifter, af Grefve Comazzi, öfversättning, Stockh. hos Schneider, 1732, 280 sid. in 8:o; anonymice.* — *Kärleks Balck skrefven på Franska af Herr V - - - och därutur öfversatt, Paris 1740, 4:o 28. sid.* En ganska rar Piece, hvaraf allenast några få Exemplar kommit til Sverige; *anonymice.* — *Alla fria Folks Regerings-arter, samlade och på Svenska öfversatte* — Se *Företalet* til *Sedo-anmärkningar* — *Mscpt.* — *Öfversättning af mångfaldiga Bref ifrån åtskillige Språk, til efterrättelse för sina Landsmän i Brefs Skrifvande, Mscpt* — *Brefväxling på Svensk vers, med O. Dalin, om kärleken til Gud, tryckt uti O. Dalins Vitterh. Arbeten* — Et märkvärdigt *Bref til*

til *Arke-B. Dr. Johan Steuchius, rörande flere Svenskes öfvergång til den Romerska Kyrkan, tr. i Sv. Merc. för år 1760, Jun M. p. 260* —. Sluteligen må anföras denna tvetydiga vers, af honom skrefven, öfver *K. Fredrics Kröning:*

Hvad i sin period den högsta puncten sett
Plär åter straxt därpå sit förra intet röna.
Kong Carl vi nyss begrof, Kong Fredric vi nu Kröna:
Så har vårt Svenska Ur, nu gått från tolf til ett.

(Denna Biographie, är i det hufvudsakeligaste meddelad af Lagmannen Välb. Herr Jon. Apelblad. —)

CEDERSKIÖLD, PEHR, *Assessor* uti Götha Hof-Rätt. Dess Namn var *Gavelius*, innan han 1687 fick Adelskap. Född i Gefle år 1625, och Son af Borgaren därstädes *Elias Gavelius.* Vid Upsala Lärosäte gjorde han sig redan i ungdomsåren så väl känd, at honom vid 19 års ålder af Philosophiska Faculteten tilböds Magister Krantsen, den han likväl icke emottog. Sedan han vid denna Academie förfvarat tvenne Juridiska Disputationer, *pro Gradu Doctoratus*, reste han utrikes, besåg Tyskland, Holland, England, Frankrike och Dannemark, utnämdes vid hemkomsten 1655 til Extra och 1663 til Ord. Juris Professor i Upsala. Kalllades 1665 til Assessor i Götha Hof-Rätt, hvilken syssla han i underdånighet sig un-

danbad, och antogs famma år til *General-Infpector uti Rikfens Cancellie*; det vill fäga at vaka öfver alla Kongl. Förordningars verkftällande: Men fom denna beftällning ftraxt efter indrogs, få emottog han det honom förut tilbudne Asfesforatet. I Jönköping dog han 1697. Under et oafbrutit fammanhang af arbetfamhet, ära och dygd, gick han jämna fteg til fit mål. Gift f. g. m. *Elifabet Örnetrantz*, a. g. m. *Chriftina Jernfkiöld.*

Hans af trycket utkomne *Skrifter* äro: *Disfertationer*: *de Obligationibus*, *Upf.* 1649 — och *Momenta Prudentiæ Juris*, *Ups.* 1653. — *I Manufcript*, har han lemnat efter fig: *Kongl. Laga Stadgar*, *Recesfer och Befiut*, fom förvaras i Riks-Archivo. — Denne Mannen har, i anfeende til namnens likhet, blifvit af flere, och i fynnerhet af *Henning Witte*, uti defs *Diarium Biographicum*, *T. II. p.* 57, fammanblandad med Farbrodren *Peder Gavelius*, fom var *Juris Utr. Doctor* och *Borgmäftare* i Stockholm.

(Se v. Stiernmans Geneal. Matr. — Ejusd. Bibl. Sv. Goth. T. III. Mfcpt. —)

CEDERSTRÖM, OLOF, *Friherre* och *Herre til* Beatelund, *Sv. Rikes Råd.* Föddes i Stockholm 1679, Son af då varande Paftor Primarius därftädes, federmera Bifkopen i Wefterås, *Doctor Carl Carlsfon*, med defs förra

förra Fru, *Margaretha Adlerberg*. Han hade fulländat sina Academiska studier, när han, på en tid af 6 år, gjorde vidsträckta utrikes resor. Vid hemkomsten 1705, blef han Extra-Ord. och 1710 Ord. Cancellist uti Kongl. Utrikes Expedition, hvarifrån han 1711, flyttades til en lika beställning vid Kongl. Inrikes Civil Expedition. Med denna tjenst, reste han, 1712, på Konung Carls befallning, til Bender, för at uti Cancellie-ärender, göra underdånig tjenst. Här blef han, under den med Turkarne förefallande blodiga bardaleken fången, hvarunder honom hände den nog besynnerliga nåd, at uti samma kammare, med sin Konung Sex dagar vara innesluten. Sedermera reste han med Konungen til Adrianopel, och blef i början af år 1714 Registrator vid sistnämde Expedition. Vid årets slut, åtföljde han Konungen til Stralsund, där han uthärdade den svåra belägringen. Kom öfver til Skåne, och blef 1716 Secreterare vid inrikes Expedition. Under Ombuds-Rådet sedermera Præsidenten Frih. Fahlströms opasslighet, förrättade han i tvenne år Ombuds-Råds Ämbetet. 1721 Ord. Cancellie Råd, och s. å. Ledamot uti Kongl. uphandlings Commissionen, 1728, Stats-Secreterare, 1731 Friherre, och 1739 Riks-Råd. Flera Extra förrättningar voro honom tid efter annan updragne; Ifrån år 1741, til 1743, förde R. R. Cederström præsidium,

uti den då öfver Kammarverket förordnade Commission, och ifrån år 1743 til sin död præsiderade han uti *Commission öfver Finland uphjelpande*, äfven som uti *den öfver Järn handelen.* — Vid Riksdagarne deltog han ock uti de mäst granlaga och hemligaste öfverläggningar. I Stockholm afsomnade han 1745 och blef vid begrafningen, i Solna Kyrka af sina 12 Söner buren. Gift, f. g. med *Christina Margaretha Silfverclo*, a. g. m. Friherrinnan *Maria Charlotta Rålamb.* Denna senare Fru, vardt ock vid sin begrafning i Wermdö Kyrka, år 1768 af sina 12 Söner, uti Sin grift nedsatt.

(Denna Lefvernes-Beskrifning är meddelad af Lagmannen, Högvälborne Frih. I. A. Rehbinder. —)

CHENON, PASCHILIUS DIONYSIUS, var af en Fransk Adelig Slägt, som fört två blå dufvor i vapnet. Til Sverige flydde han sist på 1500 talet, i anseende til då varande Hugonotternes förföljelse i Frankrike, och tog sit hemvist på Wermlands-Berg, eller i den ort, där Philipstad nu är belägen. Under sit vistande i samma Bergslag, märkte han nog, huru slätt då var beskaffadt med Järntilverkningen i Riket, mäst i brist af skicklige arbetare. Han ärböd sig derföre at inskaffa Utlänningar, och fick Konung Carl IX:s Pass, dat. Nyköping i Julii 1600, hvarmed han reste bort, och efter någon tid åter-

återkom med flere Hammarſmeder, Masmäſtare, Lo-och Grytgiutare, hvilka ſatte ſig neder vid Hyttorne och Järn-verken i Vermeland. Han blef ſedan andra gången förpasſad af Stockholms Slott d. 26 Oct. 1607, i ſamma ärende, och inbragte ännu flere af ſina Landsmän, hvilka under namn af *Valloner*, ſatte ſig ned på åtſkillige orter inom Riket. Efter hemkomſten blef denne *Paſchilius*, (ſå hade han kallat ſig, under ſine äfventyrlige reſor) af Enkedrottning Chriſtina förpasſad til Philipſtad ifrån Gripsholm 1615, ſedan ſamma Stad under deſs bortovaro blifvit nyligen bygd. Där lefde han ſedan i ſtillhet och uti knappa vilkor, til ſin död 16. — Konung Guſtaf Adolph ſkall hafva ärbudit honom, ſåſom belöning för deſs möda och oförtrutenhet, at få Kroppa Krono-Bruk, nu *Storforſs* kalladt, i förläning; men *Paſchilius* afſlog detta med utlåtelſe: *Hammaren är den Fan och Masugnen är det Helfvete.* — I Vermeland gifte han ſig med *Johanna Pehrsdotter*, med hvilken han hade en Son och en dotter, ſom fortplantade ätten i Sverige. SoneSonen *Johan Dionyſius Chenon*, ſiſt Proſt i Philipſtad, död 1740, var en hedersman uti ſit ſtånd, och är graverad af *Bergqviſt*. Under bilden ſtår denna minnes-Skrift:

Chenon, af utländſk ſtam: Men Svenſk til Själ och hjerta,
Hvars namn två hundra år hos oſs för dygd är känt,

Som trygg af samvets frid ej aktat afvunds svärta
Af Himla-Låran stärkt, den han til gagns sig vånt,
De fria Konsters vän och armas tilflygt var.
Han denna skapnad haft, den sielf han tecknat har.

(Wallvikska Slägtens Ättartal af Direct. Abr. Abrs. Hülphers, tr. 1765. —)

CHYDENIUS, SAMUEL, *Phil. Adjunct* vid Kongl. Academien i Åbo. Föddes på Euraminne. Prästegård 1727. Fadren *Jacob Chydenius* vardt sist Kyrkoherde i Gamla Carleby. Et halft år gammal, måste han följa sin Fader på en äfventyrlig Sjöresa. Sjelf underviste Fadren denne sin Son, som rögde en besynnerlig qvickhet, och redan i första barnaåren yttrade mycken böjelse för Mechaniken. i det han uptänkte och hopsatte flera slags små machiner, hvilka nu af väder, nu af vatten drefvos. Denna af naturen hos honom inplantade drift underhölt Fadren, och jämte andra Lärdoms öfningar anförde honom äfvenväl til den för Land och Riken så nyttiga *Hushåls-vetenskapen.* I samma afsigt, tog han sin Son tvenne gånger med sig på sina resor omkring Lappmarken, hvilka gifvit anledning til de *Anmärkningar öfver detta land*, som den unge Chydenius federmera til någon del framgaf i ljuset. År 1745 kom han til Åbo, där han lade sig på Philosophien, och läste flitigt Wolffens arbeten.

1748

1748 vardt han Phil. Magister. År 1749 gjorde han en resa til Stockholm, och uthögg under vägen i Rata hamn utan för Umeå Stad i sjelfva hälleberget, *et tecken för efterverlden til vattnets då varande högd*, jemte *compassen* och *åratalet*. Ifrån Stockholm fortsattes resan s. å. til Upsala, där han i Mathematiken hörde Pr. Klingenstierna, och i *Örtekänningen* undervistes af Arch. Linnæus. I synnerhet lade han sig på *Mineralogien*, under den berömde Prof. J. Gottsch. Wallerii Handledning. Vid Upsala Lärosäte utgaf han sina *Tankar och Rön om vattuminskningen i Bottniska viken*, och äfven en *Dissertation*, om *nyttan af segelfartens befordrande inom Fäderneslandet.* — Ifrån Upsala reste han til Stockholm, där han antogs til Eleve vid Kongl. Wet. Acad. och til Auscultant i Kongl. Com. Coll. Också utgaf han här en *Tractat om steniga backars upodling*. Chydenius lemnade Stockholm 1752 och reste til Åbo, där han förordnades til Docens i Chemien, inrättade på egen bekostnad et vackert Laboratorium Chemicum, och jemte Mineralogien underviste ungdomen i Mathematiken och Physiken; äfven som han utgaf en *Beskrifning på Kemi Lappmarks belägenhet, hushållning, Christendoms kunskap, näringsmedel och lefnads-sätt.* — Til hans beröm må nämnas, at han ärböd Kongl. Majestät och Kronan *sin underdånige tjenst*, at *til största delen afröja*

de hinder, hvilka tryckte den Finſka Nationen i deſs näringar och handels-rörelſer, medelſt briſt på beqväma båtfarter och ſegelleder genom Landet. Häröfver hade han inlämnat *et Förſlag* til Kongl. Wet. Academien, hvilket anſågs ſå *välgrundadt* och *moget*, at Kongl. Majeſtät befalte *deſs verkſtälIighet.* Chydenius fick befallning at vid detta arbete ſjelf vara tilſtädes, och början gjordes med *Ström-ränsningen i Öſterbotn.* Innan detta arbete företogs reſteChydenius för egen räkning ända up til Manſelkå, och underſökte början af den ſtora Uleå älf, med Savolax vattnets afſtånd ifrån hvarandra, til hvilken farts öpnande han upſatte planen. År 1755 var han tilſtädes vid den påbegynta ränsningen i Kyro älf, där han *afvägde vattufallen, ändrade och förnyade planerne.* Emellan vigtigare och vidſträcktare förrättningar, ſysſelſatte han ſig med ſina påbegynta *Mechaniſka påfunds* vidare utarbetande. Däribland voro *En väder-eller vattu Machine at båra berg med; et vatten-verk, ſom tröſkade, kaſtade, malde och ſiktade ſäden; Spinråckar ſom gingo med vatten och beſparade mycken tid; Kakelugnar, ſom drefvo elden til* 20 *alnars längd inom ſig, innan den kom til ſkorſtenspipan, och därmedelſt behöllo all värma; Ciſterner til ſnövattens förvarande; påfund til aflägſna gränſors och vidſträckta ſkogars befäſtande*; och änteligen en *Forsſpyndare til utrönande af vattnets tyngd eller tryckande i alla ſlags*

flags vattufall, Under en ny resa up i Finska ödemarkerna til vidare underrättelsers inhämtande om det, som kunde bidraga til segelfarternes öpnande i detta land, fick *Chydenius* oförmodeligen fullmagt at vara Adjunctus Philosoph. vid Acad. i Åbo. Högsta inseendet öfver strömränsningen i Finland, hade af R. Ständer varit öfverlemnadt åt Gen. Major Ehrensvärd, och när denne Herren afreste til fälttåget i Pommern, updrog han åt Chydenius värkställigheten och hela directionen af Cumo älfs öpnande, hvartil 500 man voro commenderade. Här afvägde han de svåraste fallen, och styrde sielf utföre de stridaste forssar. Men ockſå for han här döden til mötes: Han satt med några män uti en liten båt, för at utröna diupet ofvanföre et hiskeligit fall, *Nikaskoski* kalladt. Öfver båten kom han at göra en sträckning, och hvälfde så hufvudstupa ned i älfven. Detta skedde d. 11 Julii 1757. Genom simmande hölt han sig i flera minuter helt nära vid båten, at han lätteligen hade kunnat räddas, om karlarne haft någon sansning och minsta omtanka, at göra honom bistånd. Men som detta icke skedde, så förde honom den strida strömmen, emot hvilken han manneligen kämpade, alt närmare och närmare til det brusande fallet, och sedan han nog länge sig där uppehållit, uplyftade han til slut sina utmattade armar, och fördes utföre

F 5 det

det hiskeliga fallet.—Kroppen söktes med möda hela otta dagarne, innan han blef funnen, och begrofs sedan med anständig heder i Cumo moderkyrka.

(Se Profess. Trozelii Åreminne öfver Phil. Adj. Mag. Sam. Chydenius, tr i Stockh. 1759 — och recenseradt uti Sv. Mercurius för s. å. Aug. M. p. 230. —)

CREUTZ, ERNST JOHAN, *Grefve*, *S. R. Råd* och Åbo Acad. Canceller. Fadren var *Ernst Joh. Creutz*, Friherre, Sv. R. Råd och Præsident i Åbo Hof Rätt. Modren, Friherrinnan *Maria Silfverhjelm*. Föddes i Åbo Stad 1675, tilbragte sin ungdom vid de Svenska Academier, til en ålder af 26 år, och vardt sedan af Drottning Hedvig Eleonora, til Dess Hof-Junkare kallad, hvarpå 1705 följde Kammarherre fullmagt; förordnades 1718 af Konung Carl XII, til Lagman i Östergöthland, hvilket Ämbete han förvaltade med den omsorg och rådighet, under de derpå följande bistra krigsåren, at K. Fredric I, ansåg honom förtjent at 1721 hugnas med Lands-Höfdinge Syslan uti Östergöthland. Utnämdes år 1727, til Riksens Råd, hvilket äreställe han sig väl undanbad; men måste dock lyda en kallelse, som utmärkte högsta förtroende til hans bepröfvade skicklighet. Uphögdes 1731 uti Grefve-stånd, och förordnades på kallelse til Åbo Acade-

mie

mie Canceller 1735. Tidernas politiſka omväxlingar gåfvo honom ſedermera anledning, at år 1739, hos Kongl Majeſtät i underdånighet anhålla om afſked ifrån Råds-Ämbetet, och derefter ifrån Cancellers-Syſſlan, hvarpå han i ſtillhet tilbragte ſin öfriga lifstid. Afſomnade 1742 i en ålder af 67 år, och blef i Nyköping begrafven. Likpredikan hölts af Jac. Serenius, P. et Pr. Nycop. —

Han var en vis och rättrådig Herre. Bar en medfödd böjelſe til ömhet och medlidande för männiſkor, hvarföre han ock näſt före ſin död, gjorde en författning til evärdeligit underhåll för et Fattighus, ſom han ſjelf inrättat. Deſs Husfru var Friherrinnan *Ebba Margaretha Baner*. Deras ägtenſkap var utan lifsfrukt.

(Se ofvannämde Likpr, med Perſonalier, tr. i Stockholm, 1742 in 4:o. —)

CRONHAWEN, PAUL, *Amiralitets Commendeur och Schoutbynacht*. Son af Borgaren och Vinſkänken i Carlscrona, *Jacob Unbehawen* och därſtädes född 1687. Såſom Båtsman gjorde han ſina förſta ſjöreſor til Amſterdam, Liſabon, Genua, Livorno, Venedig, Smirna och Archangel, och antog 1704 tjenſt på Franſka Kapare - ſkeppet *Le beau Parterre*, hvilket inom 3 månader upbragte tretton priſer. 1705 Archlimäſtare på Engelſka Kaparen *Drottning Anna*, då den orädde *Unbehawen*, under et ſkarpt fäktande emot

emot en Westindiefarare, af en Musquetkula vardt skuten genom vänstra låret, och af et stycke skrå uti vänstra armen. Sedermera gick han på Engelska Kaparen, Konung Carl, på hvilken han tappert fäktade uti en bardalek, emot en Fransk Crysfare, som påstod ifrån kl. 9 om morgonen, til kl. 5 om aftonen. Constapel på Kaparen *Prins Eugene*, var han uti flera heta actioner. 1709 återkom *Unbehawen* til Sverige, vardt Constapel, under- och öfver-Lieutenant vid Amiralitetet, och commenderad på Skeppet *Wiborg*, på Finska Expedition, under Amiral Wattrangs öfverbefäl. Nu åter råkade han uti flere äfventyr, hvilka hans mannamod öfvervant. 1711 gick han på ny räkning med skeppet *Wiborg*, under Amiral Wernfelts commando, som tog sin post vid Revel, at hindra fienden tilförsel, då han, *Unbehawen*, efter tilstånd, borttog med en slup om liusa dagen, utan någon enda mans förlust, et med salt och andra varor lastadt Skepp. År 1712, comenderades han med Amiral Henck til Pommern, då stora priser gjordes. S. å. confirmerades hans Öfver-Lieutenants Fullmagt af K. Carl, och året efter var han på Krysning i Östersjön, då han med 20 man, borttog vid Rostock et fartyg lastadt med Råg, som til Stralsund affördes. Detta år blef han Capitaine. Åter krysfade han åren 1714 och 1715, för at skaffa tilförsel åt de Svenska fäst-

fäftningar i Tyfkland. År 1714 förde han Fregatten *Phoenix*, och afhölt dermed de Danfke, fom voro i begrep at öfverrumpla den Fregatten på hvilken Arfprinfen af Hesfen, federmera K. Fredric I, ifrån Stralfund til Sverige öfverfördes. Under en ny kryfsning på Curländfka vallen, 1715, gjorde han et godt kap af et fkepp ifrån Windau, fom han upbragte til Stralfund. Amiralitets Capitaine blef han 1715, och gjorde äfven f. å. nya acquifitioner uti öpna hafvet af några med allahanda victualier laftade fartyg, äfven fom han, fjelf trettonde uti en flup, uti Preufifka Arméens åfyn, borttog et vid Stettin och och under Fäftningens befkydd liggande fkepp. Sedan landet Yfedom var af fienden inkräktadt, hölt han fig icke defs mindre där qvar, och ehuru han ej hade mera än 3 dagars proviant öfrig, flogs han med de Danfke fom utgjorde 19 Fartyg, hvaremot han endaft var fjelf fjunde, och fäktade manneligen ifrån kl. 2 om dagen til kl. 6 om aftonen, då fienden blef tvungen at fig retirera, och ändå af honom efterfölgdes alt in til Libinfka bergen, hvaräft ifrån Batterierne gafs få ftark eld, at han icke längre kunde efterjaga fienden. Ytterligare prof af tapperhet och förfigtighet ådagalade han, när de Danfke, med förftärkning kommo åter i upfåt at attaquera honom, och emot hvilka han fäktade fom en Hjelte. Hans välförhållande förtjente

te färdeles belöning. Ockfå regalerades han af K. Carl, vid fin ankomft til Stralfund med en fkänk af 2000 Riksdal., jämte Commendeurs fullmagt. Åter fäktade han emot de Danfke under Rödöen, i 2 dagar. Man kan fluta til denna bataillens hetta deraf, at han af 58 mans befättning, förlorade 36 man, och at hans Amunition var få medtagen, at han ej hade mera qvar än 7 kulor, när han drog fig under blockhufet på Rödöen. Därpå gick han til Carlscrona, och gjorde de följande Krigs-expeditioner, intil år 1721, då Kriget flöts. År 1730 vardt han fullmägtigad til convoy-refan åt Algier. 1736, blef han Commendeur med lön, och 1741 Schoutbynacht, fedan han 1727 blifvit adlad och då förbytt fit förra namn til *Chronhawen*. Vid 1741 och 42 års fälttog i Finland, under Gen. en Chef, Gr. Charles Em. Lewenhaupts befäl, hade han manquerat några ordres, och vardt på detta fkäl af Rikfens Ständers Commisfion d. 13 Jul. 1743 dömd, at mifta 6 månaders lön. — J Carlscrona dog han 1746, utan manliga arfvingar, ehuru han hade haft tvenne Fruar. f. g. *Charlotta Granfkog*, och a. g. *Anna Kratz*. Man kan ej utan förundran läfa hans Hjeltebragder: hans modighet förtjenar onekeligen alla tiders beröm; men ho vill genomgå hans mödor, hans faror?

(Stiernmans Matr. p. 1425. —)

CRON-

CRONSKIÖLD, BRYNTE, til Nyborg, Öſtervjk, Näs och Finſtaholm, *Kammar-Råd.* Rådmannen i Marieſtad *Chriſtopher Lenert von Ens*, och Huſtru *Maria Bryntesdotter*, voro Föräldrar åt denne Sonen, ſom uti Marieſtad föddes 1646. Vid et halft års ålder, miſtade han ſin Fader, men rönte en ömſint moders fördubblade omſorg för deſs upfoſtran. Af egen medfödd ſinnes eld och på ſin Moders tilſtyrkan, begaf ſig ynglingen til Stockholm, i tanka at där ſöka ſin lycka. Snart ſick han här tjenſt, faſt den i början icke var mycket lyſande. Hans husbonde, ſom var Casſeur vid Kongl. Amiralitetet dödde, och honom vardt anförtrodt at utreda och affluta den dödas vidlyftiga räkenſkaper. von Ens gjorde detta med en redighet och ſkyndſamhet, ſom föranlät Kongl. Amiralitets - Collegium, at ärbjuda honom ſjelfva Casſeurs-tjenſten. För viſsa orſaker, emottog han icke detta anbud, utan blef i ſtället för någon tid Cancelliſt inom ſamma Verk, til deſs han år 1669 kallades af R. R. och Öfverſte Marſkalken Gr. Johan Gabr. Stenbock, at blifva deſs Bokhållare. Denne Herre fant honom värdig ſin gällande befordran at blifva Commisſarius uti Kongl. Kammar-Reviſion 1672, hvarvid han viſade den ſkicklighet, at han inom årets förlopp benådades med Aſſeſſors Fullmagt derſtädes. Konungen ſkänkte honom 1674 adelig ſköld, och

och til ytterligare vedermäle af nådigt väl behag öfver defs perfon, anförtrodde Kongl Majeftät honom, at vara General-Tullför valtare öfver de ftora Sjötullarne, i Sverige i Finland, i Lifland, i Pommern och de öfrige utländfke Provincer År 1685 blef han Kammar-Råd, med bibehållande af fina förra beftällningar. Konungen nyttjade ock oftaft hans tjenft uti Kongl. Reductions-Kammar-och Commerce-Commisfionerne; altid med nådigt nöje och öfvertygelfe om defs nit och underdåniga trohet. Sedan han uppoffrat det mäfta af fin lefnad åt en nyttig arbetfamhet, men det minfta åt egen beqvämlighet, flöt han fina dagar i Stockholm år 1688 uti en ålder af 42 år. Hans ben hvila i Wingåkers Kyrka, men begrafningen fkedde i St. Jacobi Kyrka i Stockholm d. 31 Maij 1689, med mycken högtidlighet, uti Hans Kongl. Maj:ts, Hans Durchleutighets af Holften, famtelige Kongl. Rådens, och en myckenhet af Adel och oadels närvaro. Lik-Predikan hölts af Bifkopen i Wexiö, Sam. Wirenius. En famling af *Graffkrifter* på flera fpråk, til och med på Italienfka, åtfölja den mycket vidlyftiga Likpredikan. — Af desfa äger den må hända minfta värdet hos Vitterhets älfkare, fom förer denna Titel: *Raifonnement de la Fortune, de L'Efprit, de la Conduite et du Talent du Feu Confeiller de la Chambre des Comptes Brynte Cronfkiöld.*

Hon

Hon är författad i Fransysk bunden styl, nog tungläst och snart sagt *obegripelig* på sina ställen — Början lyder så:

Faire reflexion si steust la medisance
De ce grand Philosophe à la dorée sentence:
Se soutenant la vertu au milieu est toujours
Ouverte pour chacun qui brule de son amour;
Ne rendroit maintenant, ny onques rendu eust-elle,
Le Bouclier Couronné, l'objet de sa querelle,
Est de ses passioneux et sots raisonnements,
Sa fortune en haussant sy capricieusement:
Mais cela faire ne peut: sortant la medisance
à parler sobrement, de la laide ignorance. —

En lyckligare penna har den Latinske Skalden fört, som teknat detta *Epitaphium*:

Heic situs est Cronskiöld, Generis prosapia clari
Quem non ad rerum culmen avita tulit,
Nobile est studium virtutis: SOLA BEATOS
VIRTUS EFFICIET, NESCIA SOLA MORI.
Absuit illustris, si gloria stirpis honestum
Adsuit illustri cum probitate genus.
Ipsaque nobilitas nam quæ virtute paratur,
Vera est, nullius nobilitate minor.
Hunc Heros variis invictus honoribus auxit
Ille, cui Boreas horrifer ipse paret.
Purpureas inter medius splendere cohortes
Hinc ovat, et Regi junctior esse suo.
Nunc in Serapheo supereminet agmine: Regi
Nunc ovat aeterno junctior esse suo.

 Kam-

Kammar-Rådet Cronskiöld var gift m Friherrinnan *Anna Cath.r. Flemming*, som se dan fick R. R. Gr. *Nils Stromberg.* Ätter utgick med Sonen *J. Cronskjöld*, Capitaine i Holländsk tjenst, som blef ihiälskuten vid Mal- plaquet år 1709.

(Se Likpr. med personalier, tryckt i Stockh. 1689, in 4:o. — v. Stiernmans Matr. p. 650.)

CRONSTEDT, JACOB; *Grefve, Sv. Rikes Råd*, R. och Com. af K. M. O. född i Stockholm, år 1668, Son af Handelsmannen därstädes *Anders Olderman*, med *Anna Gerdes*, och stiufson til *Directeuren Mårten Cronstedt*, som hette *Gavelius*, innan han 1693 vant adelskap. *Jacob Cronstedt* blef 1705 Hof-Iunkare, 1714 Kammarherre, 1718 Ordningsman i Upsala Län, och tillika vice Landshöfdinge öfver samma Län, under Landsh. Ribbings vistande i Stockholm. 1719 Landshöfdinge öfver Cronobergs Län, s. å. Friherre, 1727 Riks-Råd, och 1731 Grefve. 1748 R. och Com. af K. M. O. och affomnade i Stockholm, 1751. Han hade den lyckan, at med sina sällsynta kunskaper, få gagna sit Fädernesland uti fredliga värf och förrättningar, då tvenne af hans Bröder, *Gabriel* och *Carl Cronstedt*, måste ärfara Krigets mångfaldiga besvärligheter, och på denna vägen söka lyckan. Et utvaldt och stort Bibliothek, särdeles uti Svenska Historien, hade han med mycken kostnad samlat, hvarom han med Ärkebiskopen Dr. Eric Benzelius

den

den yngre, förde en lärd brefväxling. Af *Romerſka mynt* och et *numismatiſkt Bibliothek*, hade han ock gjort en anſenlig ſamling. Desſa ſenare Samlingar inlöſtes af Rikſens Ständer vid 1731 års Riksdag, den förſtnämde för 48000 Dlr. Kopparmynt til Kongl. Antiquitets Collegium, och den ſiſtnämde för 12000 Dlr. K:mt, til Kongl. Bibliotheket i Stockholm. — Hans ſtörre Bibliothek beſtod af 4000 Band. I början hade, ſiſt Kongl. Expeditions - Secreteraren Pehr Weſterhoff, upſeende öfver denna Bokſamling, ſom ſedermera updrogs åt Cancellie-Rådet P. Linnerhjelm. År 1746 fick då varande Kongl. Bibl., ſedermera Canc. R. M. von Celſe, det under ſin vård, ſom det anſenligen förökte och däröfver författade en fullſtändig Catalog. Vid Riksdagen 1756, köptes det af Rikſens Ständer, ifrån Enkefru Grefvinnan, för 60000 Dlr. Kop:mt. til Hans Kongl. Höghet Kronprinſens tjenſt. Såſom Upſala Academie-Canceller, behagade Hans Kongl. Höghet år 1767, ſkänka det åt Academien.

R. R. Gr. Cronſtedt var gift m. Frih. Marg. Beata Grundel.

(Stiernmans Matr. p. 59. — Ejusd. Höfd. Minne, p. 53. — Sv. Mercurius, för år 1758, Jun. M. p. 1406. —)

CRONSTIERNA, MÅRTEN, *Friherre* til Håtuna och Hammarby, *General-Major*, R. och Com. af K. S. O. Föddes på

Håtuna 1682. Farfadren *Henric Cronstierna*, den förste af Namnet, fick af Drottning Christina Friherre Bref 1653, och var Kongl. General Commissarius öfver Lifland. Tilförene kallade han sig *Strusberger*, och var af Tysk adelig härkomst. Fadren var Friherre *Mårten Cronstierna*, och modren Fru___ *Berendes.* Såsom Page vardt han upfostrad uti Konung Carl XI:s hof, och valde sedan Krigs-Ståndet, bivistade såsom Volontaire Action vid Düna 1701, där han ock commenderade en division af 45 man. Han gick vidare til Franska Arméen, och tjente som gemen Grenadier vid General Grefve Sparres Regemente, då han efter någon tids förlopp blef commenderad bland 120 man af samma Regemente uti Actionen vid Eckeren, där ej mer än 20 man af nämde Corps kommo tilbaka med lifvet. Han fick vid detta tilfället tvenne svåra blessurer i hufvudet, föll bland de döda i et dike, och blef ej förr än då Action var sluten igenkänd och uplifvad, genom Brigadier Apelgrens försorg. Nu fick han den första belöning för sit mannamod, uti en gratification ifrån Kongl Franska Hofvet, af 600 Livres, och en Fendriks Fullmagt. Utom andra ryktbara bardalekar, dem han ytterligare bivistade, må nämnas belägringen vid Menin och fältslagen vid Ramelies och Oudenarde, i hvilket senare, et skott träffade honom tvärt genom lifvet, två

tvär-

tvärfinger under hjertat, däraf han länge var i ſtor döds-fara. Ifrån Franſka arméen tog han afſked ſåſom Capitaine, kom 1709 i Konungens af Polen tjenſt, och blef 1710 deſs Kammarherre, ſamt Öfverſte - Lieutenant af Deſs Garde. Konung Staniſlaus brukade Frih. Cronſtierna, uti ſina vigtigaſte värf, och rönte ifrån hans ſida den ovanſkeligaſte trohet. År 1716 fick han Konung Carl XII:s Fullmagt ſom Kammarherre; men blef dock qvar uti Konung Staniſlai Hof til år 1718, då denne Herren lemnade Zweybrücken. År 1725 ſändes han ifrån Svenſka Hofvet, at complimentera Konung Staniſlaus öfver deſs Dotters Prinſeſſans giftermål med den Franſke Monarken. Vid detta tilfälle rönte han flere bevis däraf, at hans fordna tjenſt och tilgifvenhet var älſkad och hogkommen. Ockſå undfick han Konungens af Frankrike Fullmagt, ſom verkelig Öfverſte af Cavaleriet. År 1729 vardt han utnämd til Öfverſte och Commendant på Warbergs fäſtning, fick 1730 Öfverſte-Lieutenants indelning vid Adelsfanan, blef 1732 Öfverſte för ſamma Regemente, 1746 General Major af Cavaleriet, och 1748 Ridd. och Com. af K. Sv. O. Dog på Håtuna i Upland 1752, utan manliga arſvingar. Både hemma och utomlands, var han älſkad och högaktad, ſåſom en oförſkräckt och förſaren krigsman, en förnuftig och behagelig umgängesman, en redelig och välgörande medborgare.

 Gift

Gift m. Frih. *Margaretha Elisabeth von Strutz*, en dotter af Zweybrückska Regerings-Rådet *von Strutz*.

(Se Åm. Talet, hållit af Frih. Axel Reuterholm — tr. i Stockholm 1752. —)

D.

DALEKARLUS, PEDER, *Domprost* i Westerås. Föddes 1601 i Rättviks Socken, uti Öster-Dalarne, där Fadren *Olaus Petri*, gift med *Margaretha Hansdotter*, då var Capellan, sedermera Kyrkoherde i Bro Socken i Westmanland. Denne Olaus Petri hade en Broder, Carolus Petri, som var *Pastor Primarius* i Stockholm, och dödde i pesten 1603. Den unge *Peder* hade räknat sit 15 ålders år, innan tilfälle för honom öpnades at få komma til någon Schola, och denna försummelse var en frugt af Föräldrarnes dels medellöshet, dels dödeliga frånfälle. Til all lycka hade han en äldre Broder, (den sedan namnkunnige *Johan Stiernhöök*) som tog honom under sin omvårdnad, satte honom först i Arboga Schola, och förde honom sedan med sig til Upsala. Då denne Brodren år 1620 anträdde sina utrikes resor, måste vår Peder lemna Upsala, och uppehölt sig under mycket trångmål, hela 7 åren, dels vid Scholan, dels vid Gymnasium i Westerås. Med understöd, af den berömlige Biskopen Dr.

Dr. Joh. Rudbeckius, af Consistorio i Vesterås och medelst en honom beviljad Collect ifrån Arboga och Kiöpings Prosterier, reste han andra gången til Upsala 1628, där han genom gynnares biträde var så lycklig, at han straxt fick komma til disk och bord vid det så kallade *Kongl. Communitetet*, och det uti en tid af hela 3 åren, hvarefter han ytterligare underhielptes med Kongl. Stipendium. Efter 6 års jämna vistande i Upsala, kallades han til Rectoratet vid Arboga Schola, och efter 2 års tjenstetid här, transporterades han til *Rectoratum Scholæ Trivialis* i Vesterås. Fyra år hade han innehaft denna syssla, när han verkstälte et beslut, som han länge haft, at se främmande Länder. Kosan stältes åt Preusen, och i Königsberg stannade han någon tid. Hans upsåt var at göra en vidlyftigare tour, men Krigsoroligheterna tvingade honom at vända om, och efter hemkomsten tilträdde han sin förra function, som för honom stod öpen. År 1638 anförtroddes honom Physices Lection vid Westerås Gymnasium, och året efter blef han prästvigd i Westerås, samt til Phil. Mag. creerad i Upsala. Ifrån år 1642 hade han varit Lector Theologiæ, när han 1648 emottog Församlingens i Stora Skedvi kallelse til Kyrkoherde-Sysslan därstädes, hvarpå sedermera följde en äfven så hedrande som för honom sjelf oförmodad kallelse ifrån Westerås

ſterås Stadsförſamling, at vara des Herde, hvarå Förſamlingen genom ſine Fullmägtige utverkade för Mag. Dalekarlus Drottning Chriſtinas confirmation, år 1650. Här tjente han med nit och trohet, hela 30 åren, älſkad och vördad. Han var en ſtor hatare af högmod, falſkhet och girighet. Oftaſt betygade han ſin ſinnes förnöjelſe däröfver, at han, utom all ſin tanka och upſåt, utan all egen åtgärd, genom Guds underliga förſyn och ſtyrelſe, och med vederbörandes enhälliga åſtundan, var kommen til ſit heders-ämbete. Stiftets Präſterſkap anſågo honom ſåſom en Fader, och röſtade på honom tvenne gånger, då Biſkopsſtolen var ledig. Domproſten Dalekarlus var ingången uti ſit 80 ålders år, när han 1680 lemnade verlden.

Gift m. *Karin Larsdotter Blackſtadia*, och ägde med henne 11 Barn, 7 Söner och 4 döttrar.

Följande är efter honom tryckt: *Pred. in Feſto Collegii Pietatis i Weſterås, öfver Pſ. III. v. 13. tr. 1643. — Likpr. öfver Brita Holſtenia, gift m. Lect. And. Wallenius, tr. 1655. — Likpr. öfver Studioſus Carl Printz, tr. 1666. —*

(Se Likpr. med Perſon. hållen af Petr. Rudbeckio, Th. Doct. et Prof. Prim. Acad. Upſ. tr. Weſterås, 1680, in 4:o. — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 97. —)

DALMAN, LARS, *Landshöfdinge* öfver Blekingen, och Riddare af Kongl. Nordst. Orden, föddes i Stockholm, 1680, Son af Kamereraren på Myntet, *Lars Dalman* och *Elisabeth Wibbling*. Sedan han väl användt sin ungdomstid vid Academierne i Lund och Upsala, vardt han utsedd til Lector vid Götheborgs Gymnasium, men antog, 1710, en Secreterare Syssla hos Fältmarskalken Gr. Magnus Stenbock, hvarpå han sedan förrättade Gouvernements och Fält-Secreterare Sysslorna i Skåne, til dess han, 1712, blef verkelig Fält-Secreterare i Svenska och Tyska expeditionerne vid Arméen på Tyska botten. Bivistade 1712 års campagne och fältslag vid Gadebusch, och blef fången af de Danske efter Tönniska capitulation. Försedd med Danskt Pass, affärdades han af förenämde Fältmarskalk uti en angelägen förrättning til Hamburg, hvarefter han följde bemälte Herre til *Slesvig*, at vid Danska Hofvet bevaka *capitulations* fullbordan. Därifrån skickades han af Gr. Stenbock til Stockholm, at hos Kongl. Senaten göra berättelse om hela Fälttoget, och om Krigsfångarnes tilstånd. År 1716, blef han Öfver-Auditeur vid Arméen, som gick in i Norrige, och såsom General-Auditeur öfvervar han Norrska campagnen. År 1719 updrogs honom, jämte General Major Pehr Adlerfelt, at uprätta et *Cartel* om fångarnes utväxlande, med Danske Öfversten

Paul Löwenörn, och vid flutet af nyfsnämde år, trädde han, efter Fullmagt, i öfverläggning med de Kongl. Danfke Committerade öfver deras påltåenden, angående de afvekne krigsfångar, med hvad mera, fom til detta ärende hörde. — 1720 förrättade han en befkickning til Petersburg, och 1721 var han Commisfarius på mötet uti Sundet emellan de Svenfke och Danfke. År 1728 utnämd til Amiralitets Kammar-Råd, 1747 til Landshöfdinge öfver Blekingen och 1748 til Riddare af Nordft. Orden. I Carlscrona dog han haftigt 1752. Hans myckna ärfarenhet, mogna vett och hederliga hjerta gjorde, at han var en almänt vördad och älfkad Ämbetsman. Adlades år 1720, tillika med fin yngre Broder *Olof Johan Dalman*, fom fkref fig *til Hinfeberg*, och fom, fedan han med beröm i flere år hade tjent vid Krigs-Cancelliet och varit med ifrån 1711 til 1716, vid Campagnerne i Pommern, Mechlenburg, Holften, Bohus län och Norige, vardt 1718 Affeffor i Svea Hofrätt, och fift vice Lagman i Veftmanland. Död 1756.

Landshöfdingen L. Dalman var gift med *Brita Marg. Pfilanderhjelm.*

(von Stiernmans Geneal. Mátr. p. 1322. —)

De Besche, Gerhard, *Herre til* Forsmarks Bruk, och *Kongl. Svenfk Architect.* Föddes 1585 i Bifkops-ftiftet Luyk i Nederlän-

länderne. Fadren *Gillis Gillisſon De Beſche*, var här *Öſverſte Architect*, och tillika Handlande, när han med ſin huſtru och tvenne döttrar, måſte för Religionens ſkull, flygta til ſina fem Söner, ſom redan voro i Sverige, och på åtſkilliga tider, med anſenlig förmögenhet hitkommit. Den unge *Gerhard De Beſche*, reſte på ſit 16 år til Tyſkland, där Fadren hade at verkſtälla åtſkilliga honom updragna Byggnader, hvarunder Sonen, ſom ägde mycken qvickhet och ſärdeles böjelſe för Fadrens vettenſkap, inom ganſka kort tid, förvärfvade ſig ſtora kunſkaper i Architecturen och allahanda Manufacturer.

För ſin ſå allmänt kända inſigt uti Byggningskonſten, vardt Gerhard *De Beſche* 1608 af K. Carl IX kallad til Sverige ſåſom Byggmäſtare. Ibland de flere ſlags byggnader han här i Riket fullkomnat, voro äfven de tvänne ſtora Domkyrkotornen i Upſala, hvilka efter ſlutit contract 1613 med Konung Guſtaf Adolph, upſattes. De afbrunno ſedan 1702. *De Beſche* vardt ſedermera af Konungen til Deſs Architect antagen. År 1615 gjorde han en utrikes reſa, och vid återkomſten fick han befallning, at för Kronans räkning å nyo upbygga Forsmarks och Barkinge Järn-Bruk i Upland, hvilka han ſedan emot viſſa vilkor ſig förpaktade, til deſs Drottning Chriſtina förunte honom, at dem inlöſa, och ſig ärfteligen tilhandla, år 1654. Året efter fick han

han K. Carl Gustafs stadfästelse härpå. Ger hard *De Besche*, var en ej mindre rask oc drifvande Bruks-Idkare, än han var skickli Byggmästare. Altid ägde han sin Öfverhet nåd, och älskades allmänt såsom en välgö nande man. Ifrån barndomen var han up fostrad uti Reformerta Läran, men på ålder domen bekände han sig til den Lutherska På Forsmarks Bruk afled han 1656, och be- grofs uti det Graf-Chor som han sjelf vid Våhla Kyrka i Roslagen låtit bygga. F. g. var han *gift* m. *Maria Peitz*, och a. g. m. *Margaretha von Emmerssen.* Sönerne af senare giftet blefvo 1678 naturaliserade såsom Svenske Adelsmän, med bibehållande af Slägtens vapen. Äldre Sonen *Daniel*, sist Gen. Qvartermästare Lieutenant, dödde Barnlös, 1685. — yngre Sonen *Georg De Besche*, Herre til Forsmark, Barkinge, Forssbohl och Wigelsbo, gjorde utrikes resor, och var uti mycket anseende inom sit fädernesland, för sin Bruksrörelse, sin välmåga och färdighet at tjena Riket. Han är stamfader för den *De Beschefka Familien*, som under N:o 944 sitter på vårt Riddarhus, och enligt fördelningen med Ridderskapet och adelen vid 1778 års Riksdag, hörer til *Riddare-Classen. Georg De Besche* afled 1711. Var Gift m. *Althea Bothler.*

(Se Likpred. m. Personalier öfver Gerh. De Besche tr. Ups. 1656. — Joh. Peringskölds Stamträd öf-

vor

ver denna ätt — 1711 — Salvii Beſkrifning öfver Upland, tr. 1741, p. 190. — v. Stiernmans Matr. p. 697. —)

De BESCHE, Georg, *Herre* til Forsmarks Bruk. m. m. Son af förenämde *Georg De Beſche* med Fru *Althea Bothler* och född 1669. Förſt ſtuderade han i Upſala, och reſte ſedan utomlands. Efter återkomſten tilträdde han en del af Fadrens Bruksegendomar, hvilka med den ſtyrka drefvos, at han under varande Krigs-oroligheter, kunde förſkiuta Kronan anſenliga penninge-ſummor. Då Ryſſarne 1719 härjade i Svenſka ſkären, måtte han undergå det hårda ödet, at ſe all ſin egendom ſköflas och upbrännas, til et värde af mera än 4 Tunnor guld, och däribland var et dyrbart Bibliothek, ſamt en ſtor och med mycken koſtnad ſamlad Konſt- och Ruſtkammare. En Generals-perſon *Zöge*, (öfver hvilken ſedan ſattes en Commisſion) med 600 man Soldater, commenderades väl af Öfverheten, at omkring denna trakten hindra den befarade ſköflingen; men vid Ryſſarnes ankomſt veko desſe undan och lemnade alt til rofs, ſå at Bruks-Herren *De Beſche*, med Fru och barn, ſom knappaſt fingo rådrum, at rädda ſig på en liten holme uti en nära belägen inſjö, där de, under en beſtändig fruktan at blifva upbragte, måſte uthärda flera dagars både hunger och köld. År

1723

1723 öfvergick honom en ny eldsvåda i Stock holm, då den qvarblefna delen af hans för mögenhet, i det mästa lades i aska. Ha hant dock före sin död 1730, at återställ Forsmarks Bruk i det stånd, at hans efter lemnade Enka och sju Barn, lemnades ut någorlunda välmåga. För öfrigt var han en lärd och mångkunnig man, redelig och god medborgare, älskad och hedrad. Gift m. *Anna Catharina Boor*, ifrån Holland. En af Sönerne *Carl De Besche*, reste utrikes, antog Catholska Läran, och gick i tjenst hos Cur-Fursten af Trier, vid hvars Lif-garde han blef Capitaine.

(Meddelade efterrättelser af Herr Öfver-Directeuren vid Kongl. Landtm. Contoret, P. Holmbrinck, hämtade utur familiens förvarade Handlingar —)

DE BESCHE, GILLIS, *Bruks-Herre*. Son af *Hubert De Besche* med *Maria Roschett*. Denne *Hubert*, adlad af Kejsar Ferdinand III, inkom ifrån Luyk til Sverige med en ansenlig förmögenhet, och införde här först rätta konsten til styckens gjutande, äfven som han anlade åtskilliga Mäsings-och Järn-Verk. Sonen *Gillis* föddes 1626. Svenska Kronan njöt af honom stora penninge förskåtter, och han satte sin Bruksrörelse i bästa gång. Detta gjorde honom förtjent, at 1692 blifva Svensk Adelsman. Genom idoghet och en sparsam lefnad, lemnade han vid sin död 1709 så myc-

mycken förmögenhet efter fig, at han anfågs för den rikafte Bruks-idkare på den tiden. — Han var gift f. g. m. *Chriftina Möller*, a. g. m. *Catharina Gerdtsdotter Störning*, tr. g. med *Margaretha Molsdorph*.

(v. Stiernmans Matr. — Peringfkölds Stamträd. —)

DE LA VALLEE, JOHAN, *Hof-och Stads Architect* i Stockholm, f. 1620. Hans Fader, *Simon De La Vallée*, fom förut varit Prinfens af Oranien *Fredric Henrics* Architect, kom til Sverige, och vardt 1639 Drottning Chriftinas Architect. Men hans öde var icke lyckofamt, ty år 1643 blef han på ftortorget i Stockholm, af Öfverften Frih. Eric Oxenftierna til Eka, ihjälflagen. — Sonen lade fig ifrån ungdoms åren på Byggnings-konften, vardt 1671 Borgmäftare och Præfes uti Ämbets-Collegio i Stockholm, och år 1681, Hof-och Stads Architect. Utom flere publique och enfkildte Byggnader, anornade och anlade han St. Catharinæ och St. Hedvig Eleonoræ Kyrkor i Stockholm, äfven ock Riddarhufet. — *Canc. R. Berch*, uti fin artiga *afhandling om konfterna i Sverige*, införd i *Stockholms Allm. Tidningar för år* 1770, pag. 508 berömmer *La Vallée*, *fåfom en fnåll och fkicklig man i Byggnings-konften*. — Han dog i Stockholm år 1696, och var gift m. *Anna Böös*.

Architecten Joh. Vallée hade en Son, *Chriftopher*, född i Stockholm, 166 — På

Ko-

Konung Carl XII:tes bekostnad, reste han mycket i yngre åren, blef 1685 Ingenieur i Venetiansk tjenst emot Turken i Morea, och bivistade de företallande Krigs-Actioner, och bataillen vid Argos. Sedermera reste han andra gången til Rom, där han sig i några år uppehölt, at ytterligare förkofra sig uti Civil Architecturen. Til Sverige återkom han 1689, och blef Ingenieur-Capitaine i Vismar, uti hvilken syssla han 1692 adlades. Sist blef han 1699 General-Qvartermästare — Lieutenant i Narven, och dödde där ogift år 1700.

(Se von Stiernmans Geneal. Matr. p. 949 — Supplement. til det i flor stående Stockh. p. 611 —)

DITMER, HERMAN, *Major* och R. af K. Sv. Orden, föddes i Stockholm 1683. Efter några års förlopp, flyttade han med sina föräldrar til Narven, där fadren, *Herman Ditmer*, blef Borgmästare. Modren *Maria Keder*, var Syster til *Assessor Keder.* Vid år 1699, gick ynglingen i Krigs-ståndet, och Hans första förrättning var, at med en angelägen depeche affändas ifrån Narven til Konung Carl XII, som då anländt til Pernau. Denna Expedition gjorde han med den skyndsamhet, at Konungen förärade honom 100 Ducater sp. i belöning, hvarpå 1700 följde Fendriks Fullmagt, vid Kongl. R. Gr. M. Wellingks Infanterie Regemente. Dess håg för

för Krigsvettenſkapen var outtröttelig, hvartil ock kom den ſtörſta upmuntran, när han, under ſin Konungs ögon, beviſtade fältſlaget vid Narva, öfvergången vid Duna, ſtormen och Slaget vid Clisſow, vid hvilket tilfälle han var ſåſom Flygel-Adjutant hos Gr. Wellingk. Under träffningen, ſändes han med någon underrättelſe til Hertigen af Holſtein, ſom ock var med uti ſamma *Bataille*, då han vardt åſyna vittne til det dödande ſkott, ſom träffade Hertigen. Sedan han vidare öfvervarit belägringen och ſtormandet af Staden Thorn, blef han 1703 Lieutenant vid Gr. Wellingks Dragon-Regemente och 1704 Capitaine vid Frih. H. Rud. Horns Garnizons Regemente. I denna ſtällning, anförtroddes honom, at på något ſätt förſöka, i egna händer lemna et angeläget bref til ſin då varande Chef Frih. Horn, hvilken af Ryſſarne i Narven var inſpärrad. Såſom mägtig Ryſka ſpråket, lyckades honom detta, men ſjelf hade han ſedan den olyckan, at vid Stadens öfvergång, tillika med ſine Föräldrar och Syſkon, blifva Ryſka fångar.

Under en ſvår 18 årig fångenſkap, i ganſka knappa vilkor, flyttades han från och til åtſkilliga ſtällen, och de ſenare åren til Tobolſky i Siberien. 1722 ſläpptes han utur ſin långa fångenſkap, och hemkom ſ. år. Straxt benådades han med *Majors* namn och heder, placerades ſåſom Capitaine-Lieutenant

vid Gen. M. B. Ribbings Garnizons-Regemente i Götheborg, hvaräst han gjorde tjenst 1735, då han sick Compagnie vid Östgötha Infanterie, med tillåtelse at få bo i Götheborg. 1739 commenderades han til Finland, och fick vid ankomsten dit, såsom kunnig i Ryskan, commenderande Chefens befallning, at göra en resa in åt Ryssland, under förevändning at besöka sin slägt, men verkeligen at recognoscera, om Ryssarne dragit några troppar åt Svenska sidan, eller om de voro i rörelse —. Här hade han den glädjen at träffa sin Bror Lands-Höfd. i Willmanstrand *Joachim von Ditmer.* En svår sjukdom quarhölt honom härstädes någon tid, hvarefter han fick tilstånd, at begifva sig til Götheborg. Hans sjuklighet nödgade honom, at 1746 anhålla om afsked. Vid K. Adolph Fredr. Kröning, blef han Riddare af K. Sv. O. Dog 1760 i Götheborg och begrofs i Gustavi Kyrka.

Ännu lefva månge, som vittna om denne Mannens vackra egenskaper. Han var älskad af sin Öfverhet, och gick bort, saknad af alla som honom kände. I Götheborg gifte han sig år 1725 med *Anna Oldekop*, dotter af *Öfver-Inspectoren Henr. Oldekop*, hvars fader var Biskop på Ösel. Sönerne, *Henric Herman*, *Pr. Super-Cargue* vid Sv. Ost. Compagniet, och *Joachim Ulric*, *Assessor* samt Packhus-*Inspector* i Götheborg, ad-

adlades 1769, i affeende på fadrens trogna tjenfter. De fingo 1772 *Stadfäftelse-Bref härpå*, med tilftånd at få kalla fig *af Ditmer*.

(Upfatt efter Original Documentet, och benäget meddelt af Herr Super-Carguen H. H. af Ditmer.—)

DIURKLOW, NILS, *Öfverfte* för Calmare Läns Regemente, föddes i Stockholm 1641. Fadren *Jacob Johansson*, gift med *Magdalena Ersdotter*, (Borgmäftare dotter i Stockholm) var Kamererare vid Kongl. Poft Contoret därftädes, och tillika Riddarhus-Fifcal. Sonen fändes ännu ung til en flägtinge i Amfterdam, och därifrån til Leyden, där han vardt undervifad i Språken, i Vettenfkaper, och färdeles i Fortification. År 1658 lemnades Holland, och togs vägen åt Götheborg, i mening at där träffa Konung Carl Guftaf. Efter flere omvägar kom den unge Djurklow til Konungen på Zeland, åt hvilken han ärböd fin underdåniga tjenft. Någon tid viftades han vid Svenfka Arméen, gjorde få en refa til London, befåg de däromkring närmaft belägne Städer och Landfkaper, och tog här Krigstjenft; förft til fjös på et Örlogs-Skepp, fom fkulle agera emot Turkifke Sjöröfvare, med hvilka en häftig drabbning föreföll, och tjente fedan någon tid under Cromvels Gardie til häft. Vid flutet af förenämde år, beflöt han at gå til

Dannemark, med den flotta af 30 Örlogs-Skepp, som Cromvel hade beviljat, til undsättning för den Svenske Konungen, emot den Holländska Flottan, som drog sig åt sundet. Men då denna Engelska Flotta, för storm och isgång nödsakades at löpa tilbaka, reste Diurklow i sällskap med flere Engelske Sjö-Officerare på en Fregatt öfver åt Dannemark, til Svenska Lägret. Här vant han i synnerhet bekantskap med Öfversten Joh. Galle, vid hvars Regemente han sig engagerade, och öfvervar vid början af år 1659, stormen för Köpenhamn. Ifrån detta Regemente, kom han såsom Volontier under Kongl. Majestäts Drabante-Corps til häst, åtfölgde sedermera Konungen och Hofstaten til Götheborg, och reste efter Konungens död 1660, til Stockholm, i mening at där söka vidare befordran. Med Ambassadeuren Pehr Sparres suite, gick han 1661 til Hamburg, och vidare til Vien. Här föll han uti en långsam och svår sjukdom, som hindrade honom, at åtfölja Ambassadeuren hem til Sverige. Med återvunnen hälsa, tog han sin väg til Ungern, där de Kejserlige och Allierade troppar hade sit Läger, och återkom 1663 til Stockholm, då han förordnades til Fendrik, först vid Södermanlands, och sedan vid Vestmanlands Regemente. År 1667 blef han Lieutenant, och under et senare vistande på Tysk botten, 1675 Capitaine vid

samma

famma Regemente, då han f. å. med Regementet låg uti Demmin i Pommern, under det at denna Staden utstod en svår belägring af den Kejserlige Generalen Coob, och sluteligen lades i aska. Vid Capitulation blef han såsom gisslan uti fiendens läger qvarhållen. År 1677 i Maji månad, fick han Konungens Fullmagt, at föra Fregatten *Carlshamn*, och kort efter commando öfver alla på Pommerska redden befinteliga fartyg, som skulle betäcka eller försvara, de med spannemål lastade och för Svenska tropparnas räkning väntade Holländska skeppen, hvilket med all önskelig framgång värkställtes. Såsom Major commenderade Capitaine Diurklow vänstra flygeln af Infanteriet, uti den för Svenska Soldaten ärefulla Actionen på Warchsower-fältet på Landt-Rügen, emot de allierade och Danske General-Majoren Rümoor. Då Stralsund år 1677 af de Allierade belägrades och genom fiendens bomber och eldkulor, til större delen var lagd i aska, skedde en Capitulation, i kraft af hvilken de i Staden öfverblefne Svenske, skulle äga frihet, at, med Danskt pass försedde, resa öfver til Sverige. Några och tjugu Skepp och Farkostar lade ut ifrån Stralsund, hvilka olyckligen strandade vid Bornholm. Öfver 1000 personer, både män och qvinnor, omkommo härvid på et det ömkansvärdaste sätt. De som undansluppo med lifvet, plundrades

och handterades på det obarmhärtigaste af Danskarne, hvilka äfven förde dem fågna til Köpenhamn, tvärt emot gifna pass och försäkringar. Ibland dessas antal var också Capitaine Djurklow. Fångarne fördeltes på flere ställen, och Diurklow sändes til Glüchstadt. Efter fredens slut 1679, fick Diurklow K. Christians resepass, dateradt Haderslebén d. 9 Nov. s. å hvarmed han tog vägen åt Fäderneslandet, men hant ej längre än til Malmö, där honom mötte hans Konungs ordres, at oförsummeligen gå tilbaka, för at i Oldenburg och däromkring, sammanhämta alt nationelt Manskap, som enligt fredens slut, hade frihet at lemna Dannemark. Vid återkomsten ifrån denna förrättning, benådades han 1680 med adelig sköld, hvarvid han oförändradt behölt sit förra tilnamn. År 1683 blef han Major vid Vestmanlands Regemente, och år 1694 Öfverste-Lieutenant, succederade sin Svärfader, uti båda dessa sysslor. Genom K. Carl XII:s Fullmagt af d. 17 Martii 1700, vardt han utan minsta kunskap härom ifrån Vestmanlands Regemente, där han såsom Öfver-Officerare tjent i 35 år, transporterad til Öfverste för Calmare Läns Infanterie Regemente, uti Öfverste Gr. Magn. Stenbocks ställe, som hade fått Dal-Regementet. Med sit nya Regemente gick han efter ordres om bord s. å. i Maji månad vid Carlscrona, til at förena

ena ſig med de Svenſka, Engelſka och Holländſka flottorna, ſom lågo i Sundet. De conjungerade gingo löſt på Danſka flottan, hvilken ſtraxt drog ſig tilbaka under Köpenhamn, där både flotta och Stad af de Allierade blefvo bombarderade. Deſcenten på Seland ſkedde därefter af de Svenſke, hvilka efter något motſtånd af fienden förſt fattade poſto vid Humblebäck 1 mil ifrån Helſingör, men marcherade ſedan åt Köpenhamn, då dem mötte Grefve Rewenklo, med tidningen om fred emellan Dannemark och Hollſten, med deſs Allierade. Öfverſte Diurklow återförde ſåledes ſit Regemente til Småland; men fick på nytt år 1701 Kongl. Majeſtäts ordres, at hålla ſig färdig til marche, dock at dependera af Kongl. Rådet och Amiral Generalen Gr. Hans Wachtmeiſters ſamt Kongl. Amiralitets Collegii ytterligare Ordres, at beſätta Carlscrona, Calmar, och Carlshamn, med deſs underliggande Skantſar. I ſlutet af detta år, anhölt Öfverſte Diurklow i underdånighet om afſked, hvilket honom äfven beviljades uti de nådigaſte ordalag och med Konungens underſkrift, dat. Hufvudqvarteret Würgen d. 9 Nov. 1701. En 44 årig krigstjenſt under beſtändiga oroligheter och mödor, äſkade et anderum emellan lif och död. Han affomnade 1714 och begrofs uti Heds Kyrka i Veſtmanland.

Gift f. g. m. Fr. *Elisabeth Morgonstierna*, a. g. m. Enkefru *Anna Maria Kernstierna*.

Öfverste *Nils Djurklow*, hade många Barn, af hvilka icke flere än 3 hunno til en mognare ålder: *Johanna Margaretha*, f. 1683 gift m. Bruks-Patron *Tersmeden* — *Jacob Johan*, f. 1684, Fändrik vid Kongl. Lif-Gardet, skuten i Bataillen vid Pultava, 1709 — och *Nils*, f. 1686, Friherre 1751, Landshöfdinge och öfver-Commendant uti Calmar, 1755, slutligen 1757, General-Major och Öfverste för Calmare Infanterie-Regemente. *Gift* m. Fr. *Sidonia Kalling*, och död 1758 —

(Denna Biographie är utdragen af Öfv. Djurklows egenhändiga Lefvernes-Beskrifning, som med alla hithörande acter och original fullmagter, samt en tryckt lång Grafskrift, förvaras hos Sone Sonen, Öfversten och Riddaren af K. Sv. O. Friherre Hr. Nils Djurklo.)

DOUGLAS, ROBERT, *Grefve til* Skenninge, *Friherre* til Wittingham och Skälby, *Herre* til Hög-Sätter, m. m. *Sv. Rikes Råd* och *Fältmarskalk*. Var född i Skottland år 1611, och Son af *Patrik Vilh. Douglas*, Marquis, med Friherrinnan *Christina Lesle*. Vid början af det 30 åra Tyska kriget, gick han i Svensk tjenst, tillika med några andre Skottske Herrar, ibland hvilka hans Slägtinge Alexander Lesle äfven var. Til en början, blef den unge Douglas Page hos K. Gustaf Adolph, och steg från steg, hade han hunnit til

til General - Lieutenants värdighet, då han 1651 vardt Svensk Friherre. Under det han år 1642, jämte några andre Generals personer, förehade en underhandling med de Kejserlige, rörande fångne Soldaters utlösning, råkade han af en särdeles händelse i oenighet och ordväxling med en Kejserlig Öfverste, hvars namn var *Spiegel.* Denne lossade emot Douglas en pistol, hvarmed han gaf honom et farligt sår. Spiegel blef däremot på stället massacrerad af Douglas medfölje. När Slottet eller Fästningen Fleichenstein, af de Svenske 1647 bestormades och i grund förstördes, vardt *Douglas* illa blesserad. Under Polska kriget, utmärkte han sig genom sit hjeltemod. År 1657, utnämdes han til Fältmarskalk och Geheime-Råd, och året efter, gick han med arméen til Lifland, eröfrade Staden Volmar, och tog til fånga hela dess besättning, som bestod af 923 man, och hvilka emot accord, hade plundrat Staden, innan de därifrån uttågade. Efter en lyckosam förrättning i Lifland, vände Fältmarskalken Douglas sina vapen emot Curland, öfverrumplade Staden Mietau med det Furstelige Residents-Slottet, tog Hertigen sjelf, jämte dess Gemål och barn til fånga, och förde dem til Riga. Också gjorde han sig til Herre öfver hela Curland, och nederlade allestädes fienden, hvar den vågade göra honom motstånd. År 1659, öfverföll han den

Lithaufke Generalen Komorowfky i defs Läger, tog 200 fångar, 4 fältftycken och 22 Standarer. Efter flutad fred med Polen refte Fältmarfkalken Douglas til Stockholm, där han i en hög ålder 1662 af en flagflufs dödde. Uti Grefveftånd uphögdes han 1654, och fick då til Grefſkap, Skenninge ftad, med alla defs tillhöriga egor och lägenheter, famt årliga utfkylder, tullarne undantagne.

Gifte fig 1646 i Leipzig, med Fr. *Hedvig Mörner*, en dotter af Riks-Jägmäftaren och Landshöfdingen *Stellan Mörner*. I Sverige fortplantade han fin ätt, genom flere efterlemnade barn. Uti K. *Carl XII:s Hiftoria*, nämnes en Grefve *Douglas*, General, fom i flaget vid Pultava 1709 vardt fången. Denne var Sonefon af Fältmarfkalken Gr. *Douglas*, och Son af *Gr. Vilhelm Douglas*, Öfverfte-Lieutenant vid Skånfka Cavaleriet och K. Carl XI:s Kammarherre, död 1674.

Gr. Robert Douglas, är graverad i *fol.* af *Falck*, och tvenne gånger i 4:o af *Mejisfens* och af *Aubry*.

(von Stiernmans Geneal Matr. p. 19 — Gauens Hift. Helden Lexicon. p. 507. — Theatr. Europ. T. 9. — Likpr. med Perfonalier, öfver Gr. Wilh. Douglas, tr. i Stockh. 1674 —.)

DRYSELIUS, ERLAND, *Proft och Kyrkoherde* i Jönkjöping. Föddes uti Liungby Socken i Småland 1641, af Bonde föräldrar. Sedan han gått Vexiö Schola och Gymnafium

nasium igenom, fortsatte han sina studier vid Tyska Academier, och uppehölt sig i synnerhet i Rostock, Wittenberg och Jena. Han återkom första gången 1664, och reste andra gången ut 1672, understödd af Riks-Enkedrottningen Hedvig Eleonora, med 20 tunnor spannemål på 3 års tid. Efter senare hemkomsten prästvigdes han 1675 af Biskop Littman i Strengnäs, och antogs til Hofprätt vid Fursteliga Hofvet på Räfsnäs. Samma år skref Enkedrottningen et recommendations-bref för honom til Biskopen Jon. Skarinius i Vexiö, om befordran, hvilket bref finnes infördt uti 7 *Saml. af Handl. til K. Carl XI.tes Hist. p. 157.* — Året efter 1676, erhölt han K. Carl XI:tes fullmagt på Sorunda Pastorat i Södermanland. Han præsiderade vid prästmötet i Strengnäs 1681. Följande åren satt han såsom Ståndets Fullmägtig uti stora Commissionen öfver Minoritets förvaltningen. Änteligen flyttades han genom samma Konungs Fullmagt af d. 9 Apr. 1687, til Iönkiöpings Pastorat. Här afsomnade han 1708, i en ålder af 67 år. Han ägde en grundelig Lärdom, efter den tidens smak, och til hans ogemena arbetsamhet, kan slutas af hans många genom trycket utkomne Skrifter.

Gift, f. g. m. *Catharina Jungberg* a. g. m. *Catharina Billing*, tr. g. m. *Rebecka Korp.* Med dessa sina Fruar, hade han flera barn. Yngsta dottren med sista giftet, halp Fadren med

med correcturen vid flere hans utgifne arbeten.

Dess tryckta *Skrifter*: *Disput. De vario Sepeliendi ritu*, *Ups.* 1672. — *Lineamenta Gloriæ Sveconæ, S. de rebus a Gothis præclare gestis*, *Wittenberg* 1673 — *Monarch-Spegel*, *Jönk.* 1691, 8:o — *Luna Turcica*, *ibid.* 1694. in 8:o — *Gamla och Nya Test. Kyrko-Historia*, 2 *Tomer*, *Iönkiöping* 1704 *och* 1706, *in* 4:o — *Predikningar*, icke mindre än 172 til antalet, vid flere flags tilfällen. — Dessa alla finnas til titlar och åratal upräknade uti *Doctor Strickers Homil. Bibl. p.* 30 — 36 —. De mästa af dessa predikningar, äro hållne i Iönkiöping —.

Öfver Prosten Dryselii bild i kopparstick, har hans måg och efterträdare til Iönkiöpings Pastorat, skrifvit följande verser:

Haec est vera viri venerandæ frontis imago,
Quam pinxit chartis arte polita manus.
Hæc est vita: Labor, pietas et candida virtus,
Ingenium monstrant publica Scripta viri.

(Se Con. R. N. Aurelii Strengnäs Stifts Herdaminne, 1. Delen p. 445 — Dr. Strickers Homil. B. l. c. —)

DÜBEN, JOACHIM von. *Friherre och S. R. Råd.* Slägten är ifrån Saxen. Förste stamfadren för Grefvar, Friherrar och Adelsmän af detta namnet, var *Anders Düben*, som kom til Sverige 1624, och var Kongl. Capell-mästare. Dennes Son, *Gustaf Düben*, ockfå

ockſå Kongl. Capell-mäſtare, och gift med *Emerentia Standeart*, var Fader åt *Joachim*, ſom föddes i Stockholm år 1671. Mindre hugfäld för krigs väſendet beſlöt han at ſöka ſin lycka inom civil-ſtåndet. Vid Kongl. Cancelliet tjente han, förſt hemma, och ſedan på utländſk botten, ifrån år 1694 til 1707, uti de mindre ſyſlor, och vart adlad ſåſom Secretarius Referens. Århölt 1706 Konung Carl XII:tes tilſtånd at reſa til varma badet i Aken, och at tillika ſe Paris, hvilken reſa af de hos K. Carl varande Engelſke och Holländſke Miniſtrar, miſstänktes utan grund, ſåſom ſyftande på någon hemlig underhandling med Frankrike emot desſa magter. Vid Pultava blef han fången 1709, och återfick ej ſin frihet, förrän i ſlutet af år 1719; men utnämdes emedlertid 1714 til Cancellie-Råd. Hemkommen, blef han 1719 Stats-Secreterare, förſt vid Utrikes, och ſedan vid Krigs-Expedition. Siſtnämde år Friherre. 1723 Hof-Canceller, och 1727 Riks-Råd, ſamt tillika Cancellie-Råd. Affomnade i Stockholm, 1730, och är uti Linkiöpings Domkyrka begrafven. Efter hans död, förunnades hans famille den heder, ſom honom ſjelf ämnad var, at uti Grefveligt ſtånd uphöjas.

Gift m. *Margaretha Spegel.* En dotter af Ärke B. *Dr. Haq. Spegel.*

Then namnkunnige Franſke Poëten Boi-

eaus

leaus ſkaldekonſt på Svenſka öfverſatt, tr. i Stockholm 1721 in 4:o är Frih. v. Dübens anonyma arbete. Äfven ſå en liten Bok, tr. 1725, med denna Titel: *Utvalde andeliga ſånger af Tyſka ſpråket på Svenſko tolkade.*

(von Stiernmans Afh. om Herrar Hof-Cancellerer — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hiſtoria — Stiernmans Cent I & II Anonymorum —)

DYKMAN, PEHR. *Aſſeſſor* i Götha Hof-Rätt. Född i Veſtmanland, men hans föräldrar, hans födelſeår och lefnads omſtändigheter, äro obekante. Man vet allena, at han i Upſala disputerade år 1672, at han någon tid tjente ſåſom Lands-Secreterare i Upſala Län, ſluteligen blef Aſſeſſor uti Jönkiöpings Hofrätt, 1697, och dödde i Stockholm 1718. Han lärer hafva varit en mångkunnig och tillika mycket arbetſam man. Inom Fäderneslandet är han känd, genom följande Hiſtoriſka *Skrifter*: *Om de ſordne Svears och Göthers Penninge-Räkning, tr. i Stockh. 1686 in 8:o* — *Svenſke Kyrkjo-Handlingar, tr. Stockh. 1703* — *Om Sveriges 12 Carlä Konungar, Stockh. 1708.* — *Hiſtoriſka anmärkningar öfver en del Runſtenar, Stockh. 1723.*—

Uti Manuſcripter lemnade han efter ſig nedannämde afhandlingar:

Obſervationes de voce Upſala — *Anmärkningar öfver Svea Konungar af Guſtavianſka Familien* — *Andra delen af Obſervationer öfver Svea och Götha penninge-Räkning* — *Anled-*

ning

ning til Svenska Tungomålets egenskap och art. — *Ståders, Håraders, Socknars och största delen Byanamnens ursprung i Provinsen Upland* —. (von Stiernmans Bibl. Sviogoth. P. III. Mscpt — Scheff. Svec. Lit. p. 270 — Holm. Lit. p. 13. 112. —)

E.

EHRENSKIÖLD, NILS, *Amiral och Directeur af Amiralitets Oeconomie-verket* i Carlscrona. Föddes i Åbo Stad 1674, af Fadren *Johan Nilsson Ehrenskiöld*, som sist blef Lands-Höfdinge i Österbotten, och Fru *Catharina Rask*. Vid Amiralitetet tjente han ifrån yngre åren, och anförde såsom Vice-Amiral den Svenska Flottan, som i Aug månad 1714 mötte den Ryska på höjden af Åland, och som bestod af trettio krigs-skepp, åttatio galerer och hundrade half-galerer, med tjugutusen soldater om bord. Amiral Apraxin förde befälet öfver denna flotta, och den Ryske Kejsaren tjente här sjelf såsom Contre-Amiral. Ehuru Svenska flottan var mer än två tredjedelar svagare, drabbade den med den Ryska uti fulla tre timmar. Czaren fäste sig vid Ehrenskiölds skepp, och tog både skepp och befälhafvaren til fånga. Man gjorde i Petersburg mycket väsende af denna seger, i affeende på följande omständighet: Czaren hade kort förut gjort skriftelig ansökning hos sin Senat, at få blifva *Vice-Amiral*

miral. Senaten hade därpå fvarat: *At fom Flottan vore en dyrbar Clenod i Riket, få borde han hafva betänkande vid, at taga den under fit eget commando, fåfom ännu ovan at ftrida til Sjös.* — Efter vunnen feger, hölt Czaren et präktigt intåg i Petersburg, och fkänkte vid detta tilfället åt den fångne Svenfke Amiralen en med filfver rikt beprydd ny klädning. Sedan denna högtidelighet var förbi, tog Czaren Ehrenfkiöld vid handen, och förde honom up til Senaten, med föreftällning: *Om de nu ville famtycka til hans förra begäran, fedan han i en få ftor och blodig action, tagit en få dråpelig Sjöman til fånga?* Alla jakade med en mun, lyckönfkade Czaren til fin ärerika feger, och förklarade honom *värdig at blifva Vice-Amiral* —. Ehrenfkiöld blef fedan mycket väl hållen, och hade den nåden at fom oftaft af Czaren fjelf befökas. Han fick dock ej fin frihet, förr än efter fredens flut, och vid afrefan 1721 begåfvade honom Czaren med fit Portrait, fom var befatt med vackra Rofenftenar. Straxt efter hemkomften, utnämdes Ehrenfkiöld til Directeur vid Amiralitetet, och i Carlscrona affomnade han i flutet af år 1728. Han innehade flera grundeliga kunfkaper, färdeles uti Phyfiquen, Algebra, Geometrien och Aftronomien, hvarmed han roade fig, under fin långvariga fångenfkap i Petersburg. Här hade han ock med egen hand förfärdigat flera

re *Mathematiske Instrumenter*, af hvilka må nämnas et *Astrolabium universale*, som finnes beskrifvit uti *Actis Literariis Sueciæ för år 1723. p. 395.*

Gift m. *Fr. Lovisa Ankarstierna*, men barnlös, så at ätten med honom utgick.

Farbrodren *Eric* med samma tilnamn, adlades 1675, och var Lagman i Södra Finne Lagsagu. Denna adeliga gren sträckte sig icke vidare än til Sonen, vice Corporalen af Drabanterne, *Joh. Ehrenskiöld*, som strandade 1718 med et Fartyg ej långt ifrån Uddevalla, där han blef ihjälslagen af dem som bärga skulle.

(Se v. Stiernmans Matr. p. 597 och p. 656. — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hist. 2.D.p. 437. — Voltaires K. Carl XII:tes Hist. försvenskad, pag. 371. — Beckstadii Sv. Sjöman, p. 69 —)

EHRENSTEN, CARL, *Lagman* öfver Skåne och Blekinge. Föddes uti Thorn i Preussen 1656. Fadren var Herr *Edvard Ehrensten*, som sluteligen blef Kongl. Råd, och Modren Fru *Catharina Wallenstedt*. Vid Upsala Academie njöt han de berömde männens, Dr. Brunneri, Benzelii och Schefferi undervisning, och reste sedan til England, Holland och Frankrike, med sin Herr Fader som var Legat vid det bekanta fredsverket, desse magter emellan. 1675, vardt den unge Ehrensten antagen til Cancellie-Junker, och njöt mycken nåd af K. Carl XI. År 1677,

Secreterare i Kongl Revisionen, och under den året efter infallande Riksdagen i Halmstad, vardt han brukad vid åtskilliga vigtiga förrättningar. S. år, fick han befallning, at vid Arméen i Skåne sig inställa, och var vid Konungens sida under flere rencontres som emellan Konungen och de Danske föreföllo. Vid Freds-tractaten, som flöts i Lund 1679, nyttjade Kongl. Majestät. hans tjenst och skicklighet, uti de mäst angelägne ärender. År 1680, åtfölgde han Grefve Gyllenstolpe på dess Legation til Holland, där Ehrensten tilbragte 8 månader. Vägen togs därifrån med Envoijén Herr Liljeroth, til Paris, där han sig uppehölt i 14 månader. Ifrån Paris skedde resan til Vien. Här var icke godt at länge dröja, då Turkiska Arméen var i anmarche, som sedan belägrade Staden. Ehrensten kom til München, dit Kejserliga Hofvet sig begifvit, och efter någon tids vistande där, återkom han 1683 til Stockholm. Utnämdes 1691 til Häradshöfdinge öfver 5 Härader i Södermanland, med Konungens löfte om bättre befordran. Löftet var Kungligt, och kunde således icke blifva utan fullbordan. Följande året blef han Lagman öfver Skåne och Blekinge. Han berömmes mycket för skicklighet och trohet, uti alla honom anförtrodde förrättningar, och för en synnerlig oväldughet i Lagens skipande. Detta loford, såsom sanfärdigt utgör hans

hans äreminne hos en efterverld. I Stockholm dog han 1702, af en hetſig feber, uti ſin raſkaſte ålder då han hade räknat några månader öfver 45 år.

(Se Perſonalierne efter Likpred. hållen af Sim. Jſogæus, tr. 1702.—)

EHRENSVÄRD, JOHAN JACOB, *Öfverſte.* Kallade ſig *Scheffer*, innan han adlades. Var född i Tyſkland 1666, men gick i unga åren uti tjenſt vid Svenſka Artilleriet. Blef Fendrik vid ſamma Corps 1701, Lieutenant 1704, och Capitaine 1710. Deſcenten öfver Düna-ſtrömmen, ſlaget med Saxarne, campagnen i Curland, och i Polſka Preusſen, action vid Holofzin och Desna-ſtrömmen, attaquen vid Vipreck och ſlaget vid Pultava; alt detta beviſtade han ſåſom en käck Officerare. Vid Pultava vardt han fången, men gjorde ſig lös och kom til Stockholm i början af år 1710. Då de Danſke föllo in i Skåne ſ. å. commenderades han dit med Artilleriet, och öfvervar ſlaget vid Helſingborg. Major af Artilleriet 1712, gick han til Viſmar, ſom då var bloquerad, kom lyckeligen in i Fäſtningen, och gjorde vid desſ Artillerie de förbättringar, hvarigenom Staden ſedan kunde uthärda den långa belägringen. År 1715 vardt han Öfverſte-Lieutenant, ärhölt 1716 commando öfver Fält-artilleriet i Skåne, och beordrades 1718, at åtfölja Arméen til Norige. Var med vid

belägringen för Fredrichshall, och hade vakt samma afton som Konung Carl blef skuten. År 1719 commenderades han til arméen i Roslagen, och s. å. blef han Öfverste samt Commendant på Carlstens Fästning, där han 1731 afled. Af Konung Carl XII, adlades han 1717, men Diplomet är underteknadt 1719 af Drottning Ulrica Eleonora. Gift. f. g. m. Fr. *Anna Margaretha Mannerheim*, a. g. m. Grefvinnan *Sophia Polus*, Enkefru efter Cancellie-Rådet *Peringskiöld.*

Af dess egenhändiga *Journaler*, hvilka ännu förvaras inom Familien, ses at han varit en alfvarsam, driftig och oförskräckt man; sin Öfverhet altid tilgifven, och af et färdeles muntert sinne. På flera ställen i brädden af Journalerne, har han med en lätt och färdig hand afritat fästningsverk, torn, vallar, flott, m. m. och vid Konungens död den han således berättar: *Nov. 30, blef Konungen skuten om qvällen, mellan kl. 10 och 11, uti Approchen för Fredrichs-Hall*, har han ritat *en Pelare*, som i fallet är afbruten —.

Med sin första Fru, hade han flera Barn, hvaribland de tvenne äldste Sönerne, Fält-Marskalken, Ridd. och Comm. Grefve *August Ehrensvärd*, och General-Majoren, samt Öfversten för Artilleriet, Friherre *Carl Ehrensvärd* äro minnesvärde personer, för den tid de lefvat. Den förre dog 1772, och den senare 1770.

(Med-

(Meddelade efterrättelser af Välb. Herr Kammar-Herren C. H. Uggla.)

Ehrenström, Olof, *Directeur* för Landtmäteri - Commissionen i Finland. Fadren var Bergs-Rådman *Anders Larsson Ehrenström*, och Modren *Anna Trotsig.* Han föddes år 1713 på Liljesund, en dess föräldrar tilhörig Bergs-frälse-Egendom, i Tårsångs Socken, nära Fahlu Stad. Fadren dog 1717, och efterlemnade många omyndiga barn. Denne skickades 1722, jämte tvenne af sine äldre Bröder til Upsala, under Mag. Joh. Linds handledande, som sedan blef dess styf-fader, och sist Theol. Doctor och Prost i St. Tuna. Efter förvärfvade Academiska kunskaper, conditionerade han några år, och reste sedan på egen hand til Upsala, at studera Mathematiken. År 1736, antogs Ehrenström såsom Extra-ord. i Landtmäteri-Contoret, där han i synnerhet blef brukad vid Informations-verket. Genom Kongl fullmagt, befordrades han 1739 til Bergs Collegii Landtmätare, och 1747 til Directeur öfver den samma år förordnade Geographiske mätnings-Commission, i Österbotten, med bibehållande af sin förra tjenst. Framledne Öfver-Directeuren Jac. Faggot, uti dess underdåniga förslag til Konungen, efter Ehrenström, yttrar sig om honom på följande sätt: "*Han ägde icke allenast god insigt i alla de vet-*"*tenskaper, som af en sådan styresman fordras,*

 "*utan*

"*utan han har ock i fielfva verket vifat, en o-*
"*trolig nit vid gjöromålens fkötfel och framgång:*
"*Ja, få långt, at jag förvisfo vet, det han ge-*
"*nom idkeligit bemödande tagit fkada til hälfan,*
"*och kanfke altför tidigt ådragit fig fjelfva dö-*
"*den —. En få fkickelig och drifvande mans*
"*miftning, har altfå rätt mycket oroat mit fin-*
"*ne, famt tillika fatt mig i tvekan, hvar jag*
"*fkulle finna et ämne, fom med få goda egenfka-*
"*per, mätte kunna fylla den aflednes rum och*
"*ftälle* —. Ehrenftröm dog ogift år 1750 i Vafa och begrofs därftädes. Honom fuccederade, den på förflaget enfam upförde, och för fina kunfkaper få väl kände, Ephr. Otto Runeberg. Directeur Ehrenftröm gjorde täta refor i Nyland, Tavaftland och Savolax, och lemnade 1748 til General-Gouverneuren, R. R. Rofen berättelfe om fina *förrättningar*, uti hvilken han äfven lät inflyta flera *anmärkningar, rörande den allmänna Landt-Hushållningen* —. Han hade mycken naturlig qvickhet, och få vidfträckta kunfkaper uti militaire-detaillen, at han fkref et grundeligit *Betänkande om Landets defenfion*, fom en ftor General fedan nyttjat —. Säkerligen hade han upnått en ypperlig lyckas grad i militairen, om han fått lefva —.

Man må ock til Ehrenftröms heder nämna detta: År 1743, gjorde han den på Fahlu torg förfamlade Dal-almogen nitifke förettällningar för at afråda dem ifrån deras tilär-

nade

nade upror. Men då desse voro frugtlöse, reste han i största hast och genom bivägar til Stockholm, och aflade hos Konungen berättelse om uprorets beskaffenhet, hvilket mycket nådigt uptogs. Af trycket har han utgifvit: *Anmärkningar öfver det gensvar som en obekant Auctor framgifvit emot det, som uppå Herr Amiralen och Lands-Höfdingen Theodor Ankarkronas d. 12 Julii 1744 hållne Tal år gifvit af Herr Inspectoren Jacob Faggot, författade af Olof Ehrenström* —.

(Meddelade efterrättelser, af Herr Öfver-Directeuren P. Holmbrinck —.)

EKEBLAD, CLAES, *Grefve och Sv. R. Råd.* Son af *Joh. Christophers. Ekeblad* til Stola, *Envoyé Extra-Ord.* til Frankrike, 1670, och dess förra Fru *Christina Hägerstierna*, och född år 1669. Vid år 1701, var han Öfverste Lieutenant. Efter flere förut aflagda mandoms prof, skördade han en ny krigsära uti action vid Clissou 1702, där han mitt under starkaste elden, med sin corps, de så kallade *Tremänningarne*, fick i synnerhet at göra med Saxiska Gardet. I början af år 1704, blef han Öfverste för et nyvärfvadt Infanteri-Regemente, bestående af 1200 man, hvarmed han marcherade til Elbingen, hvarest Öfverste Ekeblad också blef Commendant. 1705, gjorde han en lycklig expedition emot en hop Polackar, af hvilka han

til ſtörre delen tog til fångar. Lika lyckligt beſörgde han ock 1708 om en äfventyrlig transport, af åtſkillige *Amunitions ſaker*, tilhörande Lif-Regementet, hvilka fördes en väg af hela 70 mil. 1709 Friherre och 1710 utnämd til General Major, ſamt 1711 Commendant i Stralſund Under Action vid Gadebuſch, commenderade han den vänſtra flygelen. Förordnades 1714 til Lands-Höfdinge öfver Nerike och Vermeland och fick 1716 befallning, at förbättra Eda ſkants i Vermeland, ſå at den vid förefallande tillfällen måtte kunna förſvara Landet. Siſt vardt han Riks-Råd 1719, och ſ. å. uti Grefveſtånd uphögd. Han var begåſvad med alla de förmoner både til kropp och ſinne, ſom äro tjenlige at väcka vördnad och högaktning. Sin prisliga vädjoban flöt han 1737.

Giſt m. Fr. *Hedvig Mörner*, en dotter af *Gen. Lieutenanten Frih. Hans Georg Mörner*.

(von Stiernmans Höfd. minne — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hiſtoria —)

Ekman, Olof, *Kyrkoherde* och *Proſt* i Fahlun Född 1639 inom Fellingsbro Förſamling i Wäſtmanland, af Bonde-föräldrar. Blef 1672 Magiſter i Upſala, var någon tid Adjunctus Paſtoris prim i Stockholm, och förordnades 167 - - til Superintendent vid Fält-Conſiſtorium i Lifland. Genom Kongl. fullmagt af år 1681, flyttades han til Dompro-

proſte - ämbetet i Strengnäs, hvarifrån han 1687 fick transport til Paſtoratet i Fahlun. Han utnämdes 1693 at vara Superintendent på Gottland; men utbad ſig den nåden at få blifva qvar vid ſin älſkade Förſamling, hvarpå han i Fahlun dog 1713; vördad ſå länge han lefde, och ſaknad då han icke mera var til.

Af trycket har han utgifvit: *Sjönödslöfte, tr. Stockholm* 1680 — *Chriſtendoms öfning af Guds ord, Stockh.* 1708. — *Crux Chriſti, ſive Narratio Hiſtoriæ Pasſionis Holm.* 1713 — *Disſertationes* — *Likpred. öfver Kyrkoh. i Nykjöping Ol. Roſendalius, tr.* 1685 — *öfver Cath. von Cusſem, tr.* 1691 — *öfver Bergmäſtaren Er. Erikſon, tr.* 1694 — *öfver Bergsmannen Jon. Olofsſon, tr.* 1694. — *öfver Karin Larsdotter, tr.* 1695 — *öfver Helena And. Bergia, tr.* 1698 —.

Mannen är graverad tvenne ſärſkildta gånger, *in* 4:o af *Landsberg* och af *Gillberg.*

(v. Stiernmans Bibl. Sv. Goth. T. III. Mspt — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 38. — Berchs Catalogue des Portraits, p. 32. —)

ELDH, ABRAHAM GOTTLIEB, *Capitaine.* Född i Stockholm 1724, och Son af Banco-Commisſarien *Nils Eldh*, med Fru *Hedvig Magdalena Ficktelia*, dotter af Kongl. Hof-Apothekaren och Med. Doct. *Gottlieb Ficktelius.* Sedan han vid Academien ſtuderat

rat, inſkrefs han ſåſom Volontair vid Kongl. Fortifications-verket, reſte utrikes, blef Lieutenant i Franſk tjenſt, och åtfölgde Kongl. Franſyſka Arméen, ſom commenderades af Fältmarſkalken Belliſle, då han beviſtade bataillen vid Rocour, jämte flere betydande belägringar i Flandern. Til fäderneslandet återkom han med hedrande bevis om ſit upförande, och utnämdes 1750 af Konung Fredrich til Capitaine. Han var af en ſärdeles väl proportionerad kropps-geſtalt, excellerade uti alla kroppsöfningar, men beſynnerligen i dans-konſten, och målade uti miniatur, med en ſnäll och lycklig hand. Ockſå var han känd ſåſom en dugtig och hurtig Officerare. Dog i Stockholm ogift, år *1763*, förgd af alla ſom honom kände, för ſit intagande umgänges-ſätt, och ſaknad af det Kongl. Hofvet i affeende på deſs lyſande talanger.

Eldhe-Slägten, är befryndad med adlige familierne *Eldſtiernor* och *Stierneldar.*

(Lemnadt af Brodren Majoren Herr Chriſtopher Eldh. —)

EOSANDER, JOH. FREDRIC, och ſom han kallade ſig ſjelf, *Friherre von Göthe, General-Lieutenant* i Polſk tjenſt. Svenſk til börden, men deſs Föräldrar äro obekante. Uti *Memoires de Lambertys*, *Tom. II p.* 223, ſäges han hafva varit en Brorſon af Grefve Liljeroth, (*Neveu de Liljeroth*,) och ſålun-

sålunda en Son, antingen af *Samuel Göthe*, eller af någon annan Grefvens okände Bröder. Den senare gissningen torde vara den sannolikaste. Af flere sammanlagde omständigheter synes troligt, at denne Eosander, som tidigt lemnade Fäderneslandet, af egen dristighet, och för at gifva sig et anseende ibland Tyskarne, adopterat Farbrodrens namn, och gjort sig sjelf, ej allenast til Adelsman, man ock til *Freyherr von Göthe. Joh. Michael von Loon*, som i tryck utgifvit denne Mannens *Militariska arbete*, har i sina *Kleine Schriften, I Theil, Frankf. 1749 in 8:o p.* 258. följande om honom anfört:

General Eosander, Svensk född, ägde en förträffelig insigt i Geometrie, Architecture, Fyrverkeri, med flere af de vackra konsterna, som bragte honom up hos K. Fredric I, i Preussen, där han lemnat ståteliga vedermälen af sin insigt uti Byggnings konsten, i Berlin, men i synnerhet skal Charlottenburg vara til det mästa anlagdt efter hans dessein. Vid K. Fredrichs död, ville Eosander vid den reforme som gjordes af den unge Regenten, ej tillåta det minsta dragas af sin sold, utan tog afsked, och begaf sig til K. Carl XII, som i affeende på hans insigter i krigs - Architecturen gjorde honom til General - Vachtmeister. Han skall ock hafva varit i Stralsund under belägringen, och vid Stadens öfvergång blifvit gjord til

til krigsfånge, men på gifven parole, fått tilstånd at vistas i Frankfurt am Mayn, där han sig uppehållit til år 1722, fört en prägtig lefnad, och hållit som det säges, et godt bord, där de förnämsta och bästa sällskaper sig insunnit. Men härigenom satte han ock af de ansenliga penningar han fått med sin Fru, Geheime-Rådinnan von Merians dotter. Hela det dyrbara och präktiga Merianska Bokförrådet förswann, och de där befintelige dråpeligaste verk med de skönaste kopparstycken, föllo i Judarnas händer för liderligaste pris. Til lycka voro hans personella egenskaper och insigter i krigs vettenskapen komne för Konungen i Polen Fredrich Augusts öron, som år 1723 kallade Eosander til Dresden, såsom General Lieutenant med 6000 gyllens årlig pension den han upbar til sin död 1729. Han har varit af en mera än medelmåttig växt, hade starka lemmar, vänligt och behageligt ansigte, som snart förbyttes i en vred upsyn, när han blef ond. I *Svedische Fama* finnes hans Portrait af *Pesne* i Berlin, helt likt. Han var född för mänskliga umgänget, älskade konster, vettenskaper och alla slags anständiga nöjen, munter, artig, finrik, intagande och fullkomligen skicklig för Hof-lefnad. Han älskade depenser. Hans ambition gjorde honom ömsom högmodig, djärf, tapper, förmäten och snarsticken. Vid slutet af sin lefnad, plågades han af gikt,

hvil-

vilken gjorde honom ännu mera otålig.
r öfrigt hade han drag af en ärlig och
onnet man; talte grundeligen i Religions-
ker, men älskade Chymien nästan för myc-
t.. —

Hans utkomne *Arbete* i vackert tryck och
pper, samt med sköna plancher försedt kal-
;: *Krigs-Schule oder Teutsche Soldat. Erster
heil in Fol. A.* 1744.

(Meddelt af Herr Lagmannen J. Appelblad.)

EURENIUS, JÖNS. *Prost och Kyrko-
de* vid Thorsåkers församling iÅnger-
nland. Dess Fader var Prosten *Jacob E-
nius*, en man af verkeliga förtjenster,
i sit första gifte hade Fru — *Steuch*, en
ter til Ärke - Biskopen Mathias Steuch;
s senare maka var *Maria Blanck*. År 1688
les Jöns Eurenius, och blef efter väl an-
d ungdoms tid vid Hernösands Gymnasi-
, en värdig Academicus i Upsala, där
1716 emottog Magisterkransen. Vid å-
omsten til sin hemort, blef han förft Con-
or vid Trivial-Skolan i Hernösand, och
å Lector Matheseos, hvilken lection e-
Eloquent. & Poes. 1721 förbyttes. År
emottog han Thorsåkers Pastorat, hvil-
han, jämte Proste-ämbetet, utan med-
are til sin död 1751 ömsint skötte. Med
ru — *Rhenhorn*, hade han många barn.
en *Eurenii* efterlemnade *Skrifter* och
Bref

Bref-ſamlingar, äro tilförlåteliga bevis a hans grundeliga lärdom, ogemena arbetſam het och mångfaldiga inſigter. Ibland de ſe nare, ſom förvaras hos deſs värdige Son Konſtmäſtaren vid Trolhätte Sluſsbyggnad Herr *Abrah. Eurenius*, äro denne mannens vid åtſkilliga tillfällen förde *Brefvåxlingar med Conſiſtorium i Hernöſand*, hvilka ſtälla deſs fri modighet at med oförſkräckt anda tala ſannin gens ſpråk i full dager. Här äro deſsutom *flere Bref* ifrån den tidens Lärde, Herrar *Walliner*, *Aſp*, *Plantin*, *Ullén*, m. fl. hvilka förtjena at komma i dagsliuſet. —

Af *Pr. Eurenii arbeten* märkas: *En pråſt i ſin prydning* — *tr. 175* — *in 8:o* — *Grammatica et Syntaxis* — *tr. 1733* — *Munus Parent. in obit. Georgii Wallin* — *1723* — *Suspiria in Tum. Sven. Pontam* — *Incendium Hernoeſand. triplex* — på Latinſk vers — *Panegyr. Grat. ad Jll. L. B. M. Palmquiſt, Praef. Gev. Gub. 1724.* — *Oratio Synod. de Praedeſtinatione, 1729* — *Feſt. Reſt. Acad. Aboens. Nomine Conſiſt. Hernoeſ. celebr. 1722* — på Latinſk vers. *Atlantica Orientalis*, författad, år 1722, och tr. 1751 i Strengnäs med Domproſten *C. Fr. Ljungbergs* Företal. — Et lärdt arbete. — *En Brud i ſin ſkrud*, *Mſcpt* — *Sjålavård emot freſtelſens ſtund*, *Mſcpt.* — *Bibliſka genfrågor, och en kort vederlåggning af Chr. Democriti Dem. Evang. Mſcpt.* — *Theologia Biblico Evangelica Mſcpt.* — *Barna lära*, *Mſcpt.* — Å deſſe ſiſt-

nämde

nämde arbeten, utfärdades 1750, för Borgmäſtare Rhenhorn privilegium; men de hafva icke utkommit.

(Meddeladt af Herr Magiſter And. Forsſenius, efter tilförlåteliga upgifter af Herr konſtm. Abr. Eurenius —)

F.

FALCKENBERG, DIDRIC, *General-Major.* Fadren *Henric Falckenberg* til Börstorp, Trystorp och Bålbyn, inkom ifrån Lifland til Sverige 1595, och vardt K. Carl IX:tes Krigs-Råd och *Gen. Commiſſarius.* Med Fru *Eliſabeth Fitinghoff*, hade han flere Söner, och denne *Didric* föddes 1595 i Lifland. Ung, gaf han ſig til Krigsväſendet, och under Konung Guſtaf Adolphs örlig med Polen, vardt han Öfverſte för et Tyſkt Infanterie-Regemente. På det fördelaktigaſte känd af den Svenſke Hjelten, åtfölgde Falckenberg ſin Konung på Tyſk botten år 1629, ſåſom deſs Hofmarſkalk, och med General-Majors värdighet. Af ſin Konung vardt han 1631 ſänd ſåſom Commendant, til Magdeburg. Han gjorde här i det längſta et tappert motſtånd; men nödſakades ſluteligen ſe denna Staden af de Kejſerlige, med ſtormande hand intagas. Kejſerlige Generalen Pappenheim, var ſjelf en ibland de förſte, ſom trängde in i Staden. Honom mötte General-Major Falcken-

kenberg, och hade nära tvungit honom, at med ſit folk draga ſig tilbaka, för at rädda lifvet. Pappenheim var ock verkeligen på ſin retraite, när en kula träffade General Falckenberg, ſom dödade honom på ſtället. Därmed föll modet på en gång hos beſättningen, och Staden vardt uti fiendens händer öfverlåten. Utan faſa och ryſning, kan man icke läſa, de efterrättelſer ſom finnas, om de grymheter hvilka af de Kejſerlige föröfvades vid denna Stadens öfvergång —. General Falckenbergs döda kropp, jämte många tuſende männiſkjor, förtärdes af den härjande elden, ſom förvandlade alt til en aſkehög. —

General Pappenheim, hade gjort flere förſök, at vinna Falckenberg på de Kejſerliges ſida, och jämte löfte om 4 tunnor Guld var af Kejſaren, Grefvevärdighet honom tilbuden. Den ſiſta beſkickning härom ifrån Gen. Pappenheim, vardt på det ſättet emottagen, at Falckenberg uti tilkallade vittnens närvaro tilſade den utſände, *at dåräſt antingen han eller någon annan, i ſamma ärende vågade återkomma, ſå hade den at vänta en ſnara om halſen* —.

General - Major *Falckenbergs* Broder, *Melcher Falckenberg*, til Bålby och Falkenå, var ock en lofvärd man. Säſom General Krigs-Commisſarius, tjente han länge under Tyſka kriget, och blef 1633, Kammar-Præſident

ſident öfver Churfurſtendömet Maintz, Biſkopsdömet Worms, och en del af Franckenland. År 1635 ſändes han ifrån Sverige, uti vigtiga ärender til Churfurſtarne af Saxen, Brandenburg, och Hertigarne af Pommern och Meklenburg. Landshöfdinge öfver norra och ſödra Finland blef han 1637, Under-Ståthållare på Stockholms Slott 1646, och tillika Krigsråd. I Stockholm afled han 1651. Brodren *Conrad Falckenberg* til Trystorp, f. 1591, och dog 1654, är nämd uti näſta artikel, ſåſom Fader åt Grefve *Gabriel Falckenberg.*

(Gauens Hiſt. Helden-Lexicon — p. 563 — Stiernmans Höfd. Minne —)

FALCKENBERG, GABRIEL, *Grefve, Kongl. Råd och Praeſident* i Kongl. Svea Hofrätt. Föddes 1646. Deſs Fader *Conrad Falckenberg* til Trystorp, var Landshöfdinge öfver Calmare Län, och blef ſluteligen Riks- och Kammar-Råd. Hans Husfru hette *Catharina Bonde.* Den unge *Gabriel* njöt en upfoſtran ſom ſvarade mot hans ſtånd och i ſina muntraſte år, blef han Landshöfdinge öfver Södermanland. Såſom Kongl. Råd, och Præſident i Åbo Hof-Rätt, uphögdes han i Grefveſtånd 1693. Sedermera vardt han 1703 Præſident i Kongl. Svea Hof-Rätt och 1705 Åbo Academie Canceller. I Stockholm dog han ogift 1714, och med honom hade ſäle-

des den Grefveliga grenen, både sin början och sit slut. Uti *Gauens Historiska Helden-Lexicon*, p. 563 sammanblandas Fadren och och Sonen, *Conrad* och *Gabriel Falckenberg*, til en person, och säges, "*at Kongl. Rådet "och Præsidenten, Grefve Conrad Ealckenberg, "som var en Brorson af Gen. Major Didric "Falckenberg, dog i Stockholm, 1714, uti en "ålder af 91 år.*" Grefve Falckenberg har varit en Herre af stora egenskaper, med mycken kunskap, mycken drift och rådighet; och desse voro förenade med et ädelt sinne. Under hans *Conterfait* i Kongl. Svea Hof-Rätts-Sal läsas följande ord:

Gabriel Falckenberg, Comes,
S. R. S. et Supr. Jud. Reg. Præses, A. 1704.
Corporis effigies mea, sed pars altera picta est,
Ingenuam mentem pinge, ita totus ero.

Kongl. R. Gr. Falckenbergs älste broder, *Henric Falckenberg*, Herre til Börstorp, Nynäs Skagersholm och Pyhajocki, bör också kännas. Han var född i Stockholm 1636, reste mycket i unga åren, blef Commissarius i Reductions-Collegio, Kammar-Råd, och 1674 Landshöfdinge öfver Elfsborgs Län och Dal. År 1678 förordnades han af Konung Carl XI, at vara Landt-Marskalk för Riksens Ridderskap och Adel, som då var församlad på Riksdagen i Halmstad. År 1680, vardt han, jämte R. R. Herr Clas Rålamb, och då varande General-Lieutenanten, sedermera Kongl.

R. Gr.

R. Gr. Jöran Sperling affänd i en angelägen förrättning til Hertigdömerne Bremen, Wehrden och Pommern, angående famma Provinfers upkomft och förkofring. Efter återkomften därifrån tilbragte han fin öfriga lifstid i ro och lugn, affomnade i Stockholm 1691, och begrofs året efter i Kongl. Riddarholms Kyrkan, hvarefter liket fördes til familie-grafven i Wafsbro kyrka i Södermanland. Han var gift, f. g. m. *Maria Spanheim*, bördig af en gammal adelig flägt ifrån Chur-Pfaltz; a. g. med *Chriftina Krufe*. Älfte Sonen med förra giftet, *Henric Falckenberg*, tjente en tid utrikes fåfom Officerare, och gick federmera til Konung Carl XII i Bender. Efter Calabaliquen därftädes 1713, refte han til Wien, och antog där Catholfka läran. Älfte Sonen med fenare giftet, *Gabriel Falckenberg*, Friherre til Onsviholm, Herre til Lagmansö och Börstorp, f. 1685, refte mycket utrikes, var Kammarherre, Hofmarfkalk, Landshöfdinge öfver Skaraborgs-Län, och ärhölt på begäran affked 1748. S. å. vardt han Riddare och Commendeur af Kongl. Nordft. Orden. Dog 1756, och är begrafven i Vafsbro Kyrka i Södermanland. Gift m. *Beata Douglas*.

(Gauens Held. Lexicon, l. cit. — Stjernmans Geneal. Matr. p. 21 — 213 — 256 — Ejusdem Landt M. Hiftoria — i Sv. Bibliothequet — 4. Delen — p. 341. —)

FANT, MICHAEL, *Kongl. Hofpredikant och Kyrkoherde* i Eſkilstuna. Fadren *Michael Fant*, född i Öſterbotten och Vaſa Stad 1676, blef efter flere omſkiftande öden, och ſedan han flygtat för en i Finland härjande fiende, genom lottning Kyrkoherde och Proſt i Alfta i Helſingland, där han, under ſina ämbets reſor, ſmittad af den gångbara blodſjukan, år. 1746 ſlutade en 70 åra lefnad. Med tvenne makar, hade han 17 barn, 9 Söner och 8 Döttrar. Af förſta giftet, med Fru *Maria Vargentin*, föddes Sonen *Michael*, i Alfta präſtegård 1718. Denne var vid ankomſten til verlden ſå ſvag, at man måſte gifva honom nöddop. Til Upſala ſändes han 1732, och inſkrefs uti Öſterbottens Nation. Vid detta Läroſäte handleddes han i Studier af ſin äldre Broder *Eric*, hvilken här dödde Philoſ. Magiſter, i början af år 1740. Profesſor Olof Rudbeck, antog den unge och ſkicklige ynglingen Michael Fant, 1736, til Amanuens, at afſkrifva deſs *Theſaurus Lingvarum Aſiae et Europae Harmonicus*, hvilket arbete afbröts, genom Profesſorns död 1740. Han blef Magiſter 1743, ordinerades til präſt i Upſala 1746, på ärhållen kallelſe af Öfverſtåthållaren Friherre Rutger Fuchs, och hade året därpå den nåden, at predika på Kongl. Hofvet, då han tvenne dagar därefter utnämdes til Extr. Ord. Kongl. Hofpredikant. År 1752 ärhölt han Kongl. Full-

magt

magt på Efkilstuna, Klofter och Fors Paftorat i Strengnäs Stift. Men hans vandringstid var kort. — Han hade under fin lefnad varit befvärad af et fvagt bröft, och efter en mattande fjukdom, lemnade han verlden, 1754, uti en ålder af 36 år och några veckor.

Hof-predikanten Fant hördes med mycken begärlighet på Kongl. Slottet, faftän lungfoten nödgade honom hofta fnart fagt vid hvar tredie mening han talte. Häröfver hade framledne Bifkopen Dr. Wallin detta välgrundade infall: *Denne Hof-predikanten har en predikant i fit bröft, fom predikar alfvarfamt för honom, och han för ofs.* — En liflig och rörande målning af defs caractere, är teknad af Öfver-Hofpr. Dr. Rofén, i defs företal til *Lector Alnanders Theol. Bibl.* — *Du "var en hel prästman,* fkrifver han, *och icke "en ibland dem, hvars ena fida ligger likfom "borttagen. Förftånd och hjerta rörde fig hos "dig på en gång, lika Chrifteligen. Det renafte hufvud var förbundit med det redeligafte "hjerta, emot din bäfta vän i Himmelen, och "därföre mot dem du hade på jorden. — Desfe "fakna dig — Desfe ropa med mig, fom gläds "öfver tilfället,*

- - - Manibus date lilia plenis,
Purpureos fpargam flores, animamque - -
His faltem accumulem donis - - -

VIRG.

Oväldigheten och fanningen af detta

 he-

hedrande minne ligger til en del för Allmänhetens ögon, i Kongl. Hof-pred. Fants efterlemnade *Arbeten*. Desse äro: *En pred. på andra stora Bönedagen* 1750, *öfver Texten: Klagov.* 3. 39 — *tr. i Stockh. in* 4:o — *Pred. på* 14 *Sönd. efter Trinit. tr. i Stockh.* 1750, *in* 4:o — *Afskedspred. från Kongl. Hofvet, på* 3 *Sönd. efter Påsk, tr. i Stockh.* 1752 *in* 4:o. — *Betr. öfver Sön-och Högtidsdags Evangelierne*, som utkommo flera år efter hans död, genom hans efterlemnade Bröders omsorg, *tryckte i Stockh.* 1760 *hos Nyström och Stolpe, i* 4 *delar i* 4:o. — Dessa Betraktelser äro å nyo uplagde i Stockholm.

Gift m. *Christina Ström.*

(Se Upsala Tidningar för år 1774, p. 180 och p. 209 — Alnanders Anvisning til et Theol. Bibl. Företalet och afdeln. VIII p. 29 Företalet til A. Nohrborgs Postilla, — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 45. —)

FERSEN, REINHOLD JOHAN von, *Grefve* til Granhammar, *Kongl. Råd*, och *Praesident* i Kongl. Sv. Hof-Rätt, född 16 - - Fadren *Gen. Lieutenanten* och *Gouverneuren* öfver Ingermanland och Keksholms Län, Frih. *Hans Reinhold von Fersen*, hade denne Sonen med sin förra Fru *Catharina Elis. Burth*. Ifrån ungdomsåren upoffrade han sig åt krigsväsendet, med et ädelt och manligt hjerta, och åtfölgde Konung Carl på dess segersamma Fälttog. Han nämnes redan

såsom

såsom Öfverste för Westerbottens Regemente år 1701, då den lyckliga descenten gjordes af Svenska Arméen, öfver Düna strömmen. Också commenderade han sit Regemente som stod på vänstra flygeln, då det blodiga slaget hölts vid Clissou. Förordnades til General-Major och Commendant i Götheborg 1702, och straxt därpå til General-Lieutenant och Gouverneur i Wismar. I början af år 1711, kallades han til Råds-ämbetet, jämte det, at han skulle bivista öfverläggningarna uti Krigs-Collegio och Defensions-Commission, och då Konung Stanislaus s. å. kom ifrån Stralsund öfver til Stockholm, emottogs och fördes Konungen til Kongl. Slottet, af Kongl. Råden Gr. Horn och Gr. Fersen. Äfven emottog han Arfprinsen af Hessen-Cassel, vid dess högtideliga intåg i Stockholm 1715. Uti Grefveständ uphögdes han 1712, och utnämdes s. å. til General Fälttygmästare efter Frih. Sjöblads död. 1715 vardt han Præsident i Kongl. Sv. Hof-Rätt, och dog 1717 i Stockholm. Under denne Herres *Contrefait* uti Kongl. Hofrätts-Salen, stå dessa orden:

Reinhold Joh. von Fersen, Comes,
S. R. S. et Supr. Iud. Reg. Praeses, A:o 1715.
Marte prius multos Patriae spectatus in annos,
Clausit inoffensos hac statione dies.

Sonen, *Grefve Hans Reinholdsson von Fersen,* som förut varit General-Lieutenant af Cavalleriet, blef ock Præsident uti Sv. Hofrätt,

och dog 1736. Han är graverad af Fritsch, in 4:o och afcopierad in 8:vo.

Gr. *Reinh. Joh. von Fersen*, var gift m. *Anna Sophia von Ungern Sternberg.*

(von Stiernmans Matr. — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hist. — Florerande Stockholm —

FLACHSENIUS, JOHAN, *Theol. Doctor* och *Domprost* i Åbo. Föddes i Finland och Vemo Socken 1636, Broder til *Jacob Flachsenius*, som ockfå var Domprost i Åbo. Fadren *Hindric Hindricsson* hade kommit ifrån Westergöthland til Finland, och dess hustru hette *Margaretha Jacobsdotter.* Sonen vardt Academicus år 1653, och utmärkte sig såsom ogement qvick. Promoverades 1661 til Phil. Magister, hvarefter han förordnades til Lector vid Viborgs Gymnasium. Därifrån flyttades han 1665 såsom Academie-Secreterare til Åbo, blef 1669 Mathemat. Profesfor, 1688 Extra-och 1689 Ord. Theol. Profesfor, 1694 Theol. Doctor i Åbo, och Prim. Theologus och Domprost, 1697. Sedan han tjent såsom Lärare vid Åbo Academie i en tid af nära 40 år, kallades han sist af Viborgs stift til Biskop, men dog i Åbo 1708, på dess 72 ålders år. För sin grundeliga Lärdom var han uti stort anseende. Hans ro var at arbeta och göra gagn med sina kunskaper. Gifte sig f. g. m. *Magdalena Wallenstierna*, a, g. m. *Elisabeth Arensbeck.*

Hans

Hans af trycket utkomne *Skrifter*, äro: *Disputationer.* — *Chronologia Sacra, a condito mundo ad finem LXX hebdomadum Danielis* — *Ab.* 1692, *in* 8:o — *Appendix ad Chronologiam Sacram*, *Ab.* 1692, *in* 8:o — *Synopsis Mechanicae*, *Ab.* 1682, *in* 8:o — *Relation och betänkande om den stora Cometen, som här ifrån d.* 11. *Dec.* 1680, *til d.* 11 *Febr.* 1681, *uti* 61 *dagar sedder är* — *Åbo* 1681 *in* 8:o — *Algebra et VIII Ephemerides Cometae Vis* 1682. *Ab.* — *Syllog. Systematum Theologicorum mundi ante et post diluviani ad haec nostra tempora* — *Ab.* 1690, *in* 8:o — *Harmoniae Evangelicae compendium*, *Ab* 1701, *in* 8:o. —
(Se Stiernmans Aboa Literata, p. 66 —)

FLEMING, HENRIC, *Herre* til Lectis, Ekeby, Isenhoff, m. m. *Assessor* i Krigs-Rådet. — Son af Ståthållaren på Åbo Slott och Landshöfdingen öfver Finland, *Claes Hermans. Fleming*, och Fru *Elin Henr. dotter Horn.* Föddes 1584, och blef efter utrikes resor, 1607, K. Carl IX Kammar-Iunkare. Såsom Ryttmästare, vid Uplands Regemente, följde han 1613 Konung Gustaf Adolph på flera fälttog uti Ingermanland, Lifland och Rysland, och skickades 1614 såsom Sublegatus med den Kongl. Engelske Hofjunkaren Thomas Smitt emot de Ryska Sändebuden, hvilka kommo ifrån Nougården, för at med de Svenske handla om fred. För sit välför-

hållande vid denna fredshandling, befordrades han 1617 til Ståthållare på Viborgs och Nyslotts befästningar, samt öfver dess Län. 1618 vardt han Öfverste* för krigsfolket i Carelen, och 1620 Landshöfdinge öfver Ingermanland samt Ståthållare öfver flera Finska Slott. 1622. Öfverste för hela Finska Rytteriet och det Carelska fotfolket. 1628 Vice Amiral, 1634 Gesandt til Muscou, där han för sin fritalighet råkade i någon ledsamhet. — Efter hemkomsten ifrån Ryssland, kallades han 1638 til Assessor i Krigs-Rådet, samt til Munsterherre i Svea Rike och Finland. År 1643 vardt han Landt-Marskalk på Riksdagen i Stockholm. När kriget år 1644 utbrast emot Dannemark, updrogs honom försvarsverket på gränsen emot Jämteland, med befallning, *at bringa samma Landskap under Svenska Kronans lydno, hvarunder det tilförene hört.* Denna förrättning lyckades honom, hvarefter han andra gången emottog Landt-Marskalks Stafven i Stockholm. Han affomnade år 1650, och hans stoft hvilar uti Virmo Kyrka i Finland, under en prägtig grafvård.

År 1607, gifte han sig första gången, med *Ebba Båt*, en dotter af Häradshöfdingen *Erland Johansson Båt* til Fituna. Uti den af honom sjelf upsatte *Lefvernes-Beskrifning*, gör han om sit gifte denna okonstlade berättelse: "*Ändock månge onde människjor ville för-"hindra detta ägtenskap, så upväckte Gud likväl*

"*många*

"många som härtil rådde — Ibland desse var "Cancelleren Herr Axel, (Oxenstierna) på Tidön, "med Fru Kerstin. — Efter vårt hållne Bröllop, "var jag en fattig ung person, och hon samma-"ledes. Vi ägde på båda sidor ringa eller ganska "litet —: hon sina kläder, jag mina och en häst "med sadel och bysjor och tyg. — Vår oldgen-"het, 8 dagar efter bröllopet blef så stor, at "jag utöfver alla utgifter i mitt bröllop, ej "mera hade öfver, än et halft runstycke, det jag "i några vänners närvaro slog fast i min kam-"marvägg, och straxt bandt den toma pungen "vid min pistols laddstäck och sköt det således i "väddret, bedjandes min unga hustru, at hon med "mig, ville bedja Gud om sin Gudomeliga väl-"signelse, och vi som unge par folk, ville älska "hvarannan både i mot och medgång. — Af Fadren lärer han njutit liten undsättning i sit trångmål —; men han nämner *Slägt* och *främmande*, med mycket beröm, såsom mera gifmilde —. Sluteligen vardt han en förmögen man. Andra g. gifte han sig 1633, med *Sigrid Krusell*, Landshöfdinge dotter ifrån Nerike.

Hans Portrait är graverat in 4:o af *Akrel.*

(Sv. Bibliothequet, 3 Delen —' p. 388 — Lönboms Histor. uplysningar, I Delen, p. 43. —)

FOGDONIUS, JOSEPHUS MATHIÆ, *Kyrkoherde* och *Domprost* i Strengnäs. Af Fögdö Socken

Socken i Södermanland, där han 156 . . var född, tog han sit tilnamn. Kyrkoherden därstädes *Mathias Andreæ Smolandus* var hans Fader, och modrens namn var *Martha Jans dotter.* Denne Joseph, som var ende sonen, skickades tidigt til Cathedral Scholan i Strengnäs. Vid samma tid kom *Peder Jonæ*, då Pastor i Nykiöping, med en *Sven Olsson* til Strengnäs, at på Hertig Carls befallning, uti Scholan upmuntra de dugelige och utmönstra de odugelige. Den unge och qvicke Joseph behagade så mäster Peder, at han tog honom med sig til Nykiöping, och lät honom någon tid studera tilsammans med sin egen Son. Han flyttade åter til Strengnäs Schola, när dess fosterfader, år 1586, blef här Biskop. Efter 2 års förlopp, sedan han af Öfverheten njutit 40 R:ds årligt underhåll, reste han til utrikes orter, i följe med Biskopens Son Jonas Petri, 1588, under hvilken resa Philosophiska Faculteten i Frankfurt am Oder, tilböd honom Gradum Magisterii; men han nekade sig vara skickelig til samma heder. Efter hemkomsten förordnades han 1592 til Græcæ Lingvæ Lector vid Cathedral Scholan, och 1596 til Rector. Hertig Carl ärnade väl honom til någon Politisk sysla; men då Biskop Peder Jonæ fick det veta, rådde han honom at låta sig prästvigas. Detta skedde år 1598. År 1603 kallades han af Konungen til Tynels-ö, at där för honom predika. Konungen

nungen fant det behag i hans predikan, at han famma dag gjorde honom til Kyrkoherde i Strengnäs. År 1633, nämnes han *Præpofitus Stregnefenfis*, men lärer ej blifvit Domproft förr än vid år 1645. Desfa fifta kall fkötte han i hela 54 åren, under hvilken tid han tvenne gånger valdes af Präfterfkapet och Confiftorio til Bifkop i Strengnäs, och en gång i Vexjö; men affade fig detta ämbete, för fin höga ålderdom. Han affomnade 1656, fedan han upnått 94 år. Hans ftoft hvilar vid det få kallade *Bonde Choret* i Strengnäs Domkyrka, där han fjelf några år förut låtit upfätta en minnes-tafla. Med fin huftru *Elifabeth Esberni*, Proftedotter ifrån Örebro, hade han 12 Barn, 6 Söner och 6 Döttrar. Sonen *Daniel*, efterträdde Fadren i Domprofte-Embetet, fedan han förut varit Paftor i Glanshammar i Neriket. Uti *Memoires de la Reine Chriftine*, omtalas denne mannen på et för honom mindre hedrande fätt, och nämnes ibland Bifkop Joh. Mathiæ förföljare — Man vil låta Auctor fjelf tala; *Entre les ennemis de l'Evêque, etoit Fogdonius, Doïen du Chapitre de Strengnäs — Homme fordide et plein de rufes et de basfesfes — On en peut juger par ce trait de fon caractere. Voulant s'allier dans la précedente maifon Epifcopale de ce Diocéfe, où il eût un refus, il s'en alla tout droit à Stockholm et époufa la premiere fervante qu'il rencontra dans la rue en entrant*

entrant dans la Capitale. Tout le monde s'en moqua comme de raison. Mais notre Doïen pour se faire valoir par quelque endroit, fit un complot avec ses Confréres du Consistoire pour accuser leur propre Evéque de plusieurs fautes commisses dans l'administration de sa charge. — Sist och år 1669 flyttades Fogdonius til Örebro Pastorat, där han 1675 afled.

(Strengnäs Stifts Herdaminne, I Delen, p. 492. — Archenholtz Mem. de la Reine Christine, T. II. p. 63. —)

FORSKÅL, PEHR, *Kongl. Dansk Professor.* Var född i Upland 1736. Fadren *Petrus Forskål*, Finne til börden, var Kyrkoherde vid Tegelsmora Församling i Upland, innan han flyttade såsom Pastor til Finska Kyrkan i Stockholm, och därifrån vardt Kyrkoherde vid St. Mariæ församling, samt hedrad med Theol. Doctors värdighet. Modren hette *Margaretha Kålbeckia.* Sonen Pehr var yngst af fyra Söner, och visade ifrån barnaåren et eldigt snille. Hans egen flit och håg til studier, var vida större än de tilfällen han i barndomen hade, til en lätt undervisning. Ännu mycket ung, reste han til Göttingen, där han til erhållande af Magister graden, år 1756, utan bistånd, försvarade en af honom sjelf utarbetad Philosophisk afhandling, som innehölt *Dubia de principiis Philosophiæ recentioris.* — Han nagelfar i denna skrift vår tids

härskande

härſkande Philoſophies principer med en ſärdeles ſkarpſinnighet och frihet, och vi:ar genom de ſtarkaſte tvifvelsmål, antingen deras ogrund eller deras oſaſthet at förſvara ſina högſäten. Denna afhandling har ockſå fått de ovanligaſte loford, i en vidlyftig *recenſion*, ſom finnes införd uti *Göttingiſche Anzeigen*, *N:o* 88, *d.* 22 *Jul.* 1756. —Magiſter Forſkål viſtades ſedan några år i Upſala, i tanka at där inom Academien vinna beſordran, och utmärkte ſig ſåſom en ſtor Diſputator och djupſinnig Metaphyſicus. — Ockſå var han någon tid i Stockholm, och råkade i anſvar för en *Politiſk Skrift*, ſom han där låtit trycka, och ſom ſtötte den tidens härſkande tänkeſätt. Titeln på ſkriften var denna: *Tankar om medborgeliga Friheten*, *Stockh.* 1759 *in* 4:o — År 1760 afreſte Mag. Forſkål til Köpenhamn, efter ärhållen kallelſe af Hans Danſka Majeſtät, at ſåſom *Natural-Hiſtoricus* följa *det Kongl. Danſka lärda Sällſkapet* på en reſa til Oſtindien och Arabien. Hans kända mogna inſigter uti Orientaliſka ſpråken och uti Natural-Hiſtorien, hade banat honom vägen til denna hedrande kallelſe, genom Arch. v. Linnés förord; och jämte de förmonligaſte vilkor, tillades honom *Profesſors* namn och värdighet. Men til vetenſkapernas ſtora förluſt, dog han af peſten under påſtående reſa. Om hans afgång ſtår uti *Gött. Anzeig. N:o* 140, *för d.* 22 *Nov.* 1764. *Sie*

—Säll-

— Sällskapet — *hat aber in dem letzen sommer erst einen hofnungs vollen jungen gelehrten, dem Herrn Prof Forskål, erlitten hat, der den namen ihres Correspondenten führete, und in* Arabien, mitten unter den eifrigsten Bemühungen für die Gelehrsamkeit, nebst zweyen andern mitarbeitern, sein Leben einblüssen müssen.* — I sällskap var han altid munter, och full af de qvickaste infall. Han hade et stadadt vett, de djupaste insigter i alla vettenskaper och hvad som förhöjer alt detta — han var en ädel människjovän. Hans utseende röjde en tänkande och en forskande själ. Ifrån denne vittre mannen, kom icke mera til hans gynnare von Linné, än en liten quist af Balsam-busken, uti Bref. Ibland Pr. Forskåls efterlemnade och i oreda komne papper, upletade och i ordning satte med mycken möda, hans vän Herr *Niebuhr*, de uptäckter i Natural-Historien, som han gjort. Af et antal ej mindre än 1800 större och mindre skrefne lappar, samlade Herr Niebuhr ämnen til et verk som i Köpenhamn utgafs år 1775, under denna Titel: *Descriptiones Animalium, Avium, Amphibiorum, Piscium, Insectorum, Vermium, quæ in itinere orientali observavit Petrus Forskål, Prof. Havn.* —Verket är af Herr Niebuhr tilägnadt Konungen af Dannemark. Forskåls skrifsätt är sig öfver alt här likt, neml. okonstladt, tydeligit och til saken lämpadt. Det förråder klarligen Auctors sinnelag,

lag, som i synnerhet utmärkte sig därigenom, at *aldrig vara lättrogen* — Ej sällan afviker han här ifrån andras tankar, i synnerhet då han efter sin egen öfvertygelse funnit skäl härtil. — P. Forskål, säger Hr. Niebuhr, *opere hoc posthumo posteritate traditus, superstes erit.* —

(Sv. Mercurius för år 1765 — Febr. m. p. 171 — för år 1759, Oct. M. p. 122 — Upsala Tidningar för år 1775, N:o 32 — Samlade efterrättelser —)

FORSSELIUS, LARS, *Prost och Kyrkoherde* i Alingsås. Föddes år 1653 i Vestergöthland och Forss Socken. Fadren *Jonas Laurentii*, var Kyrkoherde vid Rommeleds och Forss Församlingar, och hade til hustru *Elisabeth Rommel*. Sonen studerade vid Götheborgs och Carlstads Gymnasier, och reste 1675 til Åbo Academie, där han följande året hölt en Latinsk Oration, *Encomium Romanae Eloquentiae parentis M. T. Ciceronis* — och sedan 1677 en annan på Latinsk vers, *in Laudem Academiæ Aboensis*, som för sit vackra innehåll blef tryckt, jämte några Professorers lyckönsknings betygelser för den skicklige Skalden. Ibland desse, skref Prof. Mart. Miltopæus:

Noster Forsselius omine fausto
Omne tulit punctum, celebrando carmine docto
Laudes, quæ nostro debentur jure Lyceo.

Salve igitur civis non inficiende Camenis
Arctoo quæ sunt sub sidere, quæ tibi serta
Laurea perpetuæ contexent frondis honore. —
Castalidesque tibi felicia secula mecum
Exoptant, spondentque bono sua præmia alumno.

År 1678, vardt Forsselius präftvigd i Götheborg, för at såsom Adjunctus biträda sin Fader, och 1680 blef han Con-Rector vid Trivial-Scholan i Götheborg. Nog hade ungdomen mycket gagn af denne Läraren; men Schole-stoftet qväfde hans sinnes eld och hans förra munterhet. Lyckligt vis kom Konung Carl XI til Götheborg, och lärde känna Forsselii egenskaper. Påfölgden blef, at Konungen sedan utfärdade et nådigt Bref til Consistorium i Skara, dat. Kongsöhr d. 5 Maji 1682, af innehåll, "*at som Forsselius* "*under Konungens vistande i Götheborg, århål-* "*lit nådig försäkran på först ledig blifvande Pa-* "*storat; ty anbefaltes Consistorium, at förordna* "*honom til Kyrkoherde vid Tunhems Pastorat,* "*med dess tillydande rättigheter, antingen Gället* "*vore regale eller ej, efter som han var både* "*capable och meriterad.* — Men som Kongl. Rådet Grefve And. Torstenson straxt efter inkom til Kongl. Majestät med sin underdåniga föreställning, at hans förfäder af ålder uti denna församling ägt *jus vocandi*; så blef detta Pastorat icke Forsselii lott. Konungen ärnade följ. året utnämna honom til Rångedala Gäld; men ockfå denna gången var lyckan

lyckan vidrig, ſedan Förſamlingen uti en ſupplique til Konungen, yttrat ſin underdåniga åſtundan, at få til deras Kyrkoherde Predikanten vid Öfverſte Hamiltons Regemente Joh. Jhre, hvilket i nåder beviljades Emedlertid vardt Forsſelius 1683 Poëſeos och Hiſtoriarum Lector vid Götheborgs Gymnaſium, och tilträdde denna ſyſlan med en lärd Oration på Latinſk vers, *de origine, incrementis, officio, dignitate ac præſtantia Poëſeos*. — Flyttad i et friare fält, ifrån ſämre til bättre vilkor, började hans ſnille at åter qvickna och ſamla krafter. Hvad han nu ſkref ſåſom Poët, var lifligt och fullt af de ſkönaſte uttryck. Men Rångedala Paſtorat blef ſnart ledigt, och hårpå ärhölt han Konungens nådiga fullmagt år 1685. Riksdagsman var han 1693, och parenterade då på Skara Stifts vägnar, öfver Drottning Ulrica Eleonora, på Latinſk vers. År 1698 flyttades han ſåſom Paſtor och Præpoſitus til Alingsås Stads och Lands förſamlingar, där han ſedan hela 30 åren med värdighet tjente. År 1699 præſiderade han uti et Präſtmöte i Skara, med en färdighet ſom förkjuſade deſs åhörare. Han hade om ſommaren 1715 reſt til Rommeled at beſöka ſine anhörige, när hans ena ben vardt krosſadt, under et olyckligt fall af en häſt ſom med honom ſtupade. Känning häraf följde honom ſedan ſå länge han lefde. Han predikade Juledagen 1728, uti den ena Lands-

församlingen, och när han Annan-dagen hade i Staden skriftat, mässat och ensam haft Communion-förrättningen, skyndade han ifrån Kyrkan til fots, ut på Landet där han bodde. Men en förkylning förde honom i dödens armar, och d. 2. Jan. 1729 var han redan förgängelsens rof. Biskop Svedberg hölt öfver honom Likpredikan, och poëtiska blomster ströddes på dess grift, af de tvenne ypperlige Skalderne, *Gustaf Lithou*, och Fru *Sophia Elisab. Brenner*; Den förres *Elegidion* är tryckt uti dess *Poëmata Heroico-Miscellanea, P. I. Holm. 1734. p. 204— 211* — och den senares *Graf-Skrift* läses uti *2 Delen af Soph. Elis. Brenners Poëtiska Dikter, Stockh. 1732. — p. 92.* —

En vidsträckt och grundelig insigt uti Theologien, Historien Antiquiteterne, och de så kallade lärda språken, gjorde Prosten Forsselius allmänt känd och högaktad inom Fäderneslandet. Såsom Latinsk Poët, tilhörer honom et ärerum uti Apollos tempel. Också har hans poëtiska ådra varit rikhaltig, så at man kan räkna en ansenlig mängd af dess större och mindre Skalde-stycken, tid efter annan författade. Den som åstundar känna alla dessa, så til sina tillfällen som titlar, hänvises til det lärda Academiska arbete, hvarutur denna Biographie är hämtad, och som nedanföre skall nämnas. Emedlertid och til prof för vitterhets älskare, af Forsselii styrka och smak,

at

at ſkrifva Latinſk vers, må anföras et ſtycke utur deſs *Parentation*, öfver Drottning Ulrica Eleonora, tryckt i Götheborg år 1694. — Poëten införer här den döende Drottningen, ſåſom tiltalande ſin ſon, Prins Carl —

Hæc memori condas animo, fidisſima Mater
Admonet extremum: Patrii ſi limina regni
Scandere contingat, Tibi ſit primaria Summi
Cura Dei, fideique decus venerabile, veræ
Religionis amor, quali Tua Patria centum
Nunc annos fruitur felix, Eccleſia Chriſti.
Alma Themis placeat; celſoque humilique bilance
Jura feras æquus parili! Clementia Sceptro,
Jlla Dei Soboles, ac dos clarisſima Regum,
Sit Comes indiviſa Tuo. Violentia triſtis
Ad Libycas abeat portas! feritate timeri
Se jactent alii, ac duro vis turbida ferro!
Lene fluit Nilus, ſed cunctis amnibus extat
Utilior: ripas frendentibus Iſter arenis
Alluit, et Gothicas horrendus Gutalus alpes.
Sic, Matri credas, Regum tranquilla poteſtas
Eſt rigida melior. —

Proſten Forsſelius gifte ſig 1685 m. *Chriſtina Walleria*, och hade med henne 15 Barn.

(Se Hiſtoriola Litteraria Poët. Veſtrogoth. Latinorum, P. VII. et VIII. Auct. Ol. And. Knös, Phil. Adjunct. Ups. 1785. p. 144 — 177.)

FRONDIN, ELIAS, *Kammar-Råd, och Hiſt. Profesſor* i Upſala, född 1686. Fadren Mag. *Eric Frondin*, var Proſt i Våhla i Veſtmanland, och hade i ſit Gifte *Margaretha*

 Rha-

Rhalombia, ſom ock var Proſtdotter därſtädes. Tidigt kom Frondin til Upſala, där han, efter aflagde Lärdoms prof, 1710 vardt Phil. Magiſter. Docens i Philoſophien 1718, och 1720 vice Räntmäſtare, til ſin gamle Svärfaders Acad. Räntemäſtaren Berge Rommels biträde, hvarefter 1721, följde Kongl. Fullmagt på ſamma ordinarie ſyſſla. År 1730, förordnades han genom Kongl. Fullmagt, til Profesſor Ord. Hiſtoriarum, vid Upſala Academie, och denna ſyſſlan beklädde han i 17 år. På begäran, ärhölt han 1747 tjenſtfrihet, med bibehållande af hela lönen och Kammar-Råds Caracter, och afled i Upſala, 1761.

Om hans *vältalighet*, yttrar ſig Profesſ. J. N. Hageman i *Grafſkriften:*

Semper ab ore lepos et ſvavia mella fluebant,
Utilibus numquam non comitata jocis
Non verbis doctrina minor, non arte venuſtas,
Lingva ſui compos nil niſi grande tulit.

Prof. Frondins utgifna *Arbeten* äro, utom flera *Programmer* och 23 *under deſs Præſidio utgifne Diſputationer*, *tvenne Parentationer; öfver Domproſten Djurberg, Ups. 1736 och öfver Profesſor Hermansſon*, 1737: båda tryckte *in* 4:o — *Oratio ad Principem Adolphum Fridericum, cum auguſta præſentia ſua Upſalienſes Muſas dignaretur, d. 27 Jan. 1744, in fol.* —

Giſt 1715 m. *Gunnila Rommel.* Sonen *Berge Frondin*, *Bibliothecarius* vid Kongl Academien i Upſala och *Ledamot* af Kongl. Witterh.

Witterh. Acad. ſamt Kongl. Vett. Sällſkapet i Upſala, är för ſin ſällſynta lärdom, vältalighet och ſmak, i den lärda verlden på det fördelaktigaſte känd. Han dog i Upſala 1783.

(Denna Biographie, är meddelad, af vice-Bibliothecarien i Upſala, Hr. Mag. O. A. Knös.)

FRYKSELL, ELAV, *Proſt* och *Kyrkoherde* i Väſe härad, f. i Frykeruds Socken i Vermeland 1684, af Bondeföräldrar. Fadren *Olof Knutsſon* hade gjort et löfte, at Sonen ſkulle ſtudera til präſt. Vid Upſala Academie, lade han ſig med mycken framgång på flere vettenſkaper, och hugfältes mäſt för Lagfarenheten, måſte dock efter Fadrens vilja, lemna detta ſtudium. Han blef, efter aflagde lärdoms prof, Magiſter år 1710, präſtvigd 1712, och efter några ringare ſyſlor, antogs vid Gymnaſium i Carlſtad. År 1716 upvaktade han i Åmål, hos Heſſ. Arfprinſen, ſedan K. Fredric, hvilken för ſin i Norige undfångne blesſure fördes dit, och beſöktes under deſs curerande af ſin Gemål Prinſesſan, ſedan Drottning Ulrica Eleonora. Frykſell predikade vid det Furſteliga Hofvet med det bifall, at Prinſesſan begärte åtſkillige af deſs predikningar. 1717 blef han Mathes. Lector i Carlſtad. 1719 Eloq. och Poës. Lector. 1721 Paſtor i Väſe härad. 1722, beviſtade han, ſåſom Ledamot, den ſå kallade Troll-Commisſion. 1731 præſiderade på et

 präſt-

präſtmöte. 1737 Proſt. 1738 och 1740 Riksdagsman, och fick båda gånger af Drottningen gull-*medailler*, til nådigt minne af hans tienſt i Åmål. 1741 upfördes han på förſlag til Super-Intendent i Carlſtad. Han var en grundlärd man, och hade färdeles talegåfvor. Några hans *predikningar* äro tryckte, och hans *Poſtilla* ligger ännu i Mſcr. färdigſkrefven. Til ſlut blef han blind och dog 1751.

(Sv. Merc. 2. d. f. 1758. p. 138.)

Frölich, Carl Gustaf, *Grefve* och *Kongl. Råd*, var född 16 . . . och Son af Öfverſten *Hans Chriſtoph. Frölich*, ſom omkring år 1640, gick uti Svenſk tjenſt. Modrens namn var *Eliſabeth von Pleſſen.* Inom Krigs-Ständet gjorde han de vanliga ſteg och var Öfverſte, när han 1682 fick Introduction på Riddarhuſet, ibland Svenſke Adelsmän. Omkring år 1700 blef han General, Friherre, och 1704 General af Infanteriet, ſamt Gouverneur i Riga. I ſlutet af år 1706 utnämdes han af K. Carl til Grefve, Kongl. Råd och Præſident i Liſländſka Hofrätten, afgick med döden 1714.

Gift. f. g. m. *Plotina Bengtsdotter*, a. g. m. *Beata Chriſtina Cronſtröm.*

Kongl. R. Gr. Frölich hade en Broder, *Hans Fredric*, född i Sverige 16 . . . adlad 1693, Öfverſte 1711, och död i Lübeck 1715. Med ſin Fru *Anna Margaretha Silfverſudrel*

ſvärd, hade han 26 barn — Grefve *Carl Frölich*, ſon af Kongl. Rådet, tiente ifrån yngre åren vid K. Carls ſida, och blef, ſedan han varit Landshöfdinge, ſiſt Præſident i Åbo Hofrätt. Dog 174 . . .

En Syſter til Kongl. Rådet, var den för ſina fanatiſka griller bekanta *Eva M. Frölich.* Hon hade varit gift uti Riga, där hon förſt på 1680 talet började munteligen och ſkrifteligen utſprida ſin orediga hjernas foſter. Sedermera reſte hon til Stockholm, och ville äfven här vara Apoſtel — Hon vardt af Stockholms Stads Conſiſtorio upkallad och examinerad, ſattes i fängsligt förvar; men lösgafs ſåſom ſinnes-ſvag. År 1685 vardt hon förviſt ifrån Stockholm, då hon ſatte ſig på et ſkepp och reſte til Tyſkland. Äfven härifrån vardt hon ſnart föraſſkedad, och tog vägen åt Amſterdam. Här ſlog hon up öfver ingången til det hus i hvilket hon bodde, denna Inſcription:

Hier vohnet eine tauſendjährige Prophetin,
Velche heiſſet Eva Margaretha Frölichin.

Efter 4 års viſtande i Amſterdam, kom hon 1692 åter til Stockholm. Reſan lyckades henne då icke bättre, än at hon af Kongl. Svea Hofrätt dömdes til et beſtändigt fängelſe. Vid et förhör i Hofrätten, tog hon på ſig en klädning af många färgor, och bandt et ſvärd vid ſidan. När man frågade henne orſaken til denna ruſtning, ſvarade hon, at

hon följde Pauli råd uti Ephes. 6. v. 13. — Hon förde ock med sig til Stockholm en stallbroder, som varit Guldsmed i Riga, och lämpade på sig och honom Malachiæ ord, Cap. 3: 2. 3. — Ibland flere hennes galna och underliga skrifter, som äro tryckte ifrån år 1684, til och med 1688, är denna nog löjelig: *Sechs Leider gemacht auf die gottlosen Consistorial Priester in Stockholm, die mich verfolgten, umb ihres verfluchten Beicht-geldes willen.* — *in 8:o*

(Se von Stiernmans Geneal. Matr. p. 38 — p. 936 — K. Carl. XII:tes Hist. af Dr. Norberg, registret; p. 47. — 2 Delen. — Palmschöldiana — Alnanders Hist. Librorum prohibitorum in Svecia, P. I. Ups. 1764. —)

FUNCK, THOMAS, *Öfverste.* Föddes år 166 . . . och var Son af *Assessoren i Bergs-Collegio Johan Funck*, med *Elisabeth Hansdotter.* Uti Konung *Carl XII:tes, Historia*, nämnes han så ofta, at han icke kan vara okänd. för en efterverld. Redan var han Capitaine af Lifdragonerne år 1701, då han tappert fäktade emot Polske Castellan Oginski, och undsattes af Konung Carl i egen person. Uti action vid Clissau 1702 visade han äfven prof af tapperhet, och efter vunnen seger därstädes, updrog Konungen honom, at gå til Sendomir, för at där inrätta et magazin. 1703, vid Thorns belägring, sändes han med 200 hästar, til staden Posen,

at

at begära proviant, ſom af Magiſtraten därſtädes med trotſiga ord afſlogs. 1704 blef han Öfverſte-Lieutenant, och gjorde detta år en lycklig expedition emot et partie Saxar vid Bug-Strömmen. Århölt Öfverſte fullmagt vid Södermanlands Regemente 1710, och affärdades ſ. å. ifrån Bender til Conſtantinopel, at uppå Konung Carls namn och credit, ſåſom fullmägtigad General Krigs-Commisſarius, anſkaffa 400,000 Riksdaler. Denna ſumma negocierade han, för Hans Majeſtäts räkning, af Engelſke köpmän, och ſände penningarne Konungen til handa, med Legations-Secreteraren Perman, hvilka ſtraxt af Konungen utdeltes, til de hos Konungen varande officerare och Soldater. Uti Neügebauers ſtälle, ſom förordnades til Regerings Råd i Pommern, vardt han 1711 utnämd Envojé vid Turkiſka Hofvet, där han i Junii månad hade en högtidelig audience hos Caimakan, eller Stor-Vizirens Vicarius, hos hvilken han undfägnades med complimenter, Caffé, Sorbet och rökelſe. — Ockſå fick både han och hans Svite Caftaner. Til Divan eller Turkiſka Rådet, ingaf han i Aug. m. ſ. å. et Memorial, rörande Portens biträde emot Czaren. *Anonymus von Leben und Tod Carl XII*, berättar, at Funcken i anledning af detta Memorial, kom i arreſt i Conſtantinopel, men denna berättelſen är ogrundad. Däremot är ſant, at Fnvojé Funck vid detta tilfälle lät

be-

bedraga sig af Caimakan och af Mufti, at utom Sultans minne, hos hvilken han var en väl ansedd Minister, och utom sin Konungs tilstånd, resa ifrån sin post. til Turkiska Arméen. När han kom fram til Turkiska Lägret, märkte han straxt bedrägeriet, då honom af Stor-Viziren antyddes, at genast förfoga sig til Bender, för at anmana K. Carl, at *skyndesamt resa utur Turkiet, så kärt honom vore, at undgå en eljest förestående skymf och olycka.* —

Man kan lätt föreställa sig, huru litet välkommen Envojé Funck skulle blifva hos sin Konung, färdeles då han *sådane helsningar at frambära*, och dessutom rest ifrån sit ställe utan ordres. Vid ankomsten til Bender, drögde 3 eller 4 dagar, innan han fick tala med Konungen Änteligen lät Konungen honom göra sin berättelse, om sakens hela sammanhang, hvarpå han fick befallning, at tils vidare vara qvar i Bender. Efter några veckors förlopp, sändes han åter til Constantinopel såsom Envojé, och fick i sit sällskap, Gen. Adjut Gr. Jac. Torstenson, Gen. Adjut. Sten Arvidsson, och Secret. Herm. Cedercreutz. De ärhöllo med ny högtidlighet audience hos Stor-Viziren, då talet mäst gick ut på *Konungens resa. Hvarföre reser icke din Konung härifrån landet, hem til sit egit?* frågade Stor-Viziren ibland annat. *Hans Majestät*

ſtåt har intet ſagt mig ſina raiſoner, ſvarade Funcken; *Men ſå mycket jag hört, väntar H. M. huru Sultan nu behagar yttra ſig ſedan freden är ſluten med Czaren, tvärt emot Sultans ſkrifteliga förſäkran, ſom lofvat, at alt ſkulle ſke med Konungens vett och minne. — Om han intet vill gå ſin väg*, ſade Stor-Viziren, *ſå ſkal jag binda honom på en vagn, och köra honom hädan* — *Funcken* gaf til ſvar: *Stor-Viziren kan ſäkert tro, at min Konung låter intet binda ſig af hvem det ock vara vill. — Och griper någon H. M. med våld, ſå brukar han våld igen, ſå länge han kan röra ſit minſta finger.* — Den myndige Turken blef vred, och viſte Funcken dörren. Ockſå blef både han och deſs ſvite, utom tältet af vagten tagne och til Tartar Chan förde. Hans ſällſkap lösgafs, efter några dagar, dock ſå, at de ſkulle ofördröjeligen förfoga ſig åt Bender; men Funck blef qvarhållen, under en vagt af 200 man, likväl höfligt bemött, och det uti en tid af några månader. Stor-Viziren ſåg ſig änteligen nödſakad, at ſtälla ſig ſåſom Funcks vän, ſedan hans falſkhet emot Konung Carl, mer och mer vardt updagad, hvarvid han vågat at nyttja ſjelfve Sultans namn. Han hade därföre flera vänliga och förtroliga conferencer med Funck, förſäkrandes honom, om *ſin fullkomliga tilgifvenhet för den Svenſke Monarken.* I Julii månad 1712 hade Envojé Funck audience hos ſjelfve Sultan,

Sultan, hvarmed ingen kunde vara mindre nögd än den konſtige och falſke Stor-Viziren. Dennes rättmätiga fall påſkyndades i ſynnerhet, genom tvenne Memorialer, ſom Envojé Funck, kort efter ſin audience, ſkaffade uti Sultans egna händer, utaf hvilka Sultanen vardt omſtändeligen uplyſt om de konſtgrep ſom Stor-Viziren brukat emot K. Carl, uti ſina underhandlingar med Ryſſarne. På et rätt behändigt ſätt, blefvo deſsa Memorialer, inom en kort tid lemnade åt Sultan. Det förra framgafs af Funcks egen Portvaktare, ſom med goda ord och penningar blef öfvertalad at påtaga ſig ärendet, och det ſenare af hans Köksvaktare. Båda desſe, pasſade ut Sultan, då han gick utur Kyrkan efter förrättad andagt. Båda hände väl det misſöde, at de fördes i arreſt, men efter et litet förhör, vordo de lösgifne. När Sultan i Nov. 1712 i egen perſon och med ſin Kejſerliga ſvite reſte til Adrianopel, fick Envojé Funck Kejſarens befallning, at ock inſtälla ſig uti deſs Läger. Efter Calabaliquen i Bender, reſte Funck ifrån Adrianopel, 1713, och mötte Konung Carl på reſan til Timurtasch. Härifrån ſkulle han i ſlutet af ſ. å. följa Konungen til Demotica; men ſjuknade vid ſamma tid uti en hetſig feber, ſom efter några dagars förlopp, förde honom i grafven.

(Konung Carl XII:tes Hiſtoria, af Dr. Norberg, 1 och 2 D. —)

FÄR-

FÄRLING, JSRAEL, *Lieutenant* vid Veſtmanlands Cavalerie. Född år 1587. Om denne mannens härkomſt och lefnad, har man ſig icke mera bekant, än detta, at han var Lieutenant och bodde på Nibble gård uti Tillberga Socken i Veſtmanland. Men följande händelſe har gjort honom minnesvärd: år 1664 d. 17 Oct. dog denne Färling, och ſtod lik omkring 6 veckor. Förſta Söndagen i Adventet ſ. å. ſkulle han begrafvas. Lördagen förut, hade de ſom ſkulle ringa och gräfva emot aftonen kommit ifrån Kyrkan, och njöto någon välfägnad vid gården. En huſtru gick in med en vedfamn i ſalen, där liket låg. Hon ſåg då Lieutenanten ſitta uppe i likkiſtan, hvilken tiltalade henne: *Huſtru Kerſtin, gif mig mina byxor och tåflor*, hvarvid huſtrun af häpenhet dånade. En tjenſtegäſſe, ſom hörde bullret vid huſtruns fall med vedfammen, ſprang in, hvilken Lieutenanten äfven tiltalade: *Olle., gif mig mina byxor och tåflor.* — Bäfvande gaf Olle ſin Husbonde hvad han begärte, och i det ſamma reſte Lieutenanten ſig up utur lik-kiſtan, då kälen, med mycken ſvett och blod runnit af honom. *Hvad är det at jag ligger här*, frågade Lieutenanten? *Lieutenants far*, ſvarade gåſſen, *I hafven legat lik. — Du ſäger intet ſant — Jag undrar om det är ſant*, ſade Färling, vändande ſig om, och beſkådande ſig ſjelf. Man

Man ledde honom därpå til andra stugan, där folket satt och fägnades, hvilka, när de sågo honom lefvande blefvo högst förskräckte. Lieutenanten bad dem icke rädas, tog på sig kläderna, och sade til sina drängar: *Efter Gud har gifvit mig igen lifvet, så faren åstad och sägen dem alla återbud, som äro kallade til mit grafől. — Komma de alla hit, så vilja de hafva något til bästa.* — Hans befallning åtlyddes straxt. Denne Färling, som förut varit en sträng man, skall sedan hafva ändrat sit lefverne, och man utvisar ännu en sten et stycke ifrån gården Nibble, vid hvilken Lieutenanten ifrån den dagen förrättat sin dageliga böneandagt. Han lefde därefter til år 1666. Den nämde gossen Olof Larsson, var ännu i lifvet 1737, såsom Kyrkovaktare i Tillberga Socken, och har för många intygat sanningen af alt detta. Gamle män inom Församlingen hafva ock berättat, at man kallat denne Färling *Nibble Skrubben*, emedan han efter denna besynnerliga händelsen skydt andra människjors sällskap, mäst lefvat för sig sjelf, gått omkring husen hemma och käst. Uti Tillberga Sacristia, förvaras än i dag, Lieutenant Färlings Liksana, som hängt öfver grafven, med denna påskrift: *Kongl. Majestäts Tro-Tjenare och Lieutenant öfver Våstmanlands Cavalerie, den Ehreborne och Manhaftige Israel Olofsson Färling är född år 1587, d. 8 Aug. och afsomnade*

somnade d. 2 Febr. år 1666. Gud förläne honom en frögdefull upståndelse.

(Se O. Graus Beskrifning öfver Vestmanland. p. 257. — O. Tillæi Berättelse om döds-teckens ovisshet.)

G.

GADELIUS, SVEN, *Theol. Lector primar.* vid Götheborgs Gymnasium. Föddes i Vestergöthland 1669. Fadren *And. Gadelius* var Kyrkoherde i Torestorp. Med vackra Academiska studier, prästvigdes han 1696, och blef följande året Græc. Lingv. Lector vid Gymnasium i Götheborg, då han i stället för Inträdes tal, 1698 parenterade öfver K. Carl XI, och præsiderade s. å. på Prästmötet för Artiklen *de Creatione.* 1704 vardt han transporterad til andra Theol. Lection, och at visa sin skicklighet härtil, förstvarade han 1705 i Lund under Prof. Poppelman, en dissertation *de S. Coena.* Detta skedde med den distinction, at han följande året, frånvarande och efter Phil. Facultetens beslut, utan vidare specimina, ärkändes och förklarades för Magister; en sällsynt heder vid Svenska Hög Scholar. — 1715 blef han Förste Theol. Lector, samt Prost öfver Fjäre och Wilske Härader. Han bestridde med heder sit ämbete, præsiderade vid flere prästmöten, hade röster til Biskop i sit Stift år 1725, ägde god insigt i Theologia Dogma-

tica och i grundſpråken, och var ſärdeles arbetſam. Dog 1743. Han lemnade i *Handſkrift* efter ſig: *Utläggning öfver I Moſis Bok — Öfver Pauli Bref til Epheſerne och Galaterne — öfver Johannis I. Bref — och en fullſtändig Hiſtoria Evangelica —*

Giſt m. *Rachel Hall.*

(Se Gjörv. Biograph. Sv. Goth. —)

GARTMAN, JOHAN, *Juris Profeſſor* i Upſala. Var född i Mariæſtad 1624, af Borgaren *Nils Johansſon*, och deſs huſtru *Catharina Jansdotter.* När han år 1647 kom til Upſala, lade han ſig i ſynnerhet på Theologien och de Orientaliſka Språken; men ſedan han, 1653, antogs til Informator för Friherrarne Chriſtopher och Conrad Gyllenſtierna, vände han ſin håg til Politiquen och Lagfarenheten. Med deſſe Herrar, började han 1659 en utlänſk reſa. Vägen togs til Dannemark, och därifrån åt England; men en ſtorm nödgade dem, at förſt ſtälla koſan til Holland. Ifrån England reſte de ſedan til Frankrike, beſågo vidare flera Städer i Tyſkland, och förſogade ſig til Italien. Efter 16 månaders viſtande i Rom, reſte de åter til Frankrike, och ännu en gång til Holland, i affigt at någon tid ſig uppehålla i Leiden och Franecker. Efter hemkomſten år 1667, blef Gartman Bibliothecarius hos Riksdrotſen Gr. M. G. De la Gardie och därifrån 1668, Juris

Juris Profesfor i Upfala. Han räknades i-bland fin tids lärdafte män. Gifte fig 1670 m. *Margaretha Angerman*. Dog 1684.

Han har utgifvit: *Elogium D. Erici Gyllenftierna, R. Sv. Senatoris. Holm. 1658* — *Tractatus de Poenitentia Legali.* —

(v. Stiernmans Bibl. Sv. Goth. I. III. Mfcpt. —)

GAVELIUS, PEDER, *Borgmäftare* i Stockholm. I Gefle var han född år 1601, där Fadren *Peder Hansfon*, gift med *Ingri Pehrsdotter* var Rådman och Handlande. Med et qvickt och eldfullt fnille, gjorde han ftora framfteg på Lärdomsvägen, ej allenaft vid Upfala, utan ock vid flera Tyfka Lärofäten. Lagfarenheten var i fynnerhet defs ftudium, och under hans viftande i Iena, vardt honom Juris Profesfion därftädes tilbuden. Han affiog detta anbud, refte ifrån Iena 1633, förft til Holland och därifrån til Frankrike, ftannade vid Univerfitetet i Orleans, och efter aflagda Lärdomsprof, vardt han där 1634 Juris utriusq. Doctor. Följande året återkom han til fäderneslandet, fedan han med utmärkt beröm, och en allmän högaktning för fin utbredda Lärdom, uti hela 13 åren viftats i främmande land. År 1637, vardt han kallad och vald til Borgmäftare i Stockholm. I detta ämbete, var han vid några Riksmöten Ordförande för Rikfens Borgerfkap, då han, fom det om honom heter,

"til Hennes Majeſtäts vichtiga propoſitioner, med "et godt beſked prileligen ſvarat, och Borger- "ſkapets mening förklarat hafver; hvilket alt kräf- "ver icke allenaſt vishet och lärdom, utan ock för- "ſigtighet, en tidig fogelighet, beſkedelighet och "lämpa, thet allom icke gifvit är. — Han var uti ſit 44 ålders år, när han vandrade all verldenes väg 1645. I Stockholms Storkyrka vardt han begrafven, med Likſermon ſom hölts af Paſtor Prim. Dr. Ol. Laurelius, öfver denna *Texten: Exod. 18. 21 "Sök tig up ibland alt "folket, redeliga män, the ſom fruchta Gud, ſan- "färduga, och the ſom hata girugheteна, them "ſätt öfver them.*

Gift m. *Kerſtin Nilsdotter.* Sonen *Mårten Gavelius* adlades år 1686, och kallade ſig *Cronſtedt.* Han hade Direćteurs Titel och dog 1696. Hans fyra ſtjufbarn, *Oldermänner*, blefvo äfven 1693, med ſamma namn adlade. Älſte ſtjufſonen *Joh. Olderman Cronſtedt*, var Theol. Profesſor i Upſala — *Jacob Cronſtedt* vardt Grefve och R. Råd — *Gabriel*, vardt General-Lieutenant, och *Carl*, Friherre och Præſident i Kongl. Krigs - Collegio. —

Borgmäſtare Peder Gavelius, hade en Brorſon med ſamma namn, ſom benådades 1627 med Adelſkap, och kallade ſig *Cederſkiöld*, ockſå intagen uti denna Biographiſka ſamling. — Äfven var en *Lars Gavelius*, Asſesſor i Götha Hofrätt, död 1661, och förmode-

modeligen af ſamma ſlägt ſom förenämde *Gavelier.* Denne hade tvenne Söner: *Jacob*, ſom 1698 adlades med namnet *Lagerſtedt*, och *Magnus Gavelius*, ockſå adlad 1682 med tilnamn af *Lagercrantz.*

(Likpr. med Perſonalier öfver den äreborne och höglärde mannen Doctor Peder Gavelium — tr. i Stockholm 1645 in 4:o — v. Stiernmans Geneal. Matr. — Ejusd. Bibl. Sv. Goth. T. III. Mſcpt.)

GEIJER, BENGT GUSTAF, *Bruks-Patron.* Född 1682, på ſtora Bähr i Veſtmanland. Fadren var Skogs-Inſpectoren *Chriſtopher Geijer*, och modren *Engel Carlberg.* Stamfadren af Tyſk adelig ätt, inkallades af Konung Guſtaf Adolph til Sverige, med flere Bergskunnige Män, til Svenſka Bergverkens uphjelpande. Sedan ynglingen lagt god grund i Studier, blef Bruks handteringen hans förnämſta yrke. Han nedſlog ſina bopålar i Wärmeland, Elvedals Härad, Eks och Råda Socknar, där han uti ſnart ſagt en ödemark, inrättade och upbyggde flere Stångjärns Hamrar, Manufactur-och Masugnar, ſå at han upbragte ſina verk til öfver 6000 Skepp:ds ſmide. Ifrån Skogs-roten rögde och upodlade han, ſå många Hemman, Torp och Boſtäder, at til desſas årliga utſäde tarfvades emellan 3 och 400 Tunnor.— En folkſkara af emellan 2 och 3000 Människjor voro genom hans driftighet förſörgde. Han räknade äfven för en glad ſkyldighet,

 at

at af sin förmögenhet räcka en hjelpsam hand och tilfälle til förtjenst, åt en torftig och behöfvande allmoge, uti Elwedals, Frisdals-Härad och Dalarne. Med en outtröttelig flit och ospard kostnad, uträttade han således hvad uti arbetsvägen möjeligen åstadkommas kan af en männiſkja, som sätter sin ära och sit nöje däruti, at odla en tacksam jord, at öka folkhopen och at rikta Kronans cassa. Bruks-Patron Geijers förtjenst var härunder så mycket större och hans ombemödande så mycket berömligare, som han til en treflig och gagnande Bostad förvandlade ställen, där ingen utom vilda djur tilförene vistats. — Egen Kyrka upbygde han, och den nyttjas nu af en talrik Församling, som välsignar Bruks-Patron Geijers mull, och med högaktning nämner dess namn. Hans stora och sammanhängande egendom, under namn af *Uddeholms Bolaget*, skall efter dess förordnande, för all tid drifvas samfält af dess barn och efterkommande med senare Giftet. — Gammal och trött afsomnade han, år 1746. Gift f. g. m. *Engelborg Strokierk*, a. g. m. *Lovisa Traneus*. — Uti förra giftet hade han en Son och en Dotter, och i det senare 10 barn, 7 Söner och 3 Döttrar. — Ibland desse värdige barn af en värdig Fader, må nämnas Bergs-Rådet *Emanuel* af *Geijerstam*, som skrifver sig til Ahlquittern, och som med en mogen, en rådig drift och sköt-

sel

ſel af de Bruksegendomar han dels ärft dels ſjelf ſig förvärfvat, icke mindre gagnat Fäderneslandet, än han gjort heder åt ſina förfäders och ſit eget namn.

(Perſonalierne efter Likpr. öfver Bruks-Patron Bengt Guſt. Geijer, hållen af Proſt. Bengt Piſcator, tr. i Carlſtad, 1761. — Frih. J. A. Rehbinders Matr. p. 292. —)

GERNER, ANDERS, *Borgmäſtare* i Stockholm. Föddes där 1632. Fadren *Albrecht Gerner*, var en förmögen Handlande, gift med *Maria Vaſton*, båda af Skottſk Famille, hvilkas Föräldrar för Religions förföljelſer, emot ſlutet af 1500 talet, flyttat, dels til Sverige, dels til Dannemark och Norje. Efter väl använd tid utrikes, och i ſynnerhet vid Univerſitetet i Königsberg, återkom den unge Anders Gerner til fäderneslandet 1651, och blef af då varande Riks-Marſken, R. R. Grefve Mag. Gabr. De la Gardie, ſåſom känd för qvickhet och mognade kunſkaper, uti angelägne ärender ſänd, til den vid Kejſerliga Hofvet i Wien, då varande Svenſke Extra Ord. Envojén, ſedermera R. R. Biörnklou, där han på 3:dje året viſtades. Hemkallades af Gr. De la Gardie, at handleda deſs Son, Gr. Guſtaf Adam De la Gardie uti deſs ſtudier, hvaruti han fortfor, til år 1661. Som Gerners håg mäſt var ſtäld därhän, at genom utrikes reſor, öka ſin

kunſkap, om främmande Rikens och Staters Politiſka, Oeconomiſka och Handels-författningar, med deras relativa intereſſen, ſå företog han ſig en reſa ſ. å. i ſällſkap med tvenne unga Baroner Leijonſköld til Dannemark, Holſten, Holland, Brabant, Frankrike, och en del af Tyſkland, hvarefter han någon tid ſtannade uti Italien, återkommandes til Sverige vid ſlutet af år 1665. Straxt vardt han af Kongl. Regeringen utnämd til förſte Protocoll-Secreterare uti Stora Cancelliet, hvilken ſysſla han värdigt föreſtod til år 1671, då han, efter enhällig kallelſe af Stockholms Borgerſkap, blef förordnad til *Politie* Borgmäſtare. Vid Riksdagen 1672, då Minoritets Regeringen uphörde, vardt han ſit Stånds Taleman och adlades 1676, med bibehållande af ſit Fädernes namn. Uti ſin bäſta ålder, dog han 1683 i Stockholm, 51 år gammal, af en miſslyckad åderlåtning. Gift 1669 m. *Eliſabeth Pfeiff*, Enka efter Kongl. Secr. *Joh. Eberh. Schantz*, dotter af Biſkopen i Revel, *Dr. Joh. Pfeiff*, och *Anna Grundel*, Borgm. *Jacob Grundels dotter*.

Af denna Skottſka fai lien, ſom flyttade til Dannemark, äro ännu vid Kongl. Amiralitetet i Dannemark, tvenne *Öfverſtar* och *Contre-Amiraler*, *Gerner*, berömde Sjö-Officerare.

(Se Perſonalierne til Likpr. hållen 1683. —)

GERNER, ALBRECHT, *Öfverſte* och Rid-

Riddare af Kongl. Sv. Orden. Son af föregående Borgmästare *Anders Gerner* och Fru *Elisabeth Pfeiff*, född i Stockholm 1682. Vid Upsala Academie, hade han i synnerhet läst Mathematiken, Fortification och Språken, då han gick uti Krigstjenst vid Kongl. Lifgardet, och åtfölgde de troppar, som 1704 ifrån Riket afsändes til Kongl. Arméen i Polen, hvarefter han deltog uti alla förefallande större och mindre Krigs-operationer. Efter Konung Carls ingång 1706 med hela Arméen i Sachsen, blef han, 1707, Cornet vid Lif-Dragone-Regementet, och gick med Arméen utur Sachsen, hvarefter flera häftiga bardalekar följde, i synnerhet det blodiga slaget vid Holoffin, 1708, då Konungen, som sjelf anförde Infanterie-attaquen, på den bakom kärr och moras retrancherade Tyska Arméen, af några och 20,000 man, efter vunnen seger, fick se Cornet Gerner, ehuru illa blesserad, och sedan 2 hästar voro honom undanskutne, likväl hafva frälst sit standar, hvarvid stången var afskuten, och såsom ensam Officerare, commendera det lilla quarblefna af Compagniet, saluterande Konungen med Standarstumpen. På tilfrågan, fick Konungen af honom veta, at båda Capitainerne, båda Lieutenanterne, och hela Manskapet, på 13 man nära, voro skutne eller blesserade. Cornet Gerners hurtighet och mod behagade Konungen mycket, och lof-

 vade

vade Hans Majeſtät uti de nådigaſte ordalag, at hafva honom i minne. Men de flere ſtraxt därpå förefallande attaquer, marchen til Ukraine, och ſluteligen det olyckeliga ſlaget vid Pultava, hindrade en lång tid värkſtälligheten af detta nådiga löfte.

Efter Pultava ſlaget, blef Cornet Gerner, tillika med ſtörre delen af de Svenſke krigsfångarne, och efter den ängſlande procesſion i Czarens triumf, förd från Muſcou, och därifrån til den lilla Staden Solikamſkoij i Siberien. Här utſtod han, jämte ſine olyckelige Kamerater, mycken nöd, ſmälek och elände. Men genom et ſärdeles förſigtigt upförande, tilvant han ſig ſmåningom den grad af Commendantens förtroende, at han, utan bevakning, fick gå på jagt, när han ville. Denna frihet nyttjade Gerner, at genom ſmå upmuntringar, och flere anſtälde prof, förſäkra ſig om tvenne Ryſke Bönders tilgifvenhet och trohet, hvilka väl kände landet och alla vägar, och hvilka ſluteligen förklarade ſig villiga, at emot god betalning, för hans ſkull äfventyra något. Cornet Gerner, hade emellertid, med mycken flit, lärt ſig Ryſka Språket, och i ſynnerhet Bondedialecten. Han hade ock, genom en Lutherſk Präſts omſorg i Muſcou, fått både en god Charta öfver Siberien, och en Compaſs. Så ſnart han med alt detta var förſedd, kallade han de båda Ryſka Bönderne til ſig, uptäck-

uptäckte för dem sit beslut at rymma, gaf dem 50 Rubel straxt då resan började,och deponerade uti deras närvaro 100 Rubel dessutom, hos en af dem godkänd och säker vän, hvilka de skulle få lyfta, så snart de, ifrån Archangel, dit de skulle följa honom, hade at upvisa Gerners skrifteliga betyg, at de redeligen fört honom fram. Cornet Gerner, iklädde sig då lika Bondkläder, som hans båda följeslagare, och i förtröstan på Försynens vakande nåd, började denna äfventyrliga resa, d. 13 Julii 1716. Alla bebodde orter undvekos. Skogar, ödemarker, träsk och strömmar, som efter Compassens visning genast lågo i linien til Archangel, utprickades på Chartan och följdes. Våra 3 vandringsmän, buro ock ständigt, skiftevis, en lätt båt med sig. Efter 4 veckors tid, blefvo Ryssarne tvehågse, öfver en så mödosam och farlig resa. De rådslogo sins emellan, då de trodde at deras följesman såf, om icke bäst vore, at slå honom ihjäl, plundra honom, och så vända tilbaka. Men Cornet Gerners beständiga vaksamhet, frimodighet och munterhet, at försäkra dem om en snar framkomst och säker belöning, jämte hans rådighet vid alla förefallande svårigheter, undanböjde faran och stadgade hans sällskap, at fullborda det gifna löftet. Änteligen, och efter 6 veckors ständiga oro, arbete och vakande, dag och natt, hunno de fram til Archan-

mentet, intil Konungens död, sedan vid Roslags skären 1719 och 1720 emot Rysfarnes anfall. Efter freden 1721, då Lif-Dragonerne, ifrån et värfvadt, blef et i Finland indelt Regemente, fick Capitaine Gerner, Konung Fredrics fullmagt, at vara Major i Arméen, med Capitaines indelning vid Jönköpings Jnfanterie-Regemente, hvarifrån han sedan transporterades til Lifregementet til häst, och fick 1736, Örebro Compagnie, med hvilket han 1742 gjorde campagnen i Roslagen, och sedan hela 1743, och halfva 1744 årens campagner i Skåne. Blef 1747 Öfverste-Lieutenant, vid Östgötha Cavalerie. 1748 Riddare af Sv. Orden. Fick 1752, efter underdånig anhållan, afsked, och hugnades med Öfverste namn och värdighet. Afled på Wennegarns Kongsgård d. 29 Sept. 1755; begrofs uti Sigtuna Stads kyrka, hvarifrån liket flyttades i den graf på kyrkogården, som hans efterlefvande Enke-Grefvinna, låtit upmura. Gift 1719 m. *Grefvinnan Anna Gyllenborg*, dotter af Kongl. Rådet, Gr. *Jacob Gyllenborg*, och Fru *Anna Thegner.*

Öfverste Gerner, var af et hastigt sinne, hade god hälsa och en stark kropps sammansättning, hvilket gaf honom et gladt och muntert väsende, jämte et vackert utseende. Med en oskrymtad Gudsfruktan var han oförskräckt i alla faror, och vördade med et rördt hjerta, Guds underbara försyn, som

vårdat

vårdat honom under hela dess lefnad. Såsom et bevis af dess kropps styrka, in uti senaste åldren, må följande anföras: då han, vid 61 års ålder, d. 4 Nov. 1743, i Skåne skulle med sit Compagnie intaga de där utsedde quarteren, och han med en del af Compagniet och öfrige Officerare, satt til häst, på en pråm-färja, invid Bosjö-kloster, blef hans häst af några yra hästar, stött öfver ledstången på färjan och i sjöviken, hvilken var så djup, at innan hästen, som med ryggen först kom ned i vattnet, hant med sin börda vända sig, och åter blifva synlig ofvan vattnet, åtgick 3 hela minuter, utan at någon af de på färjan eller på landet varande, kunde på minsta sätt hjelpa. Utur denna fara räddades han änteligen därmed, at hästen hade styrka nog at simma öfver sundet i land, och kände Major Gerner icke minsta olägenhet af detta kalla badet.

(Denna märkvärdiga Biographie är hämtad utur sal. Öfv. Gerners egenhändiga anteckningar om sin lefnads öden, och meddelad af dess värdige Son, Öfversten och Riddaren af Kongl. Svärds och Vasa Ord. välborne Herr A. Gerner.)

GIERTA, JOHAN, *Friherre* och *Præsident* i Kongl. Krigs-Collegio. Föddes i Narven år 1666, och härstammade af hederlige Svenske Föräldrar. Tidigt upoffrade han sig, efter den tidens härskande tänkesätt, åt krigstjensten, och gjorde sig känd vid de mindre

mindre lyſande förrättningar, ſåſom en behjertad Soldat. Han nämnes förſt ſåſom Adjutant vid Drabanterne, uti K. Carl. XII:tes Hiſtoria. Blef ſedan Öfverſte, och Lieutenant vid ſamma Corps, och fick 1709 tvenne blesſurer uti den heta bardaleken vid Staden Krasnakut, där Konungen med ſine Drabanter allena, gjorde en högſt äfventyrlig attaque emot fienden. Han var ock i ſtarkaſte elden, under det olyckliga ſlaget vid Pultava d. 27 Jun. ſ. å. Det är en bekant ſak, at Konung Carls lif, vid detta tilfället var i ytterſta fara, ſedan båren, på hvilken Konungen ſåſom blesſerad fördes, blef undanſkuten. Lyckligtvis fick man rådrum, at hjelpa Konungen på en häſt; men när denne ock vardt ſkuten, var Konungen uti ny lifsfara. Döden hade för honom varit oundvikelig, ſå framt icke Öfverſte Gierta, ehuru äfven ganſka illa ſårad, i ſamma ögnablick kaſtat ſig af ſin häſt, för at lemna den åt Konungen. Gierta, ſom för ſin blesſure icke hade ſtyrka at gå, ſåg ſit öde mitt ibland den härjande fienden, när efter några ögnablicks förlopp, en af Konungens ſtalldrängar, kom ridande, ſom förde Hans Majeſtäts handhäſt, den ſå kallade *Brand - Klipparen*, på hvilken han ſig kaſtade, ſkyndande ſig til Bagaget, dit han med glädje ſåg ſin Konung förut vara kommen. Gierta var ſedermera tillika med några andre förnämare och

rin-

ringare Officerare, uti sin olycklige Konungs följe, då vägen togs åt Bender, fäktade vid Konungens sida uti den heta Calabaliquen, där han blef fången, och sedan ifrån Tartarerne utlöst. I början af 1710 vardt han adlad, med bibehållande af sit förra namn. Uti Sköldebrefvet står: — *Förutan dessa redeliga och tappra tjenster, har han ännu uti Slaget vid Pultava, gifvit et märkvärdigt prof, af en trogen och redelig undersåtare, i det han, då vår häst blef skuten, straxt steg af sin, och oss den samma gaf, uti et tilfälle, där han hvarken kunde få någon annan, eller finna någon undflykt, utan således af idel kärlek för oss, dess lif fienden frimodigt til spillo gaf, af hvilken han ock straxt blef omränd, och efter alt utseende var förlorad, men dock af en särdeles den Högstes skickelse, omsider undankom, sedan han til fot något följt, mitt ibland fiendens fotfolk.* — År 1713 utnämdes han til General-Major, och år 1717, updrogs honom af Konung Carl, commando vid Strömstad och Sundsborg, där han attaquerades af de Danske, men bemötte dem på et sätt som kom dem at ångra sin driftighet. *Doctor Norberg* skrifver om denna lyckliga förrättning: *Igenom den avantagen som de Svenske hade sig nu förvärfvat, fingo de tilfälle, at efter hand, så befästa sig i Strömstad, at ingen kunde hindra de större utsigter, hvilka Konungen förehade, och utaf Strömstads bibehållande ganska mycket berodde.*

berodde. Hans Majeſtät, ſom aldrig gjorde ſå ſtort våſende af någon ting, ſom af brava och honetta Actioner, lät ock förmärka et ſärdeles nådigt nöje, när han utaf Giertas bref, fick kunſkap om det ſom förelupet var. — Förenämde år, blef han Capitaine-Lieutenant af Drabanterne, åtfölgde Konungen til Lund, 1718, och därifrån åt Norrſka gränſen, och fick af Konungen et ganſka nådigt bref, några dagar före Konungens död. År 1719 uphögdes han uti Friherre ſtånd, blef ſ. å. General-Lieutenant, och utnämdes ſiſt til Præſident uti Kongl. Krigs-Collegio. Dog i Stockholm 1740 utan manliga arfvingar, och utgick ſåledes med honom denna Friherre-ätt. Gift med Fru *Eliſabeth Adlerſkiöld*, ſom var Enka efter Rev. Secreteraren *Tom. Blixenſtierna.*

Præſident Gierta, hade tvenne Bröder, *Chriſtian*, f. i Narven 1671, och *Adam Johan*, f. 1674, hvilka äfven af Konung Carl adlades 1710. Båda tjente de, vid ſin Konungs ſida ſåſom Drabanter och voro äfven närvarande vid Pultava ſlaget. *Chriſtian*, vardt ſluteligen 1722 Öfverſte för Björneborgs Regemente, och dog, 1746, ſedan han 1741 tagit afſked ifrån ſin Öfverſte-beſtällning, med General-Majors Caractere. *Adam Johan*, vardt ſiſt, och år 1739 Öfverſte för Calmare Regemente, men dog ſ. å. Den förre hade til Fru *Catharina Cedermarck*, och den ſenare, Friherrinnan *Elſa Wrede.*

(Se von Stjernmans Matr. p. 152 — p. 1068 — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Historia — Correspondance Historique et Critique entre deux Svedois, au sujet de la bataille de Pultava — p. 94. seqq. —)

GIÄDDA HANS, eller som han också nämnes *Johannes*, *Prost* och *Kyrkoherde* i Norrkiöping. Var född 1670 i Bohus län och Bro Pastorat. Fadren *Anders Giädda* Kyrkoherde därstädes, härstammade i fjerde led, och ifrån 200 år tilbaka, ifrån *Guido Giädda*, den förste Evangeliske Lutherske Präst, i denne Provinsen. Efter inhämtad grundelig uplysning af sjelfve *Doctor Lutherus* i Wittenberg, hemkom denne *Guido Giädda*, och understödde *Reformationen* på sin födslobygd, med lärande och predikande. Om honom finnes denna berättelse införd, uti Prosten *Giäddas Personalier*: *vid den första predikan han i Quille Kyrka hölt, hände något besynnerligit. Den Påfviske Prästen, som för detta varit Lärare i Församlingen, hade uti sin afskeds predikan, ibland annat sagt til den församling han nu måste lemna: Om den Lära och Religion, som jag intil denna dag för Eder predikat, icke är den sanna och Gudi behageliga, så önskar jag mig det ödet, at vid min afresa ifrån Eder, för Edra ögon omkomma på sjön, som ligger här vid Kyrkan. Den afskedade Prästen steg uti sin båt, lade ut ifrån stranden, men hade icke hunnit långt, då en hastig väder-*

hvirf-

hvirfvel kom, som kastade båten öfver ända, och i hela Församlingens åsyn ifrån stranden, förde Prästen til sjöbotten. — *Häraf,* står det vidare, *fick både den tilträdande Läraren och alle hans åhörare en ny styrka i Trona, om den Evangeliska Lärans vifshet för Gud.* — Vidare läses uti Personalierne detta: *Öfver samme Guido Giäddas efterkommande, har ock den välsignelse hvilat, at ej allenast af den stammen, redelige och nitälskande Lärare altid varit, utan ock vid Quille Pastorat, altid någon, antingen af man- eller quinno-linien, barn efter barn, därvid blifvit conserverade.* — Men nu til *Hans Giädda.* — Modren var *Barbro Jansdotter.* Tidigt förlorade han sin Fader, försändes til Köpenhamns Schola, och blef där vid Academien Student år 1696. Ifrån Köpenhamn reste han til Lunds Academie, Prästvigdes 1698, vardt Adjunct uti Eldsberga i Halland, 1701, vice Pastor i Svenliunga, och 1702 Adjunctus Arch. Præpositi vid Domkyrkan i Götheborg. Sedermera förordnades han 1703 til Comminister därstädes, kallades 1712 til Comminister vid Storkyrko Församlingen i Stockholm, och utnämdes sedan 1724 til Pastor i Norrkiöping. Men döden tog honom bort i slutet af samma år, så at han icke öfver 6 månader innehade sit sista ämbete. Han berömmes at hafva varit en nitälskande präst, mycket begåfvad för predikstolen, oförskräckt at tala sanningen, förelysande i sin vandel, och

 en

en ſtor hatare af egen vinning eller girighet. Miſstänktes under ſin Lärotid i Stockholm, at inclinera åt Pietismen; men ägde dock allmän kärlek och aktning. Drottning Ulrica Eleonora, hörde honom gärna, och infant ſig til den ändan ej ſällan i Storkyrkan.

När Ryſka tropparna 1719 lågo i Stockholms ſkären vid Baggar-Stäket, och om ſommaren brände gårdar och landtegendomar, ſå at röken ej allenaſt ſyntes, utan ock dref åt ſjelfva Staden, där alt var i ſtörſta förſkräckelſe och häpenhet, ſkall Giäddan, då Comminiſter vid Storkyrkan, uti en aftonſångspredikan mycket ifrat emot de under Enevåldstiden begångna ſynder, och ibland annat utlåtit ſig ſå: *En Guds man driſtade ſig at ſkrifva mot Souverainete ten. Men hvad hände? De togo och ſatte honom i arreſt, dömde honom til evigt fängelſe, och brände hans Skrifter: där, där,* (pekande åt ſtortorget,) *på kåken. Jag törs väl ſäga hvad han hette — han hette Jacob Boëtius:* — hvarvid han med häftighet ſpasſerade i predikſtolen af och an. Den ſom läſt hans tryckta *Tackſägelſes predikan öfver freden, 1720,* i anledning af *Texten: Syr. 50: 24—26.* torde uti ofvananförde berättelſe, icke finna något otroligt. —

Pr. Giädda, gifte ſig 1703 m. *J. Eliſabeth Schröder*, en Dotter af *prim. Theol. Lect.* och *Proſten Göran Schröder* i Götheborg. Med henne hade han 13 Barn. (Se

(Se Likpr. med Perſonalier, hållen af Biſk. Herman Schröder — tr. 1725 — Anecdoter om namnkunnige Sv. Män, 4 ſtycket, p. 10 — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 52. — Meddelade efterrättelſer.)

GRAN, eller GRANIUS, NICOLAUS ANDREÆ, *Phyſ. Profesſor* vid Academien i Helmſtedt. Var född i Strengnäs Stad på 15 hundrade talet. När han lemnade Fäderneslandet är obekant, men redan år 1592, viſtades han utrikes, och uppehölt ſig då i Frankfurt vid Mayn. Lika ſå obekant är, vid hvad tid han blef Profesſor i Helmſtedt. Af en år 1609 ſkrefven *Dedication til Petr. Weintrabius*, framför en *tryckt ſamling af ſine i Helmſtedt hållne Diſputationer*, finnes, at han icke ärnade tilbringa ſin hela lifstid på detta ſtället; icke desſ mindre var han 1612 ännu qvar i Helmſtedt, ſom ſes af en ſ. å. af honom därſtädes utgifven Disſertation. År 1611, fick han kallelſebref, at emottaga Matheſeos Profesſion vid Upſala Academie, den han vederſakade. Förmodeligen bar han icke mycken kärlek til ſit Fädernesland, och förnämſta orſaken til denna kallſinnighet, lärer hafva varit hans tilgifvenhet för Påfviſka Läran. Flera Bref af honom ſkrefne, åren 1607, 1608 och 1609, til Joh. Lennæus, (ſedermera Arche-Biſkop i Upſala,) ſom då viſtades i Wittenberg, vittna nogſamt om hans irriga tänkeſätt uti Religionen. Han ſkall hafva ägt en vacker Bokſamling, och

N 3 den-

denne tilhörer Helmstedska Academiens Bibliothek, antingen genom Testamente af ägaren, eller genom köp, eller på annat sätt. Hans grundeliga och vidsträckta Lärdom berömmes mycket, af de tvenne på sin tid store Lärdoms kännare i Tyskland, *Caselius* och *Mel. Schmidius*. Denne senare skall ock hafva parenterat öfver Granii död. *Von Stiernman*, som uti sin *Bibl. Sv. Goth. T. II. p. 81*, anfört detta, nämner icke Grans döds år, ej heller stället, hvar detta *Åm. Tal* är hållit.

Under beklädandet af Professors sysslan vid Academien i Helmstedt, har *Gran* eller *Granius* utgifvit *Academiska afhandlingar*, nästan öfver alla Philosophiens delar. Uti *Physiquen*, *VIII Dispp. A:o 1605 och 1606 in 4:o* — Uti *Rhetorican*, *IV Dispp. 1605 in 4:o* — Uti *Cosmographien*, *Dispp. X. A:o 1605. och 1606 in 4:o* — Uti *Mathematiquen Disp. 1612, in 4:o* — Uti *Ethican*, *Dispp. V. A:o 1606 och 1607 in 4:o* — Uti *Politiquen*, *Dispp. IV. Anno 1607 och 1608 in 4:o* — Vidare är han *Auctor* til *tvenne Latinska Orationer*: den ena, *pro Philosophia, contra osores objicientes vanitatem scientiarum, incomprehensibilitatem veri, æqualem probabilitatem opinionum contrariarum.* — Den andra, *De conjunctione s. mutua necessitudine disciplinarum, contra objicientes earum confusionem, tryckte i Rostoch, 1608 in 4:o* — Ännu en annan *Oration*: *De caussis roboris ac indolis bellicosæ gen-*

gentilium borealium, ſom af *Mollerus* berömmes. Sluteligen må nämnas en *vacker ſkrift,* ſom i anſeende til *tiden*, då den utkom, bordt förſt vara uptagen, och ſom förer denna titel: *Memoria et honori virtute et prudentia tam civili q. castrenſi eximii viri Svercheri Simonis, Provincialis Judicis et Militum Præfecti, ſereniſſimorum et potentiſſimor. Svecorum etc. Regum Guſtavi, Erici XIV et Johannis III. Nicolaus Granius, Strengnenſis Svecus, Francofurti ad Moenum ſcribebat.* Denna *Minnesſkrift* ſtår bakefter *Herm. Kirkneri* utgifne *vita Svercheri Simonis, Sveci, tr. i Marpurg* 1592 in 4:o. (v. Stiernmans Bibl. Sviogoth. T. II. l. cit. — Sv. Mercurius för år 1758, Jul. Månad, p. 43. — Molleri Hypomn. ad Schefferi Svec. Lit. p. 391.)

GRAVE, SEBASTIAN, *Bruks-Patron.* Föddes i Philipſtad 1684, af Handlanden därſtädes *Bryngel Sebaſtiansſon* och *Brita Torſtensdotter.* Slägten var Vallonſk, och inkom uti Konung Carl IX tid, til Svenſka Bergverkens uphjelpande, då den vardt bofaſt i Vermeland. Den unge Sebaſtian, med tilnamnet *Grave*, lade förſta grunden til ſina kunſkaper, uti Philipſtads Schola och Carlſtads Gymnaſium. Kom ſedan 1703 til Upſala, där han med knappa vilkor fortſatte ſine ſtudier. Han hade en ſärdeles håg för Urmakare konſten, och förfärdigade under ſit viſtande i Upſala, flera ſmå ur, med mycken framgång. Hans kärlek för Mechaniquen, gjorde honom vägen lätt til en nära bekantſkap med den berömde Polhem, under hvars

inſeende och handledande han mer och mer utvidgade desſa ſina kunſkaper, och förde dem til practique. År 1712 lät han ſkrifva ſig ſåſom Auſcultant i Kongl. Bergs-Collegio, och gjorde ifrån denna tiden Bergsvettenſkapen til ſit hufvud-yrke. Han ärhölt äfven frihet at några år viſtas vid åtſkillige Bergverk i Födſlobygden, där han ſtändigt ſysſloſatte ſig med malmſtrecks och grufvors upſökande; och utom andra, i ſynnerhet vid Torsbecks Koppargrufvor, nedlade mycket arbete. Under denna tiden, hade han lärt känna beſkaffenheten af närmaſt belägna ödetrakter och vattudrag, och tillika inſett, huruvida möjeligit vore, at där gjöra några nyttiga inrättningar. Han ſökte, och ärhölt 1721 Kongl. Bergs-Collegii privilegium, at i Veſterdal-och Fahlu-Län, nära Vermelandsgränſen, på Nås allmänning, (en då näſtan obebodd trakt,) 5 mil ifrån Socknekyrkan, få ſöka ſin näring genom Manufactur-verks anläggning. På denna ödemark voro några få hushåll Finnar boende uti några vidtſpridde Torp. Här anlades då förſt *Gravendals Bruk* år 1721, hvarpå Kongl. Majeſtäts confirmation 1724 utföll. Bruks-Patron Grave ingick ſedermera Bolag med Bruks-Patron Hans O. Ström, och fortſatte flera betydeliga inrättningar, neml. 1727 med *Strömdals*, 1729 *Fredricsbergs*, 1735 *Ulricsbergs* och 1737 med *Anneforſs-Bruk*: alla inom et diſtrict af $1\frac{1}{2}$ til 3 mil, hvilka ännu bära namn af *Gra-*

ven-

vendalſka Verken, ehuru de altſedan 1736. då bolaget ſkildes, varit tvenne ſärſkilte hus tilhörige. — Efter 27 års nedlagd möda och koſtnad på denna aflägſna ort, afled Bruks-Patron Grave under ſit viſtande i Stockh. 1748. Då han varit den, ſom ej allenaſt bidragit, at det nu ſå kallade *Säffen* eller *Nås Finmark*, ifrån några få hushåll, blifvit en Förſamling af mera än 1500 perſoner, hvilka alla vid de där af honom anlagde 5 nya Verk, hafva ſin bärgning; utan ock, at Kongl. Majeſtät och Kronan, i ſtället för en liten ſkatt af några utfattige Torpare, årligen af desſa Bruk och deſs underliggande, nu får upbära en Bevillning, Hammarſkatt, Tjonde, Recogn. afgift m. m. öfver 2000 Riksdaler: ſå bör *Bruks-Patron Sebaſt. Graves namn och minne* med heder öfverföras til den ſenaſte framtid. Gift m. *Anna Chriſtina Chenon.* Bruks-Patron Graves Portrait, är ſtuckit i koppar *in* 8.o af *Bergqviſt.* Dottren har därunder ſkrifvit desſa verſer:

Jag glåds at vårda ſå, en Faders vårda minne,
Som tjent i redligt nit ſin Gud och Foſterland.
Han född af Galliſk ſtam dock ägde Göthiſkt ſinne,
Fem Bruk bland villſint folk han anlagt med ſin hand.
I Slögder var han ſnäll, och kände Malmars värde.
Han delt åt många bröd och mogna råd beſkärde.

ULRICA GRAVE.

(Se Personalierne vid Prost. Westblads Likpr. tr. 1748. Direct. Abr. Hylphers Dagbok öfver Dal-resan p. 314 — Ejus. Wallvikska Ättartal — p. 40. —)

GRIP, BIRGE NILSSON, *Friherre* til Winäs, *Sv. R. Råd.* Son af R. R. *Nils Boson* och dess Fru *Anna Trolle.* Vid Konung Gustaf I Kröning 1528, slogs han til Riddare och blef sedan Ståthållare på Elfsborg. Affändes 1529 til Lybeck, at med denna Stadens invånare afhandla om en dem förunnad Handelsfrihet i Sverige. Blef 1531 Ståthållare öfver Småland och s. å. Lars Sparre, Gustaf Stenbock, och en stor svite af Hof-Cavaillerer och Damer följaktig til Tyskland, at inhämta K. Gustafs tilärnade Gemål Prinsessan Catharina af Saxen. Affärdades 1537 såsom Sändebud, at jämte trenne Riksens Råd, å Konung Gustafs vägnar, och uti Konung Christians öfvervaro i Kiöpenhamn svara Grefve Eric af Höja, på det tiltal, som han å sin Broders Grefve Johans, jämte Lybeckarnes vägnar, förmente sig hafva skäl at ställa emot den Svenske Konungen. År 1556 Ståthållare på Viborg, och vid Konung Eric XIV:des Kröning 1561, Friherre, dock utan Län. 1566 Krigs Öfverste, då han gjorde et infall i Halland, hvilket Land han härjade och brände. Dog 1571. Var gift med *Brita Brahe*, en dotter af R. R. Jochim Brahe, med Fru Margaretha Vase, Konung Gustaf I:tes Syster.

So-

Sonen *Mauritz Grip*, Friherre til Vinäs och Ternö, vardt ock Rikfens Råd. Såfom tillika Krigs Öfverfte, gjorde han et tåg med Svenfka hären emot ftora Nowogrod, utan at ens träffa någon fiende; och fom kiölden var ganfka ftark, och äfven mycken fnö fallen, få hände at en ftor del af Krigsfolket ihjälfrös, eller ock blefvo til hälfan aldeles fördärfvade. Konung Johan kunde ej annat än med mycken onåd anfe detta olyckliga tåg, och tiltalade anföraren fkarpt. Grip förfvarade fig med häftighet, och begärte affked. Konungen, angelägen at ftälla hans finne tilrätta, bad honom icke taga faken få hårdt, och förfäkrade honom om fin ynneft. Men R. R. Grip, fick ej länge njuta denna förfäkran fig til godo, ty han dog ftraxt därefter 1592, då med honom utgick på Svärds-fidan den Adeliga Gripe-ätten, fom öfver 400 år i Sverige florerat.

Gift m. Fru *Edela Stensdotter Lejonhufvud.*

(Se Girs K. Joh. III:es Krönika. —)

Grubb, Nils. *Kyrkoherde och Proft* i Umeå. Var därftädes född, 1681. — I unga åren förvärfvade han fig grundeliga infigter, var en tid *Phil. Adjunct*, eller fom andre påftå, *Hift. Profesfor* i Gripsvald, men flyttades år 1712 til Umeå Paftorat. Här började han med mycken nit och ftränghet drif-

va

va på *Kyrko-Disciplinen*, och fick för sit nit beskyllning at vara *Pietismen* tilgifven. Under hans vistande vid Riksdagen i Stockholm 1719 och 1720, drefvo hans föga Christelige ovänner sin ovilja emot honom så långt, at en *Commission* öfver honom sattes, hälften af *Lekmän*, och hälften af *Clerker;* men underfökningen aflopp så, at Prosten Grubb frikändes ifrån de honom gjorde ovänliga tilvitelser. Domen blef tryckt. Den som närmare vill lära känna denna *Religions process*, må läsa härom uti *Nordische Samlungen*, 3 *Saml. p. 83.* utgifne i *Altona år 1755*, under inseende af en Svensk Separatist, vid namn *Lars Segerholm.* Prosten Grubb afsomnade år 1728. På hans grafsten i Umeå Kyrka, stå dessa Davids ord: *Tystne the falske munnar som tala emot — Tu förgjömmer the rättfärdiga hemliga när tig, för hvars mans trug: — Ps. 31: 19 — 21.* Hans *Skrifter* äro: *Berättelse, om det så kallade Kyrko-ovåsendet i Umeå Stad — tr. Stockh. 1721. — De rätta Christnas dageliga kors, Stockh. 1739.* och å nyo uplagd *1753. — Otium Lubecense, Stockh. 1712 — Predikan öfver Evangelium på Bönesöndagen, hållen uti R. R. Gr. Arvid Horns Hof i Stockh. 1723*, kom ej af trycket förr än år 1765, hos *Lars Salvius in 8:vo.* Denna Bönedags predikan är dock inryckt på Tyska, uti *Nord. Saml.*

(Se Ask. Diss. de Uma, — Sv. Mercur. för år 1765, Maij

Maij m. p. 385. — v. Stiernmans Bibl. Sv. Goth. T. III. Mſcpt. —)

GRÖNWALL, ANDERS, *Lagman*. Bondegården Grönwallen i Grytnäs Socken och Dalarne var hans födelſeort, där Fadren *Peder Anderſon* bodde. År 1671 föddes han, och begynte at ſtudera i Afveſtads Schola. Fortſatte ſedermera ſina ſtudier både vid Scholan och Gymnaſium i Veſterås til år 1694, då han reſte til Upſala. Knappa vilkor hindrade honom, at denna gången länge vara vid Läroſätet. 1696, kom han åter dit, läſte med all flit och fick Magiſterkranſen 1703. Under denna tiden blef han handledare för Landsh. Baron Mart. Trotzigs ende Son, med hvilken han anträdde en utrikes reſa. Under vägen ifrån Götheborg til England, vardt han åſkådare af en het träffning vid Engelſka kuſten, emellan Svenſka och Engelſka Flottorna. I England var ſåſom Svenſk Miniſter, den unge Baron Trotzigs Morbroder, Herr Chriſt. Leijoncrona, hvilken med glädje emottog de tvenne reſande Svenſke uti ſit hus, och lemnade Grönwall fritt tilträde til ſitt vackra och anſenliga Bibliotheque. Grönwall nyttjade denna förmon, i tre år. 1707 utnämdes han til Adjunct i Philoſophiſka Faculteten i Upſala, och året därpå, ſedan Landsh. Trotzig blifvit död och den unge Baron Trotzig nu ſattes i Weſtminſters College i London til vidare undervisning, företog

tog Grönwall sig en lärd resa åt Holland, Nederländerna och Frankrike. På alla ställen gjorde han sig bekant med dessa orters Lärde. Återkom til England 1709, och därifrån til Fäderneslandet 1710. Sin Adjunctur i Upsala tilträdde han, vardt tillika Bok-Auctionist och 1712 Academiens Secreterare, hvilken sistnämde syssla han innehade til 1719, då han blef Ethices et Polit. Professor. Tog afsked 1748 med Lagmans Caracter och blef död 1758, på sit 87 ålders år.

Grönwall lemnade efter sig en ansenlig förmögenhet, hvaraf han i lifstiden förordnade et Capital af 40000 Dlr. K:mt, af hvars Interesse, 7 Studerande, hälft Bonde-Söner af Väстmanlands och Dala-Nation, skulle njuta Stipendium.

(Svenska Mercurius, Maij M. 1758. —)

GUTOFSKY, HENRIC, *Capitaine* vid Österbottens Infanterie-Regemente. Han var född 1685 på godset Welckegouti i Lithauen, som skall vara beläget emellan Städerne Trocko och Grodno. Föräldrarnes namn och öden äro obekanta. Då Konung Carl XII, i början af året 1706, uprättade tvenne Regementen Wallacher, blef Gutofsky antagen såsom Underofficer, och gjorde med det Regemente, hvarvid han stod, marche åt Saxen, bivistade alla här förefallande tilfälligheter. Han åtfölgde sedermera Arméen åt Ukrai-

Ukraine, var med uti Slaget vid Holofzin, belägringen af Wipreck, och den olyckliga Action vid Pultava. Härifrån gick han med den öfverblefna Arméen åt Nipern, blef fången, och sändes til Siberien, i sällskap med flere olycklige Svenske män. Som Gutofsky var utlänning, så lemnades honom mera frihet än de Svenske fångarne, dock så, at han icke skulle afvika. Denna sin frihet nyttjade han på et sätt, som var både honom sjelf och hans olycklige kamerater til båtnad. Af en Engelsk Köpman, fick han låna en summa penningar, och med den började han drifva en handel, som satte honom i stånd, at bärga både sig och andre, ifrån en tryckande nöd. Hans redeliga upförande, förvärfvade honom ytterligare Gouverneurens tilstånd, at få resa til aflägsnare Städer, hvarigenom han äfven kom til Archangel. Under sit vistande där, fant han flera utlänska skepp, hvaraf han föll på den tankan, at försöka, om han skulle kunna på flygten hjelpa några af sine Svenske medfångar: På et försök vände han tilbaka, til sin fängelse-ort, reste därifrån för sin handel skull, och tog med sig en då varande Capitaine, sedermera Generalen Silfversparre, som under resan passerade för Gutofskys Betjent. När han lyckligt var kommen til Archangel accorderade han med en Skeppare, at taga denne om bord, och föra honom til någon ort,

ort, hvarifrån Capitaine Silfverſparre ſedan med äkerhet kunde fortſätta ſin reſa til Sverige. Denna lyckoſamma framgång, upmuntrade Gutoffky at vidare våga ſamma ſteg. Det ſkedde med flere både Öfver-och Under-Officerare, den ene efter den andre, och må ibland de förre nämnas, en Capitaine Evert ſamt då varande Capitainen, ſedermera Generalen Muhl, med hvilken ſiſtnämde, Gutofſky äfven ſjelf gaf ſig på flygten, ſedan han hos Gouverneuren blifvit miſstänkt för ſin hjelpſamhet, och värkeligen förrådd af en ibland de Svenſke fångarne, en Adjutant. — År 1720, anlände han tillika med Capitaine Muhl til Sverige, ſedan de med et Fartyg ifrån Archangel, gått til Hamburg. Hans nit och redlighet för Svenſka Kronan, blef ſtraxt belönt på det ſätt, at han 1721 fick Lieutenants Fullmagt, och ſom ingen ordinair lön var ledig, ſå tillades honom en liten på extra ſtat, beſtående af 2 Soldate gager ifrån Lif-Gardet. Vid denna tiden vardt han beordrad, at ſåſom Courier eller rättaſt ſagt, ſåſom Spion färdas til Petersburg, hvarifrån han ſkyndeſamt återkom med de anbefalte underrättelſer. Han vardt ſedermera placerad vid Kymenegårds Regemente, där han kort före det ſiſta Finſka Kriget, ärhölt Fendriks indelning. Under deſſa krigsoroligheter, miſtade han den lilla egendom och förmögenhet han i ſit förſta gifte ſig för-

förvärfvat, och måste med Fru och tvenne små barn, i blotta lintyget och under mörka natten flygta åt skogen, hvarifrån desse olycklige af Bönder, i den ömkeligaste belägenhet, blefvo förde til General Didron, hvilken af barmhertighet köpte dem Bondkläder, at skyla sig med. Fienden härjade och upbrände emedlertid deras hemvist. Frun och de båda små Döttrarne, fördes til Stockholm, där de afledo.* Gutofsky, såsom kännare af Landet, antogs af General Didron, til dess Adjutant, men beordrades kort efter at gå til sit Regemente, där han gjorde tjenst, til dess han efter retraiten til Helsingforss, med den öfriga Arméen, begaf sig til Stockholm. Sedan han nu förlorat både maka, barn, egendom, indelning och tjenst, emedan större delen af Regementet blef under Rykt välde, vardt han benådad med Officerslön på extra Stat vid Kymenegårds Bataillon, hvilken han upbar til år 1759, då han efter 1756 års placering, flyttades til Nylands Infanterie, med Stabs-Capitaines indelning. Genom byte, kom han sist til Österbottens Regemente, hvarifrån han 1760 tog afsked. Sina ålderdomsdagar tilbragte han i et stilla lugn, uti Wittis Socken i Nylands Län. 1743 gifte han sig andra gången med N. Methers, af hvilket gifte han ägde 2 ännu lefvande värdige Söner, båda Capitainer uti Svensk tjenst och äfven nobiliterade, hvar-

vid de behållit Fädernesnamnet Gutofſky. Han upnådde en hög ålder, och man fant hos honom en munterhet, en ſtyrka, en vighet och härdighet, ſom oändeligen öfvergick hans år. En ringa penſion, och några nät, dem han ſjelf ſkötte vid några och nittio års ålder, upfylte hans nödtorftigaſte behof, och han kunde knapt förmås, at emottaga den hjelp, ſom hans hederlige Söner, räknade ſom en vällust at ſom oftaſt ärbjuda en älſkad och vördad fader. Man ſåg denne hedersgubbe, 92 år gammal til häſt, efter flere mils ridt, komma farande helt bittida en morgon, at beſöka en af ſine Söner, ſom var ſjuk. — Högaktad och älſkad på ſin ort, för ſin redelighet, ſin ärfarenhet, ſin munterhet och förnöjſamhet, afſomnade han i Wittis Socken den 5 Nov. 1784. — Läſaren förlåte, at man med denna artikel afvikit ifrån den epoque, man ſig ſjelf uti detta Biographiſka verk föreſkrifvit. — Men en 99 åra Hedersman, — en Soldat ibland de aldraſiſte Konung Carls ſå kallade *Busſar*, — En man ſom redan år 1760, och då uti en ålder af några och ſjuttio år afklädde ſin Krigsruſtning; — en ſådan mans minnesvärda lefnadsöden, torde ſkymma bort detta afſteg. —

(Denna Biographie är meddelad af Herr Öfverſten och Riddaren Gerner.)

GYL-

GYLLENBORG, OLOF, *Grefve* och *Landshöfdinge* öfver Södermanland. Var äldste Sonen af *Kongl. Rådet Grefve Jacob Gyllenborg*, med *Friherrinnan Anna Thegner*, och föddes 1676. Vid Upsala Academie studerade han, och var där en tid *Rector Illustris.* Ifrån Kongl. Kammarherre, vardt han 1712 Lagman i Westergöthland och Dals Lagsagu, och 1718 Lagman i Arboga Läns Lagsagu. År 1719, blef han andra gången Lagman i Westergöthland; 1725 Landshöfdinge öfver Elfsborgs Län, och 1733 därifrån transporterad til Landshöfdinge Ämbetet i Nykiöping, där han 1737 afsomnade. Hans snille och lärdom sätta honom ibland Sveriges *Store Män*, och han var onekeligen den lyckligaste Svenske Skald, på en tid, då den inhemska Witterheten ännu mera allmänt saknade hyfsning och stadga. *Fru Nordenflycht* skrifver om Gr. O. Gyllenborg uti *V. Försök*, *3. D. p. 143.*

Du, hvars eld och skarpa snille, Svenska Skalder hedrat har,
Dock så sällan qvdda ville, som du sällsynt bland dem var;
Hjerta, vett och tankar brinna, I det ljufsta sammandrag,
När Du kär, för din Gudinna, tolkar kärleks högsta Lag:

Högt och fint du sammanparar, finrik, pråktig, är din ton,
När du sjunger och förklarar, nit för Svenske Casars thron.

Gift m. Fr. Catharina Gripenwall. —

(Stiernmans Höfd. minne, p. 121. — Cancellie R. och R. A. Schönbergs Åm. Tal, öfv. R. R. Gr. Henning Ad. Gyllenborg, p. 3. — Våra Förlök, 3. D. l. c. —)

GYLTA, BENGT, *R. Råd, Riddare och Riks-Skattmåstare.* Föddes i början af 16 Sec. af *R. R. Bengt Pehrsson Gylta* til Påtorp och *Fru Brita Lillje.* 1550 Lagman i Vestergöthland, 1555 Slottslofven på Elfsborg, och 1564 Ståthållare på Stockholms Slott. Vid K. Eric XIV Kröning flogs han til Riddare, och blef 1566 Riks-Råd. Herr *v. Stiernman* säger at han 1567 vardt Lagman i Vestmanland och Dalarne; men felar däruti, ty han blef det år 1569, som kan bevisas af *K. Johan III:es originale Fullmagt.* 1556 och 1557, fullmyndigt Sändebud til Ryssland, och 1570, til Stettinske mötet affärdad med Hr. Jöran Geera och Hr. Eric Gyllenstierna. Fick ock s. å. Konungens befallning, at i Ryssland låna penningar för 6 til 10 procent, med pant. — "*Item, om några penningar kunde upbringas,* "*skulle de betalas med 200 Skepp. Koppar årli-*"*gen*, som orden lyda uti Konungens *originala Instruction.* — Huru denna commission aflopp,

aflopp, visar äfven dennes egenhändiga räkning af 1570, som til denna dag är förvarad. Han dog 1574. Af flere dess egne originale *Skrifter* och Riksdags-*Handlingar* synes, at han varit en mycket välmenande och förfaren man, som förtjente sin Öfverhets nåd och sine medborgares högaktning. Gift 1547 m. *Ingeborg Krumme.*

(Se v. Stiernmans Höfd. Minne — ejusd. Register til K. Joh. Chrön. — Handskrefne Samlingar, hos Hr. Magister A. Forssenius —)

GÖTHE, SAMUEL, til Österby, *Assessor* i Kongl. Sv. Hof-Rätt. Han är minnesvärd, genom flera vigtiga förrättningar dem han med en särdeles skickelighet utfört. Dess rätta namn var *Eosander.* En Broder til Kongl. Rådet, Friherre *Nils Liljeroth*, och Son af Kyrkoherden uti Asbo Socken i Östergöthland *Hans Esoander*, med *Elisabeth Trana.* Föddes i Asbo prästegård 1638, eller 1640. Väl underbygd i studier, fick han 1664 Kongligt Stipendium, för at af grunden lära sig det Ryska språket, och at göra sig kunnig om samma folkslags affairer och handlingar, i hvilken affigt han 1665 reste til Muscou, där han straxt blef den Svenske Residenten Joh. Liljenthals Handskrifvare. Kort efter, vid det stora gränsemötet med de Ryske Fullmägtige vid Plyse, vardt han Hof-Junkare hos R. R. och Fältmarskalken Frih. Simon Grun-

del Helmfeldt, ſom var *Caput Legationis.* Här biviſtade han alla Conferencer, och antogs ſedermera ſåſom Secreterare hos Svenſke Extra-Ord. Envojén Eberſköld i Muſcou. Vidare vardt han 1669 Secreterare hos Svenſke Extra Ord. Envojén til Ryſsland, Öfverſte-Lieutenanten Fritz Cronman. Han återkom 1670 til Sverige, och vardt Ryſk Translator. Gick åter andra gången 1671 ſåſom Secreterare til Rysſland, med förenämde Envojé Eberſköld, under hvars ſjuklighet, Eoſander mäſtadels allena förrättade hela commisſionen. Translator, vid den ſtora Ambasſaden ſom 1673 gick til Muſcou. Hemſändes til Sverige uti visſa angelägenheter 1674, och återſkickades i ſlutet af ſ. å. med Bref til Czaren. År 1677, blef han Secretarius Referens uti Kongl. Cancelliet vid de Ryſke affairerne, och 1680, Envojé Extraordinaire til Muſcou. år 1680 nämdes Eoſander til Rådman i Stockholm, 1693 til Aſſeſſor i Kongl. Sv. Hof-Rätt, och ſluteligen blef han 1699 Ambasſadeur Extra-Ordinaire til Rysſland. — Såſom Aſſeſſor, benådades han 1698 med Adelſkap, då han kallade ſig *Göthe.* I Stockholm dog han utan Söner, 1712, och jordades i Jacobi Kyrka.

Gift m. *Anna* — Enka efter Kamereraren Eric Thorbiörnsſon.

(Stiernmans Matr. p. 996. — Supplementet til det i flor ſtående Stockh. 3. Delen, p. 624. —)

HAL-

H.

HALENIUS, LARS, *Kyrkoherde och Prost* uti Söderala Förſamling i Helſingland. Föddes i Helſingland, 1654, där Fadren *Jonas Halenius* var paſtor i Bergſiö. Han blef Phil. Magiſter i Upſala, 1682, och åtföljgde ſedan ſåſom Präſt den Svenſka Legationen til Ryſsland. Vardt därefter 1686 Con-Rector vid Gefle Schola, och ſedan Lector Græc. Lingv. vid detta Gymnaſium. Siſt Paſtor i Söderala, och dog 1722. Med ſin maka *Catharina Kram*, hade han 14 Barn. Utom ſina *Disputationer*, och några tryckta *Latinſka Carmina*, har han i ſynnerhet grundlagt ſit minne ibland de Lärde, genom ſit arbete, kalladt: *Nya Teſtamentets Svenſke och Grekiſke Concordantier, utvijande Bok, Capitel och Vers, hvarſt hvart Svenſkt ord och mening i nya Teſtamentſens Skrifter finnas beſkrifna, ſamt hvad thdremot ſvarat i Grekiſkan, och huru ofta ſamma ord af grundſpråket ſammaledes är förſvdnſkadt.* Detta Verk utkom i Stockh. 1734 och 1742, *i 2 Delar*, ſom gemenligen göra *3 Band i Folio.* — *Jacob Le Long*, har med mycket beröm, recenſerat detta arbete, uti ſit *Bibliotheca Sacra.* — Denna *Verbal-Concordantſen*, ſom aldeles liknar *Lankiſchens Tyſka*, har jämväl ſamma förtjenſt, at vara *ganſka fullſtändig.* Kännare ſätta härpå ſå mycket ſtörre värde, ſom han är *den enda i ſit ſlag, af Svenſk utarbetning.*

(Se Prof. Fants Historiola Literaturæ Græcæ in Svecia, p. 47. — Joh. Dav. Flintenbergs Dissert. Hist. de Territorio Australi Helsingiæ, tr. 1784, p. 28. — Alnanders Theol. Bibl. 2. afdel. p. 327.)

HAMMARBERG, GUSTAF, *Öfver-Jägmästare.* Son af Kyrkoherden vid St. Clara i Stockholm *Mag. Sam. Hammarin* och *Maria Karckman*, född 1651. En särdeles flit ifrån ungdomsåren och utrikes resor vid en mera stadgad ålder, gjorde honom tidigt skicklig til vigtiga förrättningar. Såsom Cancellist åtfölgde han en Svensk Ambassade til England, Holland och Cöln. Ifrån Notarius i Com. Collegio blef han 167 . . Secreterare uti Götha Hof-Rätt. Under denna hans ämbetstid, tildrog sig en särdeles händelse som intager et hufvudsakeligt rum uti dess lefnadslopp. Vid et förehaft grannlaga pröfningsämne hade Götha Hof-Rätt ådragit sig K. Carl XI missnöje, så at Konungen genom et *skarpt Bref* lät förehålla Hofrättens Ledamöter deras förseelse. — Secreteraren Hammarin hade författat *det svar* eller den *Förklaring*, som til Konungen skulle afgå, öfver det misshagade göromålet, och denna förklaring var ställd uti sådane ordalag som uti alla afseenden voro lämpelige; Men vid underskriften, gjorde några af Hof-Rättens Ledamöter *en eller annan ändring eller tilsats* med deras egen hand, jämte *befallning* til Secreteraren, *at uti Cancelliet låta omskrifva och sjelf contrasignera*

nera denna Expedition, med dessa tilsatser eller rättelser. — Konung Carl XI, var då i Skåne vid fälttåget emot de Danske, och emottog där Hof-Rättens svar eller förklaring. — De däruti brukade förgripelige ordalag missha-gade Konungen — och Secreteraren Hamma-rin vardt befald at inom 24 timar inställa sig hos Konungen. — Detta skedde, och Konungen äskade af honom *uplysning, huruvida flere eller färre af Hof-Rättens Ledamöter tagit del uti svaret.* — Hammarin urskuldade sig sjelf därmed at han för Konungen upvisade sit concept, med de däruti ändrade ställen, jämte tilkännagifvande, *uppå nådig befallning, hvilka de Ledamöter varit, som hade tilsatt ändringarne.* — Desse 4 Assessorer blefvo sedan anklagade inför Iustitiæ Revision, efter Konungens befallning, och *Actoratet* fördes, enligt Konungens eget förordnande, af Secreteraren Hammarin, med den för de anklagade obehageliga utgång, at de *dömdes sin tjenst förlustige.* — Hammarin däremot benådades med Adelskap och fick tillika General-Adjutants Fullmagt. I detta sit nya ämbete gjorde han tjenst hos sin Konung under kriget emot de Danske, ända til fredens slut. Därefter förordnades han at vara Öfver-Jägmästare i Skåne, Halland, Blekinge, Småland och Östergöthland. Ifrån denna beställning tog han efter flera års förlopp afsked, och lefde sedan på sin Egendom til sin död 1737. Om

honom berättas at han varit en hurtig, ädelſinnad och vänfaſt man. På deſs hufvudbaner i Viredaholms Kyrka uti Småland, läſes deſs val-ſpråk: *Sic tranſit gloria mundi.* —

Han var gift f. g. m. *Brita Henricsdotter* ifrån Götheborg. — A. g. m. *Pernilla Bille*, ifrån Dannemark.

(Meddelade efterrättelſer af Herr Magiſter A. Forsſenius, utur deſs Biographiſke Samlingar.)

HAMMARBERG, HENRIC, *Præſident* uti Kongl. Sv. Hofrätt. Son af Öfver-Jägmäſtaren *Guſtaf Hammarberg* och född i Småland på Viredaholms gård 1683, där han ock flöt ſin lefnad. Sedan han med mycken båtnad för ſit förſtånd och ſnille, beſökt både in- och utrikes Läroſäten, blef han Auſcultant uti Kongl. Götha Hofrätt. Vid denna tiden nyttjade han alla tilfällen, at utvidga ſitt vett och ſina inſigter, til fäderneslandets tjenſt. Hos Fältmarſkalken Grefve Magnus Stenbock, gjorde han ſig känd och älſkad, och vardt för någon tid deſs hand-Secreterare, under påſtående Krigsrörelſer i Skåne. I ſjelfva Action emot de Danſke vid Helſingborg, hade Hammarberg, ehuru civil, den lyſande äran at ſåſom Adjutant af Grefve Stenbock blifva brukad. Honom updrogs därefter beſkickningen til då varande Arf-Prinſesſan och Senaten i Stockholm, at aflemna både munt- och ſkriftelige underrättelſer

telſer om förloppet af denna Action och de Svenſkes vundne ſeger. Oftaſt ſökte Grefve Stenbock förmå Hammarberg, at blifva Militaire; men desſa lockande föreſtällningar kunde dock intet öfvervinna hans böjelſe för Civil-ſtåndet. Icke deſs mindre påſant Gr. Stenbock et ſätt at vinna ſit ändamål, hvilket Hammarberg icke kunde förekomma. Vid den tiden då förenämde beſkickning ſkedde, var en Regements-Qvartermäſtare beſtällning vid Lifregementet til häſt ledig; och utan at rådfråga Hammarberg, fant Gr. Stenbock för godt, at jämte ſin ſkrifvelſe om fälttågets utgång, foga et ſärſkildt Bref til Arfprinſesſan, däruti han begärde, at den lediga beſtällningen måtte genom Fullmagt til Hammarberg updragas. —

När Hammarberg var färdig at ifrån Stockholm begifva ſig tilbaka åt Skåne och til den ändan gjorde ſin afſkeds upvaktning vid Hofvet, lemnades honom Regements-Qvartermäſtare Fullmagten af Prinſesſans egen hand, med lyckönſkan uti de nådigaſte utlåtelſer. Hammarberg emottog ſin oväntade Fullmagt med underdånig tackſägelſe, men med lika *förbehåll at få komma tilbaka uti något civilt ämbete, ſå ſnart Riket återvunnit freden, hvarom hon ock med nådigt löfte hugnades.* Under krigets fortſättning följde Hammarberg Arméen, befordrades förſt til Ryttmäſtare vid Lifregementet, och ſedan efter

egen

egen åftundan, genom transport til en lika beftällning vti Norra Skånfka Regementet, den han til K. Carl XII:tes död, och til fredens flut innehade.

Vid denna tiden blef Domfagan uti Luggude, Rönneberga och Onfjö Härader i Skåne ledig. På anfökning och underdånig ärhindran om nådigt löfte, ärhölt han härå Fullmagt, med tillagd Lagmans värdighet, i anfeende til defs förra ämbeten. I den följande tiden, och intil år 1737 innehade han Häradshöfdinge fysflan, men detta år vid förefallande förändringar uti defs enfkildta Oeconomie åftundade och ärhölt han transport til den då lediga Lagfagan i Upland. Uti denna fyfla gjorde han fig känd vid 1738 års Riksdag, genom fit modiga faftän mifslyckade förfvar för de Herrar R. Råd, hvilka fedan måfte lemna fina ämbeten. Icke långt därefter eller 1739, flyttades han til Vice-Præfidents ämbetet i Götha Hofrätt, hvartil han likväl icke kunde vinna förflag af Hofrätten. Då Præfidenten i famma Hofrätt Bernh. Cederholm genom döden lemnade fit rum ledigt, fökte han at blifva defs efterträdare, vardt ock af Rådet föreflagen, men Konungens val föll denna gången på då varande Hof-Cancelleren Frih. v. Nolcken, dock icke utan et nådigt öga på Hammarbergs förtjenfter, emedan han, efter Konungens egen böjelfe, vid famma tilfälle med

Juftitiæ

Justitiæ Cancellers Fullmagt benådades, under fortsatt tjenstgörning vid Vice-Præsidents ämbetet.

Omsider, och sedan Præsidenten uti Kongl. Svea Hofrätt Frih. C. G. Löwenhjelm blifvit kallad til Rådsämbetet 1751, behagade Konungen i nåder utnämna Hammarberg til dennes efterträdare. Intil år 1753 innehade han denna värdighet, då han därifrån tog afsked. Utnämdes til Riddare af K. Sv. Orden, 1748. I lugn tilbragte han sina senaste dagar på Viredaholm, och affomnade d. 25 Jan. 1768. Var gift med *Prof. Silfverskölds dotter*, *Abela Juliana*, som afled 1728, och hade med henne 5 Söner och 7 Döttrar. Af de förre voro tvenne, som i hederstjenster honom öfverlefde.

Præsidenten Hammarberg, har varit en lärd och vitter man, i synnerhet stark *Volfian.* Intagen af *Apocatastasis panton*, har han til dess förfvar författat en *Systematisk afhandling* under denna titel: *Guds kärleks-Jeger, eller eviga nådes beslut, at genom den andre Adam förlossa, och til sin fordna härlighet återställa, alt hvad genom den förste Adam blifvit förloradt.* Detta Verk förvaras i *Manuscript* inom Familien, och tjenar til bevis på *Författarens skarpsinnighet.* — Minnet af den ofvanföre nämde beskickningen til Arf-Prinsessan och Regeringen i Stockholm, är och blifver varaktigt äfven inom Familien,

genom

genom *den Medaille i guld af 50 Ducater*, som Arf-Prinsessan *Ulr. Eleonora* vid afskedstagandet honom förärade.

Præsidenten Hammarbergs *Tryckta Skrifter* äro: *Dissertatio de Collisione Testium*, *Gryph.* 1705 — *Sinne-bilder vid Drottning Ulrica Eleonoras hyllning d. 11 Apr. 1719, Stoch. i Patent* — *Anonymice* har han utgifvit: *Hjeltars hårda öde, betraktadt då den Stormägtigste Svea och Götha Konung Carl den Tolftes Jordefärd blef med ansenlig Kongl. pragt och ståt firad uti Stockholm d. 26 Febr. 1719 af en dess uti lifstiden hafde Höfvitsman: Stockh. hos J. L. Horrn in 4:o, 1 ark på Svensk vers.* — *Den beständiga Herdinnan, uti en Comoedia under tvenne öpningar, på Svenska rim framställd. Stockh. 1741 in 4:o.* —

(Denna Biographie är utdragen utur Præs. Hammarbergs egenhändiga Lefnadslopp, och meddelad af Hr. Mag. And. Forssenius. — Äfven tillagde efterrättelser af Välb. Herr Lagmannen J. Apelblad. —)

HELLMAN, JOHAN, *Phil. Magister och Bruks-Predikant.* Föddes i Nykiöping 1697, af Borgaren och Handelsmannen därstädes *Joh. Hellman* och Hustru *Maria Ekman.* I Upsala vardt han Magister år 1722, och samma år prästvigd i Strengnäs in usum Consistorii, hvarefter han såsom Huspräst betjente några Herrskaper. Ifrån år 1724 til 1727, var han Adjunctus vid St. Nicolai Församling i Stockholm,

holm, under hvilken tid han ockſå hade förſlag til de lediga Sacellanier vid Mariæ och Catharinæ Förſamlingar. Til medhjelpare vid Skeppsholms Förſamlingen, vardt han 1728 atnagen, och kallades ſedermera 1732 til Predikant vid Wellinge Bruks-förſamling. Det var under denna tjenſtetiden, ſom han råkade uti farliga ſcrupler öfver *åtſkilliga vår Chriſteliga Läras hufvud-artiklar, i ſynnerhet den, ſom rörer Rättfärdiggörelſen.* Och ſom han icke utan ſamvetets förkränkande kunde predika det för androm, ſom han ſjelf drog i tvifvelsmål, ſå blef han däraf under myc- ken ſinnes ängſlan föranlåten, at ej allenaſt *taga afſked ifrån ſin Förſamling*, utan ock, at *ſkrifteligen uti Conſiſtorio Stregnenſi, afſäga ſig Präſte ämbetet.* Han tilbragte nu några år uti en indragen ſtillhet, men under mycken oro, ſom påförde honom en dödelig ſjukdom. Under denna ſvårmodighet kom han tilfälligtvis at få läſa en liten Tyſk Tractat, *om Jeſu Evangelii öfverſvinneliga kännedom*, af hvilken et beſynnerligit ljus uti hans hjerta upgick, ſom ſkingrade hans förra vilfarelſer och gaf honom ſinnes lugn. — Han aflade därpå uti Stockholms Stads Conſiſtorio ſin *offenteliga declaration och Tros-bekännelſe*, hvilken finnes *tryckt* uti deſs *Perſonalier.* Därefter, och ſedan han uti Strengnäs Conſiſtorio undergått en ganſka noggran Examen; ſå antvardades honom på nytt Präſte-ämbetet d. 1

Aug.

Aug. 1740 Ifrån den tiden predikade han med mycken nit, uti de flästa Kyrkor i Stockholm, och vant genom sit vackra upförande allmän aktning och kärlek. Åter nedlades han på siukfängen, och beredde sig til sin annalkande död, på et sätt som hjerteligen gladde alla dess vänner. Af hans mun hörde man icke något enda otåligt ord, och hans tal var jämt *om frälsarens försonings-åmbete.* — Uti en ålder af 44 år, lemnade han verlden, d. 20 Febr. 1741. Hans lik jordades uti St. Mariæ Kyrka i Stockholm, och *Likpredikan* hölts af *Th. L. Odhelius.* Också hedrades hans minne med en vacker *Latinsk gråfskrift i Stenstyl,* författad af dess vän *Joh. Fredr. Kryger.*

Gift m. *Maria Elisabeth Zellbell.* Han har utgifvit följande *prediknigar*: *Om vår dyre Frälsares J. C. sanna efterföljelse, i lära, lefverne och lidande, på 3:dje Dag Jul, tr. 1729. in 8.o.* — *Om den sanna, lefvande och saliggörande trona, på Mariae Besökelse Dag tr. 1728* — *in 8:o.* — *Om then sanna och in för Gud gällande rättfärdigheten, på Dom. XI p. Trinit. tr. 1740. in* 8:o. —

(Se Likpred. med personalier - tr. i Stockh. 1742. in 8:o — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 59. —)

HELSINGIUS, PETRUS JONÆ, *Kyrkoherde och Prost* i Fahlun. Var född i Helsingland, år 1592, men dess slägt och Föräldrar äro obekante. Första grunden til

sina

ſina ſtudier lade han i Gefle Schola, och kom ſedan til Veſterås, där han til Collega vid Trivial Scholan förordnades. Denna ſysſlan hade han ännu när han 1615 Präſtvigdes, och inom denna lilla krets, kännes han icke af något, ſom juſt är märkvärdigt. Men han kom framdeles at viſa ſig på en ſtörre rymd. — När Biſkopen Dr. Joh. Rudbeckius, 1619 emottog Veſterås Stift, blef en ibland hans förnämſta omſorger, at bringa det förfallna Informations verket i godt ſtånd. För at vinna detta ändamål, utſökte han de bäſta ämnen ſom gåfvo hopp at blifva duggtige Scholæ - Lärare, hvilka han til utrikes Academier affärdade. Petrus Jonæ var redan hos Biſkopen ſå fördelaktigt känd, at han blef en ibland deſſe. Han öfvergaf ſin ſysſla, och reſte ut 1620, underſtödd med någon hielp af Dom-Capitlets Caſſa. Under ſit utrikes viſtande, uppehölt han ſig mäſt och längſt i Helmſtad och Wittenberg, hafvande til följeſlagare, den namnkunnige Georg Lilja, ſedan Stjernhielm och Jonas Columbus, ſom ſedan blef Prof. i Upſala, men ſiſt Proſt i Husby. Genomdrifven i *Philoſophia Scholaſtica*, och *Theologia Polemica*, hvilka ſtycken han i ſynnerhet idkade, och hedrad med Magiſter namnet, kom han hem 1625 och förordnades ſ. å. til Logices Lector och Rector Scholæ i Veſterås. En disciplin, ſom i ſynnerhet den tiden icke ägde många beha-

geligheter, råkade här i ganska goda händer. Han skall efter berättelse, med sådan smak hållit sina föreläsningar, at ungdomen intogs af kärlek til denna vettenskapen, utan at ens märka det däruti inblandade gräl. Det blef således, hvarken Biskopen til nöje, ej häller ungdomen til förmon, när han efter kort tid skildes ifrån Gymnasium. Mora Dalkarlar hade, man vet ej just af hvad för et tilfälle, fattat för honom en besynnerlig aktning och tycke. När Pastoratet var ledigt, voro de i sin ansökning om *Måster Pehr*, (så kallades han öfver alt,) så enträgne at han år 1629 vardt til deras Kyrkoherde förordnad. Välkommen hos alla, tilträdde han Pastoratet, och bibehölt sig ständigt i det förtroende som denne redelige Allmoge en gång för honom fattat. Märken af god hushållning i Församlingen, bära än i dag Mora Kyrka, som i hans tid blef utvidgad och Wämus Capell, som år 1633 äfven blef upbygt. År 1640 fick han kallelse til Falu Församling, och flyttade dit 1641 såsom Pastor, Prost och Præses i ortens då varande Consistorio. År 1649 vardt han Herredagsman för sit Stift, och teknade då sit namn under *Ståndernas förklaring, om K. Carl Gustafs Succession.* År 1655 invigde han Falu nya Kyrka, som i hans tid ifrån grunden blifvit upbygd. Han var en man af stora natursgåfvor, mogna insigter, och känd så af nit

i äm-

i ämbetet, som et vackert upförande. I synnerhet har han lemnat efter sig det lofordet, at han varit pålitelig, ordhållen, vänfast, upriktig och utan förbehåll. Men som qvickhet har der öde, at lätt förfalla i besynnerligheter, så hände detta äfven oftast med *Måster Pehr.* Exempel härpå torde man äfven i denna Lefvernesbeskrifning få anföra, til läsarens ro. I alfvarsammaste saker, var det honom en plåga, at ej få inblanda löjligheter och skämt. Sielfva hans predikningar voro ej frie därifrån, och som han tillika ej skrädde ord, utan betjente sig at plumpa Bondespråket, så föllo de, ehuru eljest välmenande, i en löjelig och egen smak. Också har *Måster Pehr* för sin sällsamma fritalighet, blifvit vida känd. Han dog i Falun 1663, 61 år gammal, gift m. *Karin Hindrichsdotter.* Barnen togo sig det tilnamnet *Moræus.*

Nu — några roande *anecdoter* om mannen: — När han en gång helt vackert hade ändat sin predikan, och med hjertrörande ord hade framstält vår allmänna nöd, andägtigt anropat Gud om syndernas förlåtelse, om väderlek och mera sådant, slöt han så: *Nu bedje hvar och en i sin stad, i synnerhet där han känner skon mäst skavern.* —

När han en gång i Stockholm, under varande Riksdag, hade hållit en vacker högmässo predikan, och hvarvid Drottning Christina intet varit tilstädes, fick Drottningen

en fådan luft at höra denna predikan, at hon befalte honom förnya den famma eftermiddagen. Mäfter Pehr, efter befallning inftäller fig och börjar fåledes fin Aftonfångs predikan: *Jag ftår nu här, och fkä varma up den kåln fom jag förmiddagen kokade.* —

En Trettondag Jul, fade han i predikan: *Ded fägs, at desfe 3 vife män ha varit Konungar, men intet har jag varit med i kröningen — ded fägs ock, at de ha farit 100 mil, men intet var jag med i fkiutsfåhlen — De fökte Chriftum, men hvar funno deen? — Måfl tro i Ierufalem? Io därn varn: I Samarien? Jika mycke — I Tyro och Sidon? Tag imoten: Men i Bethlehem, i det lilla och gemena och oanfenliga Bethlehem, där funno deen — Åfven få, om ni vill föka Chriftum, mån han fkulle finnas i Stockholm? tag imot: I Kopparberget? knaft, knaft. I ftora Herrgålar? ganfka fällan. — Men vill du finna Chriftum, få gack til Biusåhs — til Åhl — til Floda — och Näs — hos de enfaldiga Bönder, där finner du'n allerfnaräft* —

Näfta föndagen efter Trettondagen, då Evang. omtalar, huru *Chrifti Fader och Moder fökte efter Pilten* — fade *Mäfter Pehr: Så fka du ock gjöra — Du fka ha opfikt och omforg om dina barn, och fi ätter, hvart de gå, och hva fällfkap de vänja fej til — du fka inte fäga åt gåffen din, fom haran fäger åt*

åt ungien sin: du har så stor ögon som jag, du får gå hvart du vill. —

En Falu Borgare, som var förfallen til andelig och värdslig plikt, gick först til *Måster Pehr* och böd honom *mutor.* Men dä detta försök honom icke lyckades, gick han til en Justitiæ-Betjent, där hans försök bättre slog an. — Denne hette värkeligen *Påhl* — När Gubben Söndagen efter kom på predikstolen, talade han om *Rätten, huru nu den bör handhafvas — När man kommer och biuder mutor — tar intet Pehr, så tar fuller Påhl.* —

Så ofta Drottning Christina kom til Kopparberget, logerade hon hos *Måster Pehr*, och hade ro af hans skämt. En gång hade Drottningen en knä-hund, som af en händelse kom at gå på bordet, från den ena til den andra. En hvar af Hofmännerne, præsenterade honom af det bästa de hade, sägande: *Behagar hund et stycke stek, et stycke fisk— et stycke kaka!* — När hunden kom til *Måster Pehrs* talrick; grabbade han uti den späda Hundryggen med sin stora hand, och sade: *Behagar hund spassera på gålfve — när jag var hund, så fick jag vackert vara under bordet.* —

En gång kom en grann karl in i Falu kyrka, under det *Måster Pehr* stod på predikstolen. Denne hade efter den tidens högsta mode, mycket upskurna och ristade armar, mycket bjäfs, band och krus

på kläderna, ſom hängde och fladdrade på alla ſidor. *Å ſi*, ſade Mäſter Pehr, *Si, hur Fan ha furi fram med den där karn, — hur han ha rifvi och ſliti honom — Gud bevar oſs ifrån — Tan och len ut?* —

Sedan Mäſter Pehr fått Kongl. Fullmagt på Kopparbergs paſtorat, reſte han hem til ſin födelſeort. När hans Slägt med fägnad frågade honom, *hvar han ſkulle få ſit boſtälle?* ſvarade han: *Där ſom eld ach ſvafvel brinner natt och dag.* —

I Falun hade Mäſter Pehr uptagit i ſit hus en fattig gåſſe. Han använde ſjelf all möda, at lära gåſſen läſa; men utan framgång. Uti ifvern hotade Mäſter Pehr ſin tröge Lärjunge, at han ſkulle hänga honom up. Hotelſen värkſtältes en gång; men på et ſätt, ſom efter Mäſter Pehrs tilſtällning, icke ſkulle ſkada gåſſen. Gubben gick ſå för en ſtund ut; men när han kom tilbaka, fant han gåſſen död. Förſkräckelſe var förmodeligen här til orſaken. — Man kan lätt föreſtälla ſig Herr Pehrs beſtörtning vid denna oväntade ſynen. Mäſter Pehr låter i ögnablicket ſadla ſin häſt, flyger til Stockholm, haſtar på Slottet, och kaſtar ſig för Drottning Chriſtinas fötter, under det han berättar händelſen och beder om nåd. — Han vinner ock ſin önſkan hos Drottningen, ſom altför väl kände hans ärlighet och hade medlidande vid detta miſſöde.

En-

En *Likpredikan* öfver *Aletha Clasdotter*, Borgmästaren *Joh. Ottos* hustru, är efter honom tryckt, 1653. Den är städad, och i en jämn styl.

(Se Kongl. Bibl. Tidningar för år 1768 p. 20 — Meddelade efterrättelser —)

HERMANSSON, JOHAN, *Professor Skyttianus* vid Kongl. Acad. i Upsala. Föddes i Stockholm 1679, och var Son af Borgaren därstädes *Herman Hermansson*, med dess senare Maka *Christina Hansdotter*. Sedan han i Stockholms Stor-Schola nyttjat den undervisning som i unga åren vanlig är, reste han 1694 til Upsala. Jämte Vältaligheten, Skaldekonsten, och de lärda språken, idkade han äfven med särdeles flit Lagfarenheten, under Carl Lundii handledning. Känd för mogen lärdom, blef han 1707, Facult. Jurid. Adjunctus i Upsala, och hölt följande året en *Panegyris* på Latinsk vers, öfver *K. Carl XII tjugusjunde Födelsedag*, som trycktes i Stockh. Sedan han varit uti åtanka både til Poeseos och Moralium Prof. i Upsala, åren 1707 och 1712, flyttades han 1715 til Lund, såsom Iuris Nat. et Gent. samt Moralium Professor, hvarifrån han 1717 återkom til Upsala, med fullmagt på Skyttianske Profession därstädes. Enligt Testamentet, skulle *lärde män utrikes ifrån, til denna Sysslans bestridande antagas;* Men Ioh. Upmarck, sedermera

Stats-Secr. Rosenadler, var den förste, och Prof. Hermansson blef nu den andre *inländske*, som ansågs *förtjent at föredragas utlänningen.* Innan Prof. Hermansson emottog Skyttianska Profession, hade han af Konung Carl XII, varit til Lagman utnämd. För sin Lärdom var han i mycket anseende, och genom et bebagligit umgänge, gjorde han sig allmänt älskad. Räknas med skäl, ibland lyckelige Latinske Poëter. Affomnade i Upsala, år 1737.

Gift. m. *Margaretha Steuch*, en dotter af Arke Bisk. *Dr. Maths Steuch.* Barnen adlades 1744.

Prof. Hermansson har præsiderat, i Lund för 7, och i Upsala för 208 *Dissertationer* — Också utgifvit flere *Programmer*, *Poësier* och *Parentationer.* Af de senare må här nämnas: *Oratio Memoriæ et meritis Herois ac Comitis Nicolai Gyllenstierna*, *Ups.* 1721. *in* 4:o — *Memoria Comitis ac Senatoris*, *Caroli Gust. Rehnskiöld*, *Holm.* 1723, *in fol.* — *Panegyris Regis Caroli XII*, *circa natalem XXVII. consecrata*, *Holm.* 1708, *in* 4:o — *Oratio Funebris in memoriam Mathiæ Steuch*, *Matth. fil. Lond. Goth.* 1714. *in* 4:o — *Memoria vitæ et Mortis Joh. Wallerii*, *Ups.* 1718, *in* 4:o —.

(Se von Döbels Hist. Acad. Lundens. — v. Stjernmans Geneal. Matr. — Prof. Frondins Parent. Ups. 1737. — Baron Rhebinders Matr. p. 11. — I Wåhlbergs Dissert. de Poëtis Sv. Lat. p. 47. — Prof. Lidéns Catalog. Dispp. —

HES-

HESSELIUS, ANDERS, *Prost och Kyrkoherde* uti Gagnefs Församling i Dalarne. Föddes år 1677, i Stora Skedvi Socken. Fadren med samma namn, var sist *Kyrkoherde* uti Folkjerna Församling. Modren hette *Maria Bergia*, en Prostedotter ifrån Norrberke. Den unge Sonen vardt både tidigt och väl handledd, och sändes 1691 til Upsala. Känd härstädes för sin quickhet och flit, fick han Kongl. Stipendium in Facultate Theologica, och blef med heder Magister, år 1707. Oförmodeligen kom honom 1711 tilhanda, Kongl. fullmagt, at vara Predikant vid Svenska Församligarne i West-Indien, och til resepenningar fick han tillika med en honom tilförordnad medhjelpare, (sedermera Prosten i Umeå Abrah. Lidenius) utur Kongl. Ränteriet, *Två Tusende Dlr. Silfvermynt.* Därpå vigdes han, jämte sin resekamerat til Präst, uti Skara Domkyrka, af Biskopen Dr. Jesp. Swedberg, som hade bestyrt om denna kallelsen. I Oct månad s. å. eller 1711, gaf Hesselius sig om bord på et Engelskt skepp, och kom, efter en svår storm, til Harvith i England, där han måste uthärda den så kallade 40 *dagars quarantaine*, och igenom en ogudaktig Skepps-Capitaines förvållande, som var *Presbyterian*, utstod flere olägenheter, jämte det at han måste vidkännas brist på nödvändigt lifs uppehälle. I början af Dec. månad detta år, kom han til London,

 be-

besåg uti denna ſtora och folkrika Staden, hvad märkvärdigaſt var, och gick vidare d. 11 Febr. 1712, med reſepaſs af Engelſka Hofvet, och med recommendationer ifrån *Mylord Biſkop af London*, då varande Svenſke Reſidenten därſtädes, ſedermera R. R. Gr. Carl Gyllenborg, och Americanſke Gouverneuren *Siv. Viliam Penn*, då viſtande i London, för at fullborda ſin långa ſjöreſa. I Apr. anlände ſkeppet til Carolina Land, och gick ſå up före genom Wirginien och Maryland. Änteligen, efter en Sjöreſa af 5209 Engelſka mil, allenaſt räknade ifrån Engelſka ſtranden Lizard, ſåg han Chriſtinæ Kyrka eller Förſamling i *Penſylvanien*, d. 1 Maji, ofvannämde år. Här ſkötte han ſit vigtiga ämbete, ſåſom en rättſinnig Lärare, rättandes ſig mäſtadels efter Svenſka Kyrko-ordningen, men ock ſtundom, efter ortens och folkets beſkaffenhet. Hvar enda vecka, ſå länge hälſan honom biſtod, vandrade han efter Apoſtlarnes vis omkring, för at lära både unga och gamla. Efter hans egna anteckningar, har han uti Penſylvaniens Kyrkor, hållit 620 Svenſka, och 66 Engelſka Högmäſſo-predikningar, förutan Otteſångar och Likprediknin-gar, af hvilka de förra, näſtan utgöra et lika antal, emedan mäſt hvarje Söndag, Otteſångs Gudstjenſt äfven förrättades. Ofta måſte han på en dag hålla 3 à 4 prediknin-gar, ömſom uti den Svenſka och Engelſka Kyr-

Kyrkan. Hedningarnes och andre villfarande männiſkiors omvändelſe, ibland hvilke de Svenſke på den orten äro boende, lät han ömt vara ſig om hjertat, at ſå långt ſom hans trägna ämbetsſyſſlor vid den honom anförtrodde Förſamling, kunde tillåta. Ock var hans ombemödande i denna delen icke utan ſynnerlig välſignelſe. Af *Qvåkare*, *Morianer*, och *Mulatter*, har han vunnit 25 fullvuxne perſoner til Chriſtina Kyrkan, och årligen hade han den glädjen, at ſe perſoner af *Preſsbyterianerne*, af Holländſka och Skottſka Kyrkan, gå öfver til den Evangeliſka. År 1719 fick han ſin andelige Förmans Biſkop Svedbergs honom tilſände fullmagt, at uti den afgångne Proſten A. Sandels ſtälle, vara *Proſt öfver Svenſka Förſamlingarne i Penſylvanien*, hvilken ſyſſla han ock förrättade, med flitiga viſitationer. Ockſå fick han 1720, af Engelſke vice Biſkopen öfver Öſtra Maryland Doctor Wilkinsſon, det hedrande anbud, at i den provinſen emottaga en anſenlig förſamling, ſom då nyligen blifvit ledig. Men Proſten Hesſelius ville icke lemna ſin redan kände mindre hjord.

Den Lofliga *Societeten i England*, ſom hade at *beſtyra om Evangelii utſpridande på främmande orter*, utfärdade år 1721, för Prosten Hesſelius en icke mindre hedrande kallelſe, til at föreſtå de vacante Engelſke Kyrkor i Penſylvanien, jämte anbud af 10 pund Ster-

Sterlings årlig lön, (Et pund Sterling faller aldrig under 6 plåtar, men går ofta i America öfver 40 Dlr. K:mt) om han ville hålla 20 Engelſka Predikningar om året. Denna kallelſen emottog han, och fullgiorde den troligen intil ſin afreſa, utan ringaſte förſummelſe vid ſina Svenſka Kyrkor.

År *1722*, rönte han en ſynnerlig välſignad frugt af ſit ämbete, vid den Engelſka Förſamlingen: I Maryland uppehölt ſig en talrik hop männiſkjor, af den Secten ſom kallar ſig *Labadiſts* — Under en viſitation vant han ſå detta partie, at de giorde en högtidelig öfvergång til den Engelſka Kyrkan, och at han på en gång fick döpa 18 perſoner, til Förſamlingens gemenſkap. Ibland desſe var en hederlig Matrona, ſom framſtälte til dopet 5 Sina Döttrar — I Slut af d. år, fick Proſten Heſſelius en annan kallelſe: Den kom ifrån Engelſke Vice-Biſkopen Dr. Wilkinsſon, hvilken jämte landets ägare och Gouverneur i Maryland, Mylord Battimore, tilböd honom at i desſ provins emottaga en af de ſtörſta Förſamlingarne i America. Denna Förſamling är belägen på den härliga och ſtora Ön *Kent*, liggande mitt emellan *Öſtra och Väſtra Maryland*. Men ſom han juſt i det ſamma, til och med på ſamma dag, fick Bref ifrån Sverige, och Biſkop Svedbergs tilſtyrkan, at med det ſnaraſte komma hem, ſå tog han ſit ſlut,

efter

efter några mognare öfverläggningar inom sig sjelf, at följa den senare vinken af Guds försyn. Likmätigt detta beslut, gjorde han sig färdig til hemresan, hölt sina afskeds-predikningar uti alla sina ombetrodde Församlingar, skaffade sig vederbörligt resepass af högsta Öfverheten där i Landet, jämte recommendations Bref ifrån Engelska Presterskapet, som vardt gifvit i allmänt *Synodum*, så väl som ock ifrån Församlingarne, och gaf sig d. 8 Octobr. 1723 til sjös, med hustru och sina små Barn. Efter en faselig storm, och en liden obotelig skada på böcker, kläder, varor, och i synnerhet den samling han gjort af hvarjehanda sällsynta i synnerhet til Natural Historien hörande stycken, hvilka af hafsböljorna mästadels bort-togos, eller ock aldeles förskämdes, anlände han, med en svag hälsa til London d. 29 Nov, där han sedan i 7 månader väntade på tilfälle, at få komma öfver til Sverige. På denna kostsamma orten, ville hans pung näppeligen räcka til. Den var ock i det närmaste uttömd, när den *Lofliga Societeten* i England som besörgde om Evangelii fortplantande i Verlden, skänkte Prosten *Hesselius* en summa af 30 pund Sterling, såsom en resehjelp til Fäderneslandet. Men han skulle innan sin afresa ifrån London, göra den känbaraste förlust. Han hade gift sig i America 1713, med Jungfru *Sara Wallrave.*

Nu

Nu dog hon ifrån honom och 4 små Barn, af hvilket det yngsta var födt, sedan de kommit til London, och var endast 8 veckor gammalt. Tilfälle at resa, yppade sig i det samma, som hans maka afled. På femte dagen efter dödsfallet, måste han vara om bord. Man kan föreställa sig, huru högt han var bekymrad för sina små barn. — Men hvad hände? En rask och ömsint Engelsk hustru, ärböd sig at följa med Barnen til Sverige, och sköta dem under resan. Det skedde; och den beskedeliga hustrun, gaf sig straxt tilbaka åt Engeland, sedan hon sett Barnen vara komna i goda händer. — Prosten Hesselius tog ifrån Helsingborg, landvägen til Västergöthland. Där låg för honom Collations Bref på Säters Pastorat. Han for vidare til Stockholm 1728, och gjorde sin underdåniga upvaktning hos Deras Kongl. Majestäter, i närvaro af samtelige Riksens Råd, hvilka alle betygade deras enhälliga nöje, öfver den af honom ingifne *Berättelsen, om den Svenska Kyrkans närvarande tilstånd i America.* Samma *Berättelse* blef ock sedan tryckt Til följe af Kongl. Majestäts nådiga Bref af d. 22 Dec. 1724, utföll för Prosten Hesselius, fullmagt, daterad d. 27 Jan. 1725, på Gagnefs Pastorat. Här skötte han sit ämbete, med den trohet, nit och välmening, som fordras af en rättskaffens Herde. Han gifte sig sistnämde år andra

gån-

gången med Iungfru *Brita Lagerbeck*, och hade med henne 4 Söner, och 1 Dotter. Hans hälſa hade lidit de ſvåraſte anſlöter, under mödoſamma reſor och mycket arbete.—De ſiſta lefnadsåren brukade han utan fördel flera läkemedel. Han ſåg utan förſkräckelſe döden nalkas. Han ſkickade ſig at taga det ſiſta ſteget, och ſomnade ſtilla in, d. 23 Decembr. år 1733, ſedan han räknat en mödoſam lefnad nära 58 år.

Hans uti pennan ſammanfattade flere *anmärkningar och berättelſer, om det ſom märkvärdigt förekommit, ſå väl under hans reſor, ſom under deſs viſtande i fiärran land*, förtjente, at komma til allmänhetens kännedom. —

(Utdragit af de Perſonalier, ſom blifvit upläſte, vid afl. Proſten Hesſelii Begrafning, i Gagnefs Kyrka, d. 20 Jan. år 1734, meddelade af Sonen, vice Borgmäſtaren i Örebro, Herr Gerhard Hesſelius.)

HESSELIUS, JOHAN, *Med. Doctor, Aſſeſſor och Prov. Med.* i Nerike. — Föddes 1690 i Falu, där fadren, *And. Hesſelius*, då var Rect Scholæ, men blef ſedermera Kyrkoherde i Folkerna. Modren hette *Maria Bergia.* Ganſka tidigt ſändes han til Upſala, under en äldre Broders handledning. I början ärnade han ſtudera Theologien, men fattade ſedan ſmak för Läkarekonſten. I denna vettenſkapen gjorde han ſå vackra framſteg, at han 1715 anſågs värdig at emottaga Provincial Medici Sysſlan i Wäſtergöthland.

Vid

Vid sin ankomst til denna orten, vardt han med synnerlig kärlek omfattad af Biskop Svedberg som ägde hans Moster, hvars hus och bord, han i många år, efter sina resor nyttjade. I Sällskap med en ung Svedenborg reste Hesselius utrikes, så snart freden återbragt lugn och stillhet hos Sveriges närmaste grannar. I Hardervik, blef han 1721 Med. Doctor, och därifrån fortsatte han sin resetour til flere orter, som efter hans afsigter, förtjente at besökas. I Leyden gjorde han bekantskap med den lärde och berömde Boerhawe, samt med den djupsinnige Gravesand. Ifrån Holland ärnade han sig til Frankrike, men en äfventyrlig pest, som uti en del af detta riket var inrotad, hindrade hans upsåt. I stället togs vägen in uti Tyska riket, och sedan hem til Fäderneslandet, och til den syssla, som honom där väntade. År 1728 vardt han flyttad til Nerike och Wermeland, och fem år därefter, blef han Assessor uti K. Coll. Med. Man kan med all sanning säga, at han ägde all skicklighet och vidsträckt kännedom i sin vettenskap. Det hörer til hans beröm och äreminne, at han visade rörelse och blödighet, när han hade at strida med döden om andras lif. Men om sinnet var rördt, så var konsten dock ej rådlös. — Färdig var han at tjena alla, utan afseende på egen vinning. Främmande, dyrbare och konstige Läkedomar, dyrkades ic-

ke

ke af honom med vidſkeppelſe. Oftaſt brukade han de hjelpemedel af örter, på hvilka vårt Land har den lättaſte tilgång. Han fant et ſärdeles nöje däruti, at vid lediga ſtunder göra *nya förſök och uptäckter uti växtriket.* Han trodde, at de föraktteligaſte och förhateligaſte växter, borde kunna gifva oſs någon nytta. *Hans förſök och tankar om Brän-nädsſlan, ſåſom tjenlig til vinterfoder*, läſes uti *Wett. Ac. Dagbok, för år* 1747. Af *Tiſtelen*, lärde han ſamla *en Bom-ull, om icke til ſpånad, dock til andra behof tjenlig.* Han gjorde ockſå *Rön, huru Bom-ull kan ſamlas af våra Svenſka Jolſter trän.* — Af åtſkilliga ämnen, tilredde han *profver af kimrök*; mäſt af ſådane ſom almänt vräkas och til intet brukas. Af *kärnan i Solblomme ſjelkarne*, tilredde han *en ſvart ritfärg*, ſom i finhet och godhet ſkall vara jämngod med den utländſka. Af den ſå kallade *Ren-Måſſan*, förſökte han at tilreda *et bröd*, ſom kan göras tämeligen ſmakligt. — Intagen af den tankan, at den milda förſynen mellan våra ſkogar och klippor nedlagt många förmåner, dem vi ännu ej känne, och ſåledes ej vete at nyttja, var han outtröttelig at betrakta och forſka *jord-riket*, at ſamla *alla ſlags arter af jord, leror, kalk, ſand* och *ſtenar*, — och med dem anſtälla *mångfaldiga förſök. Den vackra hvita och röd-ſpräcklotta Marmor*, ſom nu är ibland oſs känd, och ſom finnes vid

Hjelmarens ſtränder, var *Heſſelii uptäckt.* Genom ſin Broder, ſom tjente vid den Svenſka Förſamlingen i America, ſamlade han *et anſenligt förråd af ormar, ödlor och flere ſlags hos oſs okände kräk.* Deſſe hade han länge ſjelf hos ſig förvarade, men öfverlemnade dem ſedermera åt R. R. Gr. Carl Gyllenborg*, hvarifrån de kommo til Upſala, och förvaras där ännu uti *Academiens Natural-Cabinet.* Vid 1747 års Riksdag, hugnades och hedrades han af Rikſens Ständer med *en belöning för ſin möda och arbetſamhet uti naturens kännedom.* — I Wermeland dog han 1752. Denne mannen var mera nyttig än anſenlig i Verlden. — I en liten kropp, bodde en ſjäl med ſtora gåfvor utruſtad: artig, gladlynt, nögd, upriktig, vänfaſt, hjelpſam och välmenande emot alla. Han räknas ibland *Kongl. Vett. Academiens förſte Ledamöter.* Deſs *Dagbok* och *Handlingar* bära flere *bevis* om Doctor Heſſelii kunſkaper, arbetſamhet och forſkande ſnille.

Gift m. *N— Kåhre.*

(Se Åmin. Talet öfver Doctor, m.m. Joh. Heſſelius, hållit af Iac. H. Mörk — Stockh. 1752. —)

HINSTRÖM, PALLEMON, *Philoſ. Magiſter och Collega* vid Dom-Scholan i Lund. Var född 1713 i Giörslöfs Präſtegård i Skåne, hvareſt Fadren var Paſtor. Sedan han 1730 kom til Lunds Academie, ſtuderade han i ſynnerhet Philologien och de Öſterländſke

ſke ſpråken, och hade häruti en förträffelig Läromäſtare uti då Philoſophiæ Adjuncten, ſedan L. L. O. O. Profeſſoren, och ſiſt Biſkopen Dr. Joh. Engeſtröm, ſom altid räknade honom för en af ſina bäſta Lärjungar. Han förſvarade ock 1732, *tredje delen af Prof. Engeſtröms Hebreiſka Grammatica*, och blef ſedan 1738 en välförtjent Magiſter. År 1744 vardt han Collega vid Dom-Scholan i Lund, hvilken tröttſamma Syſſla han til ſin död 1751 föreſtod. På lyckans väg var han ſåledes litet lyſande; men hans minne förtjenar at uplifvas, ty han var ej allenaſt en lärd man, utan ock en outtröttelig ſamlare uti *vår Svenſka Lärdoms* och *Diſputations Hiſtoria.* Man ſlute til hans flit och omhugſan i detta ämnet, och af följande upgift på deſs efterlemnade Samlingar:

Diſputationer och Orationer, i 4:o hållna,

I Lund, 43 ſtarka Band, ſom innehöllo	1205	*St.*
I Upſala, 35 Band — — —	1713	
I Åbo, 7 Band — — —	381	
Vid Gymnaſierna i Riket, 3 Band	120	
I Dorpt och Pernau, 3 Band, —	257	
I utrikes orter 24 Band, — —	1100	

Diſputationer och Orationer i 8:o hållna:

I Lund, 16 Band, — — —	290	*St.*
I Upſala, 118 Band, — — —	2514	
I Åbo, 20 Band, — — —	420	
Vid Gymnaſierne i Riket, 5 Band, —	93	
Band 274, och Stycken,	8093	

 Alla

Alla desſa voro väl inbundna, och af de Lundſke både *Diſputationer* och *Orationer*, var här en *fullſtändig ſamling ifrån Academiens början, til 1750 års ſlut.* (Hvilken rik tilökning ifrån Rikets Academier hade han haft, om han lefvat intil närvarande tid!) Hela denna ej mindre interesſanta än artiga *Samling*, ſåldes ſedan af arfvingarne til den namnkunnige Kongl. Danſke Stats-Miniſtern, m. m. *Grefve Joh. Lud. von Hollſtein,* en af de ſtörſte Lärdomens ſkydds-Herrar ſom Dannemark någon tid haft.

(Se Svenſka Mercurius, för år 1757, Sept. Månad, p. 305. —)

Hising, Michael, *Bruks-Patron och Groſshandlare* i Stockholm. Föddes i Kjöping 1687, där Fadren *Carl Hiſing* var Borgmäſtare, och hvars Förfäder äfven där beklädt Borgmäſtare ämbetet, i en följd ſom i få ſlägter och få Städer har ſin like. — Modren hette *Barbo Petré.* Helt ung gaf han ſig til handelen, ſatte ſig förſt ned i Kjöping ſåſom Borgare, men flyttade ſedan 1713 til Stockholm. Med en obetydelig ſumma började han ſin handels-rörelſe, men blef ſnart en mycket förmögen man, ſå at han köpte ſig Bruks-Egendomar. Han inrättade flere Hammar-och Manufactur-verk, både i Sverige och Finland, hvarigenom ej allenaſt en myckenhet folk af honom njöto ſit uppehälle, utan

utan ock Riket med många gagnande inrättningar förkofrades. Valdes til Stockholms Stads fullmägtig vid Riksdagen 1734. Blef ock fullmägtig vid det omkring famma tid inrättade *Kongl. Koppar-Contoret*; deputerad vid *Stockholms Stads - Bemedlings Commisfion*; vid Kongl. *Convoj-Commisfariatet* och flerestädes — Emot fin födelfeort har han i fynnerhet vifat mycken ömhet: Til Kjöpings Schola, fkänkte han et Capital af 8000 Dlr. K:mt, hvaraf Räntan tilfaller 6 fattige studerande, hvardera i 6 års tid: Til famma Schola et Capital af 2000 Dlr. K:mt, hvars ränta är et underhåll för en Barnalärare, fom vägleder de fpädare til en ren innanläsning. Likaledes förärade han til Kjöpings Stad en fumma af 6000 Dlr. K:mt., hvars årliga ränta är et underftöd för 18 fattiga Enkor i famma Stad. Bruks Patron Hiling affomnade i flutet af år 1756 på fit Landtgods Ådön, i en ålder af 70 år. Han var en Man, fom ej flöfte bort fina medel uti fåfänga, och brydde fig föga om at lyfa; men han har dock för fin gifmildhet emot behöfvande, lemnat efter fig et långt, et angenämt och välfignadt minne.

Gift m. *Margaretha Frodbom.*

(Se Åm. Talet, hållit på Kjöpings Stads Rådhus, af P. O. H. tr. i Stockh. 1757. — Sv. Mercurius för år 1757, Aug. M. —)

HOGHUSEN, JOHAN, *Friherre och*

 Lands-

Landshöfdinge öfver Upland. Broder til Stats-Secreteraren *Henric Hoghusen*, och född i Stockholm, 1634. Redan år 1665 var han i Konungens tjenst, och sedan han med särdeles beröm, företrädt så väl Fält-Cassteurs tjensten vid den Bremiske Expedition, som en Commissarie-beställning uti Kongl. Kammar-Revision och Reductions Commission, förordnades han at vara General-Proviant-Mästare under Skånska fegden. Vid denna syssla adlades han 1677. S. å. anförtroddes honom Krigs-Commissarie-Sysslan uti K. Krigs-Collegio, samt därhos 1685 Krigs Råds ämbetet. I denna värdighet var han nästan dageligen vid sin Konungs sida. Med sina mogna förslager, arbetade han mycket på *Indelningsverkets inrättande*. Äfven updrogs honom inseendet öfver *Vadstena Krigsmanshus* och dess inkomster, til märkelig förökning vid de ålderstegne och bräcklige Krigsmäns underhåll, som där fått sin boning. Med stor möda och besvär altifrån 1680, bivistade han alla munstringar med Svenska Krigsmagten, och förfärdigade äfven et *nyttigt arbete öfver marcherne och nattlägren för tropparna, hvaraf man med lätthet kunde veta, huru mycken tid fordrades för Arméen at efter uphrott tåga til bestämd ort.* I asseende på hans mångåriga förtjenster, benådade honom Konungen 1695 med fullmagt på Landshöfdinge ämbetet i Upland, hvartil äfven 1696 lades Friherre-

vär-

värdighet. Han var en driftig, omtänkſam och älſkad Landshöfdinge. Landtmannen berömde hans rådighet och fromhet, under ſvåra år och beſvärliga krigstider. Borgaren hugnades vid Lagens rättviſa ſkipande och Upſala Stad, reſte ſig genom hans nitiſka åtgärd ſnart utur ſin aſka, efter den olyckliga branden. Denne förtiente Mannen dog 1716, och begrofs uti Kongl. Riddarh. kyrkan i Stockholm. Gift m. *Helena Trotzig.* — Ätten utgick med Sonen, *Friherre Joh. Johanſon Hoghuſen*, Adjutant af Drabanterne, ſom afled 1736.

(Stiernmans Matr. p. 135. — Peringſkölds Monum. Upland. p. 118. —)

HOLMSTRÖM, JSRAEL, *Krigs-Råd*, Född i Stöcholm år 167 . . . och var förmodeligen Son af Borgmäſtaren därſtädes *Guſtaf Holmſtröm.* Kom tidigt til Upſala Läroſäte, där han med mycken framgång ſtuderade, och antogs ſedermera uti Kongl. Cancelliet, hvareſt han inom några års förlopp blef Regiſtrator. Sedermera åtfölgde han Konung Carl XII, ſåſom fält-Secreterare, vardt 1697 General-Auditeur, och därefter med Krigs-Råds fullmagt hugnad. Han ſtod uti ſärdeles nåd hos Konung Carl, hvilken han ej ſällan roade med ſina quicka infällen Vid et tilfälle då Konungen på ſkämt ſade til honom, at *han intet dugde til Officer*, förſäkrade

Holmſtröm i all underdånighet, *at han ſkulle likaſå väl kunna darra i et par ſtora Stöflor, ſom en viſs General-Major.* — Infallet var så mycket mera vådeligit, ſom Konungen utan ſvårighet begrep, at det ſyſtade på en, ſom vinglat ſig til et-ſlags favoritſkap. — Konungen vände ſig ifrån Holmſtröm, men intet tecken blef til onåd. — Holmſtröm dog ogift uti Lithauen, i början af året 1708. Han har gjort ſig känd ſåſom vitter man och en färdeles lycklig Svenſk Poët. Bevis härtil ligga uti de *Skrifter*, ſom ifrån hans hand utkommit: *Parentation öfver Dr. Ulrica Eleonora, hållen på Riddarhuſet i Stockh.* 1693, *tr. in fol.* — *Parentation öfver K. Carl XI, hållen på Riddarhuſet i Stockh.* 1697, *tr. in fol.* *Underdåuige glädjetankar, då Kon. Carl XII krôntes*, 1697, *genom en Solenn Oration på Riddarhuſet framſtälde, tr. in fol.* — *Brud-och Graf-Skrifter, och verſer* vid hvarjehanda tilfällen ſkrefne, af hvilka en del äro tryckte, och en del förvaras hos Samlare uti *Handſkrift.* Vi må höra et eller annat ſlag, af denne Poëtens välſtämda harpa:

Öfver K. Carl XI:es börd, qväder han, i *Parentationen* vid deſs död:

Onödigt håller jag at räkna opp Theſs ahnor,
Deſs ſtolta Kunga ätt och krönta Slägte-Fanor.
Det är et prål för dem, ſom intet annat ha,
Som intet kunna ſitt, men nödgas andras viſa;
Likt månan den der måſt af Solens ſtrålar lyſa,
Och all ſin länta prakt af hennes klarhet ta.

Ver-

Verser, i sanden skrefne med en käpp:
En penna utan fiär; en bok förutan papper,
En skrift förutan bläck; en tiggar utan lappar;
Å fyra rara ting. Dock finnas alla här,
Ty detta skref med käpp en fattig Secreter.

Grafskrift öfver Konung Carl XII:tes hund.

Pompe, Kungens trogne dräng,
Sof hvar natt i Kungens Säng:
Sist af år och resor trötter,
Led han af vid Kungens fötter.
Mången täck och fager Mö,
Önskade som Pompe lefva;
Månge Hjeltar efterssträfva,
At få såsom Pompe dö.

Dessa sista verser hafva utomlands vunnit det behag, at de af en förnäm Herre, blifvit på Latin så öfversatte:

Regalis lecti catulus qui parte receptus
Pompius, Augusti cura fidelis erat.
Hic tamen senio fractus, lassusque viarum,
Effertur Regis mortuus ante pedes.
Optarunt multæ sic vivere posse puellæ,
Heroës multi sic potuisse mori.

Suppliquen för Fruntimret, til Konung *Carl XII*, at få behålla Sidenkläder, som så börjas:

Om blyga quinnor törs bland Hjeltar visa sig,
Om böner finna rum bland vapen, svärd och
Krig —

Läses med förnöjelse uti de så kallade *Små-Saker*, *4. D. p. 66.* — Billigt har denne Poëten blifvit hedrad med et sådant omdöme, af den vittra Fru *Nordenflycht.*

Holmström, dina infall glada
Och din rika skalde - lått
Visar ut hvad brist och skada
Konsten af din tystnad fått.
I en tid då han sig bringat
Jämte smaken til sin högd
Hade nog din harpa klingat
Ljufligt til båd sorg och frögd.

Och med denna *Grifte - Skrift*, af en annan hand:

Han som i all sin tid et lustigt sinne hade,
Som Werldens vådsend' ej på hjertat nånsin lade,
Som mycket roligt sagt, dock utan andras men,
År död i Gud förnögd och hvilar sött sin ben.

(Se Prof. Joh. Lidéns Histor. Poet. Svecanorum, P. IV. p. 85 — C. R. Lagerbrings Sammandrag af Sv. Hist. 4. D. 3. Afdel. — Samlade efterrättelser. —)

HOLST, ARON, *Justitiarius* vid Kongl. Amiralitetet och *Borgmästare* i Götheborg. Född 1683 i Kongelf, där Fadren *Nils Holst* var Landt-Räntemästare. Han studerade Lagfarenheten och Historien i Upsala, under C. Lundius och den äldre O. Rudbeck; började tjena 1705 i Kongl. Götha Hofrätt, blef 1709 Secreterare vid Kongl. Amiralitets-Staten

ten i Götheborg, och 1712 Justitiarius därstädes. Detta år följde han, på vice-Amiralens Gr. Axel Lewenhaupts Escadre til Nordsjön, at efter dess ordres hafva et vaksamt öga på Officerarnes upförande; utspejade de i Amsterdam varande Danske Köpmans-skepp, och skaffade Commend. C. Gathenhielm tilfälle, at kapra up dem. De följande krigsåren, hade han händerna fulla, med Flottans angelägenheter; men 1720 indrogs hans syssla, hvarpå han, lefde tjenstfri alt til år 1736, då han blef Politie Borgmästare i Götheborg. År 1743, gjorde han sit Fädernesland den tjensten, at i sin början qväfva en gäsning i Götheborgska Borgerskapets sinnen, som då ville förena sig med den uproriske Dal-almogen, förmedelst et til dem d. 23 Jun. på Rådhuset hållit eftertryckeligit *Tal.* K. Fredric tackade honom i egen person, för sit nit vid detta tilfälle, då han 1744 besökte Götheborg; och betygade Regeringen vidare 1748 sit välbehag öfver Magistratens förhållande, skonande Borgerskapet för all näpst eller straff. Detta var *bästa åreminnet* för honom, som nyss förut d. 22 Apr. 1748 var med döden afgången. Han gifte sig 1713 m. *Maria von Seth.* Man räknar honom skäligen, ibland arbetsamme och vittre Svenske män. Han lemnade efter sig artiga *Samlingar i Svenska Häfder*, dock til en god del efter döden skingrade, och mäst förkomne.

Han

Han har förfärdigat: *Genstig, medelst hvilken mångfaldige af Sveriges Konungar utgångne Placater, Stadgar, Förordningar, Reglementer, Påbud, Resolutioner och Instructioner, igenfinnas kunna, under Titlar efter Alphabetisk ordning sammansattade, Mspt. in Fol. af år 1716.*

(Se Assessor Giörvells Biograph. Sv. Goth. I. p. 49.)

HORN, BENGT, *Friherre* til Åminne, Herre til Ekebyholm, Mustila, Ryda, m. m. *Sv. Rikes Råd och Fält-Marskalk.* Son af *R. R. Clas Christiernss. Horn*, med Fru *Sigrid Oxenstierna*, och född på Fädernesgården Wikhus i Westmanland, 1623. Han använde sin ungdoms tid til studier, dels i Upsala, och dels i Riga, där han i 4 år vistades under sin Morbroders Gen. Gouverneuren Herr Bengt Oxenstiernas vård. Anträdde år 1645 en utrikes resa, under hvilken han fattade en särdeles lust för krigsväsendet, hvarföre han ifrån Rom, tog genaste vägen öfver Geneve til Fältmarskalken Carl Gustaf Wrangel, som då stod qvar med sin Armée vid Bodensjön, sedan han näst förut hade intagit Bregantz. Horn begynte 1647 sitt krigslefverne med at blifva Capitaine af Lif-Compagniet, under det gamla så kallade *Blåregementet.* Kort därpå befordrades han til Major vid Generalen G. O. Stenbocks Regemente, och vidare til Öfverste-Lieutenant därstädes. Han hade förestått commendantskap på flera ställen,

len, när han på tilſtånd år 1651 reſte hem til Sverige, at beſöka ſin ſjuke Fader. En liten tid gick förbi, innan Drottning Chriſtina gjorde honom til Öfverſte, och tog honom tillika vid ſit Hof, at vara *Lieutenant af deſs Garde du Corps.* Och ſåſom i de åren alt var fredligt i Riket, ſå benådades han 1654, med det igenom Nils Kaggs död ledigt blefne Gouvernementet i Halland. Men omſtändigheterna förändrade ſig, ſå ſnart K. Carl Guſtaf var upſtigen på Thronen, och då en krigsfärd emot Polen företogs, följde Horn med ſåſom Öfverſte för det nyſs uprättade Drottningens Lifregemente. Vid belägringen för Marienburg i Preuſſen, hölt han ſig mycker tappert, och blef därföre, ſedan denna orten var lagd under Konungens välde, förordnad til Commendant öfver Stad och fäſtning. Härifrån flyttades han ſedan 1656, til Gouverneurs ämbetet uti Staden Revel, jämte General-Majors Fullmagt, och använde i denna beſtällning all flit, at hålla tilbaka Ryſſarnes anfall på Staden. När freden ſedermera med Ryſsland ſkulle afſlutas, fick Baron Horn befallning at öfvervara detta granlaga verket, jämte de flere tilförordnade Herrar. Med Horns upförande härvid, var Konungen ſå aldeles nögd, at han på Riksdagen i Götheborg, kort för ſin död, nämde honom til Ledamot ibland Rikſens Råd 1660. Efter den formeliga Freds-tractaten ſom under-

derſkrefs å ömſe ſidor 1661, vardt R. R. Horn affänd til Muſcow, där han af Czaren med färdeles hedersbevisning bemöttes. Återkommen därifrån, blef hans förnämſta omſorg, at genom hälſoſamma anſtalter uphjelpa den honom anförtrodda Provins. Vid ſit anträde til Regeringen utnämde Konung *Carl XI*, R. R. Horn til General-Gouverneur öfver Eſtland, och gjorde honom kort därpå, äfven til Lagman i Carelen. År 1674 gaf Konungen honom det ledigt blefne Præſidentſkapet i Svea Hof-Rätt. Under detta ämbetets förvaltning, öfverlemnades honom ockſå på någon tid ſtyrelſen af Cancellie-verket. Men tidernas tilſtånd föranlät Konungen, at åter bruka R. R. Horn i Fält, där han förut inlagt ſå mycken ära.

Med Fältmarſkalks ſtafven, gafs honom 1677 befälet öfver Arméen i Lifland, ſom ſkulle ſammandragas, at tåga Pommern til undſättning. Ehuru nu til krafter genom åren förſvagad, utom det at han redan en god tid, endaſt haft fredliga ſysſlor för händer, ville han dock icke undandraga ſig at tjena ſit fädernesland i denna härfärd. När han vid förenämde års ſlut med de til transporten förordnade fartyg, var kommen et ſtycke ut i ſjön, inföll en ſtark vinter, ſom nödgade honom at fälla ankar vid Finland, och at gå landvägen genom Ingermanland och Eſtland, ſå at han icke förr än i Jan. månad

nad 1678 kom til Riga. Denna befvärliga refan påſkyndade hans lifsflut: En häftig ſjukdom gjorde honom til dödens rof d. 7 Febr. famma år. Han begrofs året efter uti Kongl. Riddarholms kyrkan i Stockholm, tillika med fin nittonårige Son, *Bengt*, fom hade varis Lieutenant til häſt, och fom detta året ſtupat uti en ſkärmytſel vid Lithauiſka gränſen emot de Brandenburgiſke. Liken fördes ſedermera til ſtändig hvila i Gottröra Kyrka i Upland. Vid begrafningen ſlogs öfver R. R. Horn en *Skådepenning*, fom på förſta ſidan viſar hans bild, med öfverſkrift: *Bengt Horn*, *Sv. Riks-Råd*, på andra ſidan, *et Skepp*, uti hvilket *dygden* ſitter vid ſtyret, och *Lyckan* håller ſeglet, med öfverſkrift: *Virtusque Auxilio.*

Af hvad beſkaffenhet R. R. B. Horns Procefs må hafva varit, med en *Conrad von Baner*, är icke få aldeles bekant, men at den blef ſlutad, til R. R. Horns heder, kan inhämtas af följande *Document*, fom ännu in Originali förvaras uti *Grefveliga Horniſka Bibliothequet på Fogelvik*:

"*Then Kongl. Rättens ändteliga Sentens "och dom, uti then criminal ſak, emellan Herr "Riks-Rådet Vålborne Herr Bengt Horn, å "ena ſidan klagande och Vålbördig Conrad "von Baner på then andra ſidan ſvarande, angående några grofva och ärerörige beſkyllningar, "fom bemälte Baner på Herr Riks-Rådet ſkall "hafva utgjutit, affagd i Stockholm den 8 Maji, "1666.* "*Utaf*

"Utaf the skäl och bevis in Actis finnes, er-"kånner Rätten Riks-Rådet Välborne Herr Bengt "Horn, för Conrad von Baners grofva beskyll-"ningar fri, och han för samma sina obevisliga "tilmälen varde halshuggen. Och emedan bemdl-"te Baner för thenna doms publication är sit fän-"gelse förrymd, ty förklaras han öfver hela Sve-"riges Rike och dess underliggande Provinser va-"ra fridlös. Och fördenskull pålägges alle Exe-"cutorer det de flitigt låta slå efter honom at han "fångas, hitföres och här undergår sit tilbörliga "straff. Sådant alt med rätta. Actum ut supra.

På then Kongl. Hof-Rättens vägnar

Pehr Brahe. Seved Bååt, Gyldenbring.

Gift 3 gånger, 1. g. m. *Margaretha Sparre.* 1652. — 2. g. m. *Jngeborg Baner* 1662. — 3. g. m. *Margaretha Bjelke*, 1677. Alla Barnen dogo ogifte.

(Se Berchs S. Herrars och Fruars Skådep. och Lefvernesbeskr. 3:de flocken p. 29 — meddelade efterrättelser af Herr Magister Nils Mobäck, Esquad. Pred. vid Östg. Cavalerie-Regem. —)

HORN, GUSTAF, *Friherre* til Åminne, *Herre* til Warsala och Bjurbäck, *Sv. R. Råd och Kongl. Hofmästare.* Föddes år 1610 uti Vestmanland på sin Mödernesgård Vikhus. Fadren var *Herr Christiern Classon Horn*, Friherre til Åminne, hvars Fader *Claes Christiernsson*, *Sv. R. Råd*, och *Riks-Amiral*, af

Konung

Konung Eric XIV, blef uphögd uti Friherre-Stånd och til Riddare slagen. på Stockholms Slott, 1562. Modren var Fru *Karin Thuresdotter Bjelke.* Tillika med tvenne sine Bröder, sändes han i unga åren til Stockholm, at jämte flere Ädlingar, njuta den bekante Joh. Messenii undervisning. Vid Upsala Academie, aflade han flera Lärdomsprof, genom Disputationer och Orationer. Därifrån reste han 1621 utrikes, på Konung Gustaf Adolphs bekostnad, til at ytterligare förkofra sig uti bokliga konster, och i synnerhet skaffa sig färdighet uti språken. 1631 upvaktade han Konung Gustaf Adolph på Tysk botten, och utnämdes af Honom til Dess Kammarherre. I denna syssla, brukade Konungen honom uti åtskillige angelägenheter, dels vid Engelska och dels vid Franska Hofvet. Sedermera förordnades han til Resident uti Staden Ulm, och efter någon tids förlopp, återkallades han til sin upvaktning hos Konungen, af hvilken han utmärkt älskades. Konungens lik beledsagade han, jämte flere Svenske Adelsmän til Wolgast, och vid återkomsten til Stockholm, vardt han den unga Drottning Christinas Hofmästare eller Hofmarskalk. Drottningen visade honom mycken nåd, och behagade nyttja hans sällskap til öfning för sig uti det Franska språket. Uphöjdes 1638 til Riks-Råds-värdigheten. Älskad och hedrad af alla, som

kände dess personliga goda egenskaper, vardt han af döden bortryckt, uti sin bästa ålder. Et fall som han giorde med en häst, förorsakade hans tidiga död, och den inföll efter en upbyggelig beredelse, på hans Gods Vikshus, år 1639. Begrafningen skedde med mycken högtidlighet, s. å. uti Upsala Domkyrka. Lik-sermon hölts af *Joh. Mathiæ*, då varande Hennes Majestäts *Præceptor* och *Hof-Predikant.*

R. R. Gustaf Horn, gifte sig 1637, på Kongl. Slottet i Stockholm, med Hof-Fröken, eller som hon uti Personalierne nämnes, *H. K. M. förnämlige Kammar-Jungfru, Kerstin Boos-dotter.*

(Se förenämde Likpr. med Personalier, tr. i Stockholm, hos Henr. Keijser, 1641. —)

HORN, HENRIC RUDOLPH, *til Rantzien, Grefve och Sv. Rikes Råd.* Föddes i Pommern, 16 . . . Son af *Baltzar Henningsson Horn* til Rantzien, Oldenburg och Clotzau, med Fru *Magdalena Sophia von Redens.* Ifrån ungdoms åren tjente han vid Militairen, och omtalas först såsom General-Major och Commendant i Narva, uti K. Carl XII:tes Historia. Denna Fästning försvarade han tappert, emot Ryssarnes första anfall 1700. Men då Fästningen år 1704, genom storm och et grufveligit nederlag, kom uti Ryssarnes händer, vardt han, tillika med 5 Svenske Öf-

ver-

verſtar, 2 Öfverſte-Lieutenanter, 5 Majorer, och 2000 man, fången. Här nödgades han ſe, at Ryſſarne öpnade grafven, där hans döda Grefvinna låg, och när de borttagit kopparkiſtan och ſvepningen, förde Liket bort på en kärra, och kaſtade det i ſtrömmen. Czaren kom i egen Perſon til Narva, och när Gen. Major Horn för honom framhades, blef han mycket hårdt bemött, och kaſtades uti et ſtyggt underjordiſkt fängelſe, där han ſatt i 12 dygn och ſpiſades med vatten och bröd. Sedan fördes han til Muſcou, och inneſlöts uti et lika otäckt rum, hvareſt han tilbragte hela 3 åren, ibland röfvare och de argaſte miſsgärningsmän. Hans Son och 5 Döttrar, ſom alla voro ännu ſmå, och under 10 år, togos äfven til fånga. År 1707 vardt han lösgifven, och reſte til Sverige, där han ſtraxt til Gen. Fälttygmäſtare utnämdes, men hans omyndige Barn, blefvo i fångenſkapen quarhållne, til deſs freden ſlöts 1721.

Henr. Rudolph Horn, blef Friherre år 1701, ſåſom Gen. Major af Infanteriet och Öfver-Commendant i alla Fäſtningar uti Ingermanland, Riks-Råd år 1719, och ſamma år, uti Grefve-värdighet uphögd. Dog i Stockh. 1730, och begrofs uti S. Mariæ Kyrka.

Gift. m. *Grefvinnan Helena Sperling*, en dotter af Kongl. Rådet, Fältmarſkalken och General-Gouverneuren *Gr. Jöran Sperling.*

(Se Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hiſtoria, I. och

2 Delen — v. Stjernmans Matr. p. 51. — Suppl. til Flor. Stockh. p. 220. —

HUMMERHIELM, ALEXANDER, *Friherre* til Follnäs, *Herre* til Hakarp m. m. *General-Major* af Cavaleriet och *Öfverste* för Adelsfanan. Född 1644, i Östergöthland; och Son af Ryttmästaren vid Östgötha Cavalerie, *Nils Hummer.* Var Ryttmästare, då han 1678 adlades, och Öfverste vid Svenska Adelsfanan, när Konung Carl XII började sina fälttog. Et lyckligt nederlag gjorde han 1702 på et partie af Polske Prinsen Wiesnowickis folk vid Jesna, ifrån hvilka han borttog 10 metall Canoner; men då Hummerhielm var i begrep, at fullfölja sin seger, vände sig krigslyckan åt andra sidan. Öfverste Hummerhielm hade gått öfver en ström, med 130 hästar och 100 man fotfolk, och träffade efter några dagars förlopp Wiesnowickis sammandragna styrka, som honom anföll. Hummerhielm dref i början förtropparna til rygga, men vardt snart på alla sidor kringränd, och sjelf fången. På det ovärdigaste sätt blef han handterad. Man slog honom obarmhärtigt. Han spändes i *Polske Bocken*, det är, händerna blefvo sammanbundne, armarne dragne öfver knäen, och en käpp träddes under knäen och öfver armarne, hvarpå han kastades i et gammalt fähus, där man då och då, stack honom några matbitar i munnen,

nen. Han hade ofelbart i ſådant elände blifvit förgången, om icke en Jeſuit, Pater Berentz, viſat honom ſit medlidande. Året efter 1703, i Oct. Månad, vardt han utbytt ifrån ſit fångenſkap, emot Saxiſke Öfverſten Goltz, ſom var blefven Konung Carls fånge vid Thorns öfvergång. År 1704 var han åter i träffning, med et partie Polackar, och dref dem på flyckten. I den heta bardaleken vid Punitz emot Saxarne, gjorde han fienden mycken afbräck, därmed at han bröt in med ſina Regementer, uti deſs Battaillon quadré. I ſlutet af ſiſtnämde år, blef han General-Major, och 1705 Friherre. Under den ärerika Actionen vid Frauenſtadt, commenderade han ſit egit Regemente. För ſin kropsbräcklighet ſkull, begärade och ärhölt han kort efter tilſtånd at reſa hem til Sverige, och dog år 1723. Allmänt var han känd och högaktad, för ſin redlighet och ſit mannavett.

Gift f. g. m. *Anna Barbara von Siegeroth.*— a. g. m. *Catharina Margaretha Hægerflycht.* Han har fört *et Diarium öfver Skånſka kriget, för åren* 1676, 1677, *och* 1678 *til* 1679, ſom är tryckt.

(Se K. Carl XII tes Hiſt. af Dr. Norberg I. D. — v. Stiernmans Matr. p. 140. — Loenboms Anecdoter om namnkunnige Sv. Män, I Bandet, 2 Stycket. —)

HUSENBERGIUS, JOHANNES NICOLAI, *Kyrkoherde* vid Normlöſa Förſamling

i Östergöthland. År 1540, föddes han inom Härstads Församling på Kyrkoherde bostället *Husberga*, hvaraf han sedan tog sit tilnamn. Fadren, som där var Kyrkoherde, har hetat *Nicolaus Eschilli*. Om denne *Nils* eller Fadren, är det märkvärdiga, at han var den förste Präst i hela Östergöthland, som vid Reformationens början, vågade ingå ägtenskap. År 1536, blef en Nunna ifrån Vadstena kloster hans hustru. Detta steg tilskyndade honom flere vidrigheter och förföljelser, af den tidens vidskeppelige Präster och Munkar, hvilket gjorde, at han år 1553 sökte sig ifrån Härstads til Normlösa Pastorat, at där vinna mera lugn. Här dog han år 1570. Sonen *Johan Husenbergius* studerade, och förvärfvade sig både inom och utom Riket mycken lärdom och vidsträckta insigter i flere Wettenskaper. Tjugufyra år gammal vardt han Prästvigd och sin Faders medhjelpare; men han fick icke länge vara uti detta ämbete. Konung Eric XIV, kallade honom til sit Hof, och gjorde honom til Kongl. Secreterare, af det skäl at Konungen lärt känna dess stora insigter uti Lagfarenheten och Politiska ärender, hvarförutan Husenbergius ock skref en vacker hand. Sit nya ämbete förestod han til Konungens fullkomliga nöje, och bestridde äfven samma syssla, under Konung Johan III:es Regering. At Husenbergius ägde båda dessa Konungars nåd

och

och förtroende, kan dömmas däraf, at han så väl af Konung Johan, som af K. Eric hade anbud af Adelskap; men han undanbad sig denna heder, och ville häldre fullföllja sit förstbegynta vitæ genus. — Han vant ock sin önskan, då han år 1571 ifrån Kongl. Secreterare blef Kyrkoherde uti Normlösa efter sin Fader. Med nytta för sin Församling och med heder för sig sjelf, var han här Lärare i hela 46 åren. Affomnade år 1617, och är begrafven uti nysnämde Kyrka, hvarest et Epitaphium ännu finnes, som uti en Latinsk påskrift tolkar både Fadrens och Sonens Lefnads-öden.

Husenbergius var gift med *Sigrid Nilsdotter.*

(Se Broocmans Beskrifning öfver Östergöthland, p. 760. —)

HÅKANSSON, *Olof*, *Bondeståndets Taleman.* Var född 1695, i Löfens By uti Blekingen. Fadren, Bonde i samma By, hette *Håkan Ofredsson*, och lärer hafva dödt 1708 eller 1709, ty vid Pestetiden, var Olof Håkansson redan sjelf Husbonde, och genom dess varsamhet i umgänge med andra, samt flere försigtighets steg, förekom all smitta i dess hushåll. Han upfostrades efter sit stånd och den tidens sed. At läsa i bok fick han änteligen lära; men hans åhåga at blifva undervisad i Skrifning kunde icke upfyllas.

Hans alfvarſamma föräldrar trodde ock, at ſådant icke tarfvades för den ſom ſkulle hantera plogen. och de fruktade, at en ſådan kunſkap, ſkulle betaga honom luſten til arbete ſåſom Bonde. Det var därföre, icke förr än han rådde ſig ſjelf, ſom han lärde ſig ſå mycket at han kunde läſa ſkrift och ſkrifva något. Redan vid 20 års ålder hade han börjat vinna anſeende bland ſine medbröder. Vid alla tilfällen i hemorten då något allmänt ärende förekom, var han Sockneboernes fullmägtig. Han var Kyrkovärd i Förſamlingen, och intet Brudepar af anſeende förenade ſig, ſom icke hade Olof Håkansſon, efter därvarande Landſens ſed, til Taleman både vid trolofning och vigſel. Til 1726 års Riksdag, blef han förſta gången kallad til Riksdagsman, af Allmogen uti Öſtra och Medelſtads Härader. Han var då icke tilſtädes vid valet, utan blef efterſkickad. Vid 1731 års Riksdag, utſåg hela Blekingſka Allmogen honom til deras Fullmägtig, och fortforo ſedan med detta ſit förtroende vid alla Riksmöten, ſå länge han lefde. Således biviſtade Olof Håkansſon, ſåſom Rikſens Ständers Ledamot, 12 Riksdagar å rad. Under denna tiden, har han vid en Riksdag, nemligen 1734, varit Bondeſtåndets Vice Taleman, och vid 8 Riksdagar, 1738, 1741, 1743, 1746, 1751, 1756, 1762, och 1769, *Bondeſtåndets Taleman*; han deltog således

ledes uti allmänna ärenderna, näftan ifrån början til flut af förra Regeringsfättet. Ända til 1765 års Riksdag, hade man icke vetat af någon Talemans omröftning i Bondeftåndet, utan få fnart Ståndet var famladt, blef altid Olof Håkansfon enhälligt utnämd; men 1765 flyttades, genom Ståndets pluralitet, Talemans-klubban i andra händer, och Olof Håkansfons Medbröder i Ståndet anfågo hans biträde få ringa at de i Aug. Månad 1765, uteflöto honom ifrån fäte och ftämma för den Riksdagen. Skäl härtil hämtades deraf, at han fkulle hafva klandrat *Ståndets Beflut*, om åtfkillige Herrar Rikfens Råds Licentierande ifrån deras Råds-Embeten, då han fökte föreftälla fine medbröder, at ftora förändringar uti Kongl. Majeftäts Rådkammare icke voro nyttige för Riket, och hvarvid han ville föra Ståndet til minnes de följder, fom däraf förut fig vifat. O. H. S. lemnade Ståndet, och uti et ingifvit *Memorial, tackade han fine medbröder för all den vänfkap, han tilförene af dem njutit, under förfäkran, at han gärna gick ifrån fkådeplatfen, för at lemna andra rum och för fin egen del, vinna lugn.* — Då 1769 års Riksdag federmera inföll, tycktes hans ålder förbjuda honom, at taga ytterligare del uti allmänna ärenderne; men ännu behållen vid en, uti fådan ålder ovanlig kropps och finnes ftyrka, lät han dock af fine hemmavarande medbröder öfvertala fig,

 at

at blifva Riksdagsman. Ständerne församlade sig, som bekant är, i Norrkiöping, och Ståndets gamla aktning uplifvades för Olof Håkansson, så at Talemans-klubban blef honom ånyo öfverlemnad. Men hans lefnad nalkades til sit slut. Sedan Riksdagen blifvit återflyttad til Stockholm, afled han där hastigt, d. 18 Nov. 1769, uti en ålder af 74 år och 8 månader. Begrafningen skedde uti Kongl. Riddarholms kyrkan, och Liket beledsagades af Ridderskapets och Adelens Landt-Marskalk, af Präste-och Borgare-Såndens Talemän, af *Deputerade* ifrån samma trenne Stånd, och af hela Bondeståndet. Uti Grefveliga *Fersiska* Grafven, skedde jordfästningen. Då varande Kyrkoherden uti Stockholms Stads-Storkyrka, sedermera Biskopen i Carlstad, *Dr. Joh. Schröder*, höll *Likpredikan*. Arfvingarne påkostade begrafningen.

Det torde med fullt skäl kunna sägas, at Olof Håkansson varit en af de märkvärdigaste personer, som det nyss förflutna tidehvarfvet framalstrat. Af naturen var han utrustad med de sällsyntaste förmögenheter, et skarpt förstånd, en genomträngande urskilning, et makalöst minne, mycken lätthet at med behagelighet och redighet, yttra sina tankar, och et sätt at göra de mäst invecklade ämnen begriplige, för dem af sine medbröder, hvilka icke haft tilfälle, at göra sig med sådane ärender bekante. Också hade

de omſtändigheterna ſå fogat ſig, at han uti ſit Stånd, ej annat kunde än med ſådane egenſkaper blifva både nyttig och ryktbar. Altid ſökte han, at inom ſit Stånd bibehålla en jämnvigt, emellan deſs rättigheters vanvårdande, eller för vida utſträckande; faſtän den ſenare i ſynnerhet, genom politiſka tiltag, ſtundom vardt rubbad. Följderna häraf inſåg han, och varnade för hvad hända kunde. Den tiltagande förvirringen oroade honom; men han hade icke den lyckan, at öfverlefva den tid, ſom botade detta onda. Den del han ägde uti det lyckliga Konungavalet 1743, drager ingen i tvifvelsmål, ſom känner de tiders händelſer. Hans förſigtighet och förſtånd framlyſte, vid alla de brydſamma omſtändigheter, ſom i de allmänna ärender under Riksdagarne föreföllo. Hans tänkeſätt var aldrig vacklande, och han bar ſamma oinſkränkta vördnad för ſin Öfverhet, ſom altid varit Svenſka Allmogens kännemärke. Ockſå hade han at hugna ſig af ſin Öfverhets nåd.

Då Drottning *Ulrica Eleonora*, vid 1739 års Riksdags ſlut, lät förſtå, at Hennes Majeſtät vore ſinnad lemna Talemannen Olof Håkansſon något vedermäle af ſin Kongl. nåd, utbad han ſig underdånigſt, at ſådant måtte få komma hans fattiga Socknekyrka til godo; och därpå behagade Hennes Majeſtät öfverlemna til honom 4 ſköna Mäſsſkrudar

ſkrudar, för at tillſtälla Löſens Kyrka. Då Konung Fredric 1745 gjorde en reſa genom Södra delen af Riket, täcktes Hans Majeſtät låta anrätta middag för ſig uti Olof Håkansſons hus i Löſens by, och uppehölt ſig där uti flera timar. Konungen pålade Talemannen, ſom då var Enkling, at gifta ſig, innan han näſta gång kom til Stockholm. Befallningen åtlyddes, och då han vid 1746 års Riksdag hade den nåden at upvakta, lät H. M. tilſtälla honom et vackert Silfverkäril, med befallning *at de tilkommande Barnen däruti ſkulle döpas.* För ſine egne Committenter var han outtröttelig, och Bondeſtåndets meddelta yttranden vid hvarje Riksdags ſlut, viſa, hvad värde Ståndet ſatte på deſs Taleman. Uti den allmänna ſammanlefnaden, var O. H. S. upriktig, vänfaſt och hjelpſam. Hemma ſyntes han altid uti ſit Stånds enfald, ſkötte ſin hushållning och ſit jordbruk; och i Löſens By kunde man icke föreſtälla ſig, at han var den ſamme mannen ſom vid de allmänna Riksmöten ſyntes vara mera danad för klubban än plogen. Hans umgänge var lätt och behageligt, blandadt med et ſkämt, ſom utmärkte både quickhet och belefvenhet. Åtſkillige af hans ſinrike infall, äro ännu i minne. — Olof Håkansſon var til utſeende af något öfver medelmåttig växt, och hade en ſtarklagd kropp. Hans åtbörder okonſtlade, hans väſende tryggt. Hans anſigte

ſigte, när det noga beſkådades, utmärkte en eldig, rådig och klok man. Han är *grave-rad* af en mäſtare hand, *Prof. Joh. Fr. Martin.* Ofelbart intager han förſta rummet ibland alla de Svenſke Dannemän, ſom biviſtat Svenſka Riksdagar.

Gift f. g. 1711, m. Bonde-Enkan *Bothild Pehrsdotter.* A. g. 1746, m. *Brigita Cath. Timell*, en dotter af Kyrkoherden i Wong uti Skara Stift, *Anders Timell.* Han hade flere Barn. Sonen af förſta giftet, *Håkan Olsſon*, dog ſåſom Riksdagsman i Stockholm, 1772. Sonen *Anders Håkansſon* af ſenare giftet, är *Härads-Höfdinge* öfver Öſtra Domſagan i Blekingen.

(Denna Lefvernes beſkrifning är utdragen af Prof. J. Fr. Martins Sv. Galerie — 2 Häftet. —)

HÖPKEN, DANIEL NICLAS von, *Friherre* til Fogelſta och *Praeſident* i Com. Collegio. Föddes i Bremen år 1669. Ätten är ifrån England, och Förfädren kallade ſig *Höpking.* Farfadren, *Geheime-Kammar-och Cancellie-Rådet*, *Niclas Balsarsſon Höpken*, adlades af Drottning Chriſtina, 1649. Fadren var *Niclas Nic. von Höpken* til Melau, och modren Fru *Anna Margaretha von Greiffencrantz.* Han tjente flere år uti Kongl. Cancelliet ſåſom Secreterare, och åtföljde 1713, i denna ſysſla, Kongl. Råden, Gr. Nils Gyllenſtierna och Gr. Arved Horn, til Vadſtena, där

där en angelägen conference, på Kongl. Senatens vägnar, förehades med Konung Staniſlaus. År 1714, vardt han Stats-Secreterare vid Kammar-och ſedan vid Utrikes Expeditionen. Friherre 1719, och 1727 Præſident uti Com. Collegio. Dog i Stockholm År 1741.

At mynt-tecknet *Publica Fides*, både til upfinning, figur och öfverſkrift, var ifrån Stats-Secreteraren Höpken, innan den bekante Baron Görtz ännu hade någon del uti Rikets hushållning, kan ſes af *Kongl. Förordningen af d. 23 Martii 1715.* — Desſa flögos i början til en million Daler Silfvermynt. Stats-Secr. Höpken var Ledamot uti den af Baron Görtz ſedermera inrättade *Uphandlings Commisſion*, ſom hade de allmänna medlen under händer, och ſtod under direction af Grefve von der Noth, hvilken äfven fängſlades, ſå ſnart Konung Carl var död. Då Baron Oſterman, under Åländſka Fredshandlingen 1719 affärdades af Czaren til Stockholm, och vardt nältan ſåſom en Statsfånge handterad, voro Grefve Carl Gyllenborg och Stats-Secreteraren Höpken de ende, ſom hade lof, at med Baron Oſterman omgås. Frih. Dan. N. v. Höpken var en Herre af ſtort förſtånd och en fullkomlig Statsman. Han ägde en ovanlig jämnhet i ſinnelag och en ſtillhet i ſjälen, ſom äfven teknades i hans utſeende. Uti en ſlipprig tid, hade han förſigtighet och

ſtyrka

ſtyrka, at bibehålla ſig uti allas aktning, och då ſjelfve Grefve Horn gick ifrån Præſidentſkapet i Cancelliet, var ingen fråga om Stats-Secreteraren Höpken, minſt ifrån Hofvets ſida. — Hans ſinrika infall och qvicka ſvar vid många tilfällen, omtalas och höras ännu, med en ſlags vällust för ſinnet.

Gift, f. g. m. *Fr. Anna Catharina König.* a. g. m. *Friherrinnan Eleonora Lindhjelm.* Han var Auctor til *Lettre de Mr. N. N. ecrite à un de ſes amis, ſur la conduite préſente de la Suede, touchant le commerce de la mer Baltique, ecrite 1714, tr. i quarto.* Detta Bref vardt ſedan förſvenſkadt utgifvit af General-Majoren Frih. *Vilh. Guſt. Coijet.*

(Se von Stjernmans Matr. — p. 164. — Kongl. Bibl. Tidningarne för år 1768, p. 83. — C. R. Lagerbrings ſtörre ſammandrag af Sv. R. Hiſt. 4 Delen. — Stiernmans Cent. prima Anonymorum p. 40)

HYLTEEN, SAMUEL von, *Friherre och Landshöfdinge.* Son af *Aſſeſſoren* i Svea Hofrätt, *Lars Anderſſ. Hylteen*, med *Helena Dauer*, och född i Stockholm, 16 . . . Såſom Aſſeſſor i Svea Hof-Rätt, adlades han 1714, vardt ſedan Landshöfdinge i Chriſtianſtads Län, och i denna värdighet Friherre, år 1719. Dog i Skåne, 1768 Gift m. *Helena König.* — Han var en redelig och välmenande Patriot. Et vigtigt *ſamtal*, emellan Konung Fredric I. och honom under varande Riksdag 1723, har af honom ſjelf blifvit i pennan

pennan författadt, och finnes infördt uti *Allmänna Tidningarne för år 1772, N:o 36* och *följ.* Man vil häraf til Läsarens nöje göra et kort utdrag:

"*Efter slutad aftonmåltid, på Carlberg. d.* "21 *Junii* 1721, skrifver Hylteen, *där jag* "*efter befallning äfven var närvarande, gingo* "*Konungen och Drottningen ut i Trägården at* "*spassera, då Hans Kongl. Majestät, efter en* "*liten stunds indifferente discourser och roliga in-*"*fall, tog mig vid handen, söndrade sig ifrån* "*det öfriga sällskapet, drog mig allena med sig in* "*i en Trägång, och tiltalade mig sålunda: Lands-*"*höfdinge Hylteen, jag har altid funnit hos Eder.* "*en sådan utlåten uprigtighet, sägen mig rätt* "*öppenhjertigt, hvad kan vara rätta orsaken och* "*ursprunget til den kallsinnighet och vedervilja,* "*som hos en stor del af Svenska nationen emot* "*mig förspörjes, och hvad råd och väg vore til* "*taga, at ställa all ting i det förra förtroen-*"*det igen.*

"*Jag svarade: E. M. frågan är stor, och* "*rätt svår at svara uppå. — Ofta bekommer ock* "*illa, at svara med stor utlåtenhet — Detta har* "*jag redan förnummit. — Det är ock svårt at* "*gifva E. M. råd, då jag hvarken hafver därtil* "*nog stark tanka om mig sjelf, och då sedan kan-*"*ske andre hemlige rådgifvare torde komma ef-*"*ter, och antingen förvända, eller förstöra min* "*välmening. Konungen: Jag försäkrar Eder på* "*min honneur, at med nådig ärkänsla uptaga alt*

"*hvad*

*"hvad I sägen, och at antaga hvad nyttigt sy-
"nes. Jag vet at folket håller Eder för en
"ärlig välmenande man för fäderneslandet, och
"jag ärkänner, at jag ock befunnit Eder sådan
"emot mig. Tala utan förbehåll. —*

*"Jag. — Eder Maj. eftertänke, hvad som
"vid denna Riksdag är passeradt, til vinnande
"af mera magt och myndighet, hvarigenom de
"fläste Ständernes Ledamöter äro satte i förun-
"undran och häpenhet, och hvaraf E. M. lätte-
"ligen kan sluta, at en häftig sinnesrörelse är
"förorsakad — Här lärer E. M. finna anled-
"ningen til det af E. M. så kallade missnöjet —
"Konungen — Men jag råder icke för de uptå-
"gen, om mer magt och myndighet — jag har
"dem intet begynt, och jag vill intet veta af
"dem — jag har ju uppenbarligen förklarat mit
"missnöje däremot.*

*"Jag. — Allernådigste Konung! Til at
"härom persvadera menigheten, därtil for-
"dras annat, än några ord och skrifter,
"därtil behöfves nödvändigt en uppenbar bestän-
"dig conduite, som visar contrarium vid alla til-
"fällen, och på annat sätt kan E. M. aldrig
"taga folket ur den tanka de hafva. Hvar man
"tror eljest framgent, at E. M. ändå vetat för-
"ut af Böndernas förslag och försök om mer
"magt och myndighet, och at E. M. det icke
"förr förkastat, än efteråt, då man såg omöjelighe-
"ten, at genomtränga därmed. — E. M. kan
"sjelf finna, hvad tankar och bedröfvelse slika för-*

 "sök,

"fök, hemligen och dem ovetterligen anlagde, "skola upväcka hos et folk, som nyligen har "skuddat Envålds oket af sig, och fasar för det "samma, som för helfvetet, — Konungen: Alt det- "ta är mera andras drift än min egen — Man "har öfverhopat mig med förslager och projecter, "men jag har aldrig velat gå in däruti. —

"Jag — Andra orsaken til nationens miss- "nöje torde vara denna, at sådane förslagsma- "kare, otidige Favoriter och omogne Rådgifvare "tålas, höras, och afskaffas intet. — Konun- "gen — Men borde man icke genom några visse "män låta förtroligen säga mig, hvad man har "emot mig, til min sinnes lisa och trygghet? —

"Jag — Så mycket som tjenar til E. M. "nöje och säkerhet, lärer intet förtigas, och det- "ta sker säkerligen med det snaraste — Svea Män "hafva antagit och uphögt E. M. til Konung, "som var en främmande, och de hafva med E. "M. välfärd förknippat sin välgång så fast, at "den ena icke kan bestå förutan den andra — Så- "ledes bör E. M. altid finnas villig, at i alt "instämma med samt. Ständernes förslag och tan- "kesätt — E. M. må icke gå därifrån, eller "upskjuta deras värkställighet — Af de utländ- "ske Tyske Prinsar, som understundom blifvit "til Konungar i Sverige kallade, har ingen rege- "rat lyckligen, just af den orsaken, at de följt "utlänningars rådslag och icke öfverensstämt med "med Svea Ständers mening. —

"Konungen. Men hvad kunna väl Stän- "derne

"derne påsyfta med den Kongl. Höghets Titeln, "som de gifvit åt Hertigen af Holsten? hade de "icke bort hänskjuta denna saken i förtrolighet "til Drottningen och mig?

"Jag. — Ständerne hafva härvid icke å-"sidosatt E. M. eller Drottningens hvarken "rättighet eller säkerhet — Jag betygar, in-"för Gud, at härmed icke är något påsyf-"tadt til E. M. eller Drottningens förfång. "E. M. täcktes utur Svenska Historierne låta "underrätta sig, om ock någonsin et fotspor fin-"nes, at Svenske Män hafva vist otrohet och ovil-"ja emot deras antagne Konung, enär han ef-"ter Ständers aftal och efter Sveriges Lag styrt "hafver. — Konungen — Nå, så vill jag ock "aldrig annars, än aldeles och blindvis instäm-"ma med alt det Rikfens Ständer föreslå. —

"Jag — Ja, Allernådigste Herre! följen "detta upsåt, så skall E. M. altid finna, hvar "ärlig Svensk beredvillig, at försvara och biträ-"da E. M. och det med egendom, lif och blod— "Ännu en sak vil jag nämna, på det lof och den "befallning E. M. mig gifvit — E. M. tänke "aldrig på någon Hessisk Succession — eller til-"städje, at någon härpå må arbeta, utom Stän-"dernas vettskap.

"Konungen — Jag vill aldrig höra det "nämnas, och hvad bryr mig det, hvem som skall re-"gera efter mig? Jag försäkrar Er, på min "ära, om jag visste, at någon af mina egna brö-"der omginge med en sådan tanka, så skulle jag

"ſjelf taga honom vid hufvudet och öfvergifva "honom til Ständerna.

"Jag — Sådant rykte löper likväl, emot "E. M. vettenſkap och vilja. —

"Konungen — Ja, underſtundom kan man "väl hafva ſina raiſoner, at låta et rykte löpa, "til at hindra något annat uptog.

"Jag — Min oförgripeliga tanka är och "blifver, at E. M. förtror ſig aldeles til ſina "trogna Ständer, och utom dem, intet förſlag "hörer eller antager. —

"Konungen — Nå, jag ſkall det ſom en "ärlig man göra, och jag beder, ſamt befaller "Er, at I detta mit faſta upſåt ſägen åt alla— "Jag har i alla mina dagar paſſerat för en är- "lig Man, och jag ſkall aldrig gå ifrån mit ord "och löfte. —

En broder til Landshöfdingen von Hylteen var Anders v. Hyltéen, hvilken, ſedan han varit Riddarhus-Fiſcal, vice-Lagman, och Stads-Secreterare i Stockholm, ſiſt 1704 vart *Juſt. Borgmäſtare* därſtädes, i hvilken ſyſſla han 1714 adlades. Då frågan väcktes vid 1720 års *Riksdag*, om *Arfprinſens af Heſſen uphöjelſe på Svenſka Thronen* fant denna ſaken i början ganſka mycket motſtånd hos Rikſens Ständer. Man kan ſluta til Nationens ovilja, af det ſom i Borgareſtåndet hände. Borgmäſtare Hyltéen var då Ståndets Taleman, och blef hotad, at om han inlät ſig i denna ſaken, och icke viſade ſig ſåſom en är-

ärlig man, så skulle *han förlora Talemanskapet*. Ja, Ståndet yttrade sig uti detta litet afmätta talesätt: *De skulle kasta honom — Hyltéen, — ut genom fenstren, och bryta halsen af honom.* Borgmästare Hyltéen dog i Stockholm 1721. Var gift m. *Regina Petré*. —

(Se v. Stiernmans Matr. — p. 159. och p. 1099. Höfdinga minnet p. — Allm. Tidn. för 1772, N:o 36 — Kongl. Bibl. Tidning. för år 1768 — p. 94. —

I.

JERNSTRÖM, ANDERS, *Öfverste Lieutenant och Commendant* på Marstrand. Var född på Vermelands Dal, 1667, och blef efter fulländade resor genom Tyskland, England, Holland, Frankrike och Italien, Philosophiæ Magister, hvarpå kallelse följde til Math. Profession, så väl vid Greiffsvalds Academie, som *Gymnasium Illustre i Zweybrücken*. I stället för at emottaga dessa anbud, blef han Ingenieur vid Pommerska Landtmäteri-Commission, tils 1701, då han gick til Holland, och gjorde under General Cochen det årets fälttåg. År 1702 bivistade han under Prins Louis af Baden, belägringen vid Landow, och åtfölgde Arméen därifrån til Steijern. Vid denna Armée uppehölt han sig til 1704, då han blef hemkallad, och emottog Translators sysslan under en förevarande expedition. År 1706 gick han med K. Carl

 XII:tes

XII:tes tilſtånd i K. Staniſlai tjenſt, och biviſtade de därpå följande åren ſåſom Major och Directeur vid Deſs Fortification, fälttågen. 1708 vardt han fången, men året efter utväxlad och tog 1710 afſked utur K. Staniſlai tienſt. 1712, blef han under-Commendant i Marſtrand, och 1717 fick han Öfverſte-Lieutenants fullmagt, jämte Commendants-ſysſlan på Sundsholm. Deſs dödsår är obekant.

(Utdragit af v. Stiernmans Höfd. minne 2 D. Mſcpt. och meddeladt af Herr Mag. A. Forsſenius.)

JÖNSSON, ANDERS, *Borgmäſtare* i Stockholm. Född i Stockholm år 1605, där fadren *Jöns Ericsſon*, var *Råd-och Handelsman*, gift med *Margaretha Matsdotter*. Denne fadren dog tidigt, och Sonens utſigt på framtiden, hade blifvit oangenäm, ſå framt han icke fått en Stjuffader, hvilken vårdade honom på det ömaſte. Med en naturlig qvickhet, gjorde ynglingen ſnabba framſteg uti räkne Scholan i Lübeck, dit han ſändes, och ſnart ſant han ſig äga ſtyrka nog, at på ſina lediga ſtunder, underviſa ſine medlärlingar i räknekonſten, hvilka med mindre lätthet än han kunde emottaga det ſom läras borde. Härmed ſamlade han ock en liten och obetydelig ſumma, ſom likväl förbättrade hans vilkor. Ifrån Lübeck reſte han til Hamburg, och vidare fort til de vid Öſter-

ſjön

ſjön liggande förnämſta Handels-ſtäder, med et upmärkſamt öga på alt hvad ſom kunde tjena honom til uplyſning uti handelsvägen. År 1621 återkom han til Stockholm, ſedan han utſtått en beſvärlig och farlig ſjöreſa, och ſå ſnart han var hemkomen, började han at idka handel tilſammans med Stiuffadren, görandes under detta bolag, några ytterligare reſor til Hamburg, Lübeck och Dantzig. Emedlertid blef Anders Jönsſon fördelaktigt känd uti desſe florerande Handelsſtäder, för ſin ſkicklighet och ärlighet. Härmed grundlades hans Credit, och uppå den vågade han en egen handel, ſom inom kort tids förlopp, ſatte honom i välſtånd, och i förmåga, at kunna anſenligen utvidga ſin rörelſe. Men hans egenſkaper eller ſkicklighet voro icke inſkränkte inom Handels-kretſen. Man anſåg honom ſåſom en förſtåndig och uplyſt man i flere hänſeenden. Af Borgmäſtare och Råd, kallades och valdes han 1632 til Kämner, och oanſedt han gärna varit därifrån befriad, emedan han då redan var inne uti en vidlöftig handel på Finland, Norrland, Öſter-och Veſterbotten, dit han oftaſt måſte färdas; likväl fant han otackſamt, at afſlå ſine förmäns anbud och vilja. Han hade berömligen varit vid detta kall, inpå fjerde året, när han 1636 utkorades til Rådman och af R. R. ſamt Öfverſtåthållaren i Stockholm Herr Claes Flem-

ming introducerades. År 1639 blef han förordnad at præſidera uti Norrmalms Kämners-Kammare. Det var vid denna tiden ſom päſten grufveligen härjade inom Stockholms Stad. De fläſte af Rådmannen And. Jönsſons Ämbetsbröder, ſatte ſig i ſäkerhet för ſmittan genom en tidig flygt; men denne förblef ſtadigt vid ſin kallelſe, utan at ſky faran. Han vardt ock verkeligen af peſtſmittan angripen, men undgick döden. Ej allenaſt Stockholms Stads Magiſtrat, ſom närmaſt kände mannens rådighet och mogna vett, utan ock Kongl. Hof Rätten i Stockholm, anförtrodde honom vid flere tilfällen de mäſt grånlaga förrättningar, och folk ſom lågo med hvarannan i Rättegång, voro ganſka nögde, at få öfverlemna deras ſak åt hans granſkning och rättviſa ſkärſkådande. Så allmänt var han godkänd, både på förſtånds och hjertats ſida. Man igenfinner häruti lätteligen orſaken, hvarföre en nådig Öfverhet år 1668, utan hans eget eftertraktande, updrog åt honom Borgmäſtare-Syſslan uti Ämbets-Collegio i Stockholm. Han viſade, at han äfven var denna heder värdig; men hans bäſta dagar voro förbi, och ålderdomen kom. Han gick til hvila i början af år 1671, ſedan han räknat 65 år. Gift m. Fru *Karin Ersdotter*, hvars Fader Eric Ingemundsſon ockſå varit Borgmäſtare i Stockholm.

(So

(Se Perſonalierne efter Likpr. hållen af Dr. Nic. Rudbeck, tr. i Stockh. 1671. in 4:o. —)

K.

KAMMECKER, *Joachim*, *Borgare* och *Ålderman* för det Lofl. Bagare-Ämbetet i Stockholm. Var född i Stockholm, 1642. I ſina yngre år, genomreſte han Tyſkland, Ungern och Böhmen, och tjente några år Romerſke Kejſaren Leopold uti kriget emot Turken. Han förhölt ſig härunder ſå väl, at han af högbemälte Kejſare benådades med Adelſkap och et väl utſiradt vapen. Af båda desſe ärebetygelſer, emottog han allenaſt det ſenare, hvilket han til ſin död hos ſig förvarade. I Stockholm ſatte han ſig ned, och utmärkte ſig ſåſom en förſtåndig och hederlig man. Af ſine medborgare valdes han fem ſärſkilta gånger til Taleman, vid de uti Stockholm hållne Riksdagar, och detta tilſkyndade honom den ſynnerliga heder, at hans Contrefait blef ſatt på Kongl. Luſt-Slottet Drottningholm, ibland minnesvärde Svenſke Män. År 1725 inrättade han, tillika med trenne andre förmögne och ädelſinnade Borgare, et *Hoſpital* eller ſå kalladt *Enkehus*, på Ladugårdslandet. År 1732 afſomnade han i Stockholm, och vardt i St. Jacobi kyrka begrafven. Den vittre *Mag. Ioh. Guſt. Hallman*, ſedermera Kyrkoherde vid St. Hedvig

Eleon. Förſamling i Stockholm, hedrade hans minne, med en vacker *Grafſkrift.*

Gift m. *Margaretha Gerdes*, en dotter af *Paſt. Primar.* vid Tyſka Förſaml. i Stockholm, *Doctor Henr. Gerdes.* År 1721 firade desſe makar ſit *Guld-Bröllop.*

(Supplementet til det i flor ſtående Stockholm, tr. 1740. p. 201. —)

KAMMECKER, MARTIN, *Theol. Doctor och Superintendent* på Gothland. Var född 1698 i Simtuna i Veſtmanland, där fadren var Proſt och Kyrkoherde. I Upſala ſtuderade han ifrån år 1709, och blef 1721 Magiſter. Han började 1724 en utländſk femårig reſa genom Dannemark, Tyſkland, Frankrike, England och Holland, öfver hvilken han förde *en Dagbok*, ſom innehåller många artiga underrättelſer, och ſom finnes i *Handſkrift.* Efter hemkomſten 1729 blef han Philoſ. Adjunct i Upſala, hölt *politiſka föreläſningar* och författade et *Collegium om Sveriges Rikes Stat*, ſom hos många finnes i *Handſkrift* och hvaraf flere utländſke Miniſtrar i Stockholm tagit *afſkrifter.* Det är ganſka vidlöftigt, och beſtår af 19 *Capitel.* 1723 Blef han Adjunct i Theologien, och 1745 Superintendent på Gothland, hvartil lades Theol. Doctors värdighet, vid Konung Adolph Fredrichs kröning. I Wisby afſomnade han 1757. Han var en grundlärd man, och en af de ſtörſte

Bok-

Bokkännare som Sverige haft. Den förtjente Lectorn vid *Amiral. Schol.* i Carlscrona *S. I. Alnander*, bekänner i *Företalet* til sit vackra och nyttiga verk: *Anvisning til et utvaldt Theologisk Bibliothek*, at han härtil fick första anledningen, upmuntran och biträdet, under sit umgänge med denne *Store Bokkännare*. Doctor Kammeckers sköna och rika Theologiska och Historiska *Bibliotheque*, bortsåldes genom Auction i Upsala 1759.

Dess *Riksdags predikan*, öfver *Ordsp. B. 4: 26 27. hållen. 1746, är i Stockh. tryckt.*

Gift m. *N. Wallin.* —

(Sv. Mercurius, Oct. M. 1759. p. 124. — Alnander l. cit. p. I. — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 72. —.)

KAULBARS, JOH. FREDRIC von, *Friherre, General, Landshöfdinge och Com. af Sv. Ord.* Til börden utlänning, men til hjertat aldeles Svensk, och af en obefläckad ära. Han föddes år 1689, af Öfversten i Kejserlig Romersk tjenst, *W. L. Kaulbars*, och Modren Fru *Hedv. Chr. Cymin.* Denna Fru var af Skottsk ätt; och Fadren hade redan genom sin Fader, Öfv. Lieutenanten *Johan Kaulbars*, blifvit ibland Svenske Riddersmän intagen. De många vettenskaper som prydde Gen. Joh. Fr. Kaulbars, lemna den fördelaktigaste målning på dess upfostran. Redan år 1704, blef han Fendrik i Hollstensk tjenst,

tjenst, och bevistade s. å. belägringen för Namur. Åren 1705 och 1706, öfvervar han attaquen vid Gousſemont, belägringarne vid Huij och Soutleven, samt fältslaget vid Ramillies. 1708 fick han, under den store Eugene, förkofra sina insigter i Militaire-vettenskapen, och vid Malplaquet blef han 1709 sårad. 1710 utnämdes til Ryttmästare vid Hollstenska Regementet. 1713 anförde han en egen tropp Hussarer och gjorde fienden därmed mycken afbräck: men det var år 1714, som vår Kaulbars kom i Konung Carl XII:tes tjenst, och fick då det bästa tilfälle at, under en oförliknelig Anförare, visa prof af redan förvärfvade insigter. 1715 emottog han Majors fullmagt, och blef därpå, vid Stralsunds belägring, fången. En Officerare af hans förtjenster kunde icke länge umbäras; han blef straxt utbytt, och brukades 1717 i sin Regents hemliga värf, til Amsterdam. Återkom, efter en til Konungens höga nöje uträttad expedition, och belöntes 1718, med General-Adjutants sysslan hos Kongl. Majestät. Et särskildt förordnande af d. 19 Nov. s. år, ålade honom detta ämbete ännu närmare, och bivistade han 1718 års olyckliga belägring för Fredricshall.

Vid det olycks-skott, som d. 30 Nov. s. å. försatte hela Svenska Arméen i den billigaste saknad och den bekymmersammaste förlägenhet, var vår Kaulbars den döende Regen-

Regenten aldranärmaſt, och då han blef varſe Konungens död, ropade han beſtört til den näraſtående Lieutenanten, ſedan Öfverſten Carlberg: *Herr Jeſu! der König iſt geſchosſen*, — med ordres, at det för General Schverin berätta. Således var han et åſyna vittne til ſin och hela Rikets förluſt; och då denne Herre med ſäkerhet haft ſig de beſynnerligaſte omſtändigheter vid denne Monarks frånfälle bekant, är beklageligit, det denna hemlighet, ſom nu mera torde få uppenbaras, med honom dödt. 1731, blef han benådad med Öfverſte-Lieutenants indelning vid Norra Skånſka Cavaleriet, och 1741 utnämd til Öfverſte, med befallning at bibehålla ſin til 1743 innehafde Gen. Adjutants beſtällning, då honom vardt updragit, at commendera de både hemmavarande Skånſke Cavalerie-Regementerne. 1747 förordnades han til General-Major af Cavaleriet, då han ſ. å. fick Veſtgötha Cavalerie. 1748, hedrades han med Commendeurs Bandet af Sv. Orden, då han tog til valſpråk: *Habet ſua proemia virtus*. ſ. å. blef han Landshöfdinge öfver Götheborgs och Bohus Län, uptogs til 1751 i Frih. Stånd, utnämdes 1756 til General-Lieutenant, och 1762 til General. — Ockſå vardt han år 1751 utnämd til Sv. R. Råd, hvilken värdighet han ſig undanbad. afled d. 16 Decembr. 1762. Rena tänkeſätt för Konung och Fäderneſland, och vördnad

för

för Religion, styrde hans gerningar. Medmänniskjors väl, var hans gladaste syftemål. Nitisk i ämbetet, trofast emot vänner, glad i umgänge, upriktig emot alla, kunde han icke annat än saknas. Men hans namn lefver.

Gift, f. g. m. *Fru Soph. Fred. Cronhjelm*, dotter af *R. R. Gr. Cronhjelm;* a. g. m. *Fru Cath. Ekmark.* —

(Sammandragit utur Capit. Sv. Kellander — Mannerskantz Å. Tal, och andre pålitelige Handlingar, — och meddeladt af Hr. Mag. A. C. Forssenius. —)

KJERMAN, GUSTAF, *Handels Borgmästare* i Stockholm. Son af Rådmannen i Askersunds Stad, *Anders Kjerman* och dess andra hustru *Elsa Sundberg*, föddes han därstädes år 1702. Ifrån en liten, utvidgade han sin handel til en större och vidsträcktare rörelse. Hans uti Stockholm ärhållne Burskap gjorde honom snart til en af de största Grosshandlare. År 1742 blef han Rådman, och 1757 Handels Borgmästare i Stockholm, hvarefter han valdes til Directeur vid Ostindiska Compagniet, därifrån han 1765 blef entledigad. Vid siu särskildte Riksdagar, var han fullmägtig för Stockholms Stad, och de tvenne sista, Borgare-Ståndets Taleman. Han var en driftig och rask Köpman, som i sin rörelse, samlade mycken förmögenhet. Ingen har i Sverige drifvit Skepps-byggeriet så högt som han. Genom entreprenader, gjorde han

ock

ock många nyttiga inrättningar, och genom sin driftighet satte han många männiſkjor i den lyckliga belägenheten, at få förtjena födan. Han var mycket munter och fritalig. Denna ſiſta hans ſinnes egenſkap, jämte hans betydenhet vid Riksdagarne, och hans jämna medgång, ſkaffade honom ovänner. — Han dog år 1766, och hans ben hvila i deſs beredda graf, vid Kongl. Riddarholms kyrkan.

Gift f. g. m. *Agneta Gjöding*, a. g. m. *Juliana Brandel*, Enka efter Handelsmannen i Stockh. *Ephr. Lothſack*. Stjufſonen *Jacob Lothſack*, adlades 1770, med namnet *Kjermanſchöld*.

(Herr Baron J. Rehbinders Matr. p. 311. — Meddelade efterrättelſer. —)

Knös, Olof, *Kyrkoherde* vid ſtora Vånga Förſamlingar och *Härads-Proſt* i Skara Stift. I Ods Socken och Veſtergöthland föddes han år 1683, af Fadren *Börje Olsſ. Knös*, Heidridare öfver Elfsborgs Län, och Modren *Gunnur Lechandra*. Tidigt viſade han håg för ſtudier, och lätthet at fatta det ſom honom lärdes. Föräldrarne beſlöto ſåledes, at för honom välja läſevägen. Efter några års viſtande vid Skara Schola och Gymnaſium, reſte han 1703 til Upſala, där han 1713 blef Magiſter. Hans kända ſkicklighet, gjorde, at han utan någon deſs egen anſökning, fick

fick Rectoratet vid Mariæstads Schola, 1716, hvarmed sedan 1724 följde Kyrkoherde sysslan vid Leksbergs Församling, såsom Præbende. Ungdomen hade nu uti honom en öm Lärare och Församlingen en vårdande Herde. År 1730 flyttades han til Vånga Pastorat, och hedrades sedan med Fullmagt at vara Härads-Prost. Vid Prästmötet i Skara, præsiderade han 1739 med allmänt bifall, och år 1748 slöt han sin lefnad. Han var i flere hänseenden en lärd och vitter man, dock låg hans mästa styrka i Latinska språket, uti hvilket han ock utmärkt sig, såsom en snäll *Poët.* Flera tryckta *Poëmer*, utom många *Latinska Carmina i Manuscript*, vittna, at detta beröm är förtjent. Intil senaste åldren, skref han med lika lätthet och behaglighet. Han roade sig ock stundom, at försöka sin styrka uti den *Grekiska Poësien.* Äfven ägde han vackra gåfvor på predikstolen, med hvilka han förenade en rättskaffens exemplarisk vandel. I stora Vånga Kyrka, vardt han begrafven med *Likpredikan*, som hölts af Domprosten *P. Brodd* i Skara. På sin grafsten lät han sätta en Inscription på Latinsk vers, den han sjelf författat. Gift m. *Eva Beata Bellander.*

Ibland 14 större och mindre tryckte *Latinske Poëmer*, må nämnas, hans *Orat. de victoria ad Holofzin*, *Upsal.* 1708 — Hans *Amarantus* — *Holm.* 1713 — Sist anmärkes hans

hans af trycket i Skara år *1723 in 4:o utgifne Likpred. Guds Barnas Tårars fåd och glädjesſkörd, hållen öfver Råd- och Handelsm. i Mariaeſtad C. Bånges Maka, An. Callenia.* —

(Salvii Lärd. Tid. 1748, N:o 72 — Sv. Mercur. Jan. M. 1758, p. 818. — Meddelade efterrättelfer af Amanuenſ. Bibl. Upſ. Herr Magiſter Olof And. Knös. —)

Kolthoff, Herman, *Bruks-Patron.* Fadren med ſamma namn, beklädde Borgmäſtare ämbetet i Carlſtad, och modren var *Brita Carlberg.* Af elfva barn, var Herman den yngſte, och föddes i Carlſtad 1683. Han njöt den bäſta upſoſtran, ehuru han tidigt måſte ſakna en huld Fader. Kom til Upſala 1704, och begaf ſig ſedan til Stockholm, at där inom något Collegium ſöka ſin upkomſt. Lyckligtvis hade han här trenne Slägtingar, då varande Advocat - Fiſcalen i Svea Hofrätt, ſedermera Juſtitiæ Cancelleren och Landshöfdingen Frih. Joh. Cederbielke, Kyrkoherden Sven Cameen och Com. Rådet Erland Cameen, hvilka ärtedde honom mycken ynneſt. Ynglingens ſkicklighet, angenäma väſende och behagliga umgänges ſätt, tilvant honom äfven månge andre Gynnare. Men han ville icke länge qvarſtanna i Stockholm. År 1706 reſte han til Carlſtad, i affigt at inom Värmeland ſkaffa ſig någon Bruks-Handtering. Upſåtet lyckades ſå väl, at han

såsom Arrendator, i sällskap med Bruks-Patron Ekebom år 1708 tilträdde Norums tvenne Stångjerns-Hamrar och Glumseruds Masugn; hvilka egendomar, en tid därefter, updrogos Kolthoff til kjöps af dess ägare. Nu hade han upnått sin önskan uti en handtering, den han til egen förmon och Landets bästa, förstod at sköta. År 1739 träffade honom den sorgen, at han, fast utan synnerlig känning af värk, helt och hållit mistade sin syn. Man skulle tro, at tiltagande år och synens förlust kunnat göra honom ledsen och oförmögen, at befatta sig med en stor och granlaga Bruksdrift; men til allas förundran som honom kände, såg man honom sjelf förvalta och styra sin egendom, med den klokhet, uträkning och goda framgång at han ej allenast, i senare åren, anlade et fördelaktigt Jern-Manufactur-verk vid Vägsjöforss uti Frycksände Socken och Frycksdals Härad, utan ock med sin handelsrörelse tilskyndade sine Medbröder och hela orten en redbar fördel och vinst. Med råd och gärning, räckte han alla, som honom tillitade en hjelpsam hand. I synnerhet var han et stöd och en fader, för fattige och nödlidande, hvilka dageligen ifrån alla orter, strömmade til dess hus. Han var kostfri, och fägnade utmärkt gärna alla dem som honom besökte. Häraf hände, at ingen missunnade honom hans välmåga och rike-

dom.

dom. Med et nögdt finne', emottog han döden i en ålder af nära 71 år, och begrofs uti Ny-Eds Kyrka d. 7 Maji 1754. Han lemnade åt fin talrika famille, et anfenligt arf til delnings. Gift f. g. m *Maria Hedengren*, a. g. m. *Catharina Noréen.*

Ibland flere tryckte *Graffkrifter*, genom hvilka Bruks-Patron Kolthoffs minne blifvit uplifvadt, har den dödas måg *Magnus Ullmark*, fört en lycklig penna. Början af hans Graffkrift lyder få :

Heus. Viator.
Ire. Qui. Properas. Pede. Præpete.
Vivere. Qui. Defideras. Cura. Perpete.
Sifte. Gradum. Ad. Hunc. Lapidem.
Sta. Ad. Hoc. Saxum.
Aft.
Non. Lapis. Ad. Lapidem.
Non. Saxum. Super. Saxum.
Morare. Et. Mirare.
Etenim.
Lapis. Hic. Eft. dicax.
Saxum. Hoc. Eft. Loqvax.
Ergo.
Lege. Et. Perlege.
Collige. Intellige.
Quæ. Lapis. Loquitur.
Quæ. Saxum. Dicit.
Tu.
Dum. Vivis.
Inter. Sacrum. Saxumque. Stas.

 Om-

Omnem. Lapidem. Moves.
Lubrica. Saxa. Volvis.
At.
Mortuus.
Sub. Lapide. Lates.
Sub. Saxo. Quiescis.
Crede. Mihi.
Sisyphi. Saxum. Cernis.
Irruit. In. Vivos.
Obruit. Et. Mortuos.
Heraclius. Lapis Est.
Sed. Qui. Trahit. Homines. Non. Ferrum.
En. Magnetismum. Manifestum. Homines. Inter. Et.
Lapides.
Ejusdem. Ossa. Lapides. Ossa. Operiunt. Hominum.
Sub. Hoc. Lapide.
Quem. Heic. Vides.
Ossa. Conduntur. Pretiosa.
Quæris. Cujusdam.
Respondeo.
Viri. Integerrimi.
Hermanni. Kolthoff.

(Se Likpred. med Personalier — tr. i Carlstad, 1755, in 4:o. —)

KOSKULL, ANDERS, *Friherre och Landshöfdinge* i Cronobergs Län. Föddes i Vestergöthland 1677, af *Capitaine Eric And. Koskull* och Fru *Maria Gyllensvärd*. Krigsväsendet lekte ifrån barnaåren för dess håg. Han åtföljde K. Carl XII, ifrån desa första krigs-

krigsrörelser; och äfven til Bender, hvarifrån han 1712 afsändes til Wallachiet, at uphandla hästar, då resan til Sverige påtänktes. Hästarne blefvo sedan nyttjade för de Drabanter och det Manskap, som om våren 1713, i största hastighet, på Konungens befallning monderades, och af då varande Öfverste-Lieutenant Koskull anfördes, til vakt för Konung Stanislaus, när han reste åt Polska gränsen. Då Konung Stanislaus sedan 1714, med Turkiskt pass, och under namn af *Grefve Cronstein,* ifrån Bender tog vägen åt Zveybrücken, i sällskap med några Svenske Officerare, var Öfv. Lieutenant Koskull äfven uti denna svite. År 1717 utnämdes han til Öfverste för Lif-Regementet, 1719 til General-Major af Cavaleriet, s. å. til Friherre, och 1729 til Landshöfdinge öfver Cronobergs Län. Hedrades 1743 med General-Lieutenants namn och värdighet. Han var en ypperlig Styresman och uphjelpte mycket den förfallna Landthushållningen inom sit Län. Det är ock härigenom som han grundlagt en fullkomlig rättighet för sit namn, at med beröm och högaktning nämnas. Full af ära, rättvisa, billighet och en fogelig upriktighet, utan låghet emot dem som voro öfver honom, utan högfärd emot de ringare. På Landshöfdinge sätet Croneborg, slöt han sina dagar 1746, utan manliga arfvingar, och utgick således med honom denna Friherre-ätt.

Gift. f. g. m. *Grefvinnan Anna Catharina Stromberg*, a. g. m. *Friherrinnan Nora Palmfeldt*, tr. g. m. *Friherrinnan Mariana Taube.*

(Se K. Carl. XII:tes Hiftoria af Dr. Norberg, 2. D. — v. Stiernmans Höfd. Minne, p. 344. — Meddelade efterrättelfer. —)

KURCK, KNUT, *Friherre* til Lempelä, *Herre* til Lauko, Klackeborg, *Sv. R. Råd.* var Son af *R. R. och Præfidenten Frih. Jöns Kurck*, med defs förfta *Fru Mårta Oxenftierna*, och föddes 1622. Öfver Veftmanland vardt han Landshöfdinge 1651, blef Riks-Råd 1660 och f. å. Affeffor uti Com. Collegio. 1661 General Commerce-Råd, 1663 Præfident i Gen. Com. Collegio, 1666 Lagman i Nerike och fift Præfident i Kongl. Svea Hofrätt 1677, ifrån hvilket ämbete han 1680 tog affked. Uti *Gr. Bondes tryckta Anecdoter*, göres på honom denna målning: "*Han* "*var en klok och djupfinnig man, hade ett ftort* "*finne och lade alt för torra och bitande fan-* "*ningar.*" — Den tidens *Handlingar* vifa ock, at han jämte fin Broder Frih. Guftaf Kurck, hölt partie emot K. Carl XI:tes förmyndare, hvilkas myndighet fom oftaft mifshagade Allmänheten.

Trenne gånger var R. R. K. K. gift, 1. g. m. *Lucretia Chriftina v. Stackelbruck* ifrån Holland. 2. g. m. *Fr. Barbro Natt och Dag*, fom dog barnlös, faft hon 18 gånger var hafvande.

Hon

Hon var Syskonebarn med sin Herre, och som detta giftermål ansågs för olofligt, måste *Frih. Kurck* 1665 göra afbön och gifva 2000 Dlr. S:mt til *pios usus*. 3. g. m. *Friherrinnan Christina Sparre*. Han sjelf gick ur verlden 1690.

(Se Stjernmans Höfd. Minne — Loenboms Hist. märkv. 4 delen. —)

KURCK, GUSTAF, *Friherre* til Lempelä m. m. *Sv. Rikes Råd.* En Broder til förenämde *Frih. Knut Kurck*, och född 1624. Såsom Landshöfdinge förestod han Östergöthlands Län ifrån år 1658 til år 1664, då han kallades til Råds-ämbetet. Härtil lades äfven 1665 Häradshöfdinge sysslan öfver Hammarkinds, Björkekinds och Öst-kinds härader, år 1667 Krigs-Råds, och 1674 Lagmans-ämbetet öfver Calmare-Län. När Riks-Skattmästare ämbetet år 1667 vardt ledigt efter Gustaf Bonde, var all sannolikhet at de fläste rösterne i Rådet skulle utfalla för Frih. Sten Bjelke. Likväl vardt detta ämbetet bortgifvit åt R. R. Seved Bååt, som tillika var Dr. Christinas General-Gouverneur eller rättare sagt *General Skattmästare.* Man beskylte i synnerhet Herrar R. R. Kurck för denna vändning, hvilka ifrån sit gifna löfte til Sten Bjelke, hade låtit sig draga på en annan sida, genom andra smickrande löften, om Gouverneurs sysslan efter R. R. Sev. Bååt.

Herrarne Kurk, som sågo sig bedragne, funno förmodeligen sedermera utvägar, at göra för Friherre Bååt den ännu af honom innehafda Gouvernements-Sysslan tung. — Riks-Skattmästaren ansåg för sig rådeligast, at sjelf hos Drottningen anhålla om entledigande därifrån; och detta blef honom så mycket mindre vägradt, som Gustaf Kurck redan skaffat sig en *eventuel Fullmagt* på Gouvernementskapet, dock utan tilstånd at den producera, åtminstone så länge Ständerne voro tilsamman. — På denna Riksdagen 1668, voro Herrar Kurck, Drottningen i synnerhet tilgifne, äfven som de ock visade mycken vidrighet emot *Förmyndare-Regeringen.* Hvad mera eller mindre skäl de härtil hade, hörer icke hit at undersöka. Emedlertid hafva dessa båda Herrar, såsom sluge Statsmän, gjort sig minnesvärde.

R. R. Gustaf Kurck affomnade på sin gård Ollen-ö, år 1689, begrofs uti Stenby kyrka i Östergöthland, och hade uti sit gifte, *Fr. Elsa Ebba Baner.*

(Se von Stiernm. Höfd. Minne — Memoires de la Reine Christine par Archenholtz T. 2. p. 124 — Canc. R. Berchs afhandl. om Sv. Herrars och Fruars Skådepenningar, — p. 151. —)

König, Christian, *Lagman* öfver Vestmanland och Dalarne, föddes 1678. Fadren var *Commissarien* hos hennes Kongl. Höghet, Hertiginnan af Holsten och Vexelhandlaren

laren i Stockholm, *Henric König*, som för dess Riket gjorda tjenster, adlades 1714. Modren var *Anna Helena Dover.* Den unge König, reste hela 18 åren utrikes, och begagnade sig vid de Tyska Academier af den tidens största Lärares undervisning. Uti Holland, Frankrike, England och Italien, ökade han ock sina kunskaper. Hemkommen, blef han först Commissarius i Kongl. Com. Collegio, så Præsidents Secreterare uti samma Collegio, och sist, i början af 1720 talet, Lagman. Han var hvad man kallar, en grundlärd Man, hvarom hans utgifna arbeten bära vittnesbörd. Oeconomie-Profession i Upsala sökte han, då den först stiftades 1741, och af denna anledning præsiderade han i Upsala för sin äldre Son, Christian König, som sedermera var Adjutant hos General Cronstöm i Bergen op Zom. Disputationen afhandlade ämnet: *De cura Principis circa annonam.* — Ifrån sin tjenst tog han afsked vid slutet af 1740 talet, och vistades af nöje för lärdom, en tid i Upsala, där han ock andra gången præsiderade för en Disputation. Affomnade år 175 —.

Gift, f. g. m. *Anna Margaretha Weilandt*, Enka efter Handelsmannen *Muselius*, a. g. m. *Mar. Widerkop*, Enkefru efter öfv. Lieutenanten vid Kongl. Artilleriet *C. v. Spongen.* Med förra Frun, hade han 8 Barn, af hvilka allenast tvenne Söner honom öfverlefde. En

 Son

Son Blef ſkuten ſåſom *Fendrik*, vid Berg op Zooms belägring, där han 1747 med utmärkt tapperhet fäktade.

Lagm. Königs utgifne arbeten, utom de tvenne ofvannämde *Academiſka Afhandlingar*, äro: *Lärdoms-Öfningar, beſtående af XI Tomer tr. i Stockh. 17 — Svenſka Lagen öfverſatt på Latin, under Titel: Codex Legum Svecic: nå-gra Anonyma Skrifter, har han ock utgifvit.*—

(Meddelade efterrättelſer, af Stads-Architecten, välb. Hr. Chr. König. —)

KÖNIGSMARCK, CARL JOHAN, *Grefve och Öfverſte* för et Franſkt Infanterie-Regemente. Son af Svenſke *General-Majoren* ſamt vice *Gouverneuren* i Bremen, *Gr. Cordt Christopher Königsmarck*, hvilken ſåſom *General-Lieutenant* i Holländſk tjenſt, vardt ſkuten för Bonn år 1673. Modren var *Grefvinnan Maria Chriſtina Wrangel*, en dotter af den namnkunnige *Feltherren Herman Wrangel*. Carl Joh. Königsmark föddes 1659 uti Staden Nieburg på Fühen, under K. Carl Guſtafs ſegrande felttog. Så väl i Hamburg ſom i Stade njöt han underviſning i bokliga konſter och Ridderliga öfningar, hvarefter han pröfvades ſkickelig at anträda utrikes reſor. I Paris vardt den unge Grefven af ſin ſlägtinge Feltmarſkalken O. W. Königsmarck hos Konungen och hos de förnämſte af Hofvet præſenterad. Ifrån Frankrike tog han vägen

til

til de Södre Landſkaper, och han var redan inom Italiens gränſor när ryktet ſade honom, at krigslågan emellan Sverige och Brandenburg 1677 utbruſtit. Uplifvad af en innerlig håg at genom krigsbragder träda uti Förfädernes fotſpor, ſkref han ſtraxt hem, och begärte at få inſtälla ſig, för at med verjan tjena ſit Fädernesland. Denna gången ville Grefvens anhörige härtil icke ſamtycka; han reſte därföre öfver til Malta, där han ſtraxt fick tilfälle at ſåſom Volontaire göra en Caravan emot Turkarne. Malteſiſka Galleren på hvilken Grefve K. var, kom efter få dagars förlopp at äntra med et Turkiſkt ſkepp. Den hetſige Grefven var den förſte ſom ſprang öfver, och hölt ſig redan faſt i fiendens tågvärke, när det med en Sabel blef afhuggit, och han baklänges ſtörtades i hafvet. Genom vighet och ſimmande, var han inom några ögnablick uppe på andra ſidan af ſkeppet, och med ſabeln i handen, föll fienden i ryggen. Det Turkiſka ſkeppet, omringadt af flere de Chriſtnas Fartyg, hade ſluteligen ingen annan undanflygt, än at ſpringa i luften. Den ena delen flög allena up, och Königsmark ſtod på den andra. Jfrån ſkråfvet kaſtade han ſig i hafvet och ſimmade til Malteſiſka Galleren, ehuru han med en pil var i foten illa ſårad. När Grefve K. följ. året 1678 tog afſked ifrån Malta, ſkänkte honom Stormäſtaren *Maltheſer-korſet*

at

at bära. Ifrån Livorno gick han öfver til Rom, befåg Venedig och Genua, Spanien och Portugal, och återvände få til Paris, at fe högtideligheterna vid Giftermålet emellan K. af Spanien och Orleanfka Prinfesfan. Därpå refte han til Sverige. I Kongsöhr upvaktade han K. Carl XI, år 1680, och ärhölt tilftånd, at ännu ytterligare öfva fig uti krigskonften på främmande orter. Han dröjde ej länge, innan han gick öfver til England. Uti Windfor upvaktade han den Engelfke K. Carl II, och ärböd honom fin tjenft at gå emot Morerne, fom nu hade belägrat Tanger. Gr. Königsmarck, mera ifrig uti denna expedition än Konung Carls eget folk, gaf fig icke ens tid at gå fjövägen, fedan ftorm och motväder mellankommo. Natt och dag fkyndade han fig genom Frankrike och Spanien, och kom til Tanger juft den ftunden då i Staden intet annat hördes än qvinnornas gråt och fkri öfver deras Män, fom nu vågat det fifta utfallet och voro i full eld med fienden. Den modige Grefven löper ftraxt ut til Grenadiererne hvareft fkarpaft tilgick, och har tillika med dem den lyckan, at drifva Morerne tilbaka, hvilka med et gräfeligit rop öfvergåfvo deras Linier. Det Engelfka Rytteriet fätter dem efter. Gr. Königsmarck får fatt en ledig häft, och ville fe flutet af fegren, då hetfigheten förde honom hundrade fteg framföre det öfriga Rytteriet,

teriet. Efter några dagars förlopp angrep han med femton Volontairer et stort parti Morer, drifver dem i hafvet, och tager deras hästar och bortkastade vapen til byte.

Efter fredens slut, gick Gr. K. på Konungens af Frankrike befallning, med angelägna bref til Spanska Drottningen. Ifrån Madrit vände han om til Tanger och härifrån seglade han til Gibraltar, då han under vägen blef af Sjöröfvare tre gånger angripen. Åtfölgde sedermera den Engelska Örlogsflottan, som gick at kryssa på Algirerne. År 1681 såg han Strasburgs märkvärdiga belägring. År 1682, då han vistades i London, vardt han inveckladt uti en ärerörig procefs, såsom skulle han hafva varit delaktig uti et mord, som på en Engelsk Adelsman vardt begångit. Denne rättegång slöts dock til hans heder. När Grefven såsom frikänd gick ifrån Domstolen, såg man gator och gränder fulla med folk af bägge könen, hvilka gladde sig öfver hans updagade oskuld. *) Ifrån England, gick han nu öfver til Frankrike

*) På *Upsala Bibliotheque* finnes en Bok i *fol.* tryckt 1682 i London, som innehåller *hela ransakningen om detta mord, och de brottsligas dom.* — En vitter Svensk, som i England med mycken granskning och upmärksamhet genomläst alla *Acter* hörande til denna processen, håller Gr. *Königsmarck* icke så aldeles oskyldig, ehuru han af Domstolen vardt frikänd. — *Se Allm. Tidningarne för år* 1770, *p.* 359. —

rike. Där emottog honom K. Ludvic med ſärdeles nåd, och gjorde honom til Öfverſte för et Infanterie-Regemente, hvilket han til ſin död behölt. Ännu ville han icke ſitta i ſtillhet. År 1683 biviſtade han belägringen vid Courtray. Kort efter inlade han mycken krigsära uti ſlaget vid Pont-Major i Catalonien, ſedan han banat ſig och ſit folk väg til valplatſen på det ſätt, at han ſjelf var den förſte, ſom gaf ſig uti et djupt vatten, där han nära hade blifvit borta. När K. Ludvic efter ſlutad fred med Spanien, fick i ſinnet at bruka ſit krigsfolk hemma i Landet för at tvinga ſine underſåtares ſamveten, ville Gr. Königsmarck i detta örlig icke draga ſin värja. Äfven ſå litet ville han ſjelf gå öfver til den Catholſka Läran, ehuru mycken möda man använde at honom härtil öfvertala. Han utbad ſig då frihet, at få reſa öfver til det Venetianſka Lägret emot Turkarne, där han hade ſin Farbroder. Så ſnart han ditkom, viſade han ock här ſit hjeltemod. Slaget vid Argos var det ſom påſkyndade hans ändalyckt. Här fäktade och commenderade han ömſom med den ifver och häftighet, at han ſtrax efter ärhållen ſeger, föll uti en hetſig feber. På ſjukſängen tackade han Gud, at han med et roligt ſamvete kunde ſkiljas hädan, men var miſsnögd med ſig ſjelf, efter han tyckte ſig ännu ingen ting hafva uträttat i verlden. Uti Aug. månad 1686 afſomnade han ogift.

Liket

Liket fördes til Stade och ſtod obegrafvit til dess at det med Farbrodrens, uti Familie grafven blef nedſatt.

Holländſke Generalen Jſ. Cronſtröm, ſom i unga åren ſtod vid Gr. Königsmarcks Regemente i Frankrike, har uti ſine handſkrefne Franſyſke *Memoires* om honom upteknat följande: "*Le Comte Königsmarck* — *etoit un "homme de grand air et valeur heroique, ayant "deja tout jeune qu'il etoit, traverſé tous les "Etats de l'Europe, fait des Caravanes à Mal-"te, ſans y être obligé, asſiſté à la chasſe des "Lions en Afrique, viſité l'Egypte et la Terre "Sainte; c'etoit enfin un parfait Chevalier Errant. "Il etoit deja celebre par pluſieurs avantures Ro-"manesques.* — *Puis il aroit eû une facheuſe af-"faire à Londres, où il avoit courru risque, quoque "innocent, d'être condamné à la mort, ſi Louis "XIV ne ſe fut interesſé à lui ſauver la vie.*

Han är graverad i 8:o af *Coſin*, och in fol. af *White*, med Engelſk underſkrift. — Fadren Gr. Cordt Chriſt. är ock graverad in 12:o med Franſyſk underſkrift.

En liten och mycket rar penning är ſlagen öfver *Gr. C. J. Königsmarck*, ſom föreſtäller hans bild och namn. Han var Broder til den bekanta Grefvinnan *Maria Eleonora Königsmarck*, och äfven Broder til *Gr. Philip Chriſtopher Königsmarck*, General-Major i Saxiſk tjenſt, ſom på ſit 32 ålders år, ömkeligen omkom i Hannover år 1694, och var den

den siste manlige person af detta namnet i Sverige. En omständelig och märkvärdig *berättelse om denna olycks håndelsen med sina orsaker* finnes uti *Histoire Secrette de la Duchesse d'Hannover, Epouse de Georg I. Roi de la Grande Bretagne, Londres 1732, in 12:o* — och uti *en Tysk öfversättning af samma Bok, tryckt An. 1734, in 8:o.* — med denna Titel: *Geschichte des Hertzogin von Hannover, Gemahlin Georgens des Erstens, Königes von Grofs-Britanien, oder Beschreibung derer Begebenheiten dieser unglückseligen Prinzessin; Ihres Gefangnüsses auf dem Schlosse zu Ahlen, woselbst sie ihr Leben beschlossen; Ihres geheimen verständnüsses mit dem deswegen umgebrachten Grafen von Königsmarck &c. aus dem Frantzösischen im Teutsche mit fleifs übersetzet.* —

(Canc. R. och Ridd. Berchs Sv. Herrars och Fruars Skådepenningar — I. D. p. 298 — Sv. Bibliothequet, 2. D. p. 380 — Meddelade uplysningar af Herr Profess. E. M. Fant. — Observationes Selectæ Historiam Svecanam illustrantes, P. I. Præs. E. Fant, Prof. Resp. And Hammarlund, Ups. 1785.)

L.

LAGERLÖF, ERLAND, *Eloquentiæ Professor* i Lund, var född, 1653, i Vermland inom Fryksdals Socken, där Fadren *Magnus Schevedius* var Capellan, och hade til hustru *Catharina Brunia.* Då han studerade vid Carlstads Gymnasium, tilvant han sig genom

genom sin flit och qvickhet, Biskopen Kilanders synnerliga ynnest, och emottog hans söner såsom discliplar. I Upsala gjorde han sig äfven fördelaktigt känd, och fick där en förtjent Lagerkrants. Sedermera kom han uti Grefve Lindsskölds hus, såsom Informator för dess älste Son. Med honom reste han utrikes, och hade under resan den sorgen, at i Tübingen se sin qvicka discipel blifva et rof för döden. Han vardt därefter kallad såsom Gouverneur för den unge Prinsen af Würtenberg. Hans goda egenskaper banade honom vägen til denna Heders-kallelse. *Erat "enim in nostro,* skrifver And. Rydelius uti Åminnelse-Talet —*non modo erudito et rerum "humanarum copiosa peritia, sed singularis etiam et plene Parisianus morum cultus, sermonis, animi lepor, nec timidus, nec audax, quo domi forisque ob.ios cepit.* — *Cum igitur "in Aula Stutgardtensi sæpius esset versatus, "Aulicis et illustrissimo cuique adeo placuit, ut "erudiendo con anguineo Principi præ aliis com- "mendaretur.* — Men hans förre Patron och Mæcenat, ville icke släppa honom, utan kallade honom hem, at emottagå en dess yngre son. Det drögde icke länge, innan hans förtjenster fingo sin lön. Vår Lagerlöf utnämdes til Historiarum Professor i Dorpt, men reste emedlertid med den unge Grefve Lindschöld til Lund, där han år 1689 vardt Philos. Theoret. Professor, och kom således

icke at tilträda den förstnämde Profession. Sin nya syssla skötte han med all flit och värdighet. "*Mirandum profecto erat*, skrifver "Panegyristen, *ingenium illud suave*, *Historicum*, "*oratorium civile, his disciplinis a familiaris vitæ* "*genio abstractis longissime, ita excelluisse, ac si* "*a pueris has solas animo volutasset. Mirandum* "*erat, lingvam verbis nectareis assvetam, tam* "*exacte cum Scholasticis locutam fuisse, ac si in* "*Thomæ Scoti, Occami vel Svarezii familia esset* "*educatus.* — På sit 56 ålders år, vardt han flyttad til Eloquentiæ Professionen. *Contigit, quodam quasi joco fortunæ, ut ad juventutis suæ genialem Musam, jam pene depositam revocaretur. — Sed finis jam properabat, et mors lingvæ calamoque datura vacationem corporis et animi, nervos paulatim invasit.* — År 1713 affsomnade han, sörgd och saknad, såsom en ypperlig och allmänt älskad Lärare.

Gift m. *Christina Nordman*.

De under hans Præs. utkomne Academiska *Disputationer*, finnas upteknade uti *v. Döbels Hist. Lund. Acad.* —

(Se Orat. Funebr. Auctore Andr. Rydelio - Lund. 1713. —)

LANNERUS, DANIEL, *Kyrkoherde* vid Nöble och Thårsåhs Församlingar, och *Prost* öfver Kunga Härad i Småland. Föddes år 1679, i Gårdsby Pastorat. Dess, Fader, Comministern *Bengt Lannerus*, bivistade som

Krigs-

Krigs - Präst staget vid vid Lund, och var gift med *Ingeborg Wall.* Efter fadrens död, reste den unge Daniel til Åbo Academie, och hade icke mera i pungen än 10 Dlr. Silfvermynt, dem han sig sjelf förvärfvat, och en dubbel Carolin, den hans moder honom gifvit. Men hans vän och resekamerat, en ung Malmerus, som var bättre bemedlad, underhjelpte honom af sit förråd. Lannerus med et lyckligt snille och en oförtruten arbetsamhet, gjorde snabba framsteg i sina studier. Disputerade i Åbo tvenne gånger, och reste sedan med sin gynnare Dr. Torsten Rudén, som var utnämd Superintendens i Carlstad til Stockholm, och vidare til Vexiö, där han år 1719 vardt Rector, sedan han frånvarande blifvit til Magister i Åbo creerad. Under då nyss framledne krigiske tider, hade det missbruket sig inritat, at mången arbetsför dräng, för at undgå Musqueten, retirerade sig til Scholan. At i läsevägen upfolka desse, fordrade mycken alfvarsamhet. Härigenom ansågs väl Rector Lannerus at vara något öfver medelmåttan sträng: Var det kanske stundom ock; Emedlertid gjorde han mycken nytta i sit kall såsom en skickelig handledare för ungdomen. Ibland hans disciplar var den sedan store von Linné. År 1729 utföll för honom Kongl. fullmagt på Nöble och Thårsåhs Pastorat, och 1738 förordnades han til Härads-Prost. Han hade

upnått något öfver 82 års ålder, när han år 1761, nedlade sin vandrings-staf. Likpredikan höls af Lectorn, sedermera Härads-Prosten Mag. Erl. Colliander.

Prosten Lannerus hade et starkt, men behageligit och muntert anlete. I sysslors skötande, var han outtröttelig. Såsom Predikant frambar han Religionens dyra sanningar, med värdig enfald, och med hjertats eget språk. Sjelfva hans vandel, var en predikan, altid högst upbyggelig. Kongl. Bibliothecarien Herr Giörvell, som i dess periodiska arbete, *Nya Sv. Bibliothequet, för år 1761; 7 Stycket*, korteligen omtalar Lanneri lefverne, slutar med följande sanna och vackra drag: *Hans namn är således fredadt från förgängelighet, men hans Gudsfruktan, lärdom och månge värdige egenskaper, gör, at det altid lefver med heder.* —

Gift f. g. m. *Catharina Osander*, a. g. m. *Gunila Ulfgren.* I förra giftet hade han 11. och i senare 9 Barn, til större delen i en späd ålder afledne.

(Denna Biographie är meddelad af Prosten Lanneri yngste Son, Assessoren Herr Jsr. Lannér. —)

LAURBECKIUS, PETRUS, *Theol. Doctor* och *Biskop i Viborg.* Född 1628 i Östergöthland och Gammel Kihls Socken. Fadren hette *Laurentius Canuti*, och modren *Brita Larsdotter.* Vid Linkiöpings Schola och

och Gymnasium, visade han redan med hvilka förträffeliga natursgåfvor han var utrustad, och hvad man hade af honom at vänta vid en mognare ålder. Reste til Åbo Academie 1652, och studerade där i synnerhet Lagfarenheten jämte Medicinen, under de tvenne berömlige Lärares, Juris Prof. Mich. Gyllenstolpes och Med. Prof. Er. Achrelii, handledning. År 1659, nämdes han på Phil. Facultetens recommendation hos Academiens Canceller Grefve Petrus Prahe, til Philosophiæ Adjunct, och 1661 blef han Magister, en värdighet, som redan 1658 var honom ärbuden, men som för en mellankommen sjukdom icke kunde emottagas. År 1666 blef han Academiens Bibliothecarius, och följande år Profesfor Ord. Poeseos. Denna syssla innehade Laurbeckius öfver 20 år. Sedermera förestod han Math. Professionen, som blef ledig genom Sim. Kexleri dödsfall, vardt Physices, och kort efter Juris Professor Extra Ord. samt fick Pickis och Lundo Pastorater, det förra år 1681 och det senåre 1682. Theol. Professor blef han 1687, och creerades 1689 til Theol. Doctor af Biskopen i Åbo Dr. Joh. Gezelius, hvarpå 1692 följde Konungens Fullmagt, at vara Kyrkoherde i Åbo. Ännu återstod et hederssteg för denne mannen. Han utnämdes 1696 til Biskop i Wiborg. Här flöt han sina dagar 1705, åldrig 77 år, och begrofs med Likpredikan, som hölts af *Georg Hel-*

ſingius, öfver Texten Eſ. 57, 1. 2. v. — Man har tillagt honom detta förtjenta beröm: *Erat Philoſophus, Poeta, Polyhiſtor, Iuridicus, Theologus, in omnibus Sanus, Sincerus Chriſtianus, Patriæ honor, Eccleſiæ lumen, Academiæ decus.* — Giſt f. g. m. *Maria Hörling*, a. g. m. *Maria Pratana.*

Af trycket har han utgifvit: *Orationem in obitum Caroli Guſtavi, Ab.* 1660, *in fol.* — *Disſertationes varias* — *Ab.* — *Arithmeticam generalem, cum Iſagoge ſuccincta de Matheſi in Genere et pædiam Mathematicam, Ab.* 1673, *in 8:o* — *Orationem carmine latino in Solemnia Coronationis Sereniſs. Reginæ Ulricæ Eleonoræ, Ab.* 1681, *in fol.* — m. m.

(Se Stiernmans Aboa Lit. p. 56. — Petr. Hahns Programma Exeq. — G. Helſingii Likpr. med perſonalier, tr. 1705 —)

LECHE, JOHAN, *Med. Doctor och Profesſor*, vid Kongl. Academien i Åbo. Var född 1704 af en urgammal Präſte-ſlägt i Skåne, förſt uprunnen i Holland. Fadren *Joh. Leche* var Proſt och Kyrkoherde öfver Bark-Åkra och Ribbelberga Förſamlingar: Modren *Catharina Paulin.* Hans Stjuf-fader bar för honom mycken omſorg, och väl använde han ſin tid vid Lunds Hög-Schola, där han i ſynnerhet gjorde Theologien til ſin hufvudſak. Småningom föll hans tycke på Natural-Hiſtorien, under det han hade en Con-

Condition på Landet, och därigenom blef Arch. Kilian Stobæus hans synnerlige gynnare. Denne tog Leche uti sit hus och lemna honom fri tilgång til alla sina Samlingar, hvaremot Leche ärböd sig at förestå sin välgörares Laboratorium Chemicum. Af Academie Cancelleren Gr. C. Gyllenborg, förordnades han sedan, at jämte Profectors sysslan, vårda den vackra naturalie-samling, som Stobæus til Academien hade förärat. År 1739 försvarade han sit första lärdoms prof *de mumia Egyptiaca*, och sedan han 1740 fått sin första fullmagt, som var på Provincial-Medici Sysslan i Skaraborgs Län, emottog han sin förtjenta Doctors hatt 1740. Efter M. Doctorn Joh. Jac. v. Döbeln, upfördes han på förslag til en Med. Profession i Lund 1742, reste så til Stockholm, men kom icke denna gången uti nådig åtanke. Efter et års vistande här, antog han 1745 et tilbud af Ostindiska Compagniet, at blifva dess Medicus i Götheborg. Härifrån flyttades han 1748 med nådig fullmagt på en Med. Profession, til Åbo Academie. Man såg honom väl icke ofta här i Cathedern, men han sysselsatte sig dock med sådane förrättningar, som gjorde honom til en rätt nyttig Lärare. En sömnsjuka med en ständig Feber förde honom til dödens rike 1764. Gift med *Helena Elisabeth Svenonia.* År 1744 lät han sin älsta dotter blifva för Allmänheten det första lyckeliga prof

man i Riket vet at omtala, som undergått Koppympningen.

Medan han ännu vistades i Götheborg, antog honom Kongl. Sv. Vett. Acad. 1746, til sin Ledamot. Icke mindre än 17 *Rön*, äro ifrån hans hand uti Kongl. Acad. Handlingar, alla sådane at de bära vittnesbörd, om en grundelig Lärdom och en färdeles förfarenhet. De äro nämde uti det vackra *Åm. Tal*, hvarmed *Prof. Roland Martin*, hedrat mannens minne.

(Se nämde Åm. Tal, hållit för Kongl. Sv. Wett. Acad. tr. i Stockh. 1765. —)

LEJONBRINCK, GABRIEL, *Öfverste.* Hette *Brinck*, innan han 1718 vardt adlad, och var född i Stockholm 1675, Son af Commissarien i Banquen, *Sven Brinck*, med dess förra hustru *Maria de la Wallée.* Flere år vistades han vid in- och utländske Lärosäten. Efter hemkomsten til Sverige 1698, utgaf han i Upsala, en vidlyftig Disputation *De Emtione et Venditione*, och hölt en Oration på Latinsk vers, kallad *Carmen Seculare Academiae Upsaliensi ineunte Seculo Octavo decimo dicatum.* Åter reste han ut, och vardt vid sin ankomst til Frankrike, 1703, Volontaire vid Franska Arméen, 1704 Lieutenant Reformé af Regementet *Royal Etranger.* År 1705 tog han afsked ifrån Frankrike, och gick i Preussisk tjenst, där för honom yppades

flere

flere tillfällen, at visa sin hurtighet. År 1706, vardt han Svensk Lifdrabant, och åtföljgde Svenska Arméen, genom Slesien, Polen och Littauen, och bevisade sig 1708 i slaget vid Holofzin, såsom en tapper och oförskräckt Martis Son. Här vardt han tvärt igenom lifvet skuten. Läkt af en så svår blessure, var han äfven med vid Pultava slag, efter hvilkets olyckeliga utgång, han åtfölgde sin Konung til Bender. För sin hälsas återvinnande, fick han nådigt tilstånd at ifrån Bender, resa til varma Baden. Vägen togs åt Constantinopel, och sedan han besett det märkvärdiga som här fästade hans upmärksamhet, begaf han sig til Natolien, och brukade under Berget Olympo det därvarande varma Badet. Återresan skedde, genom Constantinopel, Ungern, Österrike, Stralsund, och så til Stockholm, där han 1711 vardt Öfverste Lieutenant för Enrolerings-Manskapet, och s. å. Commendeur för Almogen på Dal, hvarpå sedan 1712 följde confirmation på Öfverste-Lieutenants beställningen. Vid 1716 års inbrott uti Norige, oaktadt alla i vägen liggande svåra hinder, beledsagade han Krigsmagten där in, och förekom med försigtighet de Danskas infall på Dal, äfven som hans vaksamhet bibehölt communication med Arméen. Denna lyckosamma expedition, belöntes med Adelskap, och med Öfverste-Fullmagt, 1718, i kraft af hvilken honom updrogs befälet öfver Kongl.

Majeſtäts på Dals gränſen commenderade troppar. Änteligen affomnade han 1724. Gift m. *Eliſabeth Mörling* — Ätten gick ut med Sonen, Amiral - Lieutenanten, *Joh. Gabriel Lejonbrinck*, ſom år 1741 dog på Örlogs-Flåttan.

Denne Artikel må flutas, med et utdrag utur *Dr. Norbergs Hiſt.* öfver *Konung Carl XII*, 2 *Delen*, *p.* 665. —

"*Vid tilfälle at jag berättar*, ſkrifver Dr. "N. *huru Hans Majeſtät färdades af och til e-* "*mellan Regementerna*, *må jag nämna detta be-* "*ſynnerliga — Det hände i desſa ſamma dagar*, "(1717) *at Hans Majeſtät oförmodeligan beſök-* "*te Öfverſten Lejonbrinck*, *ſom commenderade* "*Allmogen på Dahls-Land. Hvad diſcourſer där* "*föreföllo om Allmogens tilſtånd*, *gevär*, *exerci-* "*cer ach mera dylikt*, *lemne vi därhän*; — *Nog*, "*at Konungen viſte ſig mycket nögd*, *och tog et* "*nådigt afſked. Under återreſan begynte Hans* "*Majeſtät ſamma tal med en förnäm Officerare* "*ſom var i hans följe*, *om Allmogen*, *om deras* "*kärlek och hog*, *at förſvara ſit Land*, *om de-* "*ras oförſkräckta hjerta*, *ſom de några gånger* "*viſat vid fiendens infall desſa åren o. ſ. v. Den* "*andre ſvarade: Ja*, *Eders Majeſtät*; *Det kan* "*ſå vara*; *men jag vet icke*, *om Lejonbrinck har* "*fylleſt conduite*, *at umgås med en Almoge?* "*Orden voro ej ſå ſnart ſagda*, *ſom Konungen* "*fick honom vid handen*, *ſägandes*: *Intet ſå min* "*kära* - - - *Jag märker väl hvad I vill ſäga*;

"*men*

*"men lär det af mig, at aldrig tala illa om nå-
"gon männiſkja, när I talen vid Eder Konung.
"— Jag ſkulle aldrig nämt detta,* yttrar ſig
"vidare D. Norberg, *om jag icke kunde gjörat
"med den ſäkerheten, at ſamme Officerare ſjelf
"berättat mig hela pasſagen, beklagat ſin öfver-
"ilning, och bedt mig annotera det, ſåſom den
"ſtarkaſte moral, alla trappdragare och öron-
"taſlare til varning. —*

(Stiernmans Geneal. Matr. p. 1160 — K. Carl XII:es Hiſt af Dr. Norberg, loc. cit. —)

LEJONSKIÖLD, AUGUSTIN, *Friherre*, *Öfverſte-Lieutenant*, och Riddare af K. Sv. Orden. Född 1686 på Hofgården i Veſtmanland. Fadren var Ryttmäſtaren Friherre *Carl Fr. Lejonſkiöld*, ſom vid några och trettio års ålder, blef ſkuten i Actionen vid Caliſch i Polen. Modren var Fr. *Emerentia Reutercrantz.* Den unge Frih. Lejonſkiöld, följde 1700 General-Lieutenanten och då varande Gouverneuren i Skåne, Frih. Renſkiöld ſåſom Page til Seeland, och efter ſlutad fred til Carlshamn, hvareſt en ſvår ſjukdom hindrade honom, at följa med til Narven. Då Norra Skånſka Cavalerie-Regementet 1701 öfverfördes til Pommern, åtföljde han ſin fader dit, och blef året efter Adjutant vid Pommerſka Cavaleriet, ſom marcherade åt Polen. 1703 engagerad ſåſom Dragon vid Lif-Dragone Regementet, och ſ. å. befordrad til Fö-
rare

rare därstädes. År 1704 Sergeant vid nämde Regemente, och bivistade Actionen vid Punitz, då han af en Musquet-kula blef blesserad, hatten af hufvudet skuten och hästen äfven honom undanskuten. 1705 Cornet, och följande år uti Actionerne vid Frauenstadt och Holofzin. På en fouragering, allena stadd, blef han s. å. af 10 Cossaker öfverfallen, emot hvilka han manneligen fäktade, til des hans häst störtade, då han var nog lycklig, at kunna rädda sig med flykten. Under det Regementet stod i quarter vid staden Monutteritz, blef Baron Lejonskjöld 1706 d. 20 Nov. i dagningen af 100 man Cossaker och Bönder attaquerad, emot hvilka han försvarade sig halfannan time, med en Dragon, en dräng och tre gåssar. Denna svärm drog sig sedan undan til nästa by eller gård, där de på stället massacrerade en Capitaine Kling, en Sergeant, elfva Dragoner och några Drängar. År 1709 bivistade Frih. Lejonskiöld det olyckliga slaget vid Pultava, där nästan i samma ögnablick, han sjelf af en Musquet-kula, nedan för vänstra tinningen blesserades, och hans häst af en Canon-kula vardt dödskuten. Af tvenne Dragoner, uptogs han såsom död och fördes ifrån valplatsen, men åtfölgde sedan, ehuru sjuk och afmattad, sin Konung til Bender. Härifrån vardt han sedermera med då varande Öfverste Gyllenkrok til Vallachiet commenderad, då

då både honom och Öfverste Gyllenkrok hände det missöde, at de blefvo fångne och förster til Muscou, sedan til Siberien förde. Lejonsköld utstod otaliga svårigheter, under et 12 års fångenskap, och nödsakades i denna usla belägenhet, at lära sig sjelf åtskilliga handtverk, för at med deras idkande hafva sin nödvändigaste bärgning. Vid hemkomsten utur fångenskapen, ärhölt han Capitaines Caracter vid Lif-Dragonerne, men fick ej mera än Cornets Indelning. År 1725 vardt han til Capitaine-Lieutenant vid samma Regemente befordrad, 1726 transporterad til Lieutenants indelning vid Kongl. Lif Gardet, och 1739 avancerade, han änteligen til Capitaine vid Majorens Compagnie, sedan han på 32 året varit Lieutenant, och erhölt året efter Compagnie. År 1743 i Nov. vardt han commenderad til Åland, at hemföra de stora Pråmarne *Götha Lejon* och *Hercules*, hvilket i en sen och besvärlig årstid var en den äfventyrligaste förrättning. 1746 blef han benådad med Öfverste-Lieutenants Fullmagt, vid Adelsfanan, och 1747 ärhölt han på begäran afsked, sedan han med utmärkt mandom, nit och trohet, uti hela 44 åren tjent Konung och fädernesland. Riddare af Kongl. Sv. Orden 1748. Dog på Sundby Sätesgård i Södermanland d. 31 Jan. 1752, under et besök hos dess vän och Slägtinge. Ligger begrafven uti Munketorps kyrka, i Förfädernas graf.

Gift

Gift m. Fr. *Charlotta Sophia von Brömsen*, utan manlige Bröstarfvingar.

(Denna Artickel är sammandragen af framl. Öfv. Lieut. och Ridd. Frih. Lejonskiölds egenhändiga annotationer, och meddelad af Öfversten och Riddaren Herr Edv. Plaan.)

LEJONSKÖLD, MÅRTEN AUGUSTINSON, *Friherre* til Elfkarleby, *Herre* til Dahlborg, Ifsvoss, Wallhof, och *Kammar-Råd.* Son af Borgmästaren i Jönkiöping, *Augustin Hansson*, och *Anna Mårtensdotter*, föddes han i nämde Stad 1600. En ömsint Stjuffader, Krono-Befallningsmannen öfver Jönkiöpings Län, *Anders Segersson*, försummade intet ynglingens upfostran och handledning uti de kunskaper som borde bereda hans lycka. 1616, sändes han til Hamburg, at vinna färdighet uti Bokhålleriet och räknekonsten. Han var både Fader- och Moderlös, då Konung Gustaf Adolph 1619, med sin Hofstat kom til Jönkiöping, och vid hvilket tilfälle honom hände den lyckan, at af Riks-Cancelleren, Gr. Axel Oxenstierna blifva antagen såsom dess Handskrifvare, och til dess enskildte räkningars afslutande. Den gransynte Riks-Cancelleren såg snart hvartil ynglingen dugde, och tog honom därföre med sig til Tyskland, dit han såsom Legat af sin Konung skickades, at ifrån Chur-Brandenburg afhämta Prinsessan Maria Eleonora. Alla penningar och présenter, som til denna expedition

pedition hörde, voro under resan lemnade til Mårten Augustinssons vård. År 1621, lät Riks-Cancelleren inskrifva honom uti Kongl. Cancelliet, och året efter, följde han såsom Secreterare med Riksdrotsen Gabr. Gustafsson Oxenstierna, som i qualité af Legat til Dannemark affärdades, då han ock fick Legations-Cassan under händer. När denna förrättning var fullbordad, och Konungen s. å. reste öfver til Riga, at fortsätta kriget med Polen, blef Augustinsson befalt at följa med, och stannade sedan qvar hos Riks-Cancelleren, som efter Konungens afresa därifrån, var i underhandling med Polen om stillestånd, hvilket kort efter slöts. 1623 om hösten, förordnades han af Konungen, at uti Ingermanland och Carelen, biträda Krigs-Commissarien Eric Andersson Trana, med Svenska Jordeböckers uprättande, och några år därefter ökades äfven detta hans granlaga arbete, först med Churförstendömet Maintz, som på lika sätt skulle beskattas, och sedan med de under Sveriges Krono lagde Landskaper i Phaltz, i under-och öfver-Elsas, och på andra sidan Rhenströmmen, Brisgau, med medel-markgrefskapet Baden. År 1633 sändes han af Riks-Cancelleren uti vigtiga ärender til Regeringen i Sverige, och år 1634, fick han Riks-Cancellerens befallning, at hafva Inspection öfver alla Kongl. Licent-Kammars-Böcker med räkningar och deras tilbehör, i Lifland,

land, Preusen, Pomern och Meklenburg: likaledes Tull-Räkningarne öfver Rein, Main, och Elbe strömmen. S. å. vardt han ock å nyo skickad til Sverige, hvarifrån han straxt återkom, upvaktade R. Cancelleren i Magdeburg, och förfogade sig så åter til Preussen. 1636 om vintren reste han ifrån Preussen med Licent-Kammar-Böckerne, bragte dem Landvägen til Stralsund, där de öfverlågos af Riks-Cancelleren, och förde dem sedermera til Stockholm. Emot slutet af s. å. fick han kallelse och fullmagt at vara General-Tullförvaltare öfver Sverige och Finlands stora Sjötullar, hvilken tjenst han i 12 års tid förestod, och det på et sätt som gjorde honom förtjent til et utmärkt nådigt betyg af Drottning Christina, om dess nit och trohet. Under samma förvaltning, inbragte han stora penninge-Summor til Kronan, och förbättrade ansenligen Tullverket, så at Rikets inkomster, uti en betydelig mätto, genom hans outtrötteliga möda och omtanka, blefvo förökade. År 1645, fant Drottning Christina för godt, at belöna hans många och redbara förtjenster, med adelig värdighet, då han kallade sig *Lejonsköld*, och år 1649, utnämdes han af Drottningen til Kammar-Råd. 1651 förordnades han at tillika vara Vice-Præsident uti Kongl. Handels och Com. Collegio, hvarest Præsidentskapet blifvit ledigt, efter R. R. Joh. Berends, som med döden afgått.

afgått. Förenämde båda tjenster, förrättade han, tils år 1654, då han på begäran erhölt nådigt afsked, och då tillika uphögdes af Drottningen uti Friherre stånd, hvarmed ocksä följde verkeligt Friherrskap i Riket.

Då Konung Carl Gustaf, hos hvilken Baron Lejonsköld länge varit känd, såsom en rådig, nitisk och trogen Ämbetsman, tilträdde Regeringen, återkallade han Friherre Lejonsköld, uti de nådigaste ordalag, til Kammar-Råds Ämbetet. Och ehuru Lejonsköld, i anseende til en af träget arbete och mångfaldiga fatiguer försvagad hälsa, häldre hade önskat, at i stillhet få tilbringa sina återstående dagar, fogade han sig likväl efter sin Konungs nådiga vilja. Han emottog således sit förra ämbete, kvilket han med en driftig omsorg til sin död skötte. Hans dödsdag var d. 27 Oct. 1656. Begrafningen skedde d. 14 Dec. s. å. uti S. Nicolai kyrka i Stockholm, med mycken högtidelighet, och med Likpredikan, som blef hållen af Past. Prim. Doctor Er. Emporagrius. Konungen och Riket, saknade genom hans bortgång, en Man som utmärkt hela sin lefnad, med ära, trohet, förfarenhet, och et rent upsåt, at gagna sit fädernesland. Af den tidens handlingar ses, at han ej allenast genom sin omtanka ganska mycket förökat Kronans inkomster, utan ock genom sin egen credit, så inom som utom Riket, skaffat Regeringen betydeliga penninge förskotter.

Gifte sig 1631, i Stockholm, med *Brita Sneckenfeldt.*

(Föregående Biographie, är sammansattad så väl af Anthentique Documenter, som af Personalierne efter Likpredikan, och meddelad af Kammar-Rådet Friherre Lejonskölds Sone-Sons Sonesons Måg, Välborne Herr Öfversten och Riddaren af K. Sv. Orden, Edv. Plaan. —)

LEJONSPARRE, PAUL LUDVIC, *General-Quartermästare* af Fortification. Föddes i Stockholm, 1657, Son af Snickaren och Borgaren därstädes Mäster *Rasmus Landsberg*, och hustru *Anna Ersdotter.* Ifrån yngre åren, visade han mycken hug för Mathematiske vettenskaperne och de stycken, som höra til Fortification. Vid 18 års ålder fant han et gynnande tilfälle, at upte flere af sina profstycken uti praxis af Mathematiquen åt Kongl. Rådet och Gen. Gouverneuren Gr. Dahlberg, som gaf den qvicke Landsberg löfte, at vid första vacance blifva Conducteur vid Fortificationen. I denna beställning, och vid Danska krigets början åtfölgde Landsberg 1676 Kongl. Armeen och stannade öfver vintren i Wenersborg. Sedan beordrades han, at följa med til Ede- och Vingerskants i Norrige, den han under fiendens starka canonerande afteknade. Också lemnades denna tiden åt honom Chartor och ritningar at förbättra och i mindre form bringa. Samma år bivistade han retranchementets upkastande vid

vid ſtranden af Råas-Hed i Skåne, och gick ſtraxt därpå med Arméen til Chriſtianſtad, ſamt därifrån til Halland, där et nytt Fältverk blef anlagdt, och ſå vidare til Småland, där Magaziner för Arméen ſkulle uprättas. 1677, var han i Lund, för at där palliſadera Staden och alla gatumunnar, emot de ſtröfvande Danſke partier. 1678 var han i Skara, och fullbordade där et honom updragit arbete. Utan för Chriſtianſtad, fick han ordres at anlägga et epaulement, at betäcka en del af Svenſka Rytteriet, hvilket, oaktadt fiendens beſtändiga ſkjutande, inom några nätters förlopp, nådde ſin fullbordan. Med en ſtark Escort, gick han 1679 för Helſingborg, at recognoſcera, under en ſkarp canonnade ifrån ſlottet och det höga tornet, görandes ſedan om altſammans en nöjaktig rapport. S. å. vardt han Lieutenant af Stockholms Fortifications-Stat. 1681, anbefaltes honom, at öfvervara fäſtnings-arbetet i Carlscrona, och ſ. å. gick han med General-Qvartermäſtaren öfver til Vismar, där Fäſtningsverken togos i ögnaſigte, öfver hvilka, flere desſeiner af honom utarbetades. Reſte därifrån i ſamma ärender til Hamburg och Stiftet Bremen. Återkom til Carlscrona, gjorde en tour uti Skåne och Halland, och reſte ſedan åt Stockholm, där Fortifications-Staten juſt vid den tiden förſt inrättades. Om höſten ſ. å. for han på befallning til Öſterbotten,

til Viborg, Nöteborg och til Narven. På alla desſa orter, beſågos Fäſtningsverken med noggranhet, och öfver dem gjordes ſedan åtſkillige förbättrings förſlager. Vid årets ſlut var han åter i Stockholm, efter den äfventyrligaſte reſa öfver hafvet, 14 dagar före Julhelgen. Vid Fortifications-Contoret, ſysſelſatte han ſig ſedan, år 1682, at afrita och i ordning ſtälla alla de projecter, ſom han under ſina reſor gjort öfver Rikets Fäſtningar, hvilka ſedan til hvart ſit ſtälle öfverſkickades. År 1683 ärhölt han af Konungen 3 års reſepenningar, för at ytterligare öka ſina kunſkaper til Fäderneslandets tjenſt. Vägen togs til Holland, där han med et forſkande öga, beſåg alt hvad märkvärdigt var, och i ſynnerhet det ſom hörde til hans yrke. 1684, kom han til Holland, och beſåg alla Qvarnverk, Dammar, Vattudrag, och Hamnar, ſom där til myckenhet finnas. Härifrån gick han til Flandern, i ſamma affigt, fäſtandes i ſynnerhet ſin upmärkſamhet vid Fäſtningen Dynkirken och Risbanken. Sedan han gjort ſin väg genom Frankrike, vände han ſig åter til Nancy och Strasbourg, hvaräſt han, i affeende på det ſtora Fortificationsverket, hvarpå då arbetades, i några månader drögde. Vidare begaf han ſig åt Tyſkland, at taga i ögnaſigte alla de förnämſta Fäſtningar vid Rhenſtrömmen och däromkring. Åter for han til Holland, och under-

derfökte det ſtora Fäſtningsarbetet af Narden. Upmärkſam vid alt, och med de grundeligaſte inſigter uti Artillerie-och Mineur-vetenſkapen, kom han hem til Fäderneslandet 1686, ſedan han af Konungen blifvit frånvarande utnämd til Capitaine af Fortificationen, görandes vid Contoret den tjenſt, ſom tidernas omſtändigheter då fordrade. År 1687, emottog han Konungens ordres, at gå til Pommern, för at gifva desſein til förbättring af Stettins fäſtningsverk, och följ. året, updrogs honom inſeendet öfver Carlscrona, Calmare och Carlshamns fäſtnings-arbeten, jämte det at han ock på befallning författade förſlag och ritningar, öfver de publique hus och byggnader, ſom vid Carlscrona Stads anläggande, ſkulle upföras. Men förnämligaſt använde han här ſin ſkicklighet och omtanka, til ſådane desſeiner, ſom til Skeppsflottans och Kongl. Amiralitetets behof, funnos nödvändige. Öfver alt detta författade han ſkrifteligen ſina tankar, dem han i underdånighet, Kongl. Majeſtät underſtälde. Då et nytt krig med Dannemark 1689 befarades, afſändes Capitaine Landsberg, uti angelägnaſte ärender til Dalarne, och ända up til Norrſka gränſen. Detta år, benådades han med Adelſkap, och kallade ſig *Lejonſparre.* Sedan alt blef åter fredligt ifrån denna ſidan, återkom han til ſin förra förrättning, och upbyggde 1690 och följande åren

 et

et formidabelt Batterie vid Drottningsſkär, med alla ſina tilhörigheter af logementer, magaziner, krut-källare, trappor, ingångar, hvalf, m. m. Desſa väl utförde arbeten, gjorde honom högſt förtjent, til den General-Qvarter-Mäſtare-Lieutenants fullmagt, ſom utföll d. 30 Maji 1694, jämte Inſpection öfver Fäſtningsverken i Götheborg, nya-Elfsborg, Bohus och Marſtrand, på hvilkas förbättrande, han äfven använde all möda och omtanka, til ſin Konungs fulla nöje. Efter den berömlige General-Lieutenanten Stuarts död, ärhölt Lejonſparre 1706, Kongl. Senatens fullmagt, *at ad interim* föra Directionen öfver Fortifications-väſendet i Sverige. Då de Danſke 1709 gjorde nytt infall i Skåne, kallades Lejonſparre til Bohus Län, at vara den där en Chef commenderande Kongl. Rådet Gr. Nieroth, til biträde för honom, uti Defenſions-verket. År 1710 förordnades han, at föra præſidium i Amiralitets-Rätten i Carlscrona, hvarmed fortfors til deſs General-Lieutenanten Burenſköld dit anlände, med hvilken ock Lejonſparre ſedan gjorde täta reſor uti Halland och Bohus Län, til hindrande af fiendens framgång, hvilket i ſynnerhet lyckades genom et anlagdt retranchement för Uddevalla Stad. Ifrån Bender ankom 1712, Konung Carls fullmagt för Lejonſparre, at vara verkelig General-Quartermäſtare. Straxt därefter, gjorde han en

reſa

resa til Skåne, på Fältmarskalken Gr. M. Stenbocks kallelse, at beförja om det stora retanchement, som därvid stranden af Råas-Hed upkastas skulle. Under sit Commendantskap i Götheborg, arbetade han idkeligen på dess hufvudmurars iståndsättande. Denne förfarne, och för sina älskansvärde egenskaper, allmänt högaktade mannen, dog vid en hög ålder i Stockholm, 1733, och blef uti St. Nicolai Kyrka, därstädes begrafven. Han hade uti sit Gifte *Christina Steinberg.* Med honom sjelf, både började och slutades denna adeliga familie.

(Se Loenboms Handl. til K. Carl XI:tes Historia, 7 Samlingen — XXXVIII. p. 143. där man igenfinner Gen. Quarterm. P. L. Lejonsparres egenhändiga anteckningar om sit Lefnads-lopp. —)

LE FEBURE, JOHAN HENRIC, *Grosshandlare* i Stockholm och *Directeur* vid Ostindiska Compagniet. Var född i Stockholm 1708, af förmögne föräldrar, Grosshandlaren därstädes *Henric Le Febure* och *Maria Bedoire* — Århölt 1730 Burskap hos Grosshandlare Societeten i Stockholm, hvarefter han gjorde många nyttiga inrättningar, med Såckerbruks, Stofts och andre Fabriquers anläggande och underhållande. Sedan han tilhandlat sig Mässingsbruket i Norrköping, har han det samma ansenligen förbättrat, och där gjort en förut i Sverige okänd

inrättning, af et så kalladt konst-gjuteri, där äfven fingerborrar tilverkas, hvilken vahra ensam dragit mera penningar utur Riket, än man sig möjeligen kan föreställa. Såsom Ledamot uti Borgare-Ståndet, bivistade han tvenne Riksdagar, och var i flere år sit Stånds fullmägtig uti Riksens Ständers Contor, Tull-Arrende-Societeten och flere Deputationer. Var ocksa Directeur vid Järn-Contoret, och ibland hufvudmännen för Ost-Indiska Compagniet. Han var en man, som af grund förstod, hvad som hörer til en vidsträckt handelsrörelse; ägde stor förmögenhet, lefde med mycken värdighet i sit hus; bemötte alla med vänlighet och höflighet; och var allmänt känd genom sin värdighet, såsom en ädel människjovän. Hans sköna och rumrika hus, på stora Nygatan, tilhörer nu Kongl. Sv. Vetenskaps Academien.

Directeur *Le Febure*, adlades 1762, dog i Stockholm, 1767, och begrofs i St. Mariæ kyrka. Gift m. Fr. *Charlotta Bedoire.*

(Herr Baron och Lagm. Joh. Rehbinders Matr. p. 257 — Påliteliga efterrättelser —)

LILLJE, AXEL, *Grefve* til Lilljenburg, *Friherre* til Kydes och Löfsta, *Herre* til Sjötorp, St. Hinsekind, m. m. *R. R. Fältmarskalk*, och *Præsident* i Kongl. Krigs-Collegio. Härstammade af en gammal Svensk Familie och föddes 1603, på Berga Sätesgård i Småland.

land. Fadren, Ryttmäſtaren *Guſtaf Axel Lillje*, var gift med Fru *Karin Bagge*. Ännu Barn miſtade han ſin Fader, ſom ſtupade i ſlaget vid Korckholmen 1605, och i god tid lemnade han ſig åt krigsväſendet, då han ſåſom Volontaire och i de mindre ſysſlor, biviſtade Polſka kriget. Preuſiſka och Tyſka krigen, öpnade för honom ſedermera nya tilfällen, at få inlägga ära ibland vapnebrak, och år 1630 anförde han ſåſom Öfverſte, et värfvadt Regemente på Tyſk botten. Emottog 1635 Öfverſte tjenſten vid Öſtgötha Cavalerie, blef 1638 General-Major, vice-Gouverneur öfver vor Pommern, och Commendant i Stralſund. År 1640 gjorde han et lyckligt infall uti Mark Brandenburg. 1642 vardt han förordnad til Gouverneur öfver Leipzig och Meisſen, och hade 1645 en vigtig underhandling med Chur-Saxen. Efter fredens ſlut, reſte han til Fäderneslandet, där hans förtjenſter med flere värdigheter belöntes. År 1648 Riks-Råd, 1651 Friherre, ſ. å. Krigs-Råd, 1652 Kammar-Råd, Lagman i Carelen, General Gouverneur öfver Halland, 1657 Fältmarſkalk, och 1661, General Gouverneur öfver Lifland. I ſtormen för Meintz, hade han 1631, af en ſtyckekula förlorat ſit vänſtra ben. Sedan lyckan gynnat honom med mycken rikedom, dog han, mätt af ära, i ſlutet af år 1662, på ſit gods Löfſta i Öſtergöthland. Liket nedſattes uti ſin bered-

da graf, i Kimſta Socknekyrka, I ſit gifte hade han Fru *Chriſtina Mörner*, dotter af Kammar Rådet *Otto Helmer von Mörner* til Zellin, Closſau och Tuna. Af flere Barn, hunno trenne Söner til mognare ålder: Grefve *Axel*, och *Guſtaf Helmer*, hvilka få hvar ſin ſärſkildta Artikel i denna Samling, och Gr. *Leonhard Lillje.* Denne deras yngſte Broder, föddes i Stettin 1642, ſtuderade i Gripsvald och Upſala, gjorde utrikes reſor, och tjente ſåſom Major i fejden emot Staden Brehmen, 1665; men för ſjukdom kunde han icke uthärda ſälttåget, utan reſte til Hamburg, där han ändade ſina dagar 1667. Med Hoffröken Frih. *Mårta Sparre* var han gift. Grefvinnan födde en Son efter Fadrens död, ſom ock ſtraxt lemnade verlden. Grefveliga *Lilljeätten*, utgick på Svärds-ſidan med Soneſonen, Grefve *Axel Joh. Axelsſon Lillje*, til Löfſta. Han var Öfverſte-Lieutenant af Pommerſka Cavaleriet, när han 1696, i Stettin afled.

Af en annan ätt, var Friherre *Johan Abrah. Lillje* til Aſpenäs, ſom uti Hiſtorien blifvit bekant, genom ſit tappra upförande ſåſom Commendant på Elfsborgs fäſtning, då den Danſke Amiralen Tordenſköld, 1719, på denna Fäſtning gjorde et miſslyckadt anfall. Denne *Johan Abrah. Lillje*, var född i Veſtergöthland, 1675, och dog 1738.

R. R. och Fältmarſk. Grefve Axel Lillje, är i Fol. graverad af *Falck.* (Stier-

(Stiernmans Höfd. minne p. 48. Joh. Fr. Gauens Hist. Helden-Lexicon, p. 916 — Meddelade efterrättelser af Hr. Mag. A. Forssenius. — C. R. Berchs Catal. des Portraits. p. 38. —)

LILLJE, AXEL AXELSSON, *Grefve* til Lilljenburg, *Friherre* til Kydes, Löfsta, *Herre* til Harsvelax, Loits, Hinnerböle, m. m. *Landshöfdinge* och *Ståthållare* på Upsala Slott. En äldre Son af R. R. Gr. *Axel Lillje*, och Fru *Christina Mörner*, född 1637, på Löfsta i Östergöthland. Han var på femte året, när han af sin Herr Fader vardt hämtad til Leipzig, at under dess egen tillsyn blifva upfostrad. Man märkte tidigt, at den unge Grefvens håg, var mindre ställd på krigsväsendet, utan mera bögd för et stilla och indragit lefnadssätt. Han sändes 1648 til Academien i Gripsvald, där han i flere år vistades, och då han med sin Herr fader återkom til Sverige, utnämdes han, 1661, af Hennes Majestät Enkedrottningen, Hedvig Eleonora, at vara Dess Kammarherre. Samma år företog han sig en utrikes resa, och besökte de förnämsta Europeiska Länder. Vid hemkomsten 1664, blef han först Kammar-Råd, så Hofmarskalk, och sedermera 1666, Landshöfdinge öfver Upland. Sistnämde ämbete förvaltade Gr. Lillje, til år 1679, då han för sin sjuklighet, fant sig nödsakad at begära afsked. En invärtes aposteme

i vänstra

i vänstra sidan förorsakade honom stora plågor, och för at bota, åtminstone lindra detta onda, reste han några gånger til de namnkunnigaste utrikes hälsobrunnar. Men det onda kunde icke bättre öfvervinnas, än med et Christeligit tålamod; och detta visade han til sista lefnadsstunden. Döden emottog han, såsom en förlossning, år 1692. Begrafningen skedde med mycken ståt uti Kongl. Riddarholms kyrkan i Stockholm, hvarifrån Liket sedermera fördes til arfgriften uti Kimsta kyrka i Östergöthland.

Gift m. Grefvinnan *Maria Elisabeth Stenbock*, Drottning Ulricæ Eleonoræ Hofmästerinna, Dotter af R. R. och Præsidenten i Kongl. Götha Hofrätt, Grefve *Fredric Gustafsson Stenbock.* Det är denna Grefvinna, som är nämd uti *Berättelsen om den besynnerliga händelse, hvilken sig tildragit på Kongl. Lust-Slottet Carlberg, år 1693*, och som finnes tryckt, uti *I Delen af Loenboms Handlingar til Konung Carl XI tes Historia.* De fläste Läsare, torde icke med misshag anse, at samma Berättelse här införes, ehuru med tillämpning af *Svetonii* ord, *Lib. I.* — *15.* — *Quod equidem magis* — *aut veri simile putem.* —

"*Konung Carl XI Drottning, Ulrica Eleo-*"*nora, afled d. 26 Julii 1693 på Carlberg.* "*Hennes Lik blef där quarstående til dess van-*"*lige anstalter til den Kongl. begrafningen voro* "*gjorde, och bevakades emedlertid af det Kongl.*

Lif-

"Lifgardet. Vid Kongl. Hofvet var samma tid "Grefve Axel Lilljes Enkegref inna, Fru Ma-"ria Elisabeth Stenbock Hofmästerinna, som af "Hennes Majestät Drottningen varit i lifstiden "mycket älskad, och hos Hennes Majestät stått i "gerska stor nåd. Denna Hofmästerinna, har "under den tiden Hennes Majestät Drottningens "Lik stått på Carlberg, legat sjuk i Stockholm. "Hon har ock haft en liten hund, vid namn "Camillo, den hon mycket hållit utaf. En natt, "då Cappitaine Stormcrantz af Kongl. Gardet, hade "sin vakt hos Kongl. Liket på Carlberg, hände "sig, at en vagn ifrån Hofvet, med faklor om-"kring och 3 par hästar förespänd, samt et Frun-"timer uti, kom farandes, hvilket straxt rap-"porterades til Capitainen af vakten, som då "han såg vagnen komma, och stanna utan för "stora trappan vid Slottet, gick utföre at täga "emot den som satt i vagnen. Och när han såg, "at det var Hofmästerinnan Stenbock, den han "kände, och at hon hade sin lilla hund Camillo "på armen, tog han henne i handen, och förde "henne trappan upföre, samt släppte henne in u-"ti den Salen, hvaräst Drottningens Lik stod, "men blef sjelf utanföre. När Hofmästerinnan "varit någon stund inne hos Liket, och Capitai-"nen begynte undra, af hvad orsak hon drögde "så länge allena, föll honom den nyfikenheten in, "at genom nyckelhålet titta in i Salen där hon "var, och fick då se som han tyckte, at Hofmä-"sterinnan stod tilsammans och talte med Hennes

"Maje-

"*Majestät vid et fenster i Salen; hvaraf han blef*
"*så förskräckt, at han straxt begynte spotta blod.*
"*Dock sådant oaktadt, rapporterade han dagen ef-*
"*ter, alt detta för Hans Majestät Konungen. Den*
"*förmenta Hofmästerinnan kom sedan icke til-*
"*baka utur Salen, utan hon, tillika med vagn,*
"*hästar, och hela equipaget försvan utur de*
"*närvarandes åsyn, utan at någon kunde säga,*
"*hvart altsammans tog vägen. För sin död, har*
"*ofvannämde Capitaine Stormcrantz berättat, at*
"*då han vid trappan mötte den förmenta Hof-*
"*mästerinnan, och tog henne i handen, har hen-*
"*nes hand varit, lika som man tagit uti en svamp.*
"*Capitainen dog 3 dagar efter; men Hofmäste-*
"*rinnan, som låg sjuk i Stockholm, och om den-*
"*na händelse på Carlberg, ingen kunskap hade,*
"*afled sex veckor efter Hennes Majestäts död.*
"*Denna händelsen är så mycket mera märkvärdig,*
"*som hela den vid Carlberg då förenade vakten,*
"*sett vagnen, hvaruti den förmenta Hofmästerin-*
"*nan kom åkandes, och därom rapporterat Capi-*
"*tainen af vakten; hvartil kommer, at när Hans*
"*Majestät Konungen sjelf därom fått kunskap,*
"*skola ordres vid Kongl. Lifgardet blifvit ut-*
"*gifne, at ingen skulle underslå sig därom tala,*
"*eller denna händelsen utsprida. —*

(Von Stiernmans Höfd. minne, p. 48. — Personalier, författade af Assessor Stiernmarck, och upläste vid Landsh. Gr. Axel Lilljes Begrafnings-Act i Stockh., Mscpt. — ibland Herr Canc. R. och Ridd. A. Schönbergs Historiska samlingar förvarade. — Loenboms Handl. til K. Carl XI:tes Hist. l. cit. —)

LILLJE,

LILLJE, GUSTAF HELMER, *Grefve* til Lilljenburg, *Frih.* til Kydes, *Herre* til St. Hinsekind, Ottersberg, m. m. *Öfverste* för Kongl. Lif-gardet. Fadren *Axel Lillje*, var Gouverneur i Stralsund, när denne Sonen därstädes föddes, 1639, af Fru *Christina Mörner.* Tillika med sin äldre Broder, vistades han sedan någon tid, uti sin Herr Faders hus i Leipzig, och efter fredens slut, försändes Sönerne til Academien i Gripsvald, där de uti lärdom och hvarjehanda kropps-öfningar gjorde särdeles framsteg. Då Konung Carl Gustaf år 1655 passerade Wolgast, upvaktades han af den unge Grefve Gustaf Lillje, och fattade Konungen vid detta tilfälle för honom det nådiga tycke, at Konungen lät honom fälja sig åt Polen. Den unge Grefven, qvick och hurtig, gladde sig icke litet, at nu under en sådan krigshjelte, få grundlägga sin upkomst och gå äran til mötes på den militairiska vägen. Såsom bevis af Konungens nåd, anförtroddes Gr. Lillje Standaret af Kongl. Lif-Compagniet eller Drabanterne, hvilka då commenderades af Frih. Otto Wilhelm von Fersen. Med mannamod förde han detta under det vida bekanta slaget vid Varsau, som icke mindre än i tre hela dagar varade. Straxt efter denna heta bardalek, där Grefve Lillje så väl gjorde sin skyldighet, hugnades han med Ryttmästare fullmagt, vid Drottningens Lifregemente,

mente, hvilket då hade til Chef, Fursten af Anhalt. En åkommen svår och långsam sjukdom satte honom utur stånd, at vid detta Regemente sig inställa; hvarföre han lät föra sig til Thorn, och åtfölgde därifrån Fältmarskalken Grefve Douglas til Sverige, där han på Familiens gods Löfsta i Östergöthland, någon tid sig uppehölt. Ödet fogade sig så väl efer Gr. Lilljes önskan, at han i det mästa återvunnit sin hälsa, just vid den tiden, då Konung Carl Gustaf vardt nödsakad, at flytta sina segrande vapen ifrån Polen åt Dannemark. Han försummade således icke, at straxt inställa sig vid den Svenska Hären. Konungens nåd mötte honom åter här, med Öfverste-Lieutenants-Fullmagt, vid General Otto Vilh. von Fersens värfvade Regemente. Detta Regemente, sammanfogadt med några andre, under Fältmarskalken Douglas öfverbefäl tågade först til Jämteland, och sedan åt Curland, där flere vigtige expeditioner föreföllo. Grefve Lillje utmärkte sig vid dessa tilfällen, på et så fördelaktigt sätt, at Fältmarskalken, framföra andra honom utvalde och affärdade til Konungen, som då hade formerat belägringen för Köpenhamn, at göra Kongl. Majestät rapport, om den lyckeliga framgång, som dess Armée i Curland, under detta fälttåg hatt. Äfven nu, emottogs han af sin Konung med nåd och flyttades såsom Öfverste-Lieutenant til det Skånska Ca-

va-

valerie-Regementet, hvars Öfverste Herr Georg Lybecker var.

Efter Konung Carl Gustafs död, 1660, och sedan Sverige vunnit en i alla afseenden hedrande och fördelaktig fred, fattade Grefve Lillje det beslut, at göra en utrikes rese-tour. Detta verkställtes; och Tyskland, Dannemark, England, Frankrike, Italien, Neapel, Spanska Nederländerna, med flere orter besöktes. Alt hvad härunder märkvärdigt var, fästade den resandes upmärksamhet, och han hemkom til fäderneslandet med en grundelig kännedom; så väl uti många Länders språk, seder och Ridderliga öfningar, som uti deras politique handel, och flere slags författningar. Så snart han hemkommit, ärhölt han 1663 Öfverste Fullmagt vid Uplands Infanterie Regemente; och som detta Regemente låg i Stralsund, så reste han dit, där han också 1665 til Commendant förordnades. År 1667 instälte han sig i Stockholm vid Hofvet, och honom ärteddes då den synnerliga nåd af Enke Drottningen, at han genom hennes bearbetande, utnämdes til Öfverste för Kongl. Lifgardet, med bibehållande af sin förra Öfverste beställning vid Uplands Regemente. Han innehade i några år, båda dessa sysslor.

Det är en bekant sak, at den unge Konungens Carl XI:tes Farbroder, Pfaltsgrefven Adolf Johan, vid denna tiden, förorsakade flera politiska oroligheter inom Fäderneslan-

det, af den grund, at han trodde sig berättigad til deltagande i Regeringen och förmynderskapet, i anledning af sin Herr Broders K. Carl Gustafs Testamente. Några dristiga förſök gjordes i denna affigt, hvilka dock med försigtighet förebyggdes. Alla anläggningar härvid, äro ännu icke nog bekante, och det tilhörer en framtid, at dem närmare updaga. Emedlertid lärer Grefve Gustaf Lillje häruti haft mycken del, och varit en stark anhängare åt Hertig Adolph Johan. Detta invicklade honom uti många förtretligheter, och gjorde, at han måste vidkännas en omväxling af sin förra jämna medgång. Dessa moln borde hafva sin tid at skingras. — Dock behölt han ännu sin Öfverste beställning af Lifgardet, och när Konung Carl XI, 1672 tilträdde Regeringen, var Gr. Lillje en af de Riddersmän, som bivistade den ryktbara Carousellen, hvilket ses af Hof-Intendenten Ehrenstrals i koppar stuckna teckningar af denna högtidlighet. Hvad som sedermera, och kort efter, må hafva varit *rätta orsaken*, hvarföre Grefve Lillje på någon tid åter lemnade Hofvet och hufvudstaden, och vistades på Tysk botten, kan icke sägas; — Men år 1676 instälte han sig å nyo vid Hofvet, och blef där med särdeles nåd emottagen, då han gaf rapport om Fästningen Stades i Brehmen belägring, vid hvilken förrättning han ock sjelf visat

yt-

ytterligare prof af tapperhet, och i et utfall, blifvit illa blesserad.

Efter flere års stillhet och lugn, uplifvades hans förra håg til krigs- eller fältlefnaden. Ehuru redan åldrig, och omgifven af både maka och barn, rustade han sig år 1684, til en långväga resa. Han for til Ungern, för at deltaga uti kriget emot Turken, hvars krigsmagt vände sig åt Staden Offen; under påstående belägring, och sedan han där äfventyrat sit lif i flere faror föll han uti en svår och mattande sjukdom, hvartil den osunda luften häromkring, mäst var orsaken. Ifrån Offen lät han föra sig til Presburg, och efter Läkares råd, därifrån in uti Slesien; Men det onda hade i kroppen slagit de djupa rötter, at intet hopp mera var öfrigt om dess vederfående. Han gjorde sig således här redo til sin förestående förvandling, välsignade sin frånvarande maka och sina barn, och affomnade. Detta skedde år 1685. Liket hemfördes til Sverige och nedsattes uti Famillens grift.

Gift m. — —

(Denna Biographie, är til det mästa tagen, utur de uti Manuscript ännu förvarade Personalier, upläste vig Gr. G. H. Lilljes högtideliga Begrafnings-Act, och hvilka finnas ibland Hr. Canc. R. och Ridd. Schönbergs Hist. Saml.)

Liljehök, Johan, af Fårdala, *Riks-Tygmästare.* Son af R. R. och Kammar-

Rådet *Nils Andersson Liljehök* til Fårdala och Nyby, med defs förra Fru, *Brita Knutsdotter Hand* til Hagelsrum, och född 159. — Den unge Ädlingen åtfölgde Konung Guftaf Adolph, när Han på Tyfk botten öpnade fina Fälttog, och i Polfka kriget hade han aflagt flere prof af et behjertadt mod. Öfverfte vardt han 1630, och General-Major af Jnfanteriet i Lifland 1635. Til Gouverneur öfver Hinter-Pomern, och Commendant i Stettin, utnämdes han 1638. Gjorde äfven et infall i Slefien 1639, och flöt denna expedition med mycken ära. S. å. blef han Riks-Fälttygmäftare, och commenderade en Chef Svenfka Arméen, under någon Fältmarfkalken Banér åkommen opafslighet. Vid den nye General Fältmarfkalken Torftensfons ankomft til Svenfka Hären, 1641, vart Liljehök Vice Fältherre, eller honom adjungerad. Under flaget vid Leipzig 1642, ftupade han. Liljehöks jämna upförande vid alla tilfällen, hans kärlek för fin Konung och Fädernesland, hans mogna vett, och hans oförfkräckta mod i alla faror, göra en evärdelig heder åt hans namn. Barnen blefvo, i affeende på Fadrens förtjenfter, 1651 i Friherre-ftånd uphögde. Af defse är Sonen Frih. *Anders Liljehök* mäft minnesvärd. Han var Landshöfdinge öfver Öftergöthland, och förrättade år 1674 en extra Ord. Ambasfade til Brandenburgfka Hofvet, där han gjorde en ogement driftig

driftig declaration, hvarom finnes efterrättelse uti förfta Edition af *Puffendorffs Res gestæ Frederici Vilhelmi Elector. Brandenb.*; men som är utesluten uti de senare uplagorne af samma verk. Sist blef han Præsident i Visfmarſka Tribunalet. Barnlös dog han 1685, och med honom utgick denna Friherre-ätt på mans-sidan.

Riks-Tygmästaren Nils Liljehök, var gift, f. g. m. *Christina Håsthufvud* — a. g. m. *Jngebor Bååt* — tr. g. m. *Christina Ulffsparre.* Et sällsynt prof, af hans förste Svärfader, Svenske Gouverneuren And. Er. Hästhufvuds ädelmod, må här anföras. Fru Christina Hästhufvud, Gouverneurens enda Barn, dog utan arfvingar, 1629. Icke dess mindre förklarade Svärfadren sin Måg, at vara arftagare, ej annorlunda än som hade han varit dess Son. Men detta var ej nog. — Sedan Rikstygmästaren var slagen vid Leipzig 1642, och Gouverneuren Hästhufvud samma år, trädde i sit andra gifte med Fru Brita Kasle, ändrades väl Testamentet til hennes fördel i det mästa; men Riks-Tygmästarens fyra efterlemnade barn, med båda dess senare giften, hvilka på intet sätt angingo Gouv. Hästhufvud, fingo dock af honom 12000 Spec. Riksdaler til skänks, med gods til 5000 Rds. värde; hvartörutan han til Sönerne Frih. *Jacob* och *Anders Liljehök* särskildt afstod både Nyhausen i Lifland, hvartil den senare sig

ock sedermera skref, samt alla de gods, hvilka Gouverneuren *under Norrköpings besluts vilkor* innehade.

(Stiernmans Matr. p. 69 — p. 203. — Gauens Hist. Helden-Lexicon, p. 917 — Stiernmans Höfd. Minne, p. 233. — Sv. Bibliothequet, 4 Delen, p. 242 och följ. —)

LILLJENBERG, ERIC GUSTAF, *Friherre* och *General-Lieutenant* samt R. och Com. af K. Sv. O. Han var son af Assessoren och Häradshöfdingen i Småland, *Daniel Lilljenberg*, och Fru *Christina Margaretha Stiernklo*, och född 1719. Efter någon tids vistande vid Lunds Academie, antog han 1734 krigstjenst vid Kongl. Lif-gardet. Med nådigt tilstånd, gick han 1739 i Fransk krigstjenst, och blef 1740 *Capitaine à la Suite* vid Brigadieren Appelgrens Regemente i Frankrike. Året efter vardt han af Kongl. Svenske Ambassadeuren Gr. Tessin i Paris hemskickades med en angelägen depeche til Kongl. Svenska Hofvet, och befordrades s. å. til Fendrik vid Lif-gardet. Bivistade sedan campagnerne i Finland och Bohus Län tils freden var återvunnen, och vardt 1745 Lieutenant vid meranämde Regemente. Den Fransyska tjensten stod honom likafullt öpen, hvarföre han ock s. å. gick tilbaka, och blef Adjutant hos Fältmarskalken Grefven af Saxen, samt brukad vid belägringarne af Tournay,

nay, Oudenard, Dendermonde och Ath. 1746 blef han Capitaine *en pied*, och ärhölt tillika tilstånd, at upsätta et Compagnie vid fjerde Bataillonen af Regementet *Royal Svedois*, med bibehållande af Adjutants sysslan, hos Grefven af Saxen. Uti Bataillen vid Raucoux, borttog en Canonkula hela dess Råckskjört, och gaf honom en svår contusion i högra låret. Åren 1747 och 1748, bivistade han Bataillen vid Lafelt och belägringen af Maestricht. Sistnämde år vardt han Öfverste i Franska Arméen, och här hemma hedrades han med Kongl. Svärds-Orden, samt med Capitaines fullmagt vid Lif-gardet. Sedan han tilbragt någon tid i fäderneslandet, reste han åter til Frankrike, och ärhölt där en årlig pension af 800 Livres, hvilken sedan ökades til 1200 Livres. Under fredslugnet i Frankrike, fick han tilstånd at resa omkring, för at bese, både de Militairiske inrättningar, såsom ock de Oeconomiske, och hvad til Manufacturer och Commercen hörde. Vid det å nyo utbrutne kriget 1756, gjorde han campagne i Hanover, och öfvervar 1757 den namnkunniga bataillen vid Hastenbeck; och då Sverige straxt kom at deltaga i dessa krigsrörelser, inställte han sig vid Svenska Arméen i Pommern, sedan han ärhållit Öfverste fullmagt. Under 1757 års campagne, commenderade han Österbottens och Uplands Regementen, under deras Chefers frånvaro, hvar-

efter han ärhölt Calmare Läns Regemente. År 1759 blef han i Demmin af en öfverlägsen fiende blocquerad, och efter et tappert motstånd i brist af secours, nödgad til Capitulation Han kom väl til Sverige, men måste åter inställa sig uti Stettin i Preusisk fångenskap, hvarifrån han, tillika med de öfrige krigsfångarne, 1760 transporterades til Magdeburgs fästning, där han til början af år 1762, uthärdade sit öde. Under denna tid visade han mycken ömhet för sine medfångne Landsmän, genom ansenliga penninge förskotter til deras understöd. År 1762 d. 28 Jul. ärhölt han General - Majors fullmagt, med tour ifrån d. 28 Jul. 1760. Efter återkomsten til Fäderneslandet, förordnades han til Ledamot uti Militair - Conseillen, uphögdes 1766 i Friherre Stånd, och utnämdes s. å. til Commendeur af Kongl. Sv. Orden. 1769 vardt han General - Lieutenant, och år 1770 dog han ogift, på Boställett Cronbeck i Småland. Liket flyttades til Familiegrafven i Norra Börums kyrka i Skåne. Hans ägta förtjenster emot Konung och fädernesland, gjorde honom allmänt högaktad medan han lefde och lika allmänt saknad, då han var död.

(Se allmänna Tidningar — 3 Stycket — Stockh. d. 24 Sept. 1770. —)

LILLJESTRÖM, CLAES DANQVARDT, *Herre* til Frötuna, Oppboga och Fogel-

Fogelſang, *General-Gouverneur* öfver Skåne, Halland och Blekinge, ſamt *General-Lieutenant och Krigs-Råd.* Föddes 1613 i Örebro. Fadren var Borgare därſtädes *Michael Henricsſon Danqvardt*, och Modren hette *Chriſtina Jacobsdotter.* Michael Danquardt, var Skotte och reſte til Sverige under Konung Jacob I:s i England regering, då denne Konung, förehade några förändringar, med den i Skottland antagne Reformerte Läran. Michael Danqvardts vilkor voro icke bättre, än at han fant ſig nödſakad at gå i Lära hos en ſmed i Örebro. Danqvardt vardt efter några års förlopp, ſin mäſtares efterträdare både i Handtverket och i Brudſtolen. Han fick i ſit giſte en Stjufſon, *Johan Nicodemi*, ſom ſedan vardt Præſident i Pommerſka Hofrätten, och ſom adlades 1636, med namnet *Lilljeſtröm*, (Se *Stiernmans Matr. N:o* 250. —) Denne Stiufſonen viſtades i Tyſkland, vid Svenſka Cancelliet, då Michael Danqvardt dog, ſkref ſin halfbroder til, och öfvertalade honom, at reſa ut, med löfte at bidraga til deſs lycka. Modren ville för ingen del härtil lemna ſit bifall; men den unge Claes ſtod ej at öfvertala af ſin moder, at blifva hemma. Utan modrens vettenſkap, vandrade han til Stockholm, ägande ej mera i ſit hela förråd, än 6 mark i penningar och et ſtycke limpebröd. Vid ankomſten til Stockholm, anmälte han ſig hos en Herre, ſom

var färdig at resa til Svenska Arméen i Tyskland, hvilken han följde såsom Domestique, sedan han förut skrifvit et ömt bref til sin moder, och berättat henne sin tilärnade resa. Under vägen sade han sin Herre, hvem hans halfbroder var, och efter brefväxling emellan denne Herren och Halfbrodren, fick den unge Danqvardt penningar, at vidare fortsättä sin resa. År 1629 vardt han antagen til Soldat vid Svenska Arméen, och bivistade hela Tyska kriget, til år 1648, då freden slöts. Han gick alla vanliga grader igenom, och vardt 1647 Öfverste för et eget värfvadt Regemente, hvars Officerare skänkte honom sine Protraiter, hvilka ännu förvaras, jämte hans eget på Kåsätters Säteri i Nerike och Göthlunda, tilhörigt Majoren samt Riddaren af K. Sv. O. Välb. Herr Jacob H. D. Lilljeström. Han adlades 1647, och vardt s. å. Commendant i Neustad uti Mähren. 1658 General - Major af Infanteriet, 1663 Landshöfdinge i Calmare Län, s. å. vice Gouverneur i Skåne, 1667 General - Lieutenant af Infanteriet, 1669 Lands - Höfdinge i Malmöhus Län, och 1670 fick han öfvercommando så väl öfver Garnisonerne som sjelfva Militien i Skåne, Halland och Blekinge. 16 . . : Krigs-Råd uti Kongl. Krigs-Collegio och 1671 Knuts - Broder i Malmö. Han dog 1681, och är begrafven uti Göthlunda Kyrka i Nerike Til

Til Örebro Stadskyrkas reparation, efter en olyklig åſke-eld, förärade han, år 1644 eller 1645, Två hundrade Daler Kopparmynt. Gåfvan var den tiden betydeligare än man ſig nu kan föreſtälla, då et bräde koſtade 8, och en bjälke 16 öre S:mt, och då man hos Magiſtraten i Örebro klagade öfver för dyrt dricka, när en kanna öhl koſtade 6 öre K:mt.

Gen. Lilljeſtröm gifte ſig i Tyſkland med *Maria Pfuel.* Han är graverad i koppar af *Akrell in 4:o.*

(Lemnade efterrättelſer af Kongl. Kammarherren Välb. Herr Joh. Nic. D. Lilljeſtröm — von Stiernmans Höfd. Minne, p. 310 — ejusd. Geneal. Matr. p. 405. — Örebro Stads Beſkrifning, p. 170 —)

LINDBERG, HANS, *Kyrkoherde* i Stigtomta och Nykyrka i Södermanland. Föddes 1679 i Södertelje Stad, Fadren var Fältſkären och Rådmannen därſtädes, *Hans Lindberg*, och modren *Anna Gerner.* Ifrån Strengnäs Gymnaſium, kom han til Upſala 1698. Det lilla han ägde blef honom här betagit, genom den olyckliga vådeld, ſom lade hela Upſala Stad i aſka, hvarefter han återreſte til Strengnäs, i affigt at där nyttja Lectoren och Proſten Thuns privata Collegier. 1704 lät han ſig Präſtviga, uppå erhållen kallelſe af Öfverſten Baron C. G. Ros, för at med predikande betjena de Recruter, ſom ſkulle til

Ar-

Arméen utföras. Lindberg åtfölgde denna corps, genom Preusen och Hög-Polen, åt Krakau och Sandomir, där den stötte tilsammans med Fältmarskalken Renskölds Armée. Han fick snart, en ledig Bataillons beställning vid Södermanlands Regemente, hvarpå han sedan följde Kongl. Arméen öfver Veixelströmmen, åt Varschau. Uppå denna marche inföll han i en hättig sjukdom, och måste på en vagn föras den mästa vägen. Någorlunda återkommen til hälsan, följde han med en commenderad Bataillon til Konung Stanislai Residens Reisen, där samma Bataillon gjorde tjenst såsom Konungens Lifgarde, hvarefter Regementet sedermera öfver Julhelgen 1705, uti Staden Bentzin vardt inquarteradt. Följande året i Januario, blef et hastigt upbrått om natten, orsakadt af fienteliga rörelser, då Regementet med en del af den tilstötande Arméen, måste gå emot fienden. Lindberg blef vid detta tilfälle åskådare af det namnkunniga fältslag, som 1706 hölts vid Frauenstadt, där de Svenska vapnen med så mycken ära fördes. Efter denna seger, drog sig den Svenska Arméen utur Polen åt Saxen, men gick året efter. 1707, åt Polen tilbaka, på hvilken resa Lindberg uthärdade många svårigheter. Jämna fatiguer, och brist på nödvändigaste lifs uppehälle, påkastade honom åter en hättig sjukdom, under hvilken han i elfva veckors

tid,

tid, under bar himmel och i den aldraſträngaſte vinter, måſte låta bära ſig på en bår, då marchen likväl fortſattes genom Lithauen och hvita Ryſsland åt Somolenſko, til deſs något vinterquarter möjeligen kunde finnas.

Efter det olyckliga ſlaget vid Pultava 1709, var Lindberg ibland dem, ſom åtfölgde Konung Carl öfver Niperſtrömmen, in åt Turkiſka landet. Han hade icke fått hvila många dagar i Bender, när han med Öfverſten af Fortification Gyllenkroks partie, vardt utcommenderad på gränſen, där han med hela ſit ſällſkap vardt af Ryſsarne fången, och förd genom Podolien til fäſtningen Bialocerkiew i Ukrain belägen. Med 24 andre fångar, ſatt han här 17 dygn inneſluten i en kula i vallen, ſom hade hvarken fenſter eller glugg. Änteligen vardt han därifrån uttagen, och til Muſcou förd, där han ſedan, med de andre fångarne, måſte tjena til ſpectakel uti den Triumph, ſom Czaren öfver den ärhållne ſegren hade låtit anſtälla.

Uti denna bedröfveliga belägenhet, rönte Lindberg et ſynnerligit prof af Guds vårdande förſyn, ty när han tillika med de andre fångarne ſkulle förſändas til Veronitz at arbeta på Fäſtningarne, blef han af ſamtelige Regements Officerarne begärdt, at betjena dem i Muſcou med predikande, hvilket han förſt gjorde alternatiſt med Drabante Predikanten, ſedermera Kyrkoh. vid S. Clara i Stockh.

Stockh. Dr. Norberg, men fedan allena, när Norberg blef utväxlad och til Fädernesllandet hemrefte. År 1714, ankommo de blodiga Ordres ifrån Czaren, at alle Svenfke fångar i Mufcou fkulle förgöras, hvarföre de ock alle blefvo förde utur fina quarter. När denna förfkräckeliga anftalt vardt hindrad, och de Svenfke fångarne kringfpriddes; få at den ene icke vifte, hvart den andre kom, hände fig at Lindberg blef af tvenne Bröder vid namn Müller, rike Tyfke Köpmän, kallad til Paftor för den Förfamling fom vid deras Järnbruk var, hvilket han emottog, med vilkor, at få gå därifrån, när hans angelägenheter få fordrade. J 4 år betjente han denna Bruksförfamling, och då han af det fångne Generalitetet fom efter Czarens ordres återfamlades i Mufcou, å nyo begärtes, inftälte han fig där, och betjente desfe fine Landsmän intil år 1721, då freden flöts. Året efter, 1722, begaf fig Lindberg ifrån Mufcou på hemrefan, i fällfkap med General Creutz. Någon tid ftadnade han i Åbo, och blef därunder kallad af General Gyllenftierna, til Regements Paftor vid Lifdragonerne. Ockfå begärdes han af Åbo Stad til vice Paftor. Båda desfa anbud emottog Lindberg, och ärnade på denna orten quarftanna, när han fick Bref, at han redan var förordnad til Kyrkoherde vid Stigtomta Förfamling. Vägen togs då åt Stockholm, där han med glä-

dje

dje landsteg, sedan han genom mångfaldiga farligheter, vandrat i fiende land i 18 år. Innan han i Maji månad 1723 emottog nyss-nämde Församlings vård, hade han flere för-delaktiga anbud, och ibland desse, äfven Pastors Sysslan vid Lifregementet. Hans up-riktighet och redelighet, gjorde honom äl-skad, och hans allvarsamhet gjorde honom hedrad af alla, som honom kände. En up-bygglighet, liuflighet och förnuftighet, uti alt hans tal och umgänge, gjorde at ingen kunde blifva ledsen vid hans sällskap. Han gick at hvila år 1742, mätt af mödor och ar-bete. Likpredikan öfver honom, hölts af Jacob Serenius, P. et Pr. Nycop.

Under sin Ryska fångenskap, gifte han sig f. g. m. Jungfru *Barbara Sophia Bruck-hausen*, som i hela 20. åren med honom de-lade sorg och glädje. a. g gift 1735 med *Anna Catharina Edman* — tr. g. 1737 med *Christina Svanhals*, Enka efter Kyrkoh. i Yt-terselö, *Joh. Kumblæus*. Med första hustrun hade han 10 Barn, och med den andra, en dotter.

(Se Likpred. och Personalier, tr. i Stockh. 1742; in 4:o. —)

LINDELIUS, JOHAN, *Medcinae Do-ctor.* Var född i Jönkiöping, och var Son af Prosten därstädes *L. Lindelius*, som dog 1672. Denne Sonen hade aldrig tänkt blifva

Me-

Medicus, men en händelſe determinerade hans val. På en reſa emellan Jönkiöping och Stockholm, träffade han en huſtru, ſom var i Barnsnöd och utan all ſkötſel. Denna hjelpte han ſå godt han kunde, och ifrån den ſtunden fäſtade han ſin håg på Medicinen. Förſt ſtuderade han i Upſala, och reſte ſedermera utrikes, då han förvärfvade ſig en ſärdeles färdighet i Accouchements-konſten. Efter en år 1690 i Utrecht utgifven Disputation *De Vipera*, blef han Doctor Medicinæ. Vid hemkomſten vardt han förſt Provincial-Medicus i Weſtergöthland, men flyttades ſedan til Wexjö, i ſamma Syſſla. Ockſå vår han några Somrar Bruns-Medicus vid Medevi. Han dog 1712 i ſin bäſta ålder, och mycket ſaknad, i anſeende til det ogemena förtroende man til honom hade. Archiater Roſenſtein, uti ſit tal: *om en opartiſk och förnuftig Medici förnämſta göromål*, har hedrat hans kunſkaper med detta utlåtande: *Hvad ſkada är icke, at ſal. Lindelius dog, utan at någon lärde af honom, huru han ſå viſt kunde ſäga förut viſſa Sjukdommars öden.* —

(Se Prof. Bergii Tal om Stockholm för 200 år ſedan. —)

LINDHIELM, MÅRTEN, *Friherre* och *Landshöfdinge* öfver Jönkiöpings Län. Han föddes 1638 i Stockholm, Fadren var Secreteraren uti Kongl. Kammar-Collegio *Grels*

Guſtafs-

Gustafsson och modren *Ellicka Appelbom.* Han utvalde krigsvälendet, och blef 1657 Ryttare under Lif-Regementet, och 2 månader därefter Regements Adjutant vid Arméen i Lifland. Cornett 1658 under Öfverste Lindorms Esquadron, som då stod på Fyen. 1668 Ryttmästare, under Öfverste Kock v Crimsteins Regemente, och brukad vid den attaque som då skedde uti Brehmen, hvarunder han visade et mod som gjorde honom mycken heder. *Adlades* 1669, och förbytte sit förra tilnamn Lindeberg uti *Lindhjelm.* Capitulerade år 1674 med Kongl. Rådet, Fältmarskalken m. m. Gr. Aschenberg, at blifva Major, under Drottning Hedvig Eleonoras Lifregemente til Häst, til hvilken ända han anskaffade et Compagnie af 100 hästar med fulla munderingar, hvilket han ock sedan uti båda slagen för Halmstad och Lund, samt vid flere rencontres i Skåne anförde. År 1677 blef han Öfverste-Lieutenant vid samma Regemente, då han åter capitulerade at recrütera sit århållne Compagnie med 70 väl munderade Ryttare, hvarmed han bivistade slaget för Landscrona, och gjorde sig där förtjent til en Öfverste Fullmagt för et Regemente til häst, då han tredje gången capitulerade om Regementets recrüterande af 400 Ryttare. Commenderades med sit Regemente 1679 til den Norrska expeditionen; men vardt, efter fredens slut, tillika med sit

Regemente reducerad, hvarpå 1683 följde fullmagt på Öfverste beställningen vid Adelsfanan uti Sverige och Finland. Blef 1692 Friherre, 1695 Landshöfdinge öfver Nyland och Tavastehus Län, och 1696 Landshöfdinge öfver Jönkiöpings Län. Denna senare sysslan förestod han med vaksamhet och drift uti hela 20 åren, til dess han 1716 för sin höga ålder skull anhölt om afsked. Dog 1720, och blef begrafven i Runtuna kyrka i Södermanland.

Gifte sig f. g. 1680 m. *Anna Maria Silfverstjerna*, a. g. 1697 m. *Margaretha Bejier*. Äldren Brodren Anders Lindhjelm, blef äfven Friherre år 1692, var Landshöfdinge öfver Viborgs Län, och utnämndes 1699 Ambassadeur til Ryssland. Han var gift med *Anna Engel Schyttehjelm*, men dog barnlös 1705. Denna ätt utgick med Mårten Lindhjelms Son, Hofmarskalken Friherre Axel Lindhjelm, som lemnade verlden år 1758.

(Se Stiernm. Gen. Matr. — ejusd. Höfdinga Minne — personalierne efter Likpred. hållen af Kyrkoh. Sv. Bruhn, tr. i Jönkiöping 1720.)

LITHOU, GUSTAF, *Capitaine.* Var född i Österbotten, 1692. Fadren var Prost och Kyrkoherde vid Pimmingö Församling. Den unge Lithou studerade vid Upsala Academie i synnerhet Latinska Poësien, hvartil han af naturen hade en särdeles böjelse, och under-

underſtödd af det lyckligaſte minne, gjorde han ſig både med äldre och nyare Poëter ganſka väl bekant. Beſynnerligen älſkade han *Lucanus*, *Statius*, *Claudianus* och *Barlæus*, hvilka ſenare han fullkomligen kunde utan, eller, ſom man ſäger, på ſina fingrar, och dem han beſkylles hafva ſå imiterat, at Auctor til *Svenſka Nitet*, kallat honom *Plagiarius*. Emot denna beſkyllning förſvarade ſig Lithou rätt artigt uti några verſer, dem han vid et tilfälle utgaf, och hvilka ej äro tryckte. Han nyttjade Poëten Hieronymi Vidæ ord om ſig, *Lib. III.* — *Nec pudet, interdum alterius nos ore locutos.* — At förſöka ſin lycka, under K. Carl XII:tes regering, antog Lithou krigstjenſten, men hant allenaſt blifva Fendrich, medan Konungen ännu lefde, öfver hvars dödsfall, han hölt i Stockholm, ſin namnkunniga *Panegyris Exſequialis*, tryckt *in* 4:o 1720 och i underdånighet *dedicerad til Konung Fredric I, ſamt Rikſens Högloſl. Ständer.* År 1721, då han gick utur krigstjenſten, tildeltes honom penſion, den han ſedan miſtade 1731, men återfick til någon del, följande Riksdagar 1734 och 1737. I anſeende til deſs förtjenſt och vitterhet, jämte den ſtora fattigdom uti hvilken han var ſtadd, behagade Rikſens Ständer, genom underdånig ſkrifvelſe til Kongl. Majeſtät af d. 14 December 1747, recommendera honom til dubbel penſions ärhållande, eller 600 Dr. Silfm. ſom

honom äfven i nåder, för dess öfriga lifstid, beviljades. År 1751 vardt han med Capitaines caractere benådad. Mästadels uppehölt han sig i Stockholm, där han af gynnare och vänner, njöt mycken heder och understöd. Ibland Lithous välgörande och ömsinte vänner, må i synnerhet nämnas den vittre Herr *H. A. Löfvenskôld*, sedermera Amiralitets Kammar Råd, sjelf ibland detta Seculi lyckligaste Latinske Skalder i Sverige. År 1753 i Dec. månad, dog Lithou ogift i Stockholm, och begrofs i S. Jacobs kyrka. Några dagar före sin död, fick han ifrån nyssnämde sin trogne vän, följande Bref:

Valedictio ad Lithovium meum, morti vicinum.

Ergo vale, Lithou! nostris heu! surda querelis
Stat Lachesis; Tua mens et sitit ipsa Deum.
In docto vivas vitam, cum desinis orbe,
Angelico in coelis mixtus ovesque choro,
O! melos, o Phoebi longe superantia plectrum
Gaudia, quæ teneas, jubila quanta! vale.

H. A. L.

Svaret som Dicterades, blef detta, och äfven hans sista Carmen:

Dum Christum sitio tantum, Permessis, et ipse
Phoebe Pater, valeas, Tuque Patrone, vale!
Pro meritis in me Tibi fidum pectus amore
Post mea fata flagret: testis Olympus erit.
Deficiunt vires — — —.

G. L.

Lithous

Lithous symbolum var: *mens est, qua vivitur.* På hjertats sida var han en from och redelig man, under sin fattigdom altid glad och nögd, fast med en trygg och alfvarsam upsyn, efter det Carolinska tidehvarfvet. Under hans bild, i Koppar stucken, stå dessa verser:

Corne cothurnatum cataphracto in milite vatem,
Ægida cui Pallas cessit, Apollo tubam.
Qui gelida Phoebum reris marcere sub Arcto,
Falleris: en! Lithou totus ab axe calet.
And. Ant. v. Stiernman.

Löfvenskköld skref ock denna vers, som icke lärer vara tryckt.

In Iconem Gust. Lithou.

Hæc fert Gustavus Phoebeia lumina Lithou,
Bothnica cui cunas Mantua laeta dedit.
Altisonus Secli Maro, signa stupenda secutus
Augusti Gothici, quem cecenitque gemens.
Quod Zephyro Boreas geniis non cedat et Austro,
Musas potens genio Lithoviana probat.
H. A. L.

Öfver Lithous död, författade *Herdinnan i Norden* en vacker minnesskrift, som icke finnes tryckt. Likaledes strödde Am. Kammar Rådet och Riddaren Löfvenskköld blomster på hans graf, med en otryckt *Latinsk Elegie.* Tryckt är utkommit, et *Carmen Heroicum*, af *Carl. P. Ekeblad, in 4:o* 1754 och

en skön *Elegie* af Professoren, nu mera Herr Doctorn och Domprosten *Sam. Ålf*, införd uti *Salvii Lärda Tidningar*, *för år 1754.*

Flere *Carmina*, *Eprigrammer* och *Inscriptioner*, efter denne vittre Mannen äro uti Allmänhetens händer, tid efter annan utkomne. Hans *Poëmatum Heroico-Miscellaneorum*, *P. 1:ma*, utgafs af trycket i Stockholm, *1734 i 4:o.* Uti *Actis Litt. Sveciae Tom. I. p. 145.* recenseras hans tvenne gånger tryckta *Panegyris Exsequialis öfver K. Carl XII*, med största beröm — Likaledes uti *Nettelbladts Suedische Bibliotheque.* — Den lärde Censor Librorum, Prof. *Joh. Upmarck*, *Rosenadler*, yttrar sig öfver förenämde *Panegyris*, med sådane ord: "*Hunc felicis ingenii foetum, haud scio "an antiquis quodammodo comparandum, publici "juris fieri magnopere vellem.* — Efter Lithous död, samlades utur hans gömmor, hela 50 arken af skrefne *Carmina*, ämnade at tryckas, såsom en *fortsättning af hans redan utgifne Poëtiska arbeten.* Uti hvars händer desse nu äro, kan icke med visshet sägas. År 1756 var på god väg, at en *handskrefven samling* af *Lithous Poëmata*, såsom *en senare del*, genom et Litterat sällskaps sammanskott och understöd, skulle til trycket förhjelpas; men denna berömvärda föresats kom icke til verkställighet. —

(Det hufvudsakeligaste och bästa uti denna Biographie, är hämtadt ifrån Herr Doctorn och Domprosten

proften S. Älfs ftora Samlingar, rörande den Lat. Poëfien i Sverige. —)

LÅNGSTRÖM, NILS, *Capitaine.* Hans härkomft och födelfeort äro obekante. Uti *Doctor Norbergs Hiftoria* om Konung Carl XII, läfes om honom denna efterrättelfe: "*Huru mångahanda afbräck, och huru otrolig "mycken fkada, fom några private fammanfättnin-"gar gjorde Ryssarne, (sedan de infallit "i Finland 1713) fkulle man berätta, "men det är beklagandes, at deras mäfta "och förnämfta avanturer, äro tillika med "dem fjelfve döde och begrafne. Det kan man "likväl tryggeligen fäga, at få månge Ryffar, "fom den tiden voro med i Finland, få länge de "lefva, lära minnas en Kivikas, en Major Luckoi-"nen och en Capitaine Långftröm; tre bekante, "förflagne och ftarke Partie-gångare. De hade fi-"na egna fri-Compagnier, alle gode fkyttar, alle "väl beredne och kunnige om hvar den minfta väg "och ftig öfver berg och dalar, fkogar, kärr och "morafter. De bägge fiftnämnde blefvo 1713, "när de å Viborgs fidan gått fjelfve at på kund-"fkap, bortfnappade och bortförde til Peters-"burg: Procesfen blef mycket kort: Luckoinen, "klädd i gemena vallmars kläder, hade redan re-"pet om halfen, och fkulle fom en fnapphane "blifva uphängd; men til all lycka hade han i "barmen fin Kongl. Fullmagt, fåfom Major. Alt-"få fände Czaren dem bägge under vakt til Muf-*

 "*cou.*

"con. Där voro de 3 dagar allenast, så voro "de borta ifrån vakt och altsammans, och i tre- "dje vechan därefter, fick man tiender tilbaka, "at de åter voro hos sit folk, då Luckoinen föll "in på et Adelshof, emellan Viborg och Peters- "burg, just då Czaren spisade middag, och hade "ej 50 steg förut, at undkomma hans händer.

Capitaine Långström, var med sit frivilliga Compagnie, ibland de mästadels Finska troppar, som 1718 ifrån Jämtland gingo in i Norrige under Gen. Lieutenant Armfelts commando. Här fick han ordres, at med sit folk recognoscera. På vägen mötte honom några förhuggningar, som vore gjorde för at hindra de Svenskes framfart. Och då Långström med sit manskap var sysslosatt at rödja dessa hinder undan, vardt han af et snapphane parti öfverfallen, emot hvilket han tappert fäktade. Men han blef på stället ihjälskuten. Detta skedde i slutet af Nov. månad 1718. Efter berättelse skall Långström af Konung Carl blifvit adlad, med namn af *Långsvärd.* Den ofvannämde Kivikas skall ocksa njutit samma nåd, med tilnamn af *Kielkis-Udd*; men som denne ingen upfostran haft, kallades han af allmänheten, *Kielkis Sudd.*

(Dr. Norbergs Hist. 2. D. p. 443. — p. 672 — C. R. Lagerbrings Sammandrag af Svenska Hist, pag. 129.)

M.

M.

MAGNI, OLAUS, GOTHUS, *Domproſt* i Strengnäs. Sambroder med Catholſke Ärke-Biſkopen *Johannes Magni.* Fadren, *Magnus Petri*, härſtammade af den gamla *Store* eller *Gylte*-familien. Modren, *Chriſtina Cuſe*, var en ſlägtinge til Biſkop Kettil. Utrikes lärer denne Olaus Magni hafva ſtuderat, och följt ſin Broder ſåſom Secreterare ifrån Rom, då han af Påfven Adrian VI hitſkickades i qualité af fullmyndigt Sändebud. De voro båda i begrep at reſa ut, när Brodren valdes til Ärke-Biſkop i Upſala, och denne fick DomProſte ſysſlan i Strengnäs 1524. Emedlertid ſkedde Religions förändringen inom Riket. Ärke-Biſkopen reſte då til Rom, åtföljd af Domproſten, ſom genom K. Sigismunds åtgärd väl befordrades til Canonicus i Poſen, men kom dock icke at tillträda denna värdighet. Efter Brodrens död, då han var qvar i Rom, förordnades han af Påfven til Ärke-biſkop i Upſala 1554; likväl beſökte han aldrig mera ſit fäderneſland, utan ſtannade i St. Britas Kloſter, med de inkomſter, ſom förut varit Brodren tilſlagne, då han ſammanſkref en ſtor Bok, kallad: *Hiſtoria de Gentibus Septentrionalibus, earumque diverſis ſtatibus, conditionibus, moribus, ritibus, ſuperſtitionibus, diſciplinis* — ſom förſta gången tryckes i Rom, 1555, *in fol.* Åter utgafs den i

 Baſel

Basel 1567 *in folio* — Allenast twå gånger är detta arbete på sit original Språk och uti hela sin vidd af trycket utkommit. Alla de andra Uplagor äro intet annat än sammandrag af det stora Verket. Boken är också på flera Europeiska språk öfversatt. Om alla dessa uplagor, kan inhämtas underrättelse uti *Sv. Mercurius för år 1764, Jun. Månad, p. 407.* — Besynnerligt är, at denna Historia, som så nära angår Sverige, och hvilken de mäst uplyste folkslag i Europa kunna läsa hvardera på sit eget tungomål, icke finnes på Svenska öfversatt. Denne Olaus Magni hade ock förut utgifvit et arbete som kallas: *Tabula Terrarum Septentrionalium et rerum mirabilium in eis, ac Oceano vicino,* tr. i Venedig 1539 — Messenius tillägger honom äfven et arbete med Titul: *Epitome revelationum S. Brigittae*, som skall vara tryckt i Rom, *in-folio.* Olaus Magni, som nämde sig *Archi-Episcopus Upsaliensis, Sveciae et Gothiae Primas,* ändade sit lif i Rom 1558, och blef jämte sin Broder uti Vatican-Kyrkan begrafven.

(Se. Sv. Mercurius, l. cit. — Schefferi Svec. Lit. p. 26. — Strengnäs Stifts Herdaminne, tr. 785, p. 490. —)

MENLÖS, DANIEL, *Phys. Experim. Professor* i Lund. Född i Arboga 1699. Fadren var en utmärkt skicklig Harneskmakare, och hade förfärdigat de Harnesk, hvilka Konung Carl XI, K. Carl XII, och Hertig Fredric

dric af Hollsten brukade. Han vardt ock kallad til Magistrats bordet i Arboga. Modrens namn var *Susanna Schnack*, som under sit ägtenskap gifvit lifvet åt elfva Barn. Denne *Daniel* var tvilling, och tycktes straxt vid sin födelse, höra döden til; så klen och svag var han. I Arboga Schola samlade han de första kunskaper, och öfvade sig därjämte uti räknekonsten, under fadrens handledande. När hans äldre Broder 1712 försändes til Gymnasium i Vesterås, fick denne icke följa med, utan ämnades at i Skrifvare vägen eller också i handelen, söka sin lycka. Båda dessa försök misslyckades genom mellankommande hinder. Ynglingen var då i beråd at vända sina tankar på krigslefnaden; men denna lefnadsarten behagade minst föräldrarne. Ändeligen stannade han vid sin faders handtverk, och svettades i hans smedja ända til år 1716. Men under sina hvilostunder, läste han flitigt Latinen, Historien och Geographien. När Fadren flere resor öfverkommit honom med Boken i handen, beslöt han at våga det yttersta af sit lilla förråd, för at hjelpa sin läregirige Son. 1717 sändes han til Gymnasium, där han snart förvärfvade sig den lärde då varande Lector Gustaf Elvii ynnest, mäst för sin hug til det Mathematiska studium. Här förfärdigade han ock et nätt och vackert *Calendarium*, med alla sina tilbehör. Också lade han sig med mycken

flit

flit på *Architectura Militari*, under förhoppning at framdeles blifva af fin Konung vid Arméen employerad. Men hans flit och fnille ftannade icke vid detta. Grekifkan, Hebreifkan, Theologia Dogmatica och Hift. Ecclefiaftica, blefvo nu nya föremål för hans forfkande. Ja, hans flit öfvervandrade hela Lärdomsfältet, och han ville icke vara obekant med någon vettenfkapsgren. Ockfå var han nog lyckelig, at få njuta mogne mäns oförtrutna undervisningar. År 1720 refte han til Upfala. Här vardt han fnart känd på fördelaktigafte fätt. Sedermera blef han handledare för Landsh. Frih. N. Reuterholms Söner. Det är bekant at denne Herre fjelf ägde djup lärdom och gynnade vettenfkaper. Menlös hade at tacka denne fin Patronus, för et godt tilfälle hvilket för honom öpnades, at få öka fin Mathematifka kunfkap. År 1723 gjorde han en refa genom ftörre delen af Sverige, Finland och Ryssland, och befåg de förnämfta Mechanifka verk och anläggningar fom på desfa ftällen finnas. Vid hemkomften hugnades han med en årlig penfion af 200 Dr. S:mt; den han innehade til år 1731, och hvarigenom han vant en betydelig tilökning på den inkomft han förut i flere år upburit, genom åtnjutande af det Grefveliga Piperfka ftipendium, fom var anflagit för det Mathematifka ftudium. År 1728, om vintren, våren och höften, biträdde han

Di-

Director Mechanicus Mårten Trievald vid de allmänna föreläsningar i Naturkunnigheten, som denne hölt på Riddarhuset i Stockholm. Deras Lectioner och anstälde Rön, samlade ej sällan de hederligaste åhörare. — S. å. anmodades han af Kongl. Kammar-Collegio, at afgifva sit yttrande och påminnelser öfver *det project som förut var gjordt til byggnaden af Söder-Ströms Sluss i Stockholm*, hvilket han ock verkstälde. År 1729, hade han tillika med den nämde Trievald, upsigten öfver Vedevågs-och Qvarnbacka Järn-och Stålverk, och följande året, läste han ensam Experimental Physiquen på Riddarhuset, med allas synnerliga bifall, som honom hörde. År 1731, gjorde han också i Stockholm flera lyckliga försök uti Dykerikonsten, och steg sjelf ned på djupet uti Dykareklockan, under det han hade en stor mängd af åskådare. Kongl. Bergs-Collegium tillade honom af denna anledning, et så kalladt *Stipendium Mechanicum*, af 300 Dr Silfvermynt. Ändteligen fick han år 1732 Kongl. fullmagt såsom Matheseos Professor i Lund, där hans namn redan var så kärt, at han vid samma tid upfördes på förslaget til den då lediga Physices Experimentalis Professionen. År 1736 kallades han såsom medlem af den Kejserliga *Academia Nat. Curiosorum*. dog år 174. —

Gift m. *Brita Schenström*.

Han har utgifvit: *Afhandling om Hydrostatiska*

ſtatiſka våg-Ballancens bruk och nytta, tr. 1728. — *Academiſke Diſputationer.* —

(Se v. Döbelns Hiſt. Ac. Lundenſ.)

MOLLER, ARVID, *Profesſor* i Lund. Nära vid ſtaden Dorpt i Lifland, föddes han år 1674. Fadren *Chriſter Moller*, var Svenſk Krigs-Commisſarius. Blef 1697 Rector Scholæ i Dorpt, och parenterade ſ. å. i Academiens namn på Latinſk vers öfver Konung Carl XI. Detta Loftal trycktes 40 år därefter. När Rysſarne och Saxarne 1700 anföllo Lifland, reſte Moller til Stockholm. 1701 blef han Juris et Matheſ. Profeſſor vid Gymnaſium i Revel. Måſte 1710 åter flykta för fienden, kom til Stockholm, och uppehölt ſig ſedermera några år hos ſin Svärfader Biſkop Lang i Linkiöping, til desſ han 1717 ärhölt fullmagt at vara Profesſor Philoſ. Pract. i Lund. Vid ſlutet af nysſnämde år, hölt han ſit Inträdes-Tal, uti någre Kongl. Råders och Franſke Ambasſadeuren Grefve De La Marcs närvaro. I afſeende på ſin höga ålder, begärte han afſked 1743, och lemnade Profesſionen til ſin Måg, Prof. Joh. Nelander. Såſom Profeſſor, har Moller præſiderat för 56 Diſputationer, hållit 9 Orationer och tvenne Parentationer. En lärd och arbetſam man var han, och under ſin ämbets ledighet och vid en hög ålder, utarbetade han en *Beſkrifning öfver Eſt-och Lifland*, ſom trycktes i Weſterås,

ſterås, 1756, *in 8:o* — Sin vettenſkap förſtod han af grund, hade ſtor inſigt uti Hiſtorien och Antiquiteterna, ſkref lyckliga Latinſka vers, och affomnade i Lund 1758, ſedan han räknat 84 lefnads år.

Gift m. *Chriſtina Marg. Lagercreutz.*

(Se von Döbelns Hiſt. Acad. Lund. contin. p. 159 — Sv. Mercurius, 1758, Jul. M. p. 31. —)

MOZELIUS, JOHAN. *Proſt och Kyrkoherde* i Dunker och Malma Förſamlingar i Strengnäs Stift. Föddes i Torshella Präſtegård 1699, af gammal Präſterlig ſlägt, ſå å fäderne ſom möderne. Fadren, *Johan Mozelius*, var Kyrkoherde i Torshella, och modren *Maria Kolmodin*, Kyrkoherde dotter ifrån ſamma ſtälle. Ifrån Strengnäs Gymnaſium kom han 1718 til Upſala Academie, där han 1722 antog graden. 1725 Präſtvigdes Mag. Mozelius, uppå R. R. Gr. Rudolph Horns kallelſe. 1727 tilträdde han Hiſtoriarum och Philoſophiæ Pract. Lectoratet i Strengnäs, hvarifrån han 1735 blef förordnad til Proſt och Kyrkoherde i Dunker och Malma Förſamlingar. Han hade tvänne hedrande förſlager: Det ena til Wingåkers Paſtorat, och det andra til Domproſte Sysſlan i Strengnäs, hvilket ſenare han likväl ſig undanbad, i affeende på ſin ſjuklighet. Genom hans drift och ſorgfällighet, blef Dunkers Kyrka, 1737, aldeles å nyo upbygd och

ſå

så prydd, at den kan räknas ibland Stiftets vackraste Kyrkor. Också blef Malma Kyrka utvidgad, och ansenligen förbättrad. Hans omsorg at genom en antagen Scholmästare inom Församlingarne, sätta Barnaundervisningen på en god fot, gör honom äfven mycken heder. Älskad och saknad, slöt han sin lefnad år 1757. Gift med —

Prosten Mozelius bör ock kännas på dess lärda sida, och det så mycket mera af egne Landsmän, som hans namn icke är obekant hos utlänningar. J *Hamburgische Berichten von gelehrten Sachen*, *1746 d. 5 Apr. N:o 27 p. 209*, omtalas *en Stridskrift* emellan Theologi i Strengnäs och Philosophi vid Upsala Academie —. Anledningen härtil var denna: Prosten Mozelius præsiderade 1745 vid et Prästmöte i Strengnäs: Ämnet var *Artic. de Evangelio.* Uti Dissertation criticerade Auctor, en under Cancellie-Rådet Jhres Præsidium i Upsala hållen Disputation: *De Principiis et nexu Religionis Naturalis et Revelatae*, såsom innehållande *något anstöteligit* emot de gränsor, som böra sättas emellan *Mysteria fidei*, och *Philosophien.* Härå svarades af Præses för Philosophiska disputation, och då varande Rector Academiæ, uti et Programme, at *critiquen var oriktig och utan grund*, — *at man icke rätt fattat meningen af det som i Disputation var anfördt, om förnuftets bruk i Theologien — at man icke gifvit akt til den distinction*

ction emellan Ratio in se spectata, och *Ratio Evangelii luce excitata* — m. m. Uppå detta Programme ingaf Prosten Mozelius sit *Svar* til Consistorium i Strengnäs, under namn af *Vindiciae Evangelicae* — Därutinnan han ytterligare bevisade med hvad grund han hade klandrat Auctors driftighet at tillägga förnuftet för mycken styrka uti saker, som vida öfverträffa dess begrep — Härvid lät Prosten Mozelius saken bero; men Dom-Capitlet i Strengnäs ansåg den, såsom mera hörande til deras Ämbets pligt. Uti Consistorii namn författades och utgäfvos på trycket, af en dess Ledamot *Vindiciæ gratiæ Evangelicæ Patronis Naturæ Oppositæ*, och hos Kongl. Majestät androg Biskop Lundius sina *underdåniga besvär* öfver den Censur, som Rector Academiæ Upsaliensis gjort öfver Synodal Disputationen i förut nämde Programma. Theologiska Faculteten i Upsala, anförde äfven critique öfver detta Programma, uti dess *Betänkande*, som häröfver blef infordradt af Academiæ Cancelleren R. R. Gr. Carl Gyllenborg Auctor til Programmet förklarade sig häröfver, och androg, at Theol. Faculteten sjelf approberat Programmet, enär det i Consistorio Academico til censurerande upläftes. — Tvisten slutades på det sättet, at Prästeständet vid 1747 års Riksdag, inkom til hans Kongl. Majestät med dess underdåniga anhållan: *Det måtte til Academierne i Riket, afgå nådig befallning.*

"*1. At Philosophi vid Academierne icke "skola, hvarken i Collegier eller Praelectioner, "eller uti Disputationer och andra Skrifter fram- "komma med sådane Materier, som höra och en- "dast tilhöra vår Christeliga Läras Fundamentale "Tros artiklar, hvaröfver jämte Facultatum De- "cani Pro-Cancellererne kunna hafva et vakande öga.*

"*2. At om något ämne, som äger gemen- "skap med Theologien, skulle komma at vidröras "uti en Philosophisk Disputation eller Skrift, "den ingalunda bör tryckas, innan ej allenast De- "canus Facultatis Philosophicae, utan ock De- "canus Facultatis Theologicae sin censur och ap- "probation därå skrifteligen har lemnat.*

"*3. At emot Theologiska Facultetens för- "bud, ingen Philosophisk Disputation, eller skrift, "bör vid svårt ansvars tilgörande, publice ven- "tileras icke heller utdelas, innan saken blifvit "af vederbörande skärskådad.*

"*4. At när Decanus Facultatis Theologi- "cae, som äger at censurera andras Theolo- "logiska arbeten, vil något sit egit af trycket "utgifva, han det förut skall öfverlemna til sin "Facultets censurerande.*

"*5. At utom slike Academiske, inga Theo- "logiske, såsom Predikningar och andre Asceti- "ske skrifter måge, vid den pligt, som stadgad "finnes, af tryckerierne utkomma, innan de blif- "vit af vederbörande Consistorio genomsedde och "approberade.*

(Se Bihanget til Sv. Mercurius, för Sept. M. 1758, p. 437 och följande —)

MUNCK,

Munck, Johan, *Vice-Præsident* uti Åbo Hof-Rätt. Farfadren *Michael Munck*, Fougte på Åbo Slott, adlades 1585, men måste sedan 1599, röna Hertig Carls sträng-het, då han i Åbo vardt halshuggen. Fadren, *Hans Munck*, til Fålkulla, var Ryttmästare, gift med *Catharina Slang* Den unge Johan Munck tjente såsom militaire, och var Lieutenant, när han uti en träffning, vardt ganska illa huggen i hufvudet, hvarefter såret i nödfall syltes med et stycke af en ekespån, som i sjelfva hufvudskålen så tilsammansgrodde, at däröfver sedan växte hår. År 1641, vardt han Assessor i Åbo Hofrätt, och sist Vice-Præsident därstädes. Denne Joh. Munck, vardt år 1627 såsom Svensk Adelsman introducerad. Dog 1649, och ligger uti Saunera kyrka begrafven, under et upsatt Minnesmärke, med denna påskrift:

Anno 1641; den 18 Maji, har jag, Johan Munck, låtit förfärdiga detta Hufvud-Baner, eller mit Adeliga Vapen, til et evärdeligit åminne för efterverlden och mine efterkomlingar, h araf de kunna i åfmålning se mit af fienden sönderskutna hufvud, och genom den alvise Gudens tilstädjelse, af en Fältskär vid namn Hofr, med en ekespån samma mit blesserade hufvud i sit ännu altid värkande och svidande tilstånd förbättrat. — Gift med *Elisabeth Bure.*

(Se von Stiernmans Matr. p. 268. — Sv. Mercurius, Oct. M. 1756. p. 261. —

MUNCK, ZACHARIAS, *Kyrkoherde* i Ljungby och Gualöf i Skåne. Var född 1688 i Risberga Socken i Skåne, där Fadren *Joh. Munck* var Klockare. Han kom 1704 til Lunds Academie, där han i fulla 6 år jämt viſtades, och vinlade ſig i ſynnerhet at vinna inſigt uti Öſterländſka Språken. Häruti vant han ock den kännedom, at han i ſin tid af Academiens Lärare anſågs för den mäſt bevandrade uti Orientaliſka Literaturen. 1711 ordinerades han til Präſt, ſåſom kallad Comminiſter af Kyrkoherden uti Efveröd och Sönnarslöf. Vid början af ſit Predikoämbete mötte honom nog ſvårigheter, då den gruſvelige peſten frätte omkring ſig, och han, under ſin Kyrkoherdes opaſslighet, nödſakades jämt beſöka de ſjuke. Ända til år 1722, förblef han uti denna ſin förſta ſtation. Under denna tiden ſkedde honom ifrån Lund et hedrande tilbud, ſom viſade huru fördelaktigt han der var känd för Lärdom och mogna inſigter. Philoſophiſka Faculteten ärbjöd honom Magiſters värdighet, under det enda vilkor, at han ſkulle utgifva några Philoſophiſka Theſer; men han vederſakade anbudet. År 1722 reſte han til Lund, i tanka at därifrån fortſätta ſin reſa til utländſke Academier; men hinder emellankommo. Följande året beſlöt han, at på vanligt ſätt antaga Magiſter grader. Det ſkedde, och man gaf Magiſter Munck de högſta loford för ſin lärdom

dom uti alla vettenſkaps grenar. Sedermera förblef han i Lund til år 1728, under hvilken tid han tvenne gånger upfördes på förſlag til Paſtorat. Sedermera kallades han af Öfverſte-Lieutenanten Baron Sten Coijet til Kyrkoherde uti Ljungby ock Gualöf i Willands härad. År 1732 upfördes han på förſlag af Conſiſtorium i Lund, utan någon ſin anſökning, til den då lediga Lingvarum Orientalium Profeſſionen, men ſtannade qvar vid ſin hjord. Under ſit ämbetes vård, fick han uthärda flere ledſamheter, genom någon inom Förſamlingen upkommen rörelſe. En ſvärmare vid namn *Olle Norman*, fördrifven ifrån Fru Grefvinnan Pipers gods, kom at uppehålla ſig på Ljungby gård, och började där at förföra en och annan af betjeningen. Denne Norman hölt *conventicula privata*, förböd folket allmänna Kyrkogången, ogillade Nattvardsgång, och utſpridde mångfaldiga andra villſarelſer ibland Allmänheten. *Conſiſtorium Eccleſiaſticum* i Lund updrog åt Kyrkoh. Munck, at på bäſta och förſigtigaſte ſätt ſöka dämpa deſsa oredor. Kyrkoherden brukade alla lindriga utvägar at förmå Norman återkalla ſina villſarelſer; men han ſtod ej at vinna. Saken drogs därföre under verldſlig domſtol, och efter Kongl. Götha Hofrätts dom, måſte Norman lemna Riket. År 1739 upfördes Kyrkoh. Munck på förſlag til Helſingborgs Stads Paſtorat, med underliggande

Landsförſamlingar. Men hans lefnadslopp var vid ſit ſlut. Midfaſte ſöndagen 1751 ſjuknade han på predikſtolen, och efter 2 månaders ſjukdom affomnade han, i en ålder af 52 år. I Ljungby Kyrka begrofs han, med Likpredikan af ſedermera Amir. Sup. Dr. Lars Murbeck. * På ſin tid anſågs han för et lärdoms ljus inom ſit ſtift, och af naturen tycktes han varit ämnad at föreſtå någon Academiſk Profesſion; men lyckan ville ej vara gynnande. — Han ſatt mycket ſtilla, och uti läſande ſant han ſit ſtörſta nöje. I ſit ämbete arbetade han allena, utan någons biträde. Han var af en ſtark hälſa, men hans myckna ſtillaſittande förorſakade honom ſkjörbiugg och ſluteligen vattuſot. *I Manuſcript* lemnade han efter ſig åtſkillige utarbetade Philoſophiſka, och äfven Mathematiſka ämnen, utom åtſkilliga Grekiſka, Latinſka och Svenſka verſer. — Han ville icke i ſin lifstid, genom ſkrifter lyſa i den lärda verlden. Med högſta trohet och flit, upfylde han alla ſina ämbetspligter.

Gift m. *Catharina Sophia Vinding.*

(Svenſka Mercurius för år 1759, October Månad, pag. 16 —)

MULLERN, HENRIC GUSTAF von, *Friherre* och Ombuds Råd. En man ſom uti K. Carl XII:tes Hiſtoria oftaſt nämnes, men hans förfäder och födelſeår äro mindre kände.

de. Vid år 1688 kallades han at blifva Gouverneur för Prinsarne och Phaltzgrefvarne til Rhein, Adolph Johan och Gustaf Samuel, på deras utländske resor. År 1698 anförtroddes honom, at bevaka Sveriges angelägenheter vid den uti Aken anstälde sammankomsten, öfver de emellan Chur-Phaltz och Hertiginnan af Orleans varande stridigheter. S. å. utnämd Extra Ord. Envoijé til Chur-Phaltz, Cöln och Trier, och 1699 affärdad til Lottringen uti samma värdighet. År 1708 blef han Cancellie-Råd, och Stats-Secreterare vid utrikes ärenderna, sedan K. Carl var kommen til Bender. Hof-Canceller 1710, uti Gust. Cronhjelms ställe, som då kallades at vara Kongl. Råd och Præsident uti Lag-Commissionen. Kort efter blef han Friherre. Under Calabaliquen i Bender, vardt han med flere Svenske Herrar fången, men köptes lös ifrån Turkarne. Nämdes 1714 til Ombuds-Råd uti den förste utrikes Expedition, och s. å. aflade han sin Konungs tacksäjelse vid Wienska Hofvet, för all den heder och höflighet, som af Kejsaren blifvit Konungen ärtedd under dess resa genom Kejserlige Länderna. Efter Konungens död, kom von Müllern til Stockholm, där han 1719, ogift dog.

Han var ibland Konung Carls Favoriter. Då Konungen i Demotica fant för godt, at såsom sjuk hålla sig vid sängen hela 10 månaderna, var Müllern, Grothusen och Öfverste

Düben de ende personer, som dageligen med Konungen spisade. De saknade här alla beqvämligheter, sedan Turkarne plundrat alt, under träffningen vid Bender. De betjente sig sjelfve, och Cancelleren Müllern förrättade kock sysslan, under hela denna tiden. — Voltaire anförer denna berättelsen: at Konungen under vistandet i Bender en morgon tidigt instälte sig hos Hof-Cancelleren Müllern, som ännu icke var upstigen. Uti yttre rummet där elden brann på spisen vardt Konungen varse några par nya skor, dem Müllern låtit för sin räkning komma ifrån Tyskland. Konungen lät skraxt kasta dem i elden och gick sina färde. — När Müllern kom ut och saknade sina skor, hvilka ännu illa osade utur spisen, och fick veta huru härmed tillgått, sade han: *hvilken besynnerlig Konung som fordrar at dess Hof-Canceller nödvändigt skal vara beslöflad!* — Dr. Norberg har stött sig på denna berättelsen, och anser den såsom ovärdig at vara anförd uti sin Hjeltes Historia. Han har härvid citerat desse Voltaires egna ord uti *Företalet* af sin Historia: *On est persvadé, que l'Histoire d'un prince n'est pas tout ce qu'il a fait, mais ce qu'il a fait de digne d'être transmis à la posterité.* — Händelsen är likväl sanfärdig, och vittnar om Konung Carls lynne, som hälst ville, at alt hvad honom omgaf, skulle lysa af Militairisk prydnad.

(Se

(Se von Stiernmans Förtekning uppå Sv. R. Hof-Cancellerer — Dr. Norbergs K. Carl XII:tes Hist. 2. Delen — Voltaires Hist. de Charles XII. —)

MÖRNER, ADOLPH, *Herre* til Espslunda, *Grefve*, *Landshöfdinge*, och Com. af K. Nordst. Ord. föddes år 1705 d. 1. Jan. på fädernesgodset Grönlund i Östergöthland. Dess fader var Kongl. Rådet, Fältmarskalken och Præsidenten i Götha Hofrätt, Gr. *Carl Gustaf Mörner*, och dess Fru moder *Catharina Margaretha Bonde*, en dotter af Riks-Skattmästaren Frih. *Gustaf Bonde*. Efter modrens tidiga död njöt den unge Grefven hos sin mormoder, Frih. Beata Schulman, den ömaste vård och bästa upfostran. Återkommen i sin faders hus, fick han en god handledning i studier, och sändes 1717 til Upsala, där han dem fortsatte under då varande Bibliothecariens, sedermera Ärke-Biskopens Dr. Eric Benzelii upsigt. År 1720 föreslog hans fader honom, at resa til Paris i sällskap med Extra Ord. Envoyén och General-Majoren Grefve Carl Gustaf Bjelke; men den unge Grefven undanbad sig denna resa för at ännu längre få vistas vid Academien. Detta blef honom ock efterlåtit. År 1721 måste han dock lemna Upsala, och vardt för Auscultant inskrefven uti Götha Hofrätt. Snart kom han här at sakna de mogna råd och undervisningar, dem han af en älskad Fader i denna vägen hade at vänta. Genom fa-

drens frånfälle, råkade han i bekymmersamma omständigheter, men följde dock sin åhåga, at besöka utländska Universiteter. Han lemnade 1724 fäderneslandet, reste til Wittenberg, och därifrån til Halle och Magdeburg. — Ingen ting undföll hans upmärksamhet, och den var beledsagad med omdömen, med urskilling och smak. — I Halle ökade han sina juridiska kunskaper, beság de märkvärdigaste ställen i Tyskland, och kom vid vårtiden 1726 til Paris. Här vardt han enskildt præsenterad för Frankrikes Drottning, som bemötte honom på det nådigaste sätt, och på Hennes Majestäts tilfrågan, fick han göra omständeligit besked, så väl för sin Herr fader, som för flere Svenske Herrar, hvilka Drottningen under sit vistande i Polen och i Sverige, lärt at känna. — Efter 6 månaders tid dem han här tilbragte, återvände han til Sverige, och ankom i Oct. månad lyckeligen til Helsingborg.

Snart fick han tilbud af engagement uti stora Cancelliet, men tog det ej emot. År 1728 vardt han Kammar-Junkare uti Kammar-Collegio, och började straxt, at på detta verk, som hittils ej varit hans hufvudyrke, använda alla krafter. År 1730 skedde honom anbud af Konungen at blifva Kammarherre; men som han mindre älskade Hoflefnaden, så undanbad han sig denna nåden. — I det stället fick han 1732 utom förslag full-

magt

magt på den då lediga Krigs - Commisſarie-beſtällningen, hvilken Grefven til ſine förmäns fullkomliga nöje förvaltade, och var ſedermera näſtan vid alla Regements - Mönſtringar ſåſom Commisſarius brukad. År 1734, under då varande Riksdag, utnämdes han, at i allmäna Expeditions Deputation, ſåſom Grefve, föra ordet. Det var ock vid denna tiden, ſom han upgaf Project til et nytt och förbättradt Reglemente för Vadſtena Krigsmanshus, hvilket vant Krigs Collegii fulla bifall, och vardt ſedermera af Kongl Majeſtät til efterrättelſe anbefalt. Blef 1737 Krigs-Råd, och förordnades vid 1738 års Riksdag, til ordförande uti Landt-och Sjö - Militiæ Oeconomie Deputation. Vid 1742 års Riksdag, valdes han til Ledamot af Secreta Utſkottet, och förde Præſidium uti Defenſions Deputation, ſå väl ſom uti Secreta Utſkotts-Expedition — Hans drift och outtrötteliga flit, gjorde de trägnaſte och ſvåraſte arbeten lätta; Det var ock han ſom i ſynnerhet lade handen vid det förſvarsverk, ſom under varande krig nyttjades.

Då K. Adolph Fredric ſåſom Kronprins genomreſte och beſåg de fläſte Städer uti Södra delen af Riket, och tillika mönſtrade alla där befintelige Regementer, var Grefve Mörner honom följaktig och förrättade Mönſtrings-Commisſarie ſysſlan. Vid flere påföljande mönſtringar, förvaltade han ock ſamma ſysſla,

uti

uti Hans Kongl. Höghets öfvervaro. Prinsen förklarade sit nådiga nöje öfver Grefvens förhållande härvid, och begåfvade honom med en dyrbar Guld-dosa. Å Kongl. Krigs-Collegii vägnar, utvaldes han at bivista den Commission som 1745, til Statsverkets reglerande, blef förordnad. Då K. Fredric inrättade Nordstjerne Orden, var Grefve Mörner ibland de förste, som til Riddare af denna orden blefvo dubbade. Uti den tilförordnade Oeconomie-Commission, där Hans Kongl. Höghet Adolph Fredric sjelf förde Præsidium, och som under tysthets ed var förbunden, at under befruktade fientligheter ifrån Rysland, taga de mått och författningar, som til Flottans, Arméens och Magazinernes i ståndsättjande och utredning pröfvades nödige, var han utnämd til Ledamot. Ocksâ satt han Ledamot uti den anbefalte förkortnings-Commission, hvarigenom en kortare och lättare method än den förut vid Rättegångar och Räkenskaper brukade vidlyftiga, utarbetades, och hvilken genom trycket i Stockholm 1754 utkom. År 1750 ärhölt han fullmagt at vara Landshöfdinge öfver Stockholms Län; men genom beviljadt tjenstebyte med Landsh. och Ridd. Carl Broman, emottog han transport til Elfsborgs Län 1751. Vid K. Adolph Fredrics Kröning, blef han Commendeur af N. O. och 1753 förordnades han til Ledamot uti Kongl. Di-

rection

fection öfver Trollhätte Slufs-verks byggnaden. Uti Länet vidtog Gr. Mörner de vifafte och lämpeligafte författningar til åkerbrukets och Landthushållningens uphjelpande och förbättringar, och förvärfvade fig allas kärlek och vördnad. Saknaden blef fåledes defto ftörre, då han år 1756 ärhölt et önfkadt tilftånd at få transport til Örebro Län. Hans lyfande egenfkaper förfkaffade honom fnart denna ortens allmänna tilgifvenhet och högaktning, dem han ftädfe bibehölt, genom et det värdigafte upförande. År 1759 fick han Kongl. Majeftäts Conftitutorial at föra præfidium uti den vid föregående Riksdag tilförordnade Balance-Commisfion, til utredande af få äldre fom nyare i räkenfkaperna löpande Balancer, famt tilftånd at fjelf därtil utnämna och antaga Bifittare. — Länets bäfta var Grefve Mörner altid om hjertat. Han lät det intet bero vid blotta kungörelfer och inhämtade rapporter — knapt var något ftälle fom han icke fjelf befökte. — Och där ingen Landshöfdinge på 70 à 80 år varit, där var Grefve Mörner, och fåg med egna ögon, hvad fom behöfde rättas eller tarfvade hjelp. — Ingenftädes faknades hans öma och driftiga åtgärd. Vid Riksdagen 1760, valdes han til Ledamot uti den anbefalte Bevillnings-Deputation. År 1766, lemnades honom nådigt tillftånd, at få byta Län med Landsh. Frih. J. A. Hamilton, och vardt

fåle-

ſåledes transporterad til Falun, eller Stora Kopparbergs Län; men i anſeende til Grefvens ſvaga hälſa, förunnades honom et års tjenſtfrihet; En förmon ſom Grefve Mörner, under nära 40 års tjenſtetid, tilförene hvarken åtnjutit eller begärt. Sit nya Landshöfdingedöme, kom han ſedan icke at tilträda.

Ständiga och trägna göromål, ſkulle tyckas tilräckelige at uptaga vår Grefves hela tid; men et verkſamt Genie, har intet nog uti det vanliga; det ſträcker ſig vidare. — Därom vittna flere i Manuſcript uti det vackra Elſpelunda Bibliothequet liggande arbeten. I-bland de betydeligaſte är den *Matrikel öfver Svea Ridderſkap och Adel*, ſom han ſjelf, med alla därtil hörande *Vapen*, på det nitidaſte och prydeligaſte ſätt ritat, med därtil bifogad *kort, dock fullſtändig Genealogiſk Berättelſe* — Hela verket beſtår af 4 Tomer, i Regal 4:o — Gr. Mörner har ock författat en *Hiſtoriſk Berättelſe, om Mörnerſka ſlägtens förſta härkomſt och fortplantning i Sverige, in 4:o* — Äfven *kort underrättelſe om de Svenſka Jordagodſen, författad 1738, in 4:o Mſcpt.* — *En fullſtändig Beſkrifning om hela Indelnings-verket, och alt hvad til Kongl. Krigs-Collegii göromål den tiden hörde, 1745, 2 Tomer, in fol.* — *Underrättelſe för en Landshöfdinge, om alt hvad til deſs ämbete hörer, ſammandragen utur Landshöfdinge Inſtructioner, och de tid efter annan utkomne Förordningar, Konunga-Bref*, m. m.

ſom

som sträcker sig til år 1766 — *in fol.* — *En fullständig beskrifning öfver Nerike och Värmelands Höfdingedöme*, hvaraf et Exemplar består af 2 Tomer *in fol.* enligt Grefvens förordnande, blifvit til Hans Majestät Konung Gustaf III öfverlemnadt. — *Om de Hemmantal som finnas uti Elfsborgs Län och Dahls-Land*, *in fol.* —

Om en oskrymtad Gudsfruktan, en ren kärlek til Fäderneslandet, och en oinskränkt ömhet för medmänniskjors väl, utgöra minnesvärde mäns egenskaper, så får Grefve Mörner ibland desse, et ostridigt rum — Han andades intet annat än ädelmod, och ingen som honom kände, kunde neka honom sin vördnad, sin högaktning — Et oförmodadt slag, ändade hans Lif, år 1766, på Esplunda Sätesgård i Nerike. Vid dess begrafning uti Ringkarleby Kyrka, tilströmmade folk från Örebro ock kringgränsande Socknar, hvilka med heta tårar betygade deras gemensamma saknad. Store mäns ära borde aldrig annorlunda mätas, än efter de medel, hvarigenom de den ärhållit.

Gift med Friherrinnan *Agneta Christina Ribbing*, en dotter af General-Lieutenanten Frih. *Gabriel Ribbing* til Boxholm.

(Denna Biographie är hämtad utur Landshöfdingen Grefve Adolph Mörners egenhändigt förda Lefnads-Journal, och meddelad af Herr Magister Iohan Hallberg. —)

N.

N.

NEUGEBAUER, MARTIN, von, *Friherre*, *Canceller* i Pommern och R. af N. O. Uti Konung Carl XII:tes Hiftoria, är denne mannen oftaft nämd, och ehuru född utlänning, har hans upriktiga tilgifvenhet för Sverige och för defs Konung, gjort honom berättigad at räknas ibland redelige och lofvärde Svenfke män. Han var född i Dantzig 16 . . . I unga åren lade han fig med färdeles flit på Vettenfkaper och i fynnerhet fpråken, gjorde utrikes refor, och antogs fedan fåfom Informator för Zarifke Prinfen. Vid denna förrättning tröttnade han, och gick öfver til Svenfka Arméen, eller rättare fagt til den modige Konung Carl, hvilken han uti 6 år följde fåfom Volontaire, och blef fedan Kammarherre. Vid många tilfällen gaf han den Svenfke Hjelten nöjaktiga prof af ftörfta trohet och nit, och detta belöntes med Konungens fynnerliga nåd. För at anmäla Konungens ankomft til Turkiet, och at complimentera Kejfaren affändes han 1709, förft til Bender och vidare til Conftantinopel; men fom han icke uti mindre än Envoyés värdighet, kunde få företräde hos Sultan, få tilfkickades honom f. å. en fådan fullmagt ifrån K. Carl. Och få vardt han af Konungen adlad. Kejfar Achmet III, emottog den Svenfke Konungens Bref, frambragt af defs Envoyé,

voyé, *inclinato capite*, och ſvarade, med en ganſka höflig ſkrifvelſe, *dat. Conſtantinopel, ſiſta dagen i månaden Zelcaad, A. H. 1121,* med förſäkran, *at i alla affeenden vilja viſa ſig vara den Svenſke Monarkens vän.* Under viſtandet i Conſtantinopel, tilvant Neugebauer ſin Konung, månge upriktige vänner vid Turkiſka Hofvet, och vågade äfven at hos ſjelfve Sultanen ingifva et Memorial, rörande Stor-Vizirens Ali Paſchas falſka anläggningar emot K. Carls Perſon, hvartil denne var beſtucken ifrån Ryſka ſidan. År 1711, utnämdes han til Regerings-Råd i Brehmen, vardt ſedermera 1728 Canceller i Pommern, 1732 Friherre och 1748 Riddare af Nordſtierne Orden. Lemnade verlden 1758. I Stralſund, i S. Mariæ Kyrka, hvilar hans ſtoft, hvaröfver läſes denna, af honom ſjelf författade minnes-ſkrift:

Orbe peragrato, totque exantlatis terra marique laboribus, conditorium hoc extruendum curavi, Sacrae Regiae Majeſtatis Sveciae per Pomeraniam Cancellarius Martinus Lib. Baro de Neugebauer, A:o Dni MDCCXLI.

Han var en lärd och dygdig man.

(v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 1067 — K. Carl. XII:tes Hiſt. af Dr. Norberg — Correſpondance Hiſtorique et Critique — tr. i Lund, 1755, p. 225. —)

NOHRBORG, ANDERS, *Kongl. Hofpredikant.* Af Föräldrarne, Kyrkoherden i Bro

Församling, *Olof Nohrborg* och dess maka *Christina Borchæa*, föddes han år 1725. I Upsala vardt han Magister 1752. Prästvigdes i Vesterås 1754 efter kallelse af Pastor vid Finska Nationella Församlingen i Stockholm, och benådades sedermera 1765 med Kongl. Hofpredikants fullmagt En inrotad Lungsot, gjorde 1767 slut på hans äfven så fromma och utmärkt alvarsamma, som i många hänseenden besvärliga lefnad, i en ålder af 42 och et halft år.

Hos få Lärare, som kunna kallas *begåfvade*, har det yttra så litet sagt til om det inre. Nohrborg var lång och mager, torr, utan lifaktighet i hvarken ansigtets färg eller kroppens rörelser, och af et, ehuru anständigt, dock föga prydt och intagande utseende. Han var indragen, och kunde ej göra många höfligheter emot dem han icke kände. Han talade ej mycket. Och i predikstolen hade han ingen ting mindre än den bemästrande ton, som åtföljd af tjenliga åthäfvor, så ofta tjusar. Men vid närmare tillsyn och en mera genomträngande upmärksamhet, fants hos honom en samling af de bästa egenskaper. Han hade grundelig lärdom, et skarpt förstånd, och lyckliga gåfvor, at redigt tala öfver Religionens vigtigaste och djupaste sanningar. Han ägde et jämt sinne, et vänfast hjerta, en oföränderlig ståndaktighet i det han, efter noga bepröfning, en gång

gång fattat, antingen i förståndet eller hjertat, och det som förnämst är af alt, en varm, en oförställd gudsfruktan. Hans verk, med denna Titel: *Den fallna Månniskans salighets-Ordning, föreställd i åtskilliga Betraktelser öfver de årliga Sön-och Högtidsdags Evangelier*, gör hans minne kärt och angenämt hos alla, som med fullt alfvar vilja tjena Gud. *Första Uplagan* är gjord i Stockholm år 1763, i 4:o. *Andra Upl.* Stockh. 1776. *Tredje upl.* Stockh. 1780. Sjelf fick han icke öfverlefva utgifvandet af detta vackra arbete i allmänhetens händer; Men dess värdige Broder, nu mera Herr Kyrkoherden Mag. Dan. Nohrborg, besörgde härom, efter den af Auctor gifna plan och förklarade yttersta vilja. Ocksä är detta arbete beledsagadt med et skönt och kärnfult Företal, af framledne Kongl. Öfver-Hofpredikanten, m. m. Herr Doctor Gabr. Rösén. Särskildt äro förut tryckte *trenne* Hof-pred. Nohrborgs *predikningar*: *En på 4 Söndagen efter Trettondagen, Stockh. 1756. i 4:o. Den andra på 21 Söndagen efter Trinit. Stockh. 1760. i 8:o. Den tredje på 4 Dag Påsk Stockh. 1761 in 8:o.* Vi hafve ock Hofpr. Nohrborgs *Portrait in 4:o* graveradt.

(Se Nohrb. Postilla, Företalet — Alnanders Theol. Bibl. 2 D. 8 Afdelningen, p. 41. — Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 92 —)

NOLCKEN, *Eric Mathias*, von, *Friherre*, *Præsident* i Götha Hof-Rätt, och

Com. af K. N. O. Son af Öfverſten och Landt-Rådet på Öſel, *Chriſtoph. Reinh. von Nolcken*, med *Fru Jngeborg Chr. v. Stackelberg*, födđ, 1694, och naturaliſerad Svenſk Adelsman 1726. Sedan han i Upſala ſtuderat, blef han Extr. Ord. Cancelliſt vid utrikes Expedition och året efter Ord. Han biviſtade 1719, Congresſen på Åland, och gick 1720, ſåſom Commisſions Secreterare til Preusſen, hvarifrån han 1725 hemkallades. Åter blef han Commisſions Secr. vid ſamma Hof, 1726, och 1730 Regerings-Råd i Pomern. 1732, vardt han befullmägtigad til Hofrättens viſitation uti Pomern, och 1738 afſändes han ſåſom Extra-Ord. Envoyé til Rysſland. Vid freds Tractaten i Åbo, 1742, var han andre plenipotentiaire Miniſtern. 1743, vice och 1744 Ord. Stats-Secreterare vid utrikes Expedition. 1747 Hof-Canceller, ſ. å. Friherre, 1748 Com. af N. O. och 1750 Præſident i Götha Hof-Rätt. Af föregående ſes, at han nyttjades mycket i Miniſteriella ärender, och hans ſkicklighet härvid, ſvarade emot et ſå högt förtroende. Såſom Hof-Canceller, var han ock mycket älſkad. Han dog i Stockholm 1755, några dagar efter Riksdagens början.

Gift f. g med *Fr. Chriſtina Margaretha von Lode*, och a. g. med Friherrinnan *Anna Regina Horn*.

(Stiernmans Matr. p. 195 — p. 1406. —)

NOR-

NORDENSWERD, NICLAS, *Öfverste-Lieutenant* och *Riddare* af K. Sv. Orden. Föddes 1684, uti Örebro Stad. Fadren var Bergsfogden uti Lekbergslagen och Bruks-Patron *Joh. Norin*, modren Fru *Anna Grubb.* Den vakſammaſte omſorg, ledſagade hans ungdomsår, och han kunde icke annat än draga mycken båtnad af en Anders Rydelii trogna underviſningar. Han var ſåledes ſkicklig, at vid 16 års ålder, ärbjuda allmänheten ſin tjenſt. För ynglingen utvaldes Bergs-Collegium, men hans kropps och ſinnes ſtyrka, ville hafva en vidſträcktare krets. De blodiga tummelplatſar, ſom den tiden öpnamades emot Fäderneslandets fiender, lekte för hans håg. I Stockholm lärde han ſig Fortification och Artillerie-konſten, med ogemen flit, och med Föräldrarnes välſignelſer och förböner, reſte han 1701, ſjöledes ifrån Stockholm med en transport af Recrüter til Svenſka Arméen, ſom hade ſit hög - quarter vid Lais, några mil ifrån Dorpt. Såſom Sergeant enrollerades den unge Norin, vid Veſtmanlands Infanterie Regemente, ſom då commenderades af Öſverſten Friherre Axel Sparre, och under den b.kanta deſcenten öfver Duna-Strömmen, aflade han förſta profvet af ſin hurtighet, då de Svenſke Regementerne med värjan i handen, förſvarade ſig, emot de Saxiſka och Ryſka troppar, hvilka gjorde alt, för at hindra öfvergången. Vid början

af år 1702, åtföljde han Regementet til Hög-Polen, på en marche, ſom var ſå mycket beſvärligare, ſom rägn och ſnö, den tiden hade brutit up alla ſtrömmar och moraſter. Under vägen föreföllo näſtan dageligen, ſkärmyſslingar. Marchen fortſattes med häftigaſte ſkyndſamhet til Warſau Stad, ſom intogs, hvarefter arméen ſtannade vid Clitſchou, fiendens läger på en half mil nära. Här föreföll en het drabbning, då Sergeanten Norin, ibland de förſta kom i ſtarkaſte elden, och blef både huggen och genomſkuten. Icke deſs mindre, var han ibland dem, ſom förföljde den flyktande fienden, ända til Cracau, hvars fäſtning blef intagen. Vid Staden Thorns belägring 1703, viſade han prof af ſin färdighet, uti Fortifications verket, ſåſom commenderad uti Löpgrafvarne och Approcherne. Därmed förtjente han ſin Fendriks fullmagt, 1704, och för den gjorde han fullt ſkäl på nytt, då Fäſtningen Ryſs-Lemberg, inom en ¼dels time ifrån attaquens början, blef intagen. Af et partie Vallacher, blef Svenſka Lägret här, en natt angripit, då Fendrik Norin var ibland de förſte upväckte, ſom i bara ſkjortan, och med värjan i handen, affärdade detta parti. Under den äfventyrliga deſcenten öfver Weixel-Stömmen, hvartil Veſtmanlands Regemente var beordradt, fick Norin, en bleſſure i hufvudet, af et korsgevär, och en uti vänſtra

ſidan

ſidan af en Bardiſan. I Bataillen vid Frauſtadt, 1706, där Fältmarſkalken Renſkiöld inlade en odödelig ära, commenderade Norin en Diviſion på vänſtra flygelen. 400 Svenſke, måſte här ſtupa, men däremot 7000 af fienden, ehuru deras Löſen var: *machet alles nieder.* Tvenne blesſurer ſom Fendrik Norin här fick, beviſa, at han icke ſparade ſit lif. Desſa blefvo honom plågſamma, men gjorde honom likväl icke modfäld. Deſs Fältmarſkalk, underrättade Konungen om hans belöningsvärda förtjenſter, hvarpå följde, förſt Lieutenants, och ſtraxt efter, Capitaine-Lieutenants fullmagt. År 1708, biviſtade han den ärerika ſegren vid Staden Holofzin. Här var en djup Ström, ſom ſkulle genomvadas, och vid hvilken fienden ſatt ſit gröſſta Artillerie, hvilket ſpelade med all magt. Capitaine-Lieutenant Norin, ſom med harm och rörelſe, vid ſtranden ſåg ſtycken af ſine ſkutne kameraters inälfvor, under den hiſkeligaſte eld, ärböd ſig at commendera manſkapet, til at våga öfvergången uti ſtrömmen. Med kappan på axlen, med musquetten och Bandu-Lädret öfver hufvudet, ſteg hans Diviſion förſt i vattnet, och följdes ſtraxt af de andre. Då vattnet blef för djupt, underfattaden längre, ſin kortare kamerat. Alt gick hurtigt och fort. Och ſom Konungen då var på den ſidan, där manſkapet landſteg, med värjan i handen, ſade han med en nådig ton:

Ryssar skjälm som skjuter. —Ifrån fiendens sida, halp hvarken skjutande, morast, vallar eller grafvar. Alle stodo nu med sin Konung såsom Lejon, at hvar på sin ort, nedergöra fienderna, som skuto så gräsligen, hvars like de förfarnaste krigsmän näppeligen hört. Där elden var som starkast, dit skyndade Capitaine-Lieutenant Norin med sit Manskap. Så uptänd och förbittrad var här Svenske Soldaten, at ehuru fienden slagen förföljgdes genom tjocka skogar, där han råkade ned uti diupa kärr, och med geväret under armen ropade: *quarter!* halp dock intet, utan alt nedergjordes. Man kan räkna denna action, för en ibland de blodigaste, som Krigs-historien har at omtala; ty öfver 46 Regementer Ryssar til häst och fot, och 4000 Callmucker, blefvo här uti en ogemen hast, af några Svenske Regementer nedergjorde. Då descenten öfver Düna Strömmen sedermera skedde, vardt Norin commenderad, at gå öfver med de förste 30 man: Et bevis på det förtroende man hade til hans välförhållande. Så snart han med sin lilla corps var öfverkommen på en färja, måste han uthärda en häftig attaque af 2000 man, under väntan på mera manskap. Klockan 3 eftermiddagen, begyntes ifrån fiendens sida, med granatkastande, och det starkaste skjutande, hvilket fortsattes til kl. 8 om aftonen, då fienden totaliter vardt slagen. Här fick Norin äfven en blessure, på det sätt, at en

en soldat af fiendens linie, som för hans fötter föll död, förde i fallet Bajonetten genom hans vänstra ben, hvilket nyss förut var af et skott såradt. Med plåga måste han uthärda på sin post, natten öfver; men glömde sin smärta, när han om morgonen fick se fiendens batterie öde, och öfver 1000 döda på platsen.

Til hvila gafs ingen tid. Svenska Arméen marcherade fort til Staden Wipreck. Nu blefvo besvärligheterna större, än någonsin tilförene. En gräselig köld, genomträngde här både folk och hästar, såsom en naturens bistraste fiende. Härtil kom ock en stor brist på lifs uppehälle. Men hvarken frost eller hunger, var mägtig nog, at öfvervinna den härdige Capitaine-Lieutenant Norin. Med vanlig munterhet, gick han til storms på Wipreck, hvars vallar, som voro gjorde af flätade Korgar med halm och jord emellan til fyllning, blefvo öfvergutna med en myckenhet vatten, som uti den stränga vintren frös til, at alt blef til is, på hvilken ingen kunde fästa foten. Mot de stormande stötte fienden ofvanifrån med sina pikar, af hvilka Norin afbröt en myckenhet, men utstod likafullt stor fara, af stockar, stenar och sjudande vatten, som af fienden hopetals nedkastades, hvartil kommo de Svenskes egna kulor, som skutne på isvallarne, studsade tilbaka. Men här uthärdades icke dess mindre til mörkret,

då fienden, som fruktade för andra dagen, upgaf Staden.

Efter denna äröfring, var Norin med fienden uti dageliga rencontres, hälst Konungen ville göra Ukraine fri för Rysfar, och fatta poſto vid Pultava. På et commando härſtädes, råkade han i träffning med Ryſke Brigadieren Golovin, ſom anförde 1000 man, af hvilka öfver 300 nedergjordes. Få undankommo, och Golovin, med alt öfver-och underbefäl, blef fången. Uti approcherne för Pultava, där man ſtändigt arbetade, och där ingen dag förbigick, utan at någon Svenſk af Fortifications-ſtaten icke blef dödsſkuten eller blesſerad, vågade ock Norin lifvet, under en ſtundelig upſigt vid arbetet. Då fienden drog ſig alt mer och mer nära, intil de Svenſkas Läger, fick Capitaine-Lieutenant Norin befallning, at delogera fienden ifrån 3 Skantſar på deſs högra flygel. Detta ſkedde med en ogemen hurtighet. Men under den blodiga drabbningen, måſte Norin digna til jorden, med 7 ärefulla blesſurer. Nu blef han liggande ibland de döda på valplatſen. Här plundrades och afkläddes hans kropp ſåſom död, ſå at på honom intet mera fants än det band, han hade i ſit hår. I detta tilſtånd låg han på tredje dygnet, då han började vederfås, och ehuru med ſvaga krafter, ſläpade ſig fram til Ryſke Fältmarſkalken Schermetofs Tält, där han gaf ſig fången, och vardt

vardt ſkyld med en ſliten Ryſspäls. Hvad ängſlan för detta modiga hiertat, at öfverlemna ſig åt en fiendes hårdare eller blidare medfart! Han undgick ock icke det ödet at följa den fångna ſviten til Muſcou, där han äfven infördes i Triumph. Därefter flyttades han til Archangel och Galitſch, hvarifrån hans fångne medbröder, ſedermera trenne gånger, ſände honom uti deras angelägenheter til Muſcou.

Altid hade vår Norin haft den lyckan, at tilvinna ſig folks vänſkap och kärlek, äfven uti främmande och fienteligit Land. Under ſina Expeditioner ſåſom Svenſk Officerare, fant han ynneſt och höflighet hos alla, hos fäderna i Kloſtren, hos gemena Bonden, ehuru fiende. Snart fattade han ock Landets ſpråk, och betjente ſig deſsutom, ſärdeles i Polen, af Latinen, ſom han med mycken färdighet talade. Under fångenſkapen, ſom räckte hela 13 åren, kom honom bäſt til pafs, denna egenſkapen, at genom et älſkvärdt upförande, kunna vinna andras benägenhet. Af en Ryſk förnäm Herre, blef han antagen i början til Gouverneur för deſs ſöner, men ärhölt med tiden hos honom den vänſkap och förtroende, at han förordnades til Barnens förmyndare efter Fadrens död. Detta ſkedde ock. Af deſſe Herrar älſkades han ſom Fader: och vid ſin afreſa utur fångenſkapen delade han dem emellan, det ſom

härtils

härtils varit under hans trogna, och för dem fördelaktiga förvaltning. Til fäderneslandet återkom han 1722, och blef i synnerhet af en huld moder, med glädje emottagen. Konung Fredric gaf honom straxt Majors Fullmagt vid Regementet, och af Regementet vardt han enhälligt kallad, at såsom Riksdagsman 1723, vårda dess angelägenheter. År 1727, begärade han dimission ifrån Majors-sysslan, då han af Konungen hugnades med Öfverste - Lieutenants rang och heder, jämte det at han intogs ibland Svenske Riddersmän, med namnet *Nordensward.* År 1751 Riddare af K. Sv. Orden.

I sit stilla lugn, var han en ädel människjovän, i synnerhet et stöd för Carls-skoga Bergslag, under de svåraste tider. Han hade af egen ärfarenhet lärt, hvad det vil säga, at lida nöd och at sakna det nödvändigaste. Denna kännedom väckte hans människjokärlek. En svår och långsam sjukdom, (Gickt och Stenpassion,) förde honom til grafven. Mätt af mödor, mätt af år och heder, affomnade han, d. 2. Nov. 1762, uti en ålder af nära 79 år. Dess jordefärd uti Christinehamns Kyrka skedde med mycken högtidelighet d. 13 Febr. 1763, då ock Sköldemärket krossades, af Major *Svante Adolph von Ekstedt.*

Gift år 1725, m. Fru *Anna Ekebom,* Enka efter Ryttmästaren *Ralmander.* Han öfverlefde sin Fru. Deras ägtenskap var ofruktsamt.

(Se

(Se Perſonalierna, efter Likpredikan hållen af Abr. Löthner, — tr. i Carlſtad 1763, in 4:o —)

NORING, LARS, *Theol. Doct.*, *Kongl. Öfver Hof-Predikant*, *Lector Prim.* i Skara, *Proſt och Kyrkoherde.* Hans fader förtjenar ock, at vara något känd. Proſten och Kyrkoherden uti Larſs Förſamling i Weſtergöthland, *Sven Noring*, en man, af grundelig lärdom, det bäſta hjerta, och ſom genom flere utgifne ſnilleſoſter, urmärkt ſig ſåſom en rätt lycklig Latinſk Skald. En vördad fader, för icke mindre än tolf barn, med tvenne makar, affomnade han i Larſs Präſtegård, 1723. Af ſenare giftet, med *Helena Victorin*, föddes honom Sonen *Lars*, år 1711. Hans ungdomstid användes väl, och ifrån Skara Gymnaſium, kom han 1732 til Upſala, där han ſåſom Informator uti Profesſor Arhenii hus, hade godt tilfälle, at utvidga ſina kunſkaper. Hans bekantſkap med den berömde Profesſor Vinbom, lemnade honom tilgång, til deſs ſkönä Bokſamling. 1736 blef han Magiſter, och ſtraxt därpå Docens i Theol. Faculteten. Sedan kan haft tvänne miſslyckade förſlag til Theol. Adjuncturen, reſte han 1744 utrikes, och creerades 1749 Theol. Doctor i Göttingen. Efter hemkomſten benådades han med Kongl. Öfver Hof-predikants fullmagt, och blef 1752 Secundus, ſamt 1757 Prim. Theol. Lector

af vid

vid Skara Gymnasium, hvarmed Præbende församlingarna följde. D. 13 Aug. 1757, var dess dödsdag.

Doctor Noring, hade de eldigaste natursgåfvor, och det ädlaste hjerta. — Med Fru *Theophila Unge*, var han gift, som knöt sit andra ägta band med Öfversten och Riddaren Friherre N. Silfverhielm. *Likpredikan*, hållen af Biskopen *Dr. Engelbr. Halenius*, med *Personalier*, *Parentation*, och m. äro tryckte i Skara, 1758, *in 4:o*. —

Dr. Norings *Potrait*, är i 4:o *graveradt*. (Se Dr. Feverlins Programma, ad Diss. ejus inaugur. Theol. Gottingæ 1749. — Sv. Mercurius Aug. 1757, p. 238. — Historiola Litt. Poëtarum Vestrogoth. Latin. P. VI. p. 130. —)

O.

OLSSON, PEHR, *Bonde-Ståndets Talemay*. Var född i Småland, och bivistade några Riksdagar, under K. Carl XI:tes regering, såsom Ordförande för sit Stånd. Vid 1686 års Riksdag, hade han den nåden, at ibland Ständernes Deputerade, vara Fadder vid Prins Carl Gustafs dop, som var Konung Carl XI:tes femte Son. Efter förrättad döpelseact, vardt han af Konungen begåfvad, med 100 Ducater och en Silfverkanna om 50 lod, utur hvilken han, efter et enfaldigt Lyckönsknings Tal, drack Deras Majestäters och

de

de höga Kongl. Arfvingarnes ſkål. Til åminnelſe af denna honom vederfarna näden, blef ock hans Bondegård, Lund benämd, ifrån all ſkatt, uti hans och hans huſtrus lifstid befriad. Bonden Pehr Olsſon, vardt på Enke-Drottningen Hedvig Eleonoras befallning afmålad, af den ſkicklige och berömde Ehrenſtrahl, och defs Contrefait på Drottningholms Slott upſatt. Grefve Lindſköld ſkref däröfver desſa verſer:

På Bonde-Ståndets vägnar,
Pehr Olsſon Herrdags-Kar,
Han ſig den nåd tilägnar
At han tillika var,
Vittne til Prinſens dop;
Han kunde ſig väl ſkicka,
Väl tala och väl dricka,
För all Allmogens hop.

Denne få ſällſynt hedrade och lycklige Bonden, dog 1692, på ſin gård Lund i Småland, och begrofs på Gladhammars Kyrkogård.

(Supplementet til Flor. Stockholm. p. 373. — H. Exc. Gr. C. G. Tesſins Bref — VI. — II Delen.)

P.

PALMQVIST, MAGNUS, *Friherre* och *Praeſident* i Kongl Bergs-Collegio, föddes i Stockholm, 1660. Son af Kammar-

Rådet

Rådet *Gustaf Palmqvist* til Bergvik och Engby, som i affeende på dess förtjenster inom Kammar-verket, adlades 1658. Mödrens namn var *Margaretha Ersdotter.* Vid Kongl. Lifgardet, som då ansågs för den bästa Krigs-Schola, uti hvilken Fortifications vetenskaperne icke åsidosattes, vardt den unge Palmquist tidigt engagerad, och efter bivistade fälttog i Flandern, upnådde han gradvis inom detta Regemente Öfverste Lieutenants beställningen, hvarifrån han förordnades til General-Qvartermästare och Directeur för Fortification. En Friherre Gyllenkrok, förestod likväl de hithörande sysslor i fält, vid Konungens Armée i Polen, där så månge skickelige Officerare måste sätta lifvet til, men ännu flere på tåget til Ukraine och i löpgrafvarne för Pultava, hvaräst inom få dagar, åtta bland dem stupade, och de öfrige, efter det olyckliga fältslaget, bortsläpades i krigsfångenskap, förutan en eller annan, som hade den lyckan, at följa Konung Carl til Bender. För at ärsätta dessa Fortifications-Statens förluster, var Directeur Palmquist omtänkt, at dels i Regementerne upsöka och indraga til Staten sådane Officerare, som i unga åren idkat denna Vetenskapen, dels at ifrån Rikets Hög-Scholar ditlåcka skickliga ämnen; men bristen var icke dess mindre stor, hvarföre ock Konung Carl såg sig nödsakad at sjelf införskrifva förfarne Franske Ingenieurer, til utförande

rande af Belägringen för Fredricshall —. Såsom General-Major af Infanteriet, blef Palmquist 1712 uti Friherrestånd uphögd. Han var en dråpelig Styresman för Fortifications-verket, och underlät icke at befordra de med urskillning valde och antagne ämnens beständiga öfning uti alla hithörande stycken — Efter K. Carls död, flyttades General-Major Frih. Palmquist, ifrån sit förra oroliga, til et stillare lefnadssätt, såsom Landshöfdinge öfver Gefleborgs-Län, och år 1727 vardt han Præsident i Bergs-Collegio. I Stockholm afled han 1729, sedan han upoffrat det mästa af sin lefnad åt Samhället, det minsta åt sin egen beqvämlighet.

Gift med *Ulrica Eleonora Stuart*, en Dotter af Gen. Lieutenanten och Gouverneuren öfver Curland, Frih. Carl Magnus Stuart. Sonen, Friherre *Fredric Palmquist*, Major vid Fortification, som dog i Jul. Månad 1771, har gjort sit namn förtjent af en evärdelig heder, genom sit snille, sina djupa Mathematiska insigter och sina grundeliga arbeten, ehuru han i sin mästa lifstid besvärades af en lamhet uti alla lemmar. Man känner, dess tryckta *Inledning til Algebra uti 3 Delar.* — Dess *Tractat om Kroppars fasthet och styrka*, *tr. 1744.* — Dess *Bok om tillämpningen af Arithmetiken, Geometrien och Trigonometrien, tr. 1749.* — Dess *Undervisning uti Räknekonsten, tr. 1750.* — Dess *Förklaring öfver Prof.*

Celsii Aritmetik, *tr.* 1752. — Dess *Utdrag af De l'Hospitals Verk til en beskrifning på Coniska Sectionerne tr.* 1754. — Dess *Grunder til Mechaniken*, *tr.* 1756. — Dess *Öfversättning af Prof. Krafts Naturliga Geographie.* — Dess *trenne Förswenskade Böcker af Simsons Coniska Sectioner*, *tr.* 1763. — Dess påbegynta *Öfversättning af Pluches Spectacle de la Nature*, *Naturens Skådeverk* — förutan flere *smärre Skrifter*, med hvilka han gagnat Fäderneslandet och riktat Kongl. Sv. Vetenskaps Academiens Handlingar. Hans äreminne är teknadt af en skicklig hand, (*Herr Profess. Fred. Mallet*) och trycktes i Stockholm år 1777. —

(Von Stiernmans Geneal. Matr. p. 145. — General-Major m. m. Axel von Arbins Åm. Tal öfver Öfversten vid Fortification, m. m. Hr C. Fr. Nordenskjöld, tr. i Stockh. 1781 —.

PAULIN, ARVID, *Kyrkoherde* vid Halico och Angelniemi Församlingar i Åbo Stift. Född år 1687 uti Viborgs Län och Wiwolax Socken, där Fadren *Johan Paulin*, som var Qvartermästare vid Wiborgs Cavalerie-Regemente, bodde, med sin Hustru *Christina Hundtman.* Dennes Fader, *Johan Paulin*, var Prost och Kyrkoherde i Ithis, och i slägtskap med Ärke-Biskopen *Paulinus Gothus.* Johan Paulin stupade vid Narven, och hans tidiga frånfälle bådade Sonen en besvärlig ungdomstid. Jämte sin Moder och Syskon, måste

måſte han långa tiden nära lifvet med barkebröd. Med et ifrån flere händer ſammanſamkadt obetydeligt förråd af lifsmedel, lemnade han ſin Moders hus och gaf ſig i Kexholms Schola. Här läſte han med ogemen flit och fick et ganſka vackert Teſtimonium därifrån om ſin förkofran i bokvett, hvarmed han 1708 kom til Åbo Academie. Fattigdomen följde honom hit, och han led verkelig nöd på denna ort, där han var aldeles främmande, när Förſynen öpnade för honom en utväg, at ſåſom Informator komma uti et hederligit Präſtehus på landet. Han fick ſedan en fördelaktigare ſtation hos en Öfverſte Lieutenant Bäck, ſom bodde i Urdiala Socken. Til medhjelpare åt denne Socknens Paſtor, vardt han äfven Präſtvigd år 1712. Följande året, då fienden inföll i landet, flyttade han til Halico Socken, efter denna Förſamlings åſtundan, ſom var ſå godt ſom utan Lärare, emedan Kyrkoherden och Proſten Stenbergius var fängliggande, och Capellanen And. Aimelæus hade flygtat öfver til Sverige. Halico Socknemän önſkade ingen ting högre, än at få behålla ſin älſkade Paulin, och hans upförande ſvarade emot deras kärlek; ty mitt under dageligen hotande lifsfaror och mitt ibland fiendens ſtormande, ſkötte han med et ſtilla ſinnes lugn ſit ämbete och vårdade ſine ſkrämde får. Oftaſt afbögde han fiendens våldſamhet och fredade

ſin hjord, juſt då den med bäfvan väntade det grymmaſte öde. Härigenom blef han allom i högſta måtto kär, inom denna Förſamling. År 1724 gjorde Halico Förſamſamling hos Konung Fredric underdånig anſökning, at få Paulin til Capellan vid Moderkyrkan, hvilken anſökning i nåder vardt bifallen, ehuru en annan redan til ſamma ſysſla af Conſiſtorio var förordnad, och när Kyrkoherden Aimelæus genom ſin död gjorde ledighet, valdes Paulin enhälligt til Kyrkoherde, och emottog Conſiſtorii fullmagt år 1735. Denne inom ſin krets förtjente, hedervärde, upbyggelige och älſkade Präſtmannen, afſomnade år 1750, ſedan han i 38 års tid upoffrat ſina krafter, och äfven vågat ſit lif til Halico Förſamlings tjenſt. Ockſå har denna Förſamling fortfarit med ſin kärlek för Paulins namn, ty både hans Son och Sonеſon, blefvo ſedermera hvar efter annan begärade til Lärare af Halico Socknemän.

Kyrkoh. Arv. Paulin var gift m. *Maria Bäck*, och hade flere Barn. Af desſe, blef *Arvid Paulin*, Capitaine i Kongl. Franſk tjenſt, och *Abraham Paulin* vice Paſtor och Capellan i Halico. —

(Denna Lefvernes Beſkrifning är meddelad ifrån Herr Mag. Arvid Paulin, V. D. M. i Halico. —)

PLAAN, EDVARD, *Kongl. Reviſions Secreterare.* Föddes på Broby gård i Upland och

och Fundbo Socken, år 1681, Son af Assessoren i Kongl. Sv. Hofrätt, *Daniel Plaan*, med Fru *Gertrud Silfverström.* Med några ord, böra desse föräldrar nämnas. Assessor *Dan. Plaan*, var Kyrkoherde Son ifrån Östergöthland., hette *Planander*, reste i yngre åren utrikes, var Secreterare hos Hertig Johan Adolph, sedan Secreterare i Reductions Collegio, adlades 1669, blef Assessor 1675, och dog i Stockh. 1691. Genom Reductionen, som honom äfven öfvergick, lemnade han vid sin död, sin Fru med 7 Barn, uti stort trångmål. Nöden gjorde denna Frun driftig, och driftigheten lyckades henne. Hon vågade vid et tilfälle at i underdånighet mundteligen föredraga Konung Carl XI sin belägenhet, och det med den verkan, at de reducerade godsen blefvo henne och hennes barn återskänkte. — Sonen *Edvard* kom 1703 ifrån Upsala Academie, och blef uti Kongl. Svea Hofrätt inskrifven. Här gjorde han följande steg: Vice Notarius 1704. Ordin. Not. 1711, Proto-Not. 1714, Assessor 1718, sedan han flere gånger til samma syssla förut varit föreslagen. År 1728 ärhölt han Kongl. Majestäts fullmagt at vara Revisions-Secreterare. Vid Riksdagarne employerades han i de angelägnaste värf, och vid 1723 års Riksdag gjorde han sig namnkunnig, därigenom at han på et värdigt sätt, med särdeles styrka *förswarade sit Stånds rättigheter.* — I Lag-Commission

var han Ledamot, då *Nya Lagen* utarbetades och gjorde här mycken nytta. — För sin opartiskhet, och människokärlek var han allmänt känd och högaktad. Också ägde han sin Öfverhets beständiga nåd. Den visade sig tydeligen, under dess sista sjukdom, då Deras Majestäter nästan dageligen, genom beskickning, läto efterfråga dess tilstånd. Outtröttelig, både i det som hörde til hans ämbete, och i sin kärlek för Vettenskaper, förtärdes hans lifskrafter i förtid. Han var en stor älskare af rara samlingar; ägde et rikt och utvaldt Bibliotheque; et skönt mynt-Cabinet af guld och silfver medailler; en fullkomlig Rustkammare af forntidens dyrbaraste skjut- och sido gevär; samt flere slags konstnärers verkstäder; hvilket altsammans, på des Sätesgård Aggarön, i Vestmanland belägen, var i bästa och artigaste ordning upställdt. — Denne i många hänseenden minnesvärde mannen, dog i Stockholm, 52 år gammal, på sin födelsedag d. 13 Jul. 1733, och jordades i dess fädernesgraf i Mariæ kyrka. Gift m. *Rebecka Catharina Ehrenborg*, dotter af Rev. Secret. *Gustaf Ehrenborg*, och Fru *Catharina Ungern.*

(Denna Biographie, är hämtad utur pålitelige Documenter, inom Familien förvarade, och meddelade af Öfversten och Ridd. af K. Sv. O. Herr Edv. Plaan. —)

Preis, Joachim Fredr. *Friherre*, *Svensk Envoyé* i Haag, *Cancellie-Råd*, och R. af

af K. N. O. Föddes uti Staden Dorpt i Estland, på 1660 talet. Fadren var *Georg Preis*, General Superintendent i Lifland, modren hette *Hedvig Schoultz*. Fadren dog, då denne Sonen ännu var i sina första barnaår, och efterlemnade en Enka med Sexton Barn, af hvilka den äldste var omkring 18 år. Modren försummade likväl intet, af det som kunde tjena til hennes barns upfostran. Sedan denne yngste Sonen, fått första undervisningen uti modrens hus, blef han försänd til *Schc'- Regia* i Riga. Ämnad til det andeliga Stånuct, lade han sig på Hebreiskan och Grekiskan, så at han, ibland andre arbeten, äfven öfversatte *Esaiæ Bok.* __ Hans flit och framsteg, upväckte sådant nöje hos då varande General Gouverneuren Grefve Hastfer, at han uptog denne yngling uti sit hus, och hölt honom lika med sine egne Barn. Men som alt mer och mer förmärktes, at den quicke Preis var af naturen ämnad til helt annat än at fördjupa sig ibland böcker; så lemnade bemälte Grefve honom, ehuru ännu ung, tilstånd, at såsom Extra Cancellist, tjena uti dess Cancellie, hvilket han ock gjorde uti tre och et halft år.

År 1689 kom han til Stockholm, blef där uptagen af då varande Cancellie-Rådet Polus, som stått fadder för honom, och placerad uti Rikets Cancellie. Denne Herre, som sedermera blef Grefve, och Kongl. Råd, fant

efter några års förlopp, den unge Preis skicklig, at med nytta kunna anträda utrikes resor. Han præsenterade honom först för K. Carl XI, som försäkrade, at vilja komma Preis i håg, vid dess återkomst til Sverige. Med så nådigt löfte, reste han 1692 på et fartyg til Köpenhamn; men råkade på sjön uti största lifsfara. Sedan han litet stannat i Dannemark, tog han vägen åt Tyskland, och uppehölt sig någon tid i Königsberg. Härifrån gick han til Holland, och fortsatte sina studier i et halft år vid Leidska Hög-Scholan. Därefter for han öfver til England, tilbragte halftannat år, vid Academierne i Cambridge och Oxford, och antog på detta sista stället, Doctors graden uti Lagfarenheten. Genom Holland och Tyskland, reste han sedermera åt Frankrike, och ankom til Paris år 1695. Här började han nu tjena vid Ministeriella ärender, och räknade på egen bekostnad, hela sju åren uti då varande Residenten Palmquists Cancellie, blifvande af denne Minister brukad uti många Conferencer med de Franske Stats Ministrar, så ofta som sjuklighet hindrade Residenten sjelf därifrån. Ehuru många ledsamheter honom här mötte, öfvervant han dem dock, genom sit lyckliga genie, och den aktning han därstädes hos de stora sig förvärfvat. Hans medellöshet skulle väl aldrig hafva tillåtit honom, at göra sina resor, och ännu mindre at producera sig på en så dyr

ort

ort som Paris; däräst icke hans höge gynnare, Gr. Polus, räckt honom en frikostig hand. Också hushållade han med all möjelig sparsamhet, så at han på intet ställe, lemnade gäld efter sig.

Då förenämde Herr Palmquist, blef flyttad til Missionen i Haag, och utnämdes til Envoyé Extra Ord. hos Republiken, följde Preis med til samma ort, i början af år 1703, och benådades af K. Carl XII, med Commissions Secreterare fullmagt, daterad Jacobovice i Polen d. $\frac{8}{19}$ Febr. 1703. Under den tid Envoyé Palmquist bivistade Congressen i Utrecht, förblef Secr. Preis i Haag, och då denne Minister vardt befordrad til Hof-Canceller 1715, bekom Secr. Preis befallning, at beförja om Rikets angelägenheter därstädes, samt at söka legitimera sig, utan at därtil bekomma speciel Creditif, hvilket också lyckades, at han af General-Staterne, igenom formel. Resolution såsom *Chargé d' affaires* vardt ärkänd.

Under dessa brydsamma tider, förorsakade genom Sveriges olyckor, måste han nästan altid göra de vigtigaste, men tillika för honom äfventyrligaste steg, utan at kunna ärhålla, hvarken ordres eller instructioner: mota Rikets fienders hemliga eller uppenbarliga stämplingar, både hos Republikens regering och äfven hos de handlande; förmå desse, ehuru genom Svenske kaperier re-

tade, at föra Spannemål, Kläde och annat til Rikets hamnar, och söka på alt uptänkeligit sätt, at styrka Sveriges förfallna credit. — Omständigheterna föranläto honom då, at skrifva och låta trycka flere *Anonyme Skrifter*; dels til försvar af Sveriges förhållande, dels til at uptäcka, de emot Fäderneslandet förbundne magters hemliga affigter, och drifsjädrarne til deras förhållande, både emot Riket och emot hvarannan. Detta skedde med god verkan och behagade K. Carl så högt, at han tillade Secr. Preis en ovanlig tilökning i lönen af 400 R:dlr. Denna nåd kom han dock aldrig at åtnjuta, emedan både original Documentet och penningarne föllo i de Danskas händer, hvilka låto det trycka, jämte åtskilliga andra papper. —

Baron Goertz arresterande i Arnheim, förorsakade intet mindre bekymmer än fara, för Secr. Preis. Dock förmådde han änteligen bringa saken därhän, at Republikanske Regeringen anmodade honom i en conference, at beveka bemälte B. Goertz, til at gå utur arresten och resa bort, utan at ärhålla den af honom så högeligen yrkade offenteliga satisfaction för hvad som händt. Men härigenom ådrog sig Secr. Preis denne Stats Ministers ogunst, och det i den grad, at han sökte förmå Konung Carl til at rapellera Preis; hvilket likväl misslyckades B. Goertz, af det skäl, som Konungens svar lydde: *at Ko-*

Konungen ännu sant nödigt til at nyttja Preis. Ockſå vardt han vid denna tiden brukad uti flere underhandlingar med andra Hofs i Haag viſtande Sändebud, ſå i Politiſke ſom Handelsärender. Utan befallningars afbidande, vågade han ofta både ſkrifteligen och munteligen, at göra de kraftigaſte föreſtällningar, när omſtändigheterna ſådant fordrade, och hade den lyckan at altid häröfver vinna nådig approbation. Aldrig gaf han efter af den aktning ſom tilkom hans Caractere. Aldrig var han kall uti ſin kärlek för Sverige. Då Czar Petter, under ſit viſtande i Amſterdam, gjorde förſök, at, ſåſom Lifländare, få Preis uti ſin tjenſt, och lät ſäga at han ſjelf åſtundade få tala med honom, undvek Preis detta förſök och nekade rent af til Czarens åſtundan. Han nyttjade alla, genom ſit långvariga viſtande i Holland, erhållna tilfällen, at tjena ſit Fädernesland, med intereſſante dels *Politiſka*, dels *Oeconomiſka Skrifter*, och den ſiſta han öfverſände, var *en ſtor ſamling af Reglementer til Barnhus och Hospitals Deputation, med bifogade Anmärkningar.* Enligt hans gjorde diſpoſition, blefvo ockſå hans miniſterielle papper, efter hans död, öfverförde til Sverige, och förvaras uti Riks-Archivo. —

Hade Secr. Preis fått röna vedermälen af K. Carl XII:tes nåd, ſå njöt han ock ſamma lycka under de följande Regenter. Drottning

ning Ulrica Eleonora, utnämde honom 1719 til ſin Reſident hos Gen. Staterne, i hvilken qualité han af Kon. Fredric ſedermera 1720 vardt bekräftad. Året därpå behagade ſamme Konung tilſända honom Creditif ſåſom Extr. Ord. Envoyé, hvilket han dock i underdånighet ſig undanbad, men måſte ſedan 1725, jämte Cancellie-Råds fullmagt emottaga. Då Congresſen i Soisſons ſkulle hållas, blef Envoyé Preis därtil föreſlagen, men ockſå undanbad han ſig denna förrättning, med underdånigt hemſtällande, at den i Paris varande Svenſke Miniſtern härtil hälſt kunde nyttjas. Likaledes undanbad han ſig Hof-Cancellers ämbetet, ſom var honom ämnadt. År 1751 bekräftades han af K. Adolph Fredric uti ſin beſkickning i Haag. Redan 1719 vardt han ibland Sv. Ridderſkapet och Adelen uptagen, med ſit förra namn och vapen, hvarpå adelsbrefvet utfärdades d. 25 Nov. 1745. Riddare af K. Nordſt. Ord. blef han 1748, och 1756 uphögdes han uti Friherre Stånd. Äfven rönte han Rikſens Ständers ſynnerliga ynneſt vid Riksdagarne 1739, 1747 och 1756, genom *deras underdåniga tilſtyrkande til ſärſkilta belöningar för desſ trogna och långvariga tjenſt.* —

Baron Preis var djupſinnig och af et genomträngande förſtånd; alſvarſam, men tillika lätt i umgänge och viſte foga ſig efter alla. Intil högſta äldren, var han outtröttelig

lig i arbete, ſtändigt vakſam på alt. Med en oſkrymtad Gudsfruktan, hade han et redligt hjerta. Han var af en ſå ſtark conſtitution, at han i de fyra ſiſta åren af ſin lefnad, kunde härda ut trettio anſtötar af ſlag. Intagen af en brinnande kärlek för ſin foſterbygd, ville han för deſs väl upoffra ſin lycka och ſit lif. Hälſt ſökte han umgänge med berömde män, af hvad ſtånd de ock voro, och ſyſſlornas myckenhet hindrade honom ſällan at upoffra någon tid åt ſtudier. Lyckan gynnade honom ſent at vinna befordran; men han öfvervann alla hinder genom ſit vett, och alla vidrigheter genom ſin ſorgfällighet, at gå den jämna vägen. Emot dem ſom honom misſgynnade, viſade han aldrig agg, utan nyttjade alla tilfällen at öfvertyga dem, om ſin trohet, ſin vördnad och kärlek, för Konung och foſterland. Hans valſpråk var *Conſcientia et fama.* Han gjorde godt åt många och var en ibland ſtiftarena til *det Evangeliſka Barnhuſet i Haag*. Han hade ock Holländarnes fullkomliga aktning, vänſkap och förtroende. — Förnögd ſlöt han ſin vandring d. 22 Dec. 1759, ſedan han i Sjuttio år tjent Sveriges Rike, under 5 deſs Glorvördige Konungar, och i 57 år blifvit brukad hos Republiquen af de förenta Nederländerna.

År 1726, gifte han ſig med *Maria Eliſabeth Reinders* ifrån Staden Dewenter — Med denna ſin Fru hade Baron Preis, 3 lefvande Barn, och 6 Söner döda. Såſom

Såsom *Anonyme*, har han af trycket utgifvit följande *Skrifter: Lettre d'un ami à Dantzig à un ami à Amsterdam* — *A.* 1714 *in* 4:o — *Seconde Lettre d'un ami à Dantzig à un ami à Amsterdam* — 1714, *où l'on montre que la prétendue liberté de Navigation, et de Commerce sur les Villes Suedoises occupées par les Russes est mal fondée* — *in* 4:o — *Lettre d'un Gentilhomme de Meklenbourg à Son ami à Copenhague* — *Swerin A.* 1716 — *in* 4:o. — *Reponse d'un ami d'Amsterdam, à la Lettre de son Ami de Petersbourg* — *A.* 1716. *Amsterdam, in* 4:o — *Lettre de M. N. N. à une Personne de distinction, qui lui demande ses sentimens sur les imprimés qui ont parû au sujet de l'arrêt du Comte de Gyllenborg et Baron de Goertz, Ministres du Roi de Svede; Ratisbonne A.* 1717. *in* 4:o —

(Denna märkvärdiga Biographie är gunstigt meddelad af Kongl. Secret. Friherre Fr. Preis — Se äfven Stiernmans Cent. Prima Anonymorum — p. 39 — 41 — 44. —)

Q.

QUECKFELDT, ERIC GUSTAF, *General-Lieutenant*, och R. af K. Sv. O. föddes i Småland på Sätesgården Jngsberg 1688. Fadren var *Gustaf Queckfeldt*, Dr. Christinas Hofråd och Öfver-Intendent. Modren Fru *Anna Maria Slatte*. På 17:de året kom han i krigs-

i krigstienst såsom Volontair, gaf sig året därpå ifrån Sverige med en transport Recruter, som gick til Konung Carls hufvud armée, hvilken stod i Hög-Polen, och led under marchen til Willna med alt manskapet obeskrifveligen ondt. Den bekanta och för Svenskarne ärefulla Actionen vid Holofzin bivistade han såsom Corporal vid Gen. Major Kruses Tremännings Regemente til häst, hvarvid K. Carl sjelf föregick sit folk, som för at få en fördelaktig ställning, måtte med kappan på axlen samt mousquetten och värjan öfver hufvudet, vada öfver Wabis Strömmen och det därvid å ömse sidor belägna morasset. På marchen i Ukraine åt Staradubb 1708, blef han af en Cossaque genomstucken uti det högra benet, sjuknade illa och fördes på en gammal Cossakisk vagn, samt plundrades af Calmucker. Under den starka vintren som detta år var, måste han med arméen ömsom campera och ömsom bryta up, under hvilka fatiguer ganska många människjor förfruso händer och fötter, näsa, öron och hela ansigtet. Ryttaren och Soldaten mitt under marchen, föll omkull och dog. 1709 föreföll actionen mot Ryssarne vid Staden Krasnacul, hvarefter Konungen vände åter til Ukraine, och uti vägen upbrände alla Ryska byar. Alla dagar var nu Corporal Queckfeldt commenderad at bränna. Under denna Arméens återmarche, gingo alla Strömmar up, hvarigenom

nom en ſtor del af Cavaleriet kom under iſen och drunknade. Detta år vardt han Cornet vid Gen. Major Kruſes Regemente. Uti det olyckeliga Pultava ſlaget var han med, förde Standaret och blef ſkuten i lifvet af en Carbin-eller Muſquet kula, ſom gick in på ena, och ut genom högra ſidan. Efter ſlaget, var han ibland de Officerare, ſom med en liten Soldate-tropp åtfölgde Konungen. Marchen fortſattes öfver en ſtor ödemark åt Bugſtrömmen, på hvilken uti 5 hela dagar, ingen utväg var til mats, ej heller vankades annat dricka, än ſvart kärrvatten, och hvaraf ändå ſå litet fants, at Cornet Queckfeldt betalte en ſådan drick med 2 Caroliner til den ſom den förſkaffade. Härjämte var om dagen en ſå odrägelig hetta och Solen brände ſå ſtarkt, at huden lopp tilſammans, hvar någon fläck fants, ſom icke blifvit betäckt. Om nätterne åter var ſå kalt, at man med ſtörſta möda kunde bärga ſig för köld. Deſsutom var Cornet Queckfeldt af ſin blesſure mycket plågad. Och ſom han ej kunde finna någon Fältſkär at förbinda ſåren, måtte han plåcka malört ſmå och ſtoppa uti blesſuren, at därmed hålla den ren ifrån matkar. Änteligen hunno de fram på Turkiſka Territorium. Qveckfeldt ſå väl ſom hans kamerater fingo då icke til ſkänks, hvad de til ſin förſriſkning behöſde. Turkarne ſom förde fram proviant, förſtodo at vara

ra

ra på förtjensten. För et stycke skorpa betaltes 2 Caroliner, för några marker kött 4 à 5 Caroliner, ja til och med en specie Ducat, och den som ville hafva et stop vin, måste därföre betala 10 Riksdaler. Innan detta lilla Svenska detachement hant komma öfver Bug-Strömmen, var fienden öfver dem och borttog det mästa manskapet, så at allenast någre få kommo med Konungen öfver. Ibland desse var Queckfeldt. Vid Konungens Högqvarter i Bender, hade han ständig vagt under Öfverste Silfverhielms Partie, til dess han 1710 beordrades at vara uti Grefve Sven Lagerbergs svite på beskickningen til Tartarernes Chan i Crim. Året efter och sedan krig emellan Ottomanniska Porten och Rysen var förklaradt, åtfölgde han tillika med Gr. Lagerberg den delen af Tartar Chans talrika Armée, som gick ifrån Crim åt Pericop til Ryska gränsen. Här genomvandrades en ödemark, som efter vår räkning var öfver 150 mil lång. En obeskrifvelig köld vankade här både natt och dag. Folket hade väl tält med sig, men sedan hästarne voro af hunger döde, måste tälten brännas up, och folket berga sig, huru de kunde. De gjorde sig om nätterne kulor i snön. Som oftast var där ingen ved och intet vatten til fångs, utan måste de skära up gammalt gräs, därmed göra eld och smälta snö at läska sin törst. Öfver 10 veckors tid eller ifrån d.

10 Jan. til d. 25 Martii så länge denne Tartar Chans Campagne påstod, lågo de Svenske aldrig under något tak, utan under bar himmel. Nöden ökades alt mer och mer, och man var sluteligen glad, at få stilla hungren med litet vatten och en näfva mjöl, samt ibland förtära et stycke af en slagtad häst. Samma å. d. 31 Maij bröto åter de Svenske up til Somma felttog med Tartariska Arméen. Den var då öfver 100,000 man stark. Nu föreföll händelen vid Pruth Strömmen. Härifrån affärdades Cornet Qveckfeldt af Gr. Lagerberg tvenne gånger såsom Express til Bender, med Bref til Konung Carl ifrån honom och Tartar Chan. På den förra af dessa beskickningar, råkade han ut för et stråtröfvare partie, och på den senare måste han äfven vidkännas svårigheter och hinder at komma fort, i anseende til något missförstånd emellan Stor-Viziren och Konungen. Uti med. Maj 1712 vardt han af Konung Carl commenderad, at resa til Crimska Tartariet, och Svenske Ministern i Bacciserai Gen. Major Otto Wrangel med 1000 Ducater, at där afhämta 49 fångar, som dit ankommit; hvilka ifrån Asow rymt undan Ryssen. Med detta manskap kom han åter til Bender, sedan han öfvervandrat på nytt denna traktens ohyggeliga ödemarker. Uti den bekanta Benderska Calabaliken, var Cornet Queckfeldt också en ibland den Svenske Konungens oförfä-

förfärade busſar. Han räknades ibland de Svenſke fångarne och miſtade nu det lilla han ägde. Vardt änteligen lösgifven, men utblottad på kläder och penningar. I anſeende til den kunſkap han ägde i Turkiſka ſpråket, vardt han commenderad at för det vid Bender under Baron Axel Sparres befäl quarlemnade lilla manſkap hos Turkiſke Köpmän upnegociera penningar til underhåll, ſamt beſtyra om alt det, ſom eljeſt emellan Turkarne och de Svenſke kunde förefalla. När Peſten uti Aug. Månad 1713 begynte ſtarkt gå vid Bender, och jämväl ibland de där varande Svenſke, anſattes han af ſamma ſjukdom. 1714 gjorde han tvenne beſök hos Tartar Chan. S. å fick han änteligen en välförtjent Kongl. Fullmagt at vara Lieutenant vid Smålands Cavalerie och Lif Compagniet. När upbrottet ſkedde ifrån Bender, åtföljde han Svenſka corpſen, ſom i Wallachiet träffade Konungen. Ifrån Stralſund vardt han 1715 til Sverige affärdad, och utnämdes ſ. å til Ryttmäſtare vid Smålands Cavalerie. Året efter gick han med ſit manſkap åt Norrige, och det genom en väg beſtrödd med de ſtörſta ſvårigheter. Vid framkomſten, led han icke mindre fatiguer och fick här åter lida både hunger och köld. 1718 förordnade Konungen honom til ſin Lif-Drabant, och ſtraxt därpå updrogs honom commando öfver en tropp af den nyligen inrättade Lif-Squa-

dron, den han under Gen. Major Hjertas befäl följde in uti Norrige. Efter Konungens död hemförde han sin Tropp, och gick med den sedermera emot Ryssen då den härjade Svenska stränderna. 1720 förordnades han af K. Fredric til Corporal vid Lif-Drabante corpsen, och efter 23 års tjenstgöring därvid, ärhölt han 1743 Öfverste-Lieutenants fullmagt. S. å. vardt han Adjutant och 1746 Lieutenant vid Lif-Drabante Corpsen. Sedan, detta år Öfverste-Lieutenant vid Jönkiöpings Regemente, och 1747 med Öfverste fullmagt hugnad. 1748 Riddare af K. Sv. O. År 1751, blef han commenderad, at med 600 man gå til Helsingforss och Lovila på fästningsarbete. 1756 befordrades han til General-Major och 1759 täcktes Konung Adolph Fredric nådigt förordna honom til General-Lieutenant. Änteligen, sedan han uti sin Öfverhets och Fäderneslandets tjenst, uppoffrat all sin tid, sin hälsa och krafter, anhölt han år 1761 om nådigt afsked. Det vardt honom beviljadt med Öfverste-pension. Han dog väl icke förr än år 1776; men får dock uti denna Biographiska Samling sit rum af det skäl, at han var ibland de siste Konung Carls raske Krigsmän, och at han, efter en tjenstetid af hela 56 åren, redan år 1761, sökte och fant et lugn, lika som hade han ifrån den tiden icke mera varit til.

(Se Bilanget til Inrikes Tidningen N:o 65 för år 1776. —)

R.

R.

Raab, Carl, *Amiralitets Commendeur.* Son af Lieutenanten och Drabanten *Axel Raab*, med *Françoise de Lemoen*, ifrån Frankrike, och född i Stockholm, år 1659. Tidigt tog han tjenst vid Amiralitetet, såsom Volontaire; blef Under-Lieutenant 1686; Öfver-Lieutenant 1689; Amiralitets Capitaine 1697; Werfs-Major 1712; och ärhölt 1717 Affked, med Commendeurs värdighet.

Nu vill man nämna, dess förnämsta Expeditioner, genom hvilka han gått til äran och gjort sig förtjent, at nämnas ibland Svenske Sjöhjeltar. Tvenne hårda Sjöslag emellan de Danske och de Svenske, bivistade han 1676 och 1677. Öfvervar åter en Action 1679 emot 2 Danska Örlogsskepp, under Major Anckarstiernas befäl, och en ej mindre het attaque af en Dansk Fregatt, nära Gottland. Åtföljde äfven Svenska Örlogsflottan, då den vid Midsommarstiden 1679, lopp utur Calmare Sund, mötte den Danska, och med den slogs i samfälta fem dygn. År 1680 gick han efter tillstånd utrikes, for på Holland, Straet, Spanien och flere orter, intil år 1682, då han hemkom. Vid den stora expedition til Köpenhamn 1700, förde han Skeppet *Wenden* af 70 Canoner, och 1709 slogs han under Ingermanländska Vallen tappert med Ryssarne, som voro 5000

man ſtarke. 1712 förde han Skeppet *Götha Lejon*, och begynte den gången attaquen emot de Danſke. När han ſedan år 1713 kryſſade til ſjös, fick han en ny och alfvarſam affaire med hela Ryſka Flottan, och fäktade ifrån kl. 3 om morgonen til kl. 8 om aftonen, ſå tappert, at Ryſſarne förlorade 2 Skepp, hvardera af 56 canoner. På ſamma reſa upbragte han ock det bekanta Engelſka Skeppet *Bellingbrock*, med flere drägtiga Fartyg. — Dog i Carlscrona 1724. Gift med *Urſila* Witzell.

Brorſonen, *Adam Johan Raab*, hvilken äfven tjente all ſin tid, ſåſom Civil vid Amiralitetet, vardt ſluteligen 1751 Am. Kammar Råd. I det almänna, har han, jämte mycket annat, gjort ſig förtjent, genom deſs utgifna tryckta *Regiſter och ſummariſka innehåll öfver alla Kongl. Reſolutioner, Förordningar, Placater, och flere Acta Publica, ſom ifrån år 1737 til 1745 blifvit tryckte.* — Farbrodren fick år 1719 ſtadfäſtelſe på ſit förra Adelſkap, och Brorſonen intogs 1752 på den förſtes nummer, ibland Sv. Riddersmän.

(Se Stiernmans Matr. p. 1194 —).

REHBINDER, CARL HERMAN, *Friherre* och *Capitaine.* Föddes 1686 i Viborg. Fadren var Majoren vid Kongl. Carelſka Dragon-Regementet, Friherre *Guſtaf Henricsſon Rehbinder*, til Fröſåker och Lingsberg,

och

och Modren Friherrinnan, Fru *Hilgarth Elisabeth von Yxkull.* Den unge Sonen, kom tidigt til Kongl. Hofvet, såsom Page, hos Hennes Majestät Enke-Drottningen, hvarjämte han ock hade bästa tilfälle, at vinna nödig undervisning i Språk, Vetenskaper och Ridderliga Öfningar. Hugad för Militairen, utbad han sig, efter några års vistande vid Hofvet, Hennes Majestäts nådiga tilstånd at få resa til Arméen. Enke-Drottningen ville ogerna härtil samtycka, och föreställde ynglingen, at hans okunnighet om krigslefnadens många besvärligheter, hade väckt et beslut, som han snart nog torde ångra. — Men hans lust var oöfvervinnelig, och som han oftast förnyade sin underdåniga begäran, så ärhölt han afsked ifrån Hoftjensten, hvarjämte Enke-Drottningen täcktes förse honom med dess höga recommendations Bref, til Konung Carl XII. Knappast 15 år gammal, reste kan til Arméen, och anmälte sig i underdånighet hos Konungen, som genast placerade honom vid Dess Lif garde. Därpå gjorde han vid detta Regemente, intil slaget vid Pultava, en trogen och oafbruten tjenst. På alla tåg och marcher, var han Konungen följaktig, öfvervar Actionen vid Clissou 1702, Svenska Segren vid Pultovsk 1703, Belägringen för Thorn, s. å. och stormningen af Lemberg 1704. Åtfölgde vidare Konungen och Arméen på den svåra marchen til Lithauen 1706, hvilken oftast

ſkedde öfver ſtrömmar och kärr, på det ſätt, at då kölden var nog ſtark, betäcktes desſa öfverfarts ſtällen med halm, hvarpå öſtes vatten, ſom ſedermera ſammanfrös och beſordrade Arméens öfvergång. År 1708, deltog han i träffningen vid Grodno, i fältſlaget vid Holofzin, och kort efter ſ. å. uti den ſkarpa ſlagtningen vid Leſsna, ſom börjades klockan 11 förmiddagen, och med et jämt ſkjutande, ej ſlutades förr än vid ſena mörkret. Sedermera och i ſlutet af förenämde år, gjordes den ſvåra marchen til Ukraine, då Frih. Rehbinder, måſte vidkännas et lika öde med den öfriga delen at Arméen, at i flera veckors tid, intet njuta något annat til lifs uppehälle, än ruttna kålblad, kålſtåckar, och dylik otjenlig ſpis. I Decembr. gjorde han likalekes marchen til Vieprecht, då kölden var ſå ſtark, at foglarne föllo döde ifrån luften på marken, en del villfoglar togos med händerne, och Soldater af mindre härdighet, ſuto döda på häſtarne. I Jan. 1709, intogs Wieprecht med ſtormning. Näſtan föreföll på flere åren, ingen ſkärmytzel, eller krigs-operation, där icke Friherre Rehbinder var närvarande, och oftaſt hade han tilfälle, at under ſin Konungs egna ögon, fäkta med et mannamod och en färdighet, ſom gjorde honom ſärdeles känd af Hans Majeſtät. Han hade gått graderna igenom och var Lieutenant vid Lifgardet, (en poſt ſom

i ſyn-

i synnerhet denna krigstiden innehades af särdeles bepröfvade och tappre krigsmän) då den olyckliga dagen, den 27 Junii detta år infölll, och då vid Pultava, Baron Rehbinder, jämte största delen af Arméen gjordes til fångar. Han utstod sedan i Siberien, en 13 årig fångenskap, som medfölgde et elände utom all föreställning. Efter fredens slut 1721, hemkom han til Sverige, jämte de andre lösgifne fångar. Man skulle tro, at hans uthärdade krigsbesvärligheter, hans mannamod och förtjenster, bort medföra en säker belöning, åtminstone någon ärsättning; men hoppet flog honom felt, och detta missöde hade han gemensamt med flere lika förtjente. — Han jämte 9 dess krigs-Camerater, anmälte sig i underdånighet om afsked, uti en hos Konung Fredric, år 1733 tillåten audience. Konungen, som både kände och värderade deras förtjenster, kunde icke neka dem sit nådiga bifall, men särskildt klappade Konungen Baron Rehbinder på axelen, och befalte honom quarblifva vid Arméen, med försäkran, at han skulle vara uti nådig åtanka. Han blef ock til följe häraf, 1742, Capitaine vid Kongl. Uplands Regemente. Men misfgynnad af lyckan, begärade han för andra gången afsked, utan förbehåll af minsta förmon. Vid slutet af sin lefnad, blef han hugnad med en årlig Pension. Sina återstående dagar, äfven som de flästa åren

 efter

efter ſin hemkomſt ifrån fångenſkapen, tilbragte han, i en inſkränkt lefnad på Landet, kännande altid en tilfredsſtällelſe inom ſig ſjelf, at för Konung Carl XII. och fäderneslandet hafva vågat ſit lif, upoffrat ſin hälſa, och ſin ärfda egendom.

Den innerliga vördnad och oföränderliga kärlek ſom de fångne Officerare buro för Konung Carl, oaktadt alla de faror, mödor och olycksöden, ſom de under hans fana måſte utſtå, gjorde Monarken och dem, en odödelig heder. Friherre Rehbinder täflade härutinnan med dem alla Blotta åtankan af Konungens perſon, upväckte oftaſt hos honom den lifligaſte känſla, ſom gick til en ſlags förkiuſning, och åtföljdes ömſom af glädje och ſaknads tårar. Han kunde ſvårligen öfvertalas, at kläda ſig uti annan drägt, eller antaga annat mode på ſina kläder än det Konung Carl ſjelf, och deſs Officerare brukade. Konung Carl tålte icke manchetter; och man kunde icke ens förmå Friherre Rehbinder, at bruka ſådane på ſin högtideliga bröllopsdag. — Efter en långſam och beſvärlig ſjukdom, affomnade dene hedersmannen år 1755. Han bodde då, på en mindre betydelig Egendom, Rickeby gård i Upland och Göttröra Socken, hvilken jämte en annan icke ſtor, Bråvellsberg kallad, voro de ende qvarblefne tilhörigheter, af deſs arf, ſom ifrån välmående föräldrar honom tilfallit, men

under

under en långlig Krigstjenst, ehuru med all hushållning, blifvit förtärdt. Han hade uti sit ägtenskap Fru *Sophia Juliana Bojie*, som härstammade af den gamla Ridderliga ätten ifrån Gennäs och Kulla. Hon var född i Wiborg, 1695, dotter af Öfverste-Lieutenanten *Jöran Christerson Boije til* Gennäs och Ålbo, med Fru *Aletha Gyllenbring*, til Närinsberg. Efter 17 års Enkestånd, afled hon i Stockholm 1772, och begrofs i Storkyrkan, uti den så kallade Bureska Familiegrafven.

Uti Göttröra Kyrka, til höger om Altaret, är et skönt Epitaphium nyligen upsatt, som har följande Inscription:

Mandom. Och. Trohet. För. Konung. Och. Fädernesland. En. Dygdig. Vandel. Flere. Blodiga. Fältslag. Samt. En Efter. Slaget. Vid. Pultava. Uthärdad. 13. årig. Fångenskap. I. Siberien. Göra. Minnet. Af Fordom. Kongl. Majestäts. Af. Sverige. Tro. Tjenare. Capitainen. Högvälborne. Friherre. Herr. Carl. Herman. Rehbinder. Gustafsson. Årofult. Och Varaktigt. Han. Blef. Född. 1686 D. 24. Decembr. Död. 1755. D. 14. Julii. Och D. 18. Här. I. Kyrkan. Begrafven. Efterlemnade. En Älskad. Maka. För. Deras. Barn. En. Huld. Och. Ömsinnad. Moder. Friherrinnan. Högvälborna. Fru. Sophia. Juliana. Jöransdotter. Bojie. Til. Gennäs. Född. 1695. D. 27. December. Död. 1772. D. 23. Decembr. I. Stockholm. Och. D.

28.

28. *Uti. Storkyrkan. Därstäddes. Begrafven. Til. Föräldrars. Hugkomst. Har. Lagmannen. Fri-Herre. Johan. Adam. Rehbinder. År 1785. Låtit. Detta. Monument. Upresa.*

(Meddelade Documenterade efterrättelser, ifrån Herr Baron och Lagmannen J. A. Rehbinder. —)

Rehbinder, Gustaf Henricsson, *Friherre* til Fröšåker, och Lingsberg, *Major vid* Carelska Dragon-Regementet. I Revels Stad föddes han år 1647. Fadren, *Henric Bernh:son Rehbinder*, Friherre til Uddvik, Kavanteholm, Wagenkuhl och Vilsala, var *General-Major* och *Gouverneur* i Finland. Dennes Husfru var Friherrinnan, *Hilgardt Elisabeth von Yxkull.* Sedan denne adelige yngling, någon tid uvpaktat såsom Lif Page, uti Konung Carl XI:tes Hof, blef han år 1666 af Konungen hugnad med fullmagt at vara Fändrik vid Öfverste Gyntersbergs Skånska Regemente, som då låg i Garnizon vid Narva. År 1672, flyttades han såsom Lieutenant til Österbottens Regemente, hvilket af Öfverste Gust. Horn commenderades, och hade Garnizon i Riga. 1675 Capitaine vid Öfverste Reinh. Modées i Malmö liggande Regemente, hvarifrån transport ärhölts 1677, til Öfverste Wangelins Dragoner, och åter 1678 flyttning såsom Ryttmästare vid Öfverste Melins Carelske Dragon-Regemente. Sist vardt han Major härstädes. Uti dessa ofvan-

nämde

nämde tjenster, bivistade Frih. Rehbinder, med mannamod och tapperhet, alla Konung Carl XI:tes blodiga fältslag, och under slaget vid Lund, 1676, vardt han farligt sårad. Han var en af de 10 Bröder, om hvilka Konung Carl XI, uti Friherre Diplomet af d. 12 Febr. 1680, sig yttrat: "*Åt Fadren* "(Stamfadren för denna Friherre-ätt,) *har,* "*utom dess egna stora förtjenster haft med sig 10* "*stycken Söner uti Kongl. Majestäts och Rikssens* "*vårkeliga krigstjenst, af hvilka 3, då redan* "*voro med döden afgångne, och 7 stycken* dem "Konungen Nominative nämner, — *ännu i* "*lifvet, som sig sammaledes så tappert och be-*"*römligen comporterat, at utaf dem 3 stycken* "*voro til Öfverstar avancerade, och de andre Öf-*"*ste-Lieutenanter och Majorer.* — Af dessa, ser man ock flere med utmärkt beröm nämnas uti Konung Carl XII:tes Historia, af *Dr. Norberg.* Major och Frih. Gust. Rehbinder, dog i Viborg 1696, och blef därstädes uti Domkyrkan begrafven. Öfver Grafven, är Familie vapnen, både på Fäderne och Möderne, upsatt. Gift 1680, m. Friherrinnan Fr. *Maria Vernskôld.*

(Också denna Biographie, är meddelad af Herr Baron och Lagmannen J. A. Rehbinder —.)

RIBBING, CONRAD, *Friherre* til Gimmersta, m. m. *Praesident* uti Kongl. Bergs-Collegio. Dess Fader Frih. *Lennart Pederss.* *Ribbing*

Ribbing, var Landshöfdinge i Gefleborgs Län. Gift med Fru *Catharina Falkenberg*, Farfadren *Peder Ribbing*, var den förste Svenske Friherre af det namnet. År 1671 föddes denne *Conrad*, öfvade sit snille i bokvett, och började vid 20 års ålder, sina utrikes resor. Vägen togs til Tyskland, och uppehölt han sig halft annat år vid Academien i Halle, Frankrike, Nederländerne, Holland och Dannemark besöktes sedan. Med samlad kunskap, hemkom han efter trenne års förlopp, och vant tilträde uti Rikets Collegier, särdeles Svea Hof Rätt; hvarigenom han förvärfvade sig mycken kännedom om Rikets författningar, och at sammanpara Lagvett och kunskap om Landets och Städernas så allmänna som enskildta hushållning: Båda delarne högstnödvändige, för en hvar som vill gagna Fäderneslandet. Härigenom blef han ock skicklig, at jämte sin äldre Broder, Landshöfdingen i Upsala Frih. Pehr Ribbing, utreda de svårigheter, hvaruti dess moders hus råkat, igenom K. Carl XI:tes bekanta Reduction, och at rädda det ifrån yttersta undergång. Men, om han i denna delen var någorlunda lycklig; så tycktes han vara det mindre, uti befordringsvägen. Under Konungarne Car XI och XII, var ej ovanligt, at den gamla Adelen förtrycktes, at den merendels uteslängdes ifrån alla vigtigare ämbeten, och hände äfven Friherre Condrad Ribbing,

Ribbing, at han efter 10 års Aufculterande uti Svea Hofrätt, förft år 1705, til Affeffor därftädes förordnades. Ibland defs öfriga förrättningar må nämnas, at han år 1710 var Ledamot uti den Commisfion, fom under Gr. Guftaf Cronhielms ordförande, fkulle underföka *allehanda af Åmbetsmän föröfvade egennyttigheter, under Konungens frånvaro.* 1711 blef han Lagman i Nerike, famma år, Vice-Landshöfdinge uti Öftergöthland, och 1712, med Konungens egen Fullmagt, Lagman i Halland. Regeringen befullmägtigade honom år 1714, at på halft års tid, förestå Landshöfdinge Sysflan uti Nykjöpings Län, och sedermera, Vefterås Höfdingedöme. Då K. Carl XII, år 1718, fatte Iuftitiæ Staten på annan fot, än den förut varit, blef Baron C. Ribbing transporterad til Lagman i Stockholms Län, famt äfven detta år, til Ordningsman i berörde Län befordrad, med befallning, at tillika förvalta Öfver-Ordningsmans ämbetet; Men fom desfa anftalter med Konungens död uphörde; få tiltråddes å nyo Hallands Lagfaga i början af år 1719. Vid Riksdagen 1719 då defs Broder Frih. P. Ribing var Landtmarfkalk, hade han mycken del uti den nya Regeringsformens utarbetande, och blef f. å. Landshöfdinge öfver Nerike och Vermeland. Under de tjo åren, han detta Län förestod, blefvo desfe Provinfer, fom af kriget otroligt lidit, mycket uphjelp-

uphielpte; ty han var en både myndig och förståndig Höfdinge, som med kunskap, drift och ospard möda, halp hvar man til rättvisa, och fredade allmogen ifrån alt förtryck.

Riksdagarne bivistade han, under denna sin tjenstetid, och förordnades år 1725 til Ledamot uti den så kallade Placerings-Commission. Igenom de, efter freden til myckenhet hemkomne fångar, hade Sverige flere Officerare, än at Löner och indelningar, kunde åt alla vara tilräckliga; ändamålet med denna Commission var altså, at flytta de hemkomne til de beställningar, som dem rätteligen tilhörde, hvarigenom månge, således blefvo i mistning af sine innehafvande löner. Landshöfdingen Ribbing, som aldrig kände anseende til personer, dref saken med alt alfvar; ovänner vunnos härigenom, och han hotades på flere sätt. Uti et hus på lilla Nygatan i Stockholm, där man tog miste om hans boning, inkastades nattetid en sten, med ombundit papper, hvarpå stod skrifvit: *Conrad Ribbing, beställ om dit hus, ty du måste dö, för dina gärningar i placeringen.* — Händelsen skrämde icke Ribbing, som likafullt utförde ärendet och afflöt placeringen, efter billighet och rättvisa.

At allmänheten, med dess upförande var väl tilfrids, synes nogsamt däraf, at Præsidentskapet uti Kongl. Kammar - Collegium, blef

blef honom under famma Riksdag tilbudit; men han ville icke emottaga detta ämbete, utan förklarade fig nögd med Örebro Län. Änteligen blef han år 1729, utan gjord anföökning, af K. Fredric, til Præfident uti Bergs-Collegio utnämd. Detta ämbete förvaltade han, til fin död d. 17 Oct. 1736. Han gifte fig 1721, med Fröken *Ebba Charlotta Douglas*, Landshöfdingen Gr. *Gustaf Douglas* dotter, med Grefvinnan *Beata Marg. Stenbock*, hade med henne Barn, en fon och en dotter; och afled hon, efter 36 års Enkeftånd, år 1772 på Gimmerfta. At han räknades ibland fin tids Lärde, kan däraf dömmas, at han kallades af den i Upfala år 1728 inrättade *Societas Literaria* til *Membrum Honorarium.*

Friherre Conrad Ribbing, vifade i alla fina ämbeten mycken drift och arbetfamhet, med en jämn förefats, at göra rätt åt alla. Underbetjeningen tilhöll han, at fullgöra fina fkyldigheter; men fjelf deciderade han alla förekommande ärender. Såfom förmögen man kunde han lefva af fin inkomft, utan at famla något igenom tjenfter; lika få vida fkild ifrån all corruption, fom ifrån den ärelyftnad, at vid Riksdagarne vilja vara anfedd för Partifan. — Allvarfam uti feder, tarflig inom fit hus, var han tillika en ftor Frihetens förfvarare. Han ägde Konunga-Hufets nåd, utan at vara Favorit, och bru-

kades vid de vigtigaste värf under Riksdagarne; ty få kände den tiden Rikets tarfvor så väl, som B. C. Ribbing. Detta var äfven orsaken, at han updrog och underftödde många unge välartade Adelsmän, hos hvilka han fann åhåga at lära, och at göra sig förtjente til Rikets tjenster; ty han tänkte, at den ej kunde gagna sit fädernesland, som ej kände dess Lagar och beflitade sig om de kunskaper, som grundlägga det allmännas förkofran. Så sträng han var på sit ämbetsrum; lika så artig var han uti umgänge; ordhållen och vänfast. Var af en medelmåttig växt, vackert men alfvarsamt utseende. Ifrån barna åren, genom ammans vårdslöshet, hade han fått fel på fötterna, hvaraf han i all sin tid haltade. Dess Egendommar voro Gimmersta, Håberg, Stäringe och Stenhammar, dem han på alt sätt förbättrade, färdeles Gimmersta, som nu för tiden är et af de ansenligaste Herresäten i Södermanland. Han återskaffade äfven 1729, det för Gimmersta Gård förlorade Jus Patronatus til Juleta Pastorat, och år 1733 för Stenhammars gård alternatift Jus, til Mällösa och Flen. Uti Juleta Kyrka, öfver Rynninge Grafven, hvaruti Conrad Ribbing med sin Grefvinna hvilar, är öfver honom et vackert Epitaphium af sten upsatt.

Uti *Acta Literaria för år 1741*, läses *Vita Conradi Ribbing.*

Där

Där målas dess Caractere, med dessa sköna drag. —

"*Animus in eo semper æqvalis, semper fa-"stigio suo major, non elatus fortuna, non in-"vidus et turbulentus, non alienae injuriae cu-"pidus, nec tamen patiens suae. In vita et "factis ejus vera pietas, sancta in Principem fi-"des, et perpetuus ad pertinaciam usque amor "Patriae elucebat. Quam constantis eum puta-"mus ingenii fuisse, qui re nulla, non gratia, "odio, minis, periculis, adduci unquam potuit, "ut blandiorem se et remissiorem, quam justitiae "vigor et officii ratio postularet, in Reipublicae "administratione gereret. Puras ab improbis "quaestibus et subtili praeda manus in magistra-"tibus sibi creditis conservavit. Liberalis erat, "atque ad benefaciendum facilis; neque enim len-"ta beneficia, negantis vultu, dabat, sed alienis "necessitatibus et inopi verecundiae occurrebat ip-"se, sine memoria, sine jactatione collati benefi-"cii. Non anxie ad molles seculi leges compositi "gestus: Nullus morum fucus, sed nativa sim-"plicitas et aemula antiquitatis. Quis ejus in "spernendis voluptatibus et deliciis, in vitanda "luxuria atque inani pompa, continentiam satis "laudaverit? —.*

Von Dalin har förevigat både Conr. Ribbings och sit eget minne, uti den förträffeliga *Grafskrift* han öfver honom skref, (den första hvarigenom Dalins stora Skaldegåfvor blefvo kunnige) innehållande *Målning af en*

 ärlig

ärlig Svensk — Denna Grafskrift är både särskildt tryckt i Stockh. 1736, och finnes äfven i *I Delen af v. Dalins* Witterhets arbeten. Några Stropher häraf: —

Et ädelt sinne ler åt lyckan;
Ty dygden är sin egen lön
Och i sig sjelf så täck och skön
At intet prål kan henne smycka:
När hon går up i ärans Stol,
Med dubbel heder hon der sitter;
Ty hon tar glansen från alt glitter
Och visar, at hon sjelf är Sol.

Du lyckans barn, om du har vunnit
Med nedrig själ den höga lott,
At kunna göra ondt och godt:
Om du med list til äran hunnit
Så vet at all din härlighet
Har samma vördnad i mitt sinne,
Som då, när du i mannaminne
Dit stoft och mörka stånd begret.

Men har du klifvit til din heder
Med hög förtjenst, med frägd och vett,
Med svårhet, dygd och ädel svett,
Så lägg man fritt i jorden neder,
Hvar stund du vill, din glans och makt:
Jag vördar dig i matke-gruset
Så mycket som i Konungs-Huset,
I vallmar som i Purpur-prakt.

En

En drans eld jag ser dig hysa,
Stor sak om jag ej lågan ser:
Du lefver mörk: Hvad är det mer,
När du förtjenar präktigt lysa?
Den glansen blir ej snart förtärd:
Han visar, at det ej är mera,
Med välde Land och Folk regera,
Än vara allas hjertan värd.

Kom hit, jag har til prof upletat
En Man, som dygde-verlden känt:
Om han ej varit Praesident,
Om han ej hade Ribbing hetat,
Så had' han varit lika god:
Sit värde i sig sjelf han hyste,
Personen mer än lyckan lyste,
Och dygden mer än ädel blod.

Kom Vandringsman vi vilja —

Men vi måste afbryta — och sluta denna Artikel.

(Utdragit af Frih. Con. Ribbings Lefv. Beskrifning, upsatt af Herr Lennart Bonde til Säckestad, och förvarad på Gimmerlta Gård hos Sonen Högv. Frih. Lennart Ribbing, R. af K. Vasa Orden m. m. — Act. Lit. Svec. Vol. IV. p. 410. —)

RIDDERSTIERNA, JOHAN, *Adjutant* af Kongl. Lif-Gardet. Var född Borgare Son i Stockholm 166 . . . och kallade sig *Heisig*. I unga åren studerade han grundeli-

gen, och gjorde sig känd ibland Professorerne i Upsala, för sina vackra insigter uti Eloquencen, Juridiquen och Historien. Hans Lärdoms ryckte sträckte sig äfven utrikes, och underhölts genom Brefväxling med flere berömlige och vittre utlänningar. År 1680, blef han Cancellist uti Drottning Ulricæ Eleonoræ Cancellie, och samma år Actuarius hos Riks-Drotsen Gr. M. G. De La Gardie. När Drottning Ulrica Eleonora, på sin omkostnad, år 1681, lät en ung Baron Eric Axelss. Sparre, (Sedermera Grefve, Riks-Råd och Feltmarskalk) resa utrikes, förordnades Heisig af Drottningen sjelf, til Gouverneur för den unge resande. Under sit vistande i England, hade Heisig den äran at offenteligen haranguera i det namnkunniga gillet, eller så kallade *Royal Society* i London, och det med den lärdom och vältalighet, at han til Ledamot här vardt kallad, ehuru han icke ville emottaga denna heder. När han tog afsked ifrån Oxford, lät Academiens vice-Canceller, i Academiens namn tilbjuda honom Doctors Titul, för hvilken han likaledes gjorde sin ursägt. År 1683, återkom han til Sverige, då han året efter, emot allas förmodan, blef Volontaire vid Gardet. 1685 vardt han Sergeant och 1687 Adjutant vid samma Regemente. I denna beställning adlades han 1689. Sedermera, eller år 1693 reste han åter utrikes, sedan han

han nyſs förut til Konung Carl XI ſkänkt det igenom hans omſorg til rätta komne Originalet, ſå väl af *Upſala mötes beſlut år 1593* på Pergament, ſom då varande *Præſidis Nicolai Bothnienſis egenhändiga berättelſe om bemälte möte.* Denna gåfva emottog Konungen med det nådiga välbehag, at han för berörde Originaler lät förfärdiga et ſtort fyrkantigt Silfverſkrin, med befallning at de däruti beſtändigt ſkola förvaras i Riks-Archivo. Ridderſtierna dog ogift i Hamburg 1695.

Uti Kongl. Bibliotheket i Stockholm förvaras en deſs Handſkrift, i folio, ſom har til Titul: *I Renæi Atlantici underdånigt och oförgripeligit projeſt på Texterne ſom kunna förklaras uti Feſto Jubilæo Carolino anno 1693, ſom med någon extra-ordinaire ſolennitet bör celebreras uti Stockholm, m. m.* —

(Se von Stiernmans Matr. p. 851. — Ejusd. Decas prima Pſevdonymorum ex Scriptoribus Sviogoth. p. 76. —)

RUDBERUS, JOHAN, *Proſt* och *Kyrkoherde* i Lidkjöping. Född i Veſtergöthland 1631, och Kyrkoherde ſon ifrån Lyreſtad, blef Magiſter i Upſala, Paſtor i Lyreſtad, och ſiſt Kyrkoherde i Lidkiöping, där han dog 1697. Lyreſtads Kyrka, lät han med egen koſtnad näſtan helt och hållit upbygga, ſkänkte all Kyrkoſkrud därtil, ſamt en Klåcka om ſju Skeppunds vigt. Åfven förärade

han til Lidkiöpings Kyrka et kofteligit Orgelverk. Om alt detta å ena fidan bevifar at Rudberus var en rik Präft, få vittnar ock hans frikoftighet på andra fidan, at han icke af karghet gömde fin förmögenhet. Han var gift m. *Maria Carlberg* Bergmäftare dotter ifrån Carlftad. Sonen *Johan Rudberus*, född i Lidkiöping 1677, gjorde en lyfande lycka, uti den Juridifka vägen. Såfom Lagman vardt han 1718 adlad, med namnet *Cederbielke;* såfom Juftitiæ Canceller, uphögdes han 1731 uti Friherreftånd, och vardt fift Landshöfdinge öfver Weftmanland 1736, ifrån hvilket ämbete han 1747 tog affked, och dog 1752. Ehuru tvenne gånger gift, lemnade han inga manliga arfvingar efter fig. Men få länge äran är til, nämnes hans namn med aktning af dygdens och oväldughetens vänner.

(von Stiernmans Bibl. Sv. Gothica T. III. Mfpt. — Ejusd. Geneal. Matr. p. 1171 — Disf. de Lidekopia Weftrogothiæ Urbe, Auct. Joh. Gillberg. —)

RUDENSKJÖLD, BENGT, *Stats-Commisfarius*, och Riddare af K. N. O. Föddes i Åbo Stad 1702. af då varande Profesforen därftädes, federmera Bifkoppen *Dr. T. Rudén*, med Fru *Magdalena Wallvik.* Med et lyckligt fnille, gjorde han fnabba fteg på Lärdoms vägen, blef 1720 Cancellift, 1727 Notarius, 1735 Secreterare, och 1743 Commisfa-

missarius uti Kongl. Stats-Contoiret. Vid Könung Adolph Fr. Kröning Riddare, och dog 1760.

Denne prislige Mannens caractere, äfven så sanningsfull som hedrande, är teknad för en efterverld uti följande minnesrunor.

Qui. Vixit. Mortuus.
Dolendum.
Qui. Mortuus. Vivit.
Gaudendum.
Vixit. In. Terris. Mortuus. Domino. Vivit.
Æternum.
Vir. Vere. Vir.
Genere. Generosissimus.
Genio. Nobilissimus.
Munere. Amplissimus.
Vita. Integerrimus.
Commissarius. Status.
Eques. De. Stella. Polari.
Benedictus. Rudenschöld.
Vere. Benedictus. Æternum. Benedictus.

Hospes. Viator.
Vides. Tumulum. Non. Tumulatum.
Ne. Quaeras. In. Tumulo. Quem. Invenies. In.
Coelo.
Tumulo. Enim. Conditur.
Non. Homo. Sed. Hominis. Umbra.
Cujus. Quantitas. Nulla.

 Tantum

Tantum. Abest. Ut. Rudenschöld. Heic. Condi. Queat.
Aminam. h. e. Se. Totum. Coelis. Dedit.
Terra. Nil. Præter. Exuvias.
Quæ. Quidem. Hujus. Non. Illius.
Habeat. Ergo. Sibi. Quod. Suum.
Habeat. Quamdiu. Possit.
Tandum. Reddet.
Auro. Similem. Dixeris.
Quod. Ne. Igne. Quidem. Aliquam. Sui. Partem.
Linquit.

Pars. Fuit.
Patriae. Magna. Reipublicae. Fida.
Ecclesiae. Decora. Familiae. Optima.
Pars. Non. Fuit.
Nunquam. Partitus.
Semper. Totus. Semper. Unus. Semper. Idem.
Nunquam. In. Partes.
Semper. Verus. Semper. Iustus. Semper. Firmus.
Nunquam A. Partibus.
Semper. Pius. Semper. Prudens. Semper. Candidus.
Speculo. Similem. Dixeris.
Quod, Quaqua. Vorsum. Faciem. Repraesentat.
Eandem.

Fuit. Non. Fuit.
Absuit. Malis. Adsuit. Bonis.
Obsuit. Vitio. Intersuit. Virtuti.
Desuit. Sibi. Prosuit. Aliis.

Insuit

Infuit. Muneri. Praefuit. Familiae.
Superfuit. Labori.
Lucernae. Similem. Dixeris.
Quæ. Aliis. Lucendo. Consumitur. Ipsa.

Ambulavit.
Pro. More. Suo. Pro. Symbolo. Suo.
Tramite. Recto.
Symbolo. Etiam. Patris.
Vixit.
Familiæ. Parum. Naturæ. Modicum. Sibi. Satis.
Vixit.
Patriæ. Multum. Gloriæ. Abunde. Deo. Totum.

Patria. Amisit. Filium. Quem. Patribus. Annumerare. Voluit.
Patria. Amisit.
Non. Unum. Sed. Multos. In. Uno.
Vel. Unum. Multis. Parem.

Omnibus. Ereptus.
Nemini. Mortuus.

Ockſå har den välkände Latinſke Skalden, Amiralitets Kamm. Rådet. *H. A. Löfvenſkjöld*, ſtrött *Lacrimas et Flores, in Tumulum generoſi et nobilisſimi Dom. B. Rudenſchöld.* Minnes-ſkriften är vacker, lärd, och ſanning-tolkande. Man läſer äfven en ſtädad och

och med flere sköna tankar utmärkt, *Svensk Grafskrift* öfver denne mannen, uti *Sv. Mercurius för år* 1760, *Jul. M. p.* 7. Stats-Commissarien Rudenskjöld var gift m. *Brita Kolthoff.*

(Stiernmans Geneal. Matr. — p. 1192. — Sv. Mercurius för år 1760. Sept. M. —)

RUHL, JOHAN FREDRIC, *Öfverste-Lieutenant* vid Adelsfanan. I Pernau var han född, 1675, där Fadren var Stads-Secreterare. Först var han Cornet vid Dr. Ulr. Eleon. Lif-Regemente, blef så Lif-Drabant, och 1707, Corporal af Drabanterne. Descenten på Seland, med flere påföljande Actioner bivistade han, ända til slaget vid Pultava. Här försvarade han med 50 man, betäckningen emot et Ryskt anfall af 600 man, intil dess han icke hade mera än elfva man öfrige, då äntteligen fältvakten och piqueten kommo honom til hjelp. I samma belägring upkastade han vid ljusa middagstiden på en slät äng et epaulement, vid pass 100 steg ifrån Rysfarnes retranchement af 8000 man, då han ock fick et svårt skott igenom hufvudet. Sedermera vardt han här fången, fördes til en liten Stad Sveaski, 20 Ryska verst belägen ifrån Casan, där han led mycket ondt. Rysfarne hade om honom fattat den misstankan, at han intalat de fångna Tyska Dragone-Regementen, som voro i Casan

ſan och däromkring förlagde och på arbete commenderade, at tillika med ſig, gå bort utur fångenſkapen, til Konung Carl i Turkiet. Han blef på denna grund ſmidd i järn, och kaſtades uti et vederſtyggeligit fängelſe, ſom varade hela 9 åren. Knapt unnades honom här vatten och bröd. Sällan fick han någon annan mat. Under denna ſin jämmerfulla belägenhet, yppades för honom tilfälle, at få ſläcka ſit upretade ſinnes harm emot vice Gouverneuren, den han ſpottade mitt i anſigtet. —

Gravisſima ſemper eſt hominis probi iracundia —
Et offenſo eſt in vindicando voluptas —

Lyckligtvis blef dock hans belägenhet härigenom icke värre, ehuru detta var et högſt äfventyrligt ſteg. Änteligen återvant han ſin frihet, och hugnades vid återkomſten til Sverige, år 1722, både med Adelſkap och Öfverſte-Lieutenants Titul. Sluteligen fick han Öfverſte Lieut. indelning vid Svenſka Adelsfanan. I Finland ändades hans mödoſamma lefnad 1740. Såſom ogift, var han på en gång, den förſte och den ſiſte af ſin ätt.

(Geneal. Matr. p. 1417. —)

RÅLAMB, ANDERS CLASSON, *Friherre, Capitaine* af Lifgardet, och Riddare af K. Sv. Orden. Son af R. R. *Clas Rålamb* och deſs tredje Fru *Eliſabeth Gyllenſtierna,*

nä, och föddes 1678. Han hade fått en literat upfoſtran, men valde dock Militairen och tjente ſig up til Capitaine vid Kongl. Lifgardet, biviſtade ſlaget vid Pultava, och undkom lyckeligen til Turkiet, men blef i Benderſka Calabaliken fången och af Hollſtenſke Miniſtern Fabrice utlöſt. Ifrån Turkiet gick han hem 1713 utan afſked, och ſatte ſig på ſin egendom Björkvik i Öſtra Ryds Socken i Öſtergöthland, där han tilbragte ſin mäſta tid med hushållning och Lecture, i ſynnerhet med Hiſtorien och Bibelöfverſättning. Han ägde et vackert Bibliothek, ſom efter hans död 1762, tilföll hans Brors Barn. I de lärda ſpråken hade han mycken inſigt, til och med uti Rabbinſkan, ſom han under ſin vareſe i Turkiet, af Lärde Rabbiner inhämtat. Vetterligen är ingen ting af honom i tryck utgifvit; men förmodeligen har han efter ſig lemnat flere Manuſcripter. År 1730 gifte han ſig med Grefvinnan *Ingeborg Sperling*. Ägtenſkapet var utan lifsfrukt.

(Meddeladt af Herr Lagmannen J. Apelblad.)

Rönbeck, Jöns, *Proſt och Kyrkoherde* i Malmö. Föddes 1685 i Jemſiö Socken och Blekinge Län, af hederlige Bonde föräldrar. Student blef han i Lund 1704, och efter en därſtädes utgifven Disputation: *De propagatione animæ humanæ*, *I. P.* vardt han 1709 präſtvigd, på Biſkopen Maths Steuchs

kalleſe.

kallelse. År 1711, blef han Kyrkoherde i Skanör och Falsterbo. 1719 d. 18 Jan. blef han i Skanör om natten på sin säng tagen och bortförd af Danske Schoutbynachten Tordenskiöld til Köpenhamn, under en ganska hård medfart. Med mycket förstånd och försigtighet vid de anstälde förhören, så väl hos de Danske Herrarne, som hos Konungen sjelf, besvarade han fiendens frågor, och vardt efter några dagars förlopp, på hans Danske Majestäts befallning och Drottningens intercession, återförd til Skåne. Om hela denna händelsen, har Kyrkoh. Rönbeck sjelf upsatt *en omständelig Berättelse*, hvilken finnes tryckt uti *Nya Sv. Bibliotheket, första Bandets andra Del, Stycket VII, p. 30.* — Förhöret inför Danske Konungen, beskrifver han sjelf således: "*Jag fick af Tordenschöld befallning, at "infinna mig på Slottsplatsen, för at se när Ko- "nungen spisade, om Hans Majestät ville tala "med mig. — De Konglige kommo för postens "expedierande skull ej förr än kl. 4 e. m. in i "matsalen. Sedan de satt sig til bords, gingo "åtskillige af Cavaliererne och betjeningen ut — "Mig befalte Tordenschöld uttryckeligen, at blif- "va ståndandes, tils efter slutad måltid. Efter "en liten stund begynte Konungen kasta ögonen "på mig, som stod gent emot honom, men täm- "meligen långt ifrån: och när han fått veta, "at jag var den öfverbragte Svenske Prästen, "och därföre gifvit befallning, at jag skulle gå*

"bättre

"bättre fram; började han göra mig frågor, i "förstone om min egen person och tilstånd. — "Efter hand blefvo andra frågor, och slute-"ligen dessa. — 1. Om ingen vore, som tala-"de til Hertigens af Holsten fördel? Sv. Jag "hade ingen ting hört därom. — 2. Hvilken vo-"re närmast til Succesfionen af Riket, Hennes "Kongl. Majestät Drottningen, eller Hertigen "af Holsten? Sv. Det vore för högt för mig "at säga, som icke viste hvad tilförene kunde va-"ra beslutit och förafskedadt mellan våre Högst-"sal. Konungar och Ständerna på Riksdagarna. "3. Om intet Testamente vore gjordt af Högst-"sal. Hans Kongl. Majestät? Sv. Intet som jag "hört omtalas. 4. För hvem vi bedja i allmän-"na Kyrkobönerna, på Predikstolarne? Sv. för "vår älskel. Drottning Ulrica Eleonora, och "Hennes Högtälskelige Gemål Arf-Prinsen af "Hessen, och hela det Kongl. Huset. 5. Om "intet nämdes specifice om Hertigen af Holsten? "Sv. Ej vidare, än som han kan begripas under "det Kongl. Huset. 6. Om sorgen ibland under-"såtarena är mycket stor öfver deras Konungs "död? Sv. Det torde Hans Kongl. Majestät "sjelf kunna tänka, at hvar redelig och förstån-"dig undersåte, ej annat kan än taga sig et så "bedröfveligit fall högeligen til sinnes, hälst som "Högstsal. Konungen varit en så dråpelig och stor "Hjelte. 7. J har rätt, at han varit en stor "Hjelte, men J hafven ju i hans tid haft idel "Krig och besvärligheter; nu åter kunnen J hop-"pas,

"pas, at snarare få frid? Sv. Det hoppet lindrar väl til en del den sorgen, som eljest vore odrägelig; dock vet jag ej annat, än at både "krig och frid, står icke blott uti Konungars, "utan förnämligast uti Guds hand. 8. Hvilkendera undersåtarne väl skulle hälst önska til regeringen? Sv. Det vill ej anstå mig at dömma "om andras hjertan, då jag ej kunde se så djupt. "9. J vet åtminstone hvad Ert hjerta är? Säg "oss dock det. Sv. Gud gifve och stadfäste öfver oss den Öfverheten, som näst Guds ära, "en önskelig frid och välstånd ibland undersåtarne "hälst söka och befordra ville! — — Sedan stego de up ifrån bordet, och jag gick ut. —

Efter en lycklig återkomst til Skåne, utgaf Kyrkoh. Rönbeck en *senare del* af sin Disputation, och promoverades i Lund til Phil. Magister, 1719. Året efter, erhölt han flyttning til S. Petri Kloster-Församling i Ystad. Genom sina upbyggeliga gåfvor, flit i ämbetet och angenäma umgänges-sätt, vant han den kärlek, at han år 1725 kallades såsom Kyrkoherde och Prost til Helsingborgs Stad. År 1727 præsiderade han vid präftmötet i Lund, 1730 var han ibland de kallade til Amiral: Superintendentien i Carlscrona; 1730 valdes han til Riksdagsman, predikade under sit vistande i Stockholm, flere resor på Kongl. Hofvet, gjorde äfven profpredikan uti St. Catharinæ Församling, och fick vid Kyrkoherde valet de flästa rösterna. Andra gången

vald til Riksdagsman, undanbad han sig denna förrättning. 1738 blef han Kyrkoherde i Malmö, och Häradsprost öfver Oxie Härad. Vid Biskops ledigheten i Lund hade han många röster. Afsomnade i Aug. 1740. Han var, som redan är sagt, utrustad med förträffeliga ämbets gåfvor; sparde sig aldrig, men arbetade snarare öfver förmågan; mycket vänlig och behagelig; ärlig, vänfast och färdig at tjena alla, som honom tillitade. Med et ord fullkomligen berättigad til detta loford: *Han lefde mera androm, än sig sielfvom.*

Gift f. g. 1711, m. *Johanna Maria Möllenstedt.* a. g. 1732. m. Fru *Christina Cath. Ehrman*, Enka efter Rådmannen i Helsingborg, *Sim. Meisner.* Båda hans ägtenskap voro ofruktsamma.

Ifrån hans hand, äro följande predikningar: *Likpr. öfver Prost. i Hvellinge Pet. Hedengrahn, Text. Ps. 116. 7.—9. tr. 1727. Likpr. öfver Regina Brenner, Text. Hög. V. I. 4. — 1728 — Bönedags pr. 1731. Text. Col. 3. 14, 15. in 8:o — Likpredikan öfver Handelsm. Sim. Meisner; Text. Math. 13. 45, 46, tr. 1731. — Likpr. öfver Rådmannen Luc. Lohman, Text. Ps. 7. 11. tr. 1731. — Likpr. öfver Ryttm. J. C. Höpken, Text. Joh. 11. 25. tr. 1736. —*

(Likpred. m. Personalier, af Er. Benzelius Fil. tr. 1740. — Nya Sv. Bibl. loc. cit. — Dr. Strickers Hom. Bibl. p. 121. —)

S.

S.

SCHEDER, ANDERS, *Befallningsman* öfver Stockholms Slott och Stad. Föddes i Öftergöthland och Skeda Socken, år 1608. Fadren *Sven Andersson* var K. Carl IX:es Befallningsman uti Öftergöthland, gift med *Anna Håkansdotter.* År 1626 fändes han til Upfala, och refte därifrån 1630 åt Nederländerne, där han vid de förnämfte Univerfiteter med flit lade fig på *Studia Eloquentiæ et Juris.* Uti Gröningen godkändes han, at antaga graden få väl *in Jure* fom *Philofophia.* Ifrån Nederland tog han vägen åt Tyfkland, för at fkaffa fig en gagnande kännedom om detta Landets ftyrelfe, lagar, hushållning och fedvänjor. Under hemrefan 1634, i fällfkap med några andre Svenfkar, hade han det mifsöde at råka uti fjö-nöd. Skeppet hvarpå han var, drefs af en grufvelig ftorm under Skåne på Sandhammars grund, där det kullkaftades. En del af folket räddade fig uti Skepps-Jullen; men de andre blefvo fittande på vraket, under förhoppning af hjelp. Ibland defse fenare var Scheder. Och fom ftormen mer och mer växte, få at omöjeligit var, at få någon undlättning, få måfte han med de öfrige olycklige hela dagen blifva fittande på vraket, under en den bedröfveligafte fyn, huru 25 perfoner quinnor och barn, föllo döde af vraket ned i fjön.

 Sche-

Scheder tog då sit beslut, at genom simmande söka rädda sit lif. Han lade af kläderna och bant allena sin skjorta om lifvet och gaf sig uti de brusande böljorna. Stormen kastade honom til all lycka åt landet, då han fick röna en Skånsk Bondes förställda miskundsamhet, i det han räckte ut åt honom et yxeskaft, hvarmed han drog honom til lands. At Bondens miskundsamhet var förställd och grundad mera på egennytta än mänsklighet, kan däraf dömmas, at Bonden straxt afdrog honom linnet, och lät honom med litet lif ligga blott och bar. När vår olycklige kom sig litet före, kröp han til en fiskare-koja, där han fant mera barmhertighet hos en usel Fiskare, som upvärmde honom vid en brasa och gaf honom af sina söndriga valmarspaltar, at skyla sig med. Blottstäld på alt, hade han nu ingen annan utväg, än at söka til inbyggarena där på Landet, om hjelp, ibland hvilka Prästerne, underlättade hans trångmål så mycket rundeligare och villigare, som de af hans mogna tal fingo full öfvertygelse därom, at han var en man af stånd och värde. Af det han hunnit samla köpte han sig kläder i Skåne, och reste så in til Sverige, för at besöka sine anförvanter. Sedan reste han 1635 up til Stockholm, och ärböd åt Regeringen sin underdåniga tjenst. Straxt känd på en fördelaktig sida, försändes han af Regeringen uti en angelägen förrättning til Holland, och då han efter

efter 4 månaders förlopp ifrån denna beſkickning lyckligen återkom, vardt honom tils vidare updragit, at förrätta Capitaines ſyſlan hos Stadſens loflige Borgerſkap. År 1640 förordnades han at vara Befallningsman öfver Stockholms Slott, Stad och Malmar, hvilket ämbete, jämte Stads-Capitaines-tjenſten, han til ſin död föreſtod på et ſätt, ſom gjorde honom berättigad til ſin Öfverhets ſynnerliga nåd, ſine Förmäns ynneſt, och Allmänhetens högaktning. Konung Carl Guſtaf betygade ſin ſaknad af denne mannen, uti de nådigaſte ordalag, då man underrättade Konungen om hans dödsfall. Hans mogna kunſkaper, hans kärnfulla redelighet, hans afpasſade drift och verkſamhet vid alla förrättningar, gåfvo honom et anſeende och et rykte, ſom altid blifver en tilhörighet åt förtjenſten. I den utſtåndne ſjönöden bräcktes hans hälſa, och med en mera ſvag än ſtark kropp, hade han hunnit til en ålder af 50 år, när han i början af år 1659, i Stockholm afled, och vardt uti S. Jacobi Kyrka d. 17 Jul. ſ. å. med Lik-Sermon begrafven.

Gift m. *Magdalena Haraldsdotter*, hvars Fader *Doctor Harald* var Konung Guſtaf Adolphs Lif-Medicus, och tillika Stads Medicus i Stockholm.

(Se Perſonalierne efter Likpredikan hållen af Magn. Pontino, tr. i Stockholm 1659, in 4:o —)

SCHULTÉN, CARL, *Theologiae Professor* i Lund. Föddes i Vestmanland, år 1677, af Fadren *Samuel Schultén*, Pastor i Svedvid, och *N. Schultin*. På 15 året kom han til Upsala, och fästade i synnerhet sin flit på Orientaliska Språken, under den lärde Professor Palmroths handledning. Men den unge Schultén, ville ännu gå längre på detta Lärdomsfält. — Han gjorde bekantskap med en grundlärd Jude, som vid denna tiden vistades i Upsala. Det var *Rabbi Moses de Cracovia*, som sedan antog Christna läran och kallade sig *Johannes Kemper*. Hos denne läste han natt och dag, Rabbinernes skrifter; framgaf sina specimina, det förra *in Orientalibus*,[1] det senare *in Philosophia*, och fick Magisterkransen. Antagen til handledare för en ung Friherre Hoghusen, upfylte han med högsta flit sina skyldigheter. Känd för sin Lärdom kallades han ifrån Upsala, at blifva Log. et Methaph. Professor vid Academien i Pernau, hvarpå Kongl. fullmagt år 1707 utföll. Sedermera vardt han Hist. Professor, och hölt här vid Academien, på Hebreiska en Oration, öfver Ryssarnes nederlag i Curland. När Ryssarne 1709 föllo in i Lifland, reste han öfver til Åbo, och därifrån til Stockholm. Pesten härjade då i Stockholm, hvarföre han förfogade sig til Södermanland, och uppehölt sig med hustru och barn, uti en By nära Strengnäs, hela 3 åren, under

mycken

mycken känning af trångmål. — Ifrån detta hemvist, flyttade han til Rossagen, och vidare til Upland, där han lät öfvertala sig af commenderande Generalen Frih. Thure Bielke, at under varande oroliga tid, taga emot befälet öfver en Rote Bönder, hvilka höllo sig färdige, at om så påträngdes gå emot den hotande fienden. Omkring denna tiden timade en olyckshändelse, som på hans sinne gjorde et djupt intryck: han reste på släda och öfver isen, med sin svärfader, hvilken äfven hade måst flykta ifrån Lifland. På sjön körde de ned, och Svärfadren, som ej med den hastighet kunde kasta sig utur slädan som mågen, hvilken åkte på baken, blef borta. Änteligen fick Schulténs lycka, en blidare utsigt. År 1715 utnämdes han til Eloquentiæ, och året efter, til L. L. O. O. Professor vid Academien i Lund. Nu kom han således på sit rätta ställe, och hade äfven den nåden at K. Carl XII i egen Person var närvarande, då han med vanlig högtidelighet och nu åter med en Hebreisk Oration, emottog sin nya Profession. En tid bortåt, nödsakades han med hustru och många barn, bo på Landet, ehuru han hade sin syssla vid Academien. Trängslen i Staden under Konungens och dess förnämste Officerares vistande därstädes, var härtil orsaken. Likväl försummade han icke sina pligter, såsom Lärare. År 1718 flyttades han til en Theol. Profession vid samma Lärosäte, den han tilträdde med en vacker

Oration, *de Bellis Domini.* — Han dog å: 1730, af blodſpottning. Var 2 g. giſt: f. g. m. *Sophia Loen*, a. g. m. *Sara Liljegranat*, Enka efter Prof. *Bonde Humerus.*

. Denne Lärde mannen, utgaf af trycket flere *Diſputationer* och *Commentarier in Orientalibus*, ſom finnas upräknade uti *v. Döbelns Hiſt. Acad. Lund.* Sonen, Carl Schultén, ſom vardt Borgmäſtare i Chriſtianſtad, och hugnades med Com. Råds namn och värdighet, är ockſå känd för ſtora inſigter uti Orientaliſka ſpråken. —

(Se v. Döbeln Hiſt. Ac. Lund. — Diſs. de fatis Lit. Hebr. Auct. Er. Hydrén, Upſ. 1755. —)

SEGERSKIÖLD, OLOF, *General-Major*, född år 1660, i Nerike och Gellerſta Socken. Fadren var Ruſthållare och Smed. Sonen kallade ſig *Boman*, efter ſtället *Boengen*, där han var född. 1680 blef han Ryttare vid Lifregementet, och 1695 Drabant. Under en anſtäld ſkärmütſel vid Kongsör 1696, vardt han af Prinſen utaf Baden oförvarandes igenomſtucken, uti K. Carl XI:tes närvaro. 1705 blef han Corporal af Drabanterne, och var med uti K. Carl XII:tes lilla ſvite, när Konungen år 1706 gjorde ſit korta beſök hos Konung Auguſt i Dresden. Under Actionen vid Pultava 1709, gjorde Boman Gen. Adjutants tjenſt, hos Kongl. Rådet och Fältmarſkalken Gr. Rehnſköld. 1711 blef han

han Quartermäſtare. af Drabanterne, och ſ. å. adlad, med namnet *Segerſkiöld*. 1717, Öfverſte för Uplands fem-och tremännings Regemente til häſt, och ärhölt ſedermera 1721, General-Majors caractere. Under hela Krigstiden ifrån år 1700, var han jämt med, ſå väl i de ſtörre ſom mindre träffningar, vid Narva, Düna, Cliſſou, Holofzin, Pultava, Calabaliquen i Bender, och Action på Landt-Rügen, viſandes vid alla tillfällen, et oförſkräckt mod. År 1707, d. 14 Sept. frälſte han K. Carl XII:tes lif. Konungen var då vid Staden Pisdri i Polen. Utan för Staden löper ſtrömmen Warta, och ändalångs med ſtrömmen var en ſmal gångväg, ſom hade en brant ſandbacke på vänſtra handen. Här föll det Konungen in, at förſöka, om han icke ſkulle kunna rida backen upföre. — På högden ſtegrade ſig häſten, och kaſtade Konungen baklänges i vattnet. Til all lycka, hölt vakten nedanföre, och Corporal Boman vår driſtig nog at ſpringa i vattnet, några ſteg frammanföre där Konungen kom flytandes med den ſtrida ſtrömmen, ſå at han fick Konungen i Råckſkörtet, och drog honom til lands. General-Major Segerſkiöld tilbragte ſina ſiſta år i ſtillhet, mäſt på Landet, roade ſig med finare ſmeds arbete, ſom han i yngre åren af Fadren lärt; och i Örebro Stad finnes ännu et konſtigt gammaldags ſkåp, hvartil han med egen hand, på ſin ålderdom för-

färdigat lås, nycklar, skrufvar och gångjärn. Han var ärlig och vämenande i hjertegrunden, men för öfrigt uti sit tal och väsende, ingen ting mindre än Hofman. — Dog år 1738, utan barn, Gift med *Helena Brita Westerskiöld.*

(Von Stiernmans Geneal. Matr. p. 1201 — Dr. Norbergs, K. Carl XII:tes Historia, I. D. p. 825 — Meddelade efterrättelser. —)

SILFVERSTIERNA, JOHAN MÅNSSON, *Hof-Råd.* Von Stiernman säger uti sin *Geneal. Matr.* at han var Son af Under-Lagmannen i Södermanland *Måns Månsson* — men genom säkra efterrättelser vet man, at denne *Johan Månsson*, var född 1604 Torpare Son under Stjernholms Säteri i Södermanland, hvartil han sedan blef ägare. Han gick och tiggde i Nykiöping, då en Guldsmed därstädes tog honom up; och som gossen visade en särdeles naturlig quickhet, så hölt denne mannen honom i Nykiöpings Trivial-Schola. Hans flit och lyckliga natursgåfvor, förvärfvade honom en otrolig kunskap i bokvett. Han var Rector vid ofvannämde Schola, när Drottning Christina af et tilfälle kom til Nykiöping, och fick höra honom Parentera på Latinsk vers. Drottningen nämde honom då til Lector i Strengnäs, men kallade Johan Månsson straxt därpå til Stockholm, at gå in uti stora Cancel-

liet.

liet. Snart vardt han Kongl Secreterare, adlades 1638 med namnet *Silfverstierna*, och nämdes sedermera til Hof-Råd, Secreterare af Staten, och til Legat vid Muscovitiska Tractåten. — Det är utom alt tvifvelsmål at han genom sin skicklighet och sit snille, förtjente at göra en lysande lycka; men också flösade lyckan på honom sit goda. — Drottning Christina skänkte Silfverstierna många gods och gårdar, och genom köp med Kronan, blef han ägare af ännu flere. Han skref sig *Herre til Ludgonds*, *Stjernrup*, *Nygård*, m. m. Han lemnade otrolig rikekom efter sig, uti reda penningar, men ännu mera uti fastigheter. Utom contanter och de nämde Säterier, fingo hans efterlefvande trenne döttrar, öfver 300 Frälsehemman i arf, dem de intil Konung Carl XI:tes regering innehade. Vid Reduction måste de återlemna, med många års räntor, til Kronan, alla de gods som Drottning Christina til fadren bortskänkt. Han dog år 1660, på sit gods Stiernrup i Halland. Man kan sluta til den nåd och det anseende han i lifstiden ägde hos sin Öfverhet, af det som hände efter dess död. — Följande Konunga-Bref til Amiralitets Colleg. må här anföras:

"*Carl med Guds nåde m. m.*

"*Vår synnerliga ynnest och nådiga benägenhet*
"*med Gud Alsmägtig. Efter som Tromän, Herr*
"*Amiral, Amiraler och samtelige Amiralitets-*
"*Råd,*

"Råd, vi nådigt hafve resolverat at låta hämta "från Halland hit til Stockholm fordom Hof-"Rådet, salig Johan Sölfverstiernas Lik; altså "är vår nådige vilje och befallning, at J låten "en tjenlig Farkost gå dit til at taga bemälte Lik "in och hit öfverföra; härmed fullgjörs Vår nå-"dige vilje, och befalle Eder Gud Alsmägtig "synnerligen nådeligen. Datum Stockholm den 5 "Oct. 1660.

Uppå Högstbemälte Hans Kongl. Majestäts Respective Vår älskelige käre Herr Sons, så ock allernådigste Konungs och Herres vägnar.

HEDVIG ELEONORA.

Pehr Brahe. Mag. Gabr. De La Gardie. L. Kagg.
Seved Båth. Axel Lillje. Gustaf Bjelke.
Gustaf Baner. Gustaf Bonde.
Gabr. Oxenstierna. Eric Sparre.
Gabr:son.

Liket fördes sedan til Ludgo Kyrka i Södermanland. Ätten utgick med honom sjelf på mans-sidan. Silfverstierna var gift m. *Catharina Ericsdotter.* — Hans bild är stucken i koppar af *Falck*, uti stor *fol.*

(Hämtadt af tilförlitelige Documenter — C. R. Berchs Catalogue de Potraits, p. 45. —)

SINCLAIR, MALCOM, *Major* vid Vestgötha - Dals Regemente. Född 1691, och Son af General-Major *Wilhelm Sinclair*, med Fru *N. Hamilton.* Dess befordringar i yngre åren äro obekante; men det vet man, at

at han efter ſlaget vid Pultava, måſte uthärda en ſvår fångenſkap i Siberien, til år 1722. Han var Major, när han vid 1738 års Riksdag, affärdades ifrån Stockholm til Turkiet, uti mycket vigtiga ärender. Efter förrättadt värf i Conſtantinopel, reſte han därifrån om våren 1739 i ſällſkap med en Franſk Köpman, hvars namn var *Couturier*, och när han kom til Moldau, viſade honom den där reſiderande Pachan et Bref på Polſka ſkrifvit, af innehåll, *at den ſom kunde faſttaga den Svenſke Major Sinclair, hade en ſtor belóning at vänta.* — Pachan lade ock til, *at han med viſshet hade ſig bekant, det man lurade efter honom i Lemberg*, dit Sinclair ärnade ſtälla ſin reſa. Man tog ſåledes en annan väg genom Polen, och reſan fortſattes åt Sleſien under flere hotande farligheter. Desſe tvenne reſekamerater voro icke långt ifrån Staden Grünberg, ſom ligger i Furſtendömet Glogau, när de blefvo varſe, at de efterſattes af 6 à 8 perſoner til häſt, af hvilka de tvenne förnämſte, ſade ſig vara Ryſke Officerare. De befalte Poſtillonen at hålla ſtilla. De hälſade med en förſtäld höflighet, frågade efter de reſandes namn, och ſedan Sinclair ſagt hvem han var, föregåfvo de, at de hade ordres at föra honom tilbaka til Breslau. — Man vände om et ſtycke, och Poſtillonen trugades at taga af rätta vägen. Efter några omſlag och ordväxlingar, viſade desſe Office-

Officerare hvad de hade i finnet. De fordrade värjorna och gevären af Sinclair och Couturier, började visitera deras coffertar och kappsäckar, och sedan en af dem hade fört Sinclair affides några och 20 steg ifrån de andre uti en med små trän bevuxen skogsbacke, hördes et skott som blef Sinclairs bane. Couturier och Postillonen sågo Sinclair med styrka springa emellan träden, sedan skottet var losfadt, och hörde honom högt ropa: *Mon Dieu*, *Jesus*, *mon Dieu* — men mördaren kallade på sine betjenter, hvilka ock sprungo til med dragne Pallascher och fullbordade mordet. Kiöpmannen i sin ångest, väntade sig samma öde, och bad om lifvet, då mördaren, som nu kom åter til sällskapet, tiltalade Couturier med dessa orden: *Ne timeas! Peccatum esset contra Spiritum Sanctum "male facere viro probo sicut te: Iste habuit "quod merebat, erat inimicus Magistri, inimi"cus magistri est inimicus Dei, et puto me non "peccasse interficiendo eum.* — Denna grufveliga gärning skedde nära vid Staden Naumburg i Slesien, d. 17 Jun. 1739. Mördaresällskapet reste med hast sina färde, togo vägen åt Dresden, och förde den af skrämsel halfdöde Köpmannen med sig, såsom en fånge, på det at denna händelse genom honom icke skulle blifva uppenbarad.

En herde råkade oförvarandes och efter flere dagars förlopp, på det stället där Major

Major Sinclairs Lik låg. Han berättade ſtraxt uti Staden, hvad han ſett. Vakt ſattes vid kroppen, och den blef noga beſigtigad. Man hade funnit den döde ligga på anſigtet, med utſträckta armar, ſkuten i lifvet, ſönderhuggen i hufvudet, och på flere ſtällen genomſtungen. Anſigtet var mäſt aldeles förtärdt, ſå at man icke kunde veta, antingen det ſkedt af ſommarhettan eller af mördarne, til at göra honom okänd. En gullring ſatt quar på handen; men eljeſt fants, förutan en Snusdoſa och et armkläde, aldeles intet hos den döde. Tre bitar af en ſönderſprungen rätt ſkarp värjeklinga lågo bredevid honom. Detta, jämte råck, väſt, undertröja, hatt, ſtöflor och handſkarne, förvaras på Slottet i Naumburg. Liket blef jordadt några ſteg ifrån det ſtället mordet var ſkedt. Och ſom ingen då viſte hvem det var, ſå lades han allenaſt uti en af bräder i haſt ſammanſlagen kiſta. Sedermera vardt Liket, uppå Konung Fredric I:tes befallning, och med Hans Kejſerlige Majeſtäts ſamtycke, i Nov. månad ſ. år uptagit, til Stralſund fördt, och med mycken högtidelighet begrafvit, uti S. Nicolai Hufvudkyrka därſtädes. Öfver grafven är et Epitaphium ſom innehåller deſs Lefnadsöden och död, uti et kort begrep.

Så ſnart detta mord blef bekant i Stockholm afgingo ſtraxt Bref ifrån Regeringen til Tyſka, Ryſka och Polſka Hofven med begäran,

gäran, at underſökning inom desſa Riken måtte anſtällas öfver denna grymma gärning. Den i Stockholm varande Ryſke Envoyén Beſtucheff gaf högtideligen tilkänna deſs Hofs miſsnöje öfver hvad ſom ſkedt var och förklarade ſin Monarkinnas oſkuld uti et långt memorial. — En dylik förklaring kom äfven ifrån Vienſka Hofvet. Emedlertid uplyſtes af de på flere ſtällen hållne underſökningar: at hufvudmännerne för detta mord, voro tvenne Ryſke Officerare, *Küttler* och *Levitſky*. — At desſe af Kejſerlige Ober-Amtet i Breſlau, hade fått ſå kallade *Steck-Brieffe*, at låta arreſtera Major Sinclair, ſom kom ifrån Conſtantinopel och ſåledes ur fiendens Land, och ſom miſstänktes för farliga anſlag emot flera Chriſtna magter. — At Major Sinclairs portrait var afcopieradt af en målare ſom hos Ryſke Envoyén Beſtucheff hade ſit förſvar. — Och at ofvannämde mördare ſedermera blefvo befordrade vid Ryſka Arméen, den förre til Major, och den ſenare til Capitaine. — I ſlutet af år 1739 ankom med poſten til Stockholm och Kongl. Cancellie-Collegium en ſtor posſe med påſkrift: *An das Königliche Svediſche Poſt-Amt in Hamburg*, uti hvilken lågo alla Major Sinclairs papper, handlingar och bref, upbrutne men åter ihopſatte. Äfven fants däruti Konung Carl XII:tes til Ottomanniſka Porten gifne Original Obligationer på de af Konungen lånte penningeſummor.

summor. Posſen var i vaxduk inſydd, och hade blifvit på Hamburgs Post-Contoir inlemnad af en Kejſerlig poſtbärare, ſom ſagt det vara ankommit ifrån Frankfurt am Mayn, och därpå begärt quittence

(Se Berättelſen om det på Majoren Malcom Sinclair d. 17 Jun. 1739 föröfvade grymma mord — tr. i Stockholm 1741, in 4:o — Genealogiſch-Hiſtoriſche Nachrichten, VIII Del, p. 733. — Samlade efterrättelſer. —)

Soop, Carl, *Friherre* til Limmingo, *Herre* til Nygård, Mälsåker, Staby, m. m. *Sv. R. Råd*, och *Kammar-Råd*. Föddes i Nyköping, 1621, af Fadren Frih. *Mathias Soop*, ſom ſluteligen var Rikſens Råd, och Drottning Chriſtinas Marſkalk, ſamt modren, Friherrinnan *Agneta Gyllenſtierna*. Vid Upſala Academie ſtuderade han i flere år, under den berömde Prof. Loccenii tilſyn, och år 1641, började han ſina utrikes reſor. Någon tid viſtades han vid Nederländſka Arméen, ſom under Prinſens af Oranien befäl, örligade emot Spanſka magten. Sedan fortſattes reſan til England, Frankrike och Italien, i ſällſkap med Grefve Eric Oxenſtierna, och i ſlutet af år 1645, återkom han til ſit fädernesland. Drottning Chriſtina gjorde honom ſtraxt til ſin Kammarherre, hvarpå han 1646 om ſommaren åtfölgde den Ambasſaden til Frankrike, ſom af Gr. Magnus Gabr. De la Gardie förrättades. Tredje reſan gjorde han 1647

1647 ifrån Sverige til Paris, för at uphandla åtskilliga Saker til Drottningens Kröning, och efter väl förrättade ärender derstädes, tog vägen hem, genom Holland år 1649. Til Drottningens Öfverkammarherre utnämdes han 1651, och til Enkedrottningens Marskalk 1652, hvarpå sedan 1654 följde Riks-Råds värdigheten. Vid Drottning Christinas afresa ifrån Sverige, beledsagade han henne til Hamburg, och sedan han därifrån var återkommen, förordnades han af Konung Carl Gustaf, at jämte några andre af Herrar Rikssens Råd, såsom Ledamot bevaka Kronans rätt uti Kongl. Kammar-Collegio. Han var en rådig och för rättvisan nitisk Ämbetsman, som länge bordt lefva för at gagna sit fädernesland. Men han hant ej at räkna många år uti Rikets tjenst. I en ålder af 34 år och 4 månader, lemnade han verlden 1655, och begrofs med mycken prakt, i sin Konungs öfvervaro, uti Kongl. Riddarholms Kyrkan d. 27 Maji s. å. Gift m. Fru *Beata Åkesdotter.*

Flere minnesvärde Män hafva gjort mycken heder åt det Soopiska namnet, som utgrenat sig uti en dubbel Friherre-Slägt. Ibland förfädren til Friherre-familien af Limmingo, är en *Eric Soop* berättigad at hos en efterverld vara känd. Det var han som år 1629, uti slagtningen vid Veissenburg i Preussen, räddade K. Gustaf Adolph ifrån en ö-

gon-

gonſkenlig lifsfara. Konungen hade med liſt blifvit fångad af en öfvermodig Polack, ſom var i begrep at föra honom til fiendens Läger, när denne Svenſke Adelsman gaf Polacken ſin bane. Af ſamma Friherre-ätt var R. R. *Guſtaf Soop*, ſom upbygt den präktiga Aſkerſunds Landskyrka i Nerike, med det prydeliga Graf-Chor, ſom gömmer hans ben. Det var ock denne Herren, ſom anordnat Stipendium, ſå väl vid Upſala Academie, ſom vid Strengnäs Gymnaſium. Den ſiſte af denna ädla ſtam på mans-ſidan var Friherre *Carl Guſtaf Soop*, Landshöfdinge öfver Skaraborgs Län, ſom dog 1711. Nans Enkefru Grefvinnan *Eleonora Eliſabeth Oxenſtierna* gifte ſig ſedan med Præſidenten i Wismarſke Tribunalet, Burg-Grefven och Grefven *Fredric Chriſtopher von Dohna.* Andra och ſenare Friherre-ätten med detta namnet, började des och ſlöts med *Eric Soop*, General-Major och Gouverneur uti Riga, död 1700. Han var Son af Landshöfdingen öfver Jönkiöpings Län, *Knut Hansſon Soop* til Bronäs, med Fru *Anna Ulfſparre.*

(Se Likpr. m. Perſonalier öfver R. R. m. m. Carl Soop, hållen af Dr. Er. Emporagrio, tr. i Stockh. 1656 in 4:o—Supplem. til Florerande Stockh. pag. 146. — v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 75. et p. 125. —)

STENBOCK, JOHAN GABRIEL, *Grefve* til Bogeſund, *Friherre* til Öreſten, Kronobeck,

beck, m. m. *Sv. R. Råd och Öfverſte Marſkalk.* Ende Sonen af Riks-Rådet och Præſidenten i Götha Hofrätt Grefve *Fredric Stenbock*, och Fru *Catharina De la Gardie*, och föddes år 1640. Ingen kunde begynna ſin lefnad under mera ſmickrande utſigter för framtiden, än han. Ännu helt ung, antogs han af Dr. Chriſtina til Kammar-Page, och Drottningen ſkänkte honom et Kronones hus i Stockholm, beläget emellan Stortorget och Kyrkogården. Den unge Stenbock gjorde ſedan vidſträckta reſor och lärde främmande ſpråk med fullkomlighet. Efter hemkomſten blef han förſt Enkedrottningens Kammarherre, ſedan hennes Hofmarſkalk och Gouverneur öfver Lif-gedinget. Vidare Riks-Stallmäſtare och kort efter Rikſens Råd. När Riksmarſkalks, eller ſom det ſedermera kallades, Öfverſte Marſkalks ämbetet vardt ledigt, uphögdes Grefve Stenbock härtil år 1673. I affeende på deſs kända inſigter uti räkenſkaper, fick han äfven, jämte Råds-ämbetet, ſit ſäte näſt Riks-Skattmäſtaren, uti Kammar-Collegio, och gjorde under påſtående krig i Skåne, flere reſor til Konungen uti angelägna ärender, rörande Kammarverket. Men, at hafva öfvervarit de publique medlens diſpoſition, blef honom omſider til mycken känning, när K. Carl XI ej allenaſt återtog Godſen, ſom ifrån Kronan voro ſkingrade, utan ock närmare underſökte

te hushållningen med Skattkammaren, och fälte de Herrar, fom i oträngt mål famtyckt til penningars bortgifvande, eller klenodiers förpantande, at återbära få mycket, fom Kronan i proportion af deras röft och ägande vigt i Rådplägningarne, hade miftat. Härtil kom ock *en färdeles ledfamhet*, fom väckte den gråd af mifsnöje hos Gr. Stenbock, at han var i begrep til at refa utur Riket. — Dock blef den för de fläfte mattande räfstetiden, fluteligen mera drägelig för Grefve Stenbock, än han i början kunde fig föreftälla.

Denne Herren hade et redligt och upriktigt hjerta, men var därjämte mycket hetfig och lätt uptänd til vrede. Oftaft vifade han fin finneshetta i K. Carl XI:tes närvaro; men fom Konungen kände hans välmenande nit, få kunde Monarken på honom icke förtörnas. Konungen klappade honom gemenligen på axlen och fade i vänlighet: *Nu ären Ni åter ond Grefve Stenbock.* — Uti fin enfkildta lefnad var han eljeft ordentelig, näftan i en öfverdrifven måtto. Alt fkulle hos honom fke på fina vifsa timmar. Hans väfende fvarade emot hans ftånd och välmåga. De honom anförtrodde Rikets angelägenheter vårdades väl uti hans händer.

Man har tillagt Grefve *Stenbock* den förlåteliga fvagheten, at fåfom Lärd ftundom vilja lyfa. I de fifta åren föll det honom in,

at ockſå *Chymiſera*, och ſöka efter *Panacée*, ſom icke bättre lyckades, än at man trodde, det han med egna medicamenter ſkadat ſig ſjelf, och funnit döden, då han ſökte lifvet. Han afled ogift i Stockholm d. 15 Aug. 1705. I Storkyrkan ligger han begrafven, under et präktigt *Epitaphium*, efter Gr. Nic. Teſſins ritning öfver honom uprättadt. *Architecturen* är af marmor, och *Statuerne* af koppar. *Inſcription* med Latinſk Stenſtyl, är af *C. von Staude* författad. Några vackra uttryck däraf måga hitſättas:

In ſenatu gravis — In aula ſplendidus —
In civitate probus —
Gravis ſine ſupercilio — Splendidus ſine luxu —
Probus ſine oſtentatione —
Regum adeo delicium — Regni decus —
Civium exemplum —
Privatim ſolers — Providus — Alieni abſtinens —
Sui ſatagens —
Animi liber et uſque ſuus —
Nemini, niſi Principi et Patriae obnoxius —
Sibi conſtans,
Minorem quem nulla ſors faceret —

En Skådepenning, ſom ock förvarar hans minne, föreſtäller bröſtbilden och namnet, ſamt en flygande örn, med öfverſkrift: *Elementum meum Libertas*, och åretalet 1692.

Utom et litet *Elogium* öfver Grefve *Stenbock*, ſom *Keder* låtit ſticka på frånſidan af en ſtor medaillon, guten efter Original Portraitet,

traitet, och i Elfenben utskurit af den berömde Franske Konstnären *Cavallier*, har också en som teknat sig med *J. W.* skrifvit följande *Disticha*, til Gr. *J. G. Stenbocks* ära:

Indefessus amor, quando virtutis amore
Te tenet, et Patriæ publica cura Rei.
Utque Pater titulos Majorum laudibus auxit,
Gloria vitae exorna Tu genus ipse Tuum.
Quo Te virtutis ducit via, quo pius ardor,
Vade et dic felix, hac duce tuus ero.

(Se C. R. Berchs Bok, om Sv. Herrars och Fruars skådepenningar — 3 stock, p. 64 — I. E. Nemeitz vernünftige gedancken tr. i Frankf. 1739 — I. H. Boeckleri Hist. Belli Sveco-Dan. p. 163. — Det i flor stående Stockholm. p. 29 — R. R. Grefve C. G. Tessins Bref, 2. Delen —)

Stiernberg, Nils, *Philos. Professor* och *Bibliothecarius* vid Kongl. Academien i Upsala. Född i Sala stad 1641, Son af Borgmästaren därstädes *Peder Nilsson Wolf*, och *Magdalena Berg*. Hans namn var således *Wolf*, innan han år 1689, med adelskap benådades, Tidigt sändes han til Upsala, och utmärkte sig där, genom mycken qvickhet. Sedermera reste han utrikes, i sällskap med tvenne unge Herrar Gyllenadler, och förvärfvade sig under denna resa, särdeles färdighet i Franska, Italienska, Spanska, Portugisiska, Tyska och Holländska Språken. Efter återkomsten vardt han antagen til Handledare i studier, för då varande Stats-Secre-

terarен Edm. Gripenhielms Söner, och i detta hus grundlades hans lycka. År 1666 vardt Wolf Legations-Secreterare, med R. R. Frih. Sten Bielke, på defs befkickning til Dannemark, och det Chur-Sachfifka Hofver, och efter denna förrättning, utnämdes han, 1668 först til *Extra Hift. et Eloquent.* och fedan 1670 til *Ord. Phil. Theoret. Profeffor* i Lund. Vid de Danfkes infall i Skåne, 1675, fatte han fig uti fäkerhet i Malmö, lemnande all fin egendom i fticket, och här vardt han, af R. R. Fältmarfkalken och Gen. Gouverneuren, Frih. Fabian Ferfen, nyttjad i flera angelägna förrättningar. Ibland desfe må nämnas, at han 1677 upfatte *projectet til Danfka Lagens och Procesfens affkaffande, och likhetens inrättande med Sverfka Lagfarenheten*, fom fedan, efter ändadt krig, vant bifall och fullbordan. 1679 flyttades han, fåfom Moral. Profesfor, til Upfala, och adlades vid denna fysflan. År 1689 blef han tillika Bibliothecarius. I Upfala dog han, 1694, barnlös. Liket fördes til Anderslöfs Kyrka i Skåne, inom hvilken Förfamling han hade Egendomen Markie. Gift m. *Anna Stiernberg.* —

Defs *utgifne fkrifter* upräknas uti *Schefferi Svec.* och *uti Molleri Hypomnemat. ad Scheff.*

(Se v. Stiernmans Matr. p. 870. — v Döbeln Hift. Acad. Lundenf. II. P. p. 253 —)

STIERNSTRÅLE, JOHAN, *Vice-Præfident* i Dorpts Hofrätt. Var Borgare Son ifrån

från Strengnäs Stad, där han 1607 föddes. Med mycken fattigdom framlefde han ungdomsåren, men hans flit bröt sig igenom alla hinder. Vid Dorpts Academie grundlade och fullkomnade han sin vackra Lärdom, och här njöt han äfven sin förtjenta belöning. *Johannes Erici Stregnensis*, (så kallade han sig,) utgaf vid detta Lärosäte tvenne grundeliga Disputationer, *de Theoria Solis*, och *de Homine*, hvarmed han gjorde sig värdig til Lagerkransen, som honom påsattes 1638. Han blef här 1641 *Astronomiae et Physices Professor*, och år 1650, först *Extra*-samt kort efter *Ordin. Juris Professor*, jämte det at han ock kallades at vara Assessor uti Dorpts Hofrätt. I flera år var han också Häradshöfdinge öfver Coporie Län uti Ingermanland, och tillika öfver Jamo och Jwanogorods Län. Sist 1675, blef han vice-Præsident i förenämde Hofrätt. Han var en rättrådig, alfvarsam och ogement flitig man. Bevis på hans arbetsamhet är, at han såsom Professor, jämte Assessors-tjensten, utgifvit 172 tryckta Disputationer, dels såsom Auctor, dels såsom Præses. — Han var således för sin del icke brottslig uti den beskyllning som vid år 1654 af Regeringen tillades Professorerne vid Dorpts Lärosäte, nämligen *en altför stor låttja och försummelse uti deras sysslor.* — Också hade han både mod och rättighet, at uti *en särskild Förklaring* vid denna almänna beskyll-

 ning

ning, framlägga ſin oſkuld inför då varande Generalen och Gouverneuren i Riga, ſom tillika företrädde Academiæ Cancellerens ſtälle i Dorpt. Johannes Stregneſenſis benådades 1652 med adelſkap, då han kallade ſig *Stiernſtråle*. Han dog 1686. Deſs gifte är obekant. —

(v. Stiernmans Matr. p. 486 — ärhållne tilförliteliga efterrättelſer. —)

STRIDSBERG, HÅKAN. *Profeſſor Theologiæ Prim.* vid Academien i Lund. Föddes 1660 i Upland och Spånga Socken, där Fadren med lika namn, var Paſtor. Studerade i Upſala, och blef Magiſter. Reſte ſedan til Lund, där han, känd för ſin grundeliga Lärdom, på ſit 24 ålders år, blef L. L. O. O. *Profeſſor Extra-Ord.* och ſ. å. den ſtore Norrmans efterträdare, uti Græc. Lingv. Profeſſion. Hela 30 åren, beklädde han detta ämbete, och flyttades 1712 til Theologiſka Faculteten, med ſluteſig fullmagt 1716, ſåſom Primarius. Dog 1718, då And. Rydelius öfver honom parenterade, med ſin vanliga vältalighet. "*Egregia pollebat Latinæ* "*Linguæ facultate et ſtupenda memoria, quam* "*ſi Salmaſianam vel Scaligerianam vel Demſterianam vel etjam Norrmanianam dixeris, nihil fortasſis dixeris nimium.* — Gift f. g. m. *Ebba Hambræa*, a. g. m. *Sara Liljegranat.*

Deſs utgifne *Skrifter* äro *Acad. Diſſertationer.* —

(Se

(Se v. Doebelns Hist. Acad. Lund. P. III. p. 283 — Prof. Fants Historiola Litt. Græc. in Svec. pag. 84. —)

STRÖMBORG, ANDERS MAGNUS, *Capitaine* af Kongl. Lifgardet och Ridd. af K. Sv. Ord. föddes i Stockholm år 1699, af Fadren, Borgmästaren *And. Strömborg*, och Fru *N. Solan*. I Upsala fästade han sin flit i synnerhet på Mathematique och Fortification. Vardt antagen vid Kongl. Lifgardet, bivistade hela Norrska fälttoget, och var vid den delen af Arméen som gick öfver Norra fjällen, då han en natt, för at conservera sig emot den stränga kölden, lade sig uti en tunna; men som nedra delen af kroppen icke hade rum i tunnan, fants den om morgonen fastfrusen vid marken, så at han icke utan andras tilhjelp, med mycken möda kunde låssas. Detta förorsakade Strömborg sedan mycken plåga, och gjorde at han i sin öfriga lifstid var låghalt. I senare åren vardt han mycket brukad vid Riksdagarne, och ägde då varande och med honom lika tänkande Ständers synnerliga förtroende. — Också updrogs åt honom den förrättningen, at utur Engelske Ministerns hus, uttaga den ryktbare *Springer*, hvilket med all försiktighet värkställtes. Hela Finska kriget öfvervar han, och visade en särdeles tapperhet vid flera tilfällen. Utgick såsom Lieutenant, men hem-

kom

kom såsom Capitaine. Blef 1748 Riddare af Sv. O. Var en ädel människjovän, gifmild emot fattige, munter och angenäm i umgänge, jämn i sit tänkesätt, nitisk i tjensten och emot Riket. Han dog 1750 på Vallby gård i Erentuna Socken i Upland, och hedrades af sin vän, General-Major Frih. Lejonhufvud, med denna *Grafskrift*, som uplyser hela dess Caractere:

Stå Vandringsman! här hvilar den,
Som tänkte, talte, teg och gjorde
Hvad ärlig undersåte borde,
Så väl mot Gud, som Kung och Vän!
Hvars enda ärelystnad var
At kunna lyckan värdig vara:
At tro med samvet sammanpara:
Och lemna namnet värdigt qvar.

Gift m. *Catharina Lundia*, en dotter af Biskopen i Strengnäs *Dr. D. Lundius*.

Dess värdige yngre Son, Lieutenanten vid Vestgötha-Dals Regemente, *Magn. Vilhelm Strömborg*, må ock med några ord nämnas: Uti dess egenhändiga *Dagbok* öfver Pommerska kriget finnes åtskilligt, som gör hans minne heder. Denna *Dagbok*, mycket stådad och propert skrifven, har efter Auctors död, blifvit lemnad til Upsala Academie, af Herr Cancellie R. och R. Schönberg. Han frequenterade Upsala Academie såsom Officerare, och vardt under den tiden intagen i det

det då varande *Vitterhets Sälskapet*, hvars *Handlingar* han riktat med flera vackra prof af vitterhet. Dog år 1766, 29 år gammal, sedan han uti alt sit väsende lyst af en exemplarisk dygd. —

(Meddelade underrättelser af Herr Öfver-Directeuren P. Holmbrinck. —)

STRÖMCRONA, NILS, *Commendeur-Capitaine* och *Directeur* vid Lotsverket. Född i Marstrand, 166 . . . där Fadren var Rådman. Hans namn var *Ström*, innan han år 1727 fick Adelsbref. I Lund studerade han och gjorde hedrande framsteg i Latinen, Astronomien, Geometrien och i det som hörer til Styrmans-konsten. Hans skicklighet belöntes med at år 1691 blifva Informator i sistnämde vettenskap vid Amiralitetet i Carlscrona, då han ock oftast commenderade Lots- och Styrmännerne, under Ord. Styrmans-Capitainens frånvaro. 1696 blef han Öfverste-Lieutenant vid Amiralitetet, och året efter, Styrmans-Capitaine och Lots-Directeur. 1699 var han sysselsatt at aftaga Sjökusten ifrån Kollen och Öresund til Götheborgs skären, Gullendska vallen utföre, hvaröfver han författade Chartor, hvilka ännu til hans heder uti Kongl. Amiralitets-Collegio förvaras. År 1700 commenderades han på Amiralitets-skeppet *Konung Carl* kalladt, bivistandes landstigningen på Seland, hvilken action han äf-

ven

ven afritat, i koppar utstuckit och på egen bekostnad utgifvit, med beskrifning samt *Lignes de bataille*, af de combinerade Svenska, Engelska och Holländska flottor. Efter träffad fred med Dannemark, affärdades han til Amack, at betinga de Danske Lotsar som sig där uppehöllo, och af hvilka man sig betjena ville til Svenska Örlogsflottans framlotsande igenom Drögden til Östersjön. Men som de Danske Lotsarne undandrogo sig at detta göra, så verkstälde han saken på et behändigt och särdeles konstigt sätt, så at Svenska flottan oskadd framgick på de äfventyrligaste ställen. 1704, inrättade han på befallning Lotsmän, och utsåg tjenligt ställe för en båk til Landkänning. 1711, brukades han på Örlogsflottan, som skulle betäcka Svenska Arméen för den Danska vid Kiögebucht liggande Örlogsflottan; hvilket lyckeligen aflopp. Åter vardt han 1712 commenderad på flottan, då den Danska anträffades under Bornholm, hvilken straxt nödgades retirera sig til Kjöpenhamns redden. 1717 vardt han Commendeur, jämte sin Styrmans-Capitaines och Lots-Directeurs beställning. Ifrån År 1722 til år 1727, inrättade han Lotseriet ifrån Ryska gränsen långs sjösidan uti farvattnen vid *Sinus Fennicus*, och bragte detta i ordenteliga Sjö-Chartor. Också utgaf han en i koppar stucken *Hydrographisk Grad-Charta* öfver Östersjön och Kattegat. Utan manliga arfvingar afsomnade

han,

han, 1740. Hade i sit gifte, *Levina Christina Anckarstierna.*

Med förfarenhet och tapperhet uti Sjöväsendet, förenade han vacker Lärdom. I yngre åren, hade han vid Lunds Academie, utgifvit åtskilliga tryckta Svenska och Latinska Verser. Han gjorde således mycken heder åt sit fäderneslande, åt sin tid och sit namn.

(Stiernmans Geneal. Matr. — p. 1424. —)

STRÖMHIELM, ARVID AUGUST, *Major* vid Veltg. Cavalerie, och R. af K. Sv. Orden. Var Bergsmans Son, och född 1696. Fadren hette *Anders Boström.* Tidigt gaf han sig i krigstjenst, under Nerikes och Värmelands Regemente, och år 1703 bivistade han fältslaget vid Clissou, samt Thorns belägring, då han blef sårad. Sedermera brukades han på flera partier och commenderingar, til Ungerska gränsen, til Slesien, til Polen och på Ryska gränsen, och öfvervar Actionerne vid Dyringervald uti Slesien, vid Holofzin och vid Pultava. Tre dagar efter sistnämde Bataille, blef han fången af Cossackerne vid Pultava, men rymde och kom til Bender, hvarifrån han vardt commenderad med Öfversten och Gen. Quartermästaren Gyllenkrok, til Polska gränsen, då han med hela partiet, af Ryssarne andra gången vardt fången, men ockå andra resan rymde,

och

och kom til Woivoden Kiowſky, ſom nämde honom ſtraxt til Cornet. Sedan var han med i ſlaget vid Adrienoff emot Ryſke Fältmarſkalken Goltz, då han blef bleſſerad, och tredje gången fången af Ryſſarne. Ockſå nu rymde han och kom lyckelign öfver til Sverige, då han 1714 vardt Cornet vid Veſtgötha Cavalerie. 1716 blef han Lieutenant, och gjorde ſamma års campagne i Norige. Han utmärkte ſig här på det fördelaktigaſte ſätt, och aflade i ſynnerhet prof af mannamod, då han utſänd med et avant-garde, ſom endaſt beſtod af åtta man, 3 mil ifrån Chriſtiania anföll en Danſk förvakt, 120 man ſtark, dref dem tilbaka, fick en Lieutenant och en gemen til fånga, och nedergjorde 32 man på platſen. 1717 vardt han Ryttmäſtare, och uti 1718 års fälttog i Norige, viſade han äfven nya tapperhets prof. I ſiſtnämde beſtällning adlades han, vardt 1746 Major vid ſamma Veſtg. Regemente, och ärhölt 1747 afſked. Riddare af K. Sv. O. 1750, och dog 1765. Hans brinnande nit at tjena ſit Fädernesland, gör honom mycken heder, och han räknas med ſkäl ibland dem, ſom ſkurit ſina Lagrar med en hjeltehand. År 1747 gifte han ſig med *Helena Vendela Molin.* Han hade en mycket klok och förtjent Son, ſom ock var Major vid Veſtgötha Cavalerie Regemente.

(v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 1261 —)

SVE-

SVEDELIUS, JACOB, *Theol. Doctor* och *Domproſt* i Veſterås. Föddes 1693 i Elfdalen och Fahlu Höfdingedöme, däreſt fadren *Daniel And. Svedelius* då var Kyrkoherde, gift med *Maria Thermenia*, och Son af Kyrkoherden *And. Danielsſon Retvicienſis* i ſamma Socken, hvars barn togo namn af Fadrens egendom *Sveden* i Rättvik. Jac. Svedelius härſtammade ſåledes af en gammal Präſteſlägt i ſit Stift, och var den femte i ordningen Son efter Son, ſom beklädt andeligit ſtånd. Han intogs 1700 i Veſterås Trivial-Schola, flyttades 1705 på Gymnaſium och kom 1707 til Upſala, där han emottog tvenne Couſiner Jacob och Magnus Troilier, tillika med Herr Gabriel Polhem, under ſin handledning. Efter vanligt anlagde Lärdomsprof, ärhölt han Magiſter-kranſen 1719, och ſom han utom andra vetenſkaper, hade en beſynnerlig ſmak för Poeſien och Vältaligheten, ſå föll ock på hans lott, då framledne Landshöfdingen Ludvig Fahlſtröm gifvit et nätt Bibliothek til Veſtmanlands Nation i Upſala, at 1715 aflägga tackſägelſe med en Latinſk Oration, ſom ock blef af trycket utgifven. Med 2 unga Baroner Cedercreutz, ſom i några år varit honom til underviſning lemnade, anträdde han 1721 en utrikes reſa, genom Dannemark, Tyſkland, Holland, Frankrike och England, hvarunder han på alt ſätt ſökte at öka det lärdoms-

förråd, som honom sedan både hedrat och gagnat. Under sin bortovaro, blef han redan 1722 utnämd til Eloq. och Poes. Lector vid Vesterås Gymnasium, och tilträdde 1727 vid sin återkomst samma syssla, den han sedan med så mycket beröm och detta Lärosätets förmon innehade. Redan år 1728 blef han vigd til Präst, emottog sedan 1731 Hubbo Pastorat såsom Lectors Præbende, och fick 1739 såsom Theol. Lector, Balunda Församling, men ärhölt 1740 Kongl. Maj. fullmagt på Kiöpings Pastorat, hvilka Församlingar, tillika med Kiöpings Contract, han förestod til år 1745, då han ärhölt transport til Domprosteriet i Vesterås. På Förslag til Poës. Profession i Upsala, var Svedelius upförd, och vid Biskops ledigheten efter Dr. Kalsenius hade han äfven et rum, jämte d. v. Öfverhofpred. sedermera Ärke Biskopen Troilius och Biskop Alstrin. Öfverhetens nåd utmärktes ock för honom vid K. Adolph Fredrichs Kröning då han til Theol. Doctors heder, ansågs förtjent. Dess minne bör högaktas. Han har med jämna steg begynt, fortsatt och fulländat sit lefnadslopp. Hos honom var intet förställdt. Som han mente, så visade han sig, och som han visade sig, så gjorde han. Mening och gärning voro altid tilsammans. Han var lärd, i ämbetet nitisk, i lefvernet förelysande, i umgänge munter. I en hög ålder afled han i Vester-

ås

ås efter 3 dagars ſjukdom, d. 18 Jul 1763. Likpredikan öfver honom hölts af Biſkopen Dr. Benzelſtierna, men är ej tryckt. I ſit ägtenſkap med *Anna Brita Lampa*, blef han Fader för 15 Barn, af hvilka 9 honom öfverlefde, genom hvilka ſlägten i flere hederliga grenar är utſpridd.

Deſs *tryckte arbeten* äro i den ordning ſom de utkommit: *Tvenne Diſputationer, Upſ. 1716, 1719. — Gratiarum actio ad Ludv. Fahlſtröm, pro Bibliotheca Nation. Veſ. Dal. Upſ. 1715 — Elegia in obitum Claud. Lampa, infelici fato peremti — 1716 — Grat. ad Guſt. Cronhielm Acad. Cancell. 1720 — In obitum Lectiſs. Virginis Eliſab. Marg. Tilleæ* — (Med henne hade han ſig förlofvat innan han reſte utrikes). Den Latinſka *Elegien* tillika med *Epitaphium, Filo lapid.* är tryckt i Kil, men *den Svenſka Grafſkriften* han ſändes i *Mſpt.*, och trycktes i Veſterås 1722 — *Elegia ad M. Georg. Wallin*, då han blef Theol. Doctor i Leipzig, 1723 — *Oratio Panegyrica, carm.* Heroico, *in natalem Regis Fred. I. Lipſ. 1724 in fol. — Carm. Grat. vid K. Fredrics återkomſt ifr. Heſſen — 1731 — Vota pro Rege et Patria, Aroſ. 1752 — Jeſu Chriſti namn och åreTitlar — Sångevis författade — Weſt. 1755 — Anviſning til den ſanna Chriſtendomen, öfverſättning — 1755* — m. m. I ſin ungdom var han ock Auctor til den Anonyma *Brudſkriften: Suum cuique pulcrum*

 eſt:

eft: *Hvar och en älskar sitt*; som flere gånger omtrycktes. Öfver Domprosten Svedelius äro *tvenne vackra Åm. Tal hållne i Westerås Gymnasio*: det förra af *Dan. Herveghr*, *tr.* *1765*, och det senare af *Joh. Schedvin*, *tr. s. å.* Båda hedra, ej mindre sine Författare, än sit ämne.

(Meddeladt af Hr. Directeuren Abr. Hylphers Abr:son. —)

SÖLFVERBERG, *Sven*, *Öfverste-Lieutenant.* Borgare Son ifrån Nykiöping, där han 1653 föddes. I unga åren reste han til Christiania i Norige, och lärde sig därstädes under hela 5 åren Styckgjuteriet, hvarpå han för at ännu mera öfva sig i denna konsten, reste til Köpenhamn. Därifrån begaf sig *Sven Larsson*, (så hette han nu) til England, och ärböd sin tjenst åt Prins Robert. I sex års tid uppehölt han sig här, visade sin synnerliga skicklighet, genom många curieusa Mechaniska inrättningar, men särdeles genom järnstyckens tempererande. Ifrån England gick han til Flandern, antog Holländsk tjenst, bivistade åtskilliga fälttog och actioner emot Frankrike, och betjente Arméen esomoftast med konstiga broars förfärdigande af bläckbåtar. Efter fredens slut, inställte han sig åter hos förenämde Prins i England, och lade sig nu äfven på den vettenskapen, at buxera Skepp. Hans snille och

fär-

färdighet at utföra sina inventioner, förde hans namn inför Konung Ludvic XIV öron. Den Franske Monarken kallade honom til Frankrike, at leda vatten utur grufvar och andra sanka orter, samt tillika at utföra et och annat Mechaniskt arbete. — Månne man icke med skäl kan räkna denna kallelsen til heder, ej allenast för Sven Larsson sjelf, utan äfven för hans Fädernesland —? Hans ära lyste ock icke mindre, när han af sin egen Konung, K. Carl XI hemkallades, blef Capitaine-Jngenieur, adlades 1687, och sluteligen benådades med Öfverste-Lieutenants titel. Hemma i Fäderneslandet visade han mångfaldiga prof af sit förstånd och sina insigter, så väl til nytta för Rikets Bergverk, som i anseende til flere slags Konstinrättningar. År 1727 afled han, och ligger begrafven i Röds Kyrka i Roslagen.

I sit gifte ägde han *Beata Elisabeth Ruuth.*

(Stiernmans Geneal. Matr. p. 812. —)

T.

TEGNÆUS, PETRUS, *Professor Reg. Theol. Lector Pr.* vid Skara Gymnasium. Föddes 1681, af fattiga Bonde föräldrar i Tengeneds Församling. Tidigt märkte man hos ynglingen en håhåga för Studier, som utur vägen röjde alla de hinder hans fattigdom

honom gjorde. På fadrens begäran, lärde han förſta grunderna af Latinſka ſpråket hos Capellanen i Förſamlingen, och på dennes inrådan förſändes han 1693 til Skara Schola. År 1705 var han färdig at beſöka Academien. Hans flit och arbetſamhet, hade i Skara ſkaffat honom uppehålle, men ſom reſepengar til Academien fattades; ſå gjorde hans fader honom följe dit, at åtminſtone ſpara ſkjutſen. Vägen togs til Lund. Med möda hade han här uppehållit ſig et år, då han af Domproſten Jhre blef antagen, at underviſa deſs unge ſon, Mathias Jhre. Domproſten blef hans ſtore gynnare, ſkaffade honom et Kongl. ſtipendium, och jämte ſin ſon, ſatte under hans handledning, Grefve Carl Oxenſtierna ſamt Hr. Nils Palmſtierna, (ſedermera Frih. och Sv. R. Råd m. m.) År 1710, anträdde Tegnæus en utrikes reſa, i ſällſkap med ſine unge Herrar. Köpenhamn beſågs; men Danſka Arméens oförväntade inbrott i Skåne, befalte våre reſande, at ſtraxt vända om. Tegnæus lemnade då ſine reſekamerater, hvilka togo hvar ſin koſa, för at ſkynda undan en härjande fiende, och han for til Upſala, där han efter aflagde Specimina, 1713 vardt Phil. Magiſter. Året derpå Präſtvigdes han i Skara; men måſte ända til år 1720 ſakna en förtjent befordran, då han änteligen blef Supremus Collega vid Skara Trivial-Schola. 1723 vardt han Conrector och 1726

1726 Rector därstädes. 1729 Lector Lingv. Græc. nu först hade Tegnæus kommit på sit rätta fält at gagna. Med mycken flit, hade han förskaffat sig de vackraste insigter, särdeles uti Grekiska Litteraturen, hvarmed han i en ypperlig måtto tjente ungdomen, under de flere år, som han innehade denna Lection. 1743 utnämdes han til Secundus, och 1746, til Prim. Theol. Lector. Sluteligen hugnades han med Professors namn och heder, och undfick detta Kongl. Bref, uti de nådigaste ordalag, *såsom prof af den nåd hvarmed Kongl. Majestät ansett hans osparda möda vid ungdomens undervisande* - - . 1754, var hans dödsår. Gift var han sedan år 1714, med *Cath. Tranhemia.*

Ännu äro månge lefvande, som med vördnad påminna sig Tegnæus såsom deras förste nitiske Lärare. Man beundrar hans insigter, flit och angenäma sätt at hos en ofta vild ungdom, inplanta de nyttigaste vetenskaper. Genom hans bemödande, utgafs *Gezelii Gram. Græc. med förbättringar.* — Hans minne är i aktning, och han behåller i alla tider sit rum, ibland de ypperste Lärare som Skara Gymnasium kan upvisa.

(Utdragit af Prof. Tegnæi egenhändiga Lefnadslopp, och meddeladt af Hr. Mag. A. C. Forssenius. —)

TERSMEDEN, JACOB, *Herre* af Larsbo Bruk, och *Bergs-Råd.* Härstammade

af en hederlig ſlägt, ſom med ſin förfarenhet uti Bergs-väſendet, gjort ſig af Fäderneslandet välförtjent, färdeles genom förſta inrättningen här i Sverige af Meſſings-Bruk, uti K. Guſtaf Adolphs tid. Fadren *Reinhold Terſmeden*, var Arrendator och Styresman af Larsbo Bruk, och hade i ſit gifte *Chriſtina Börſtel*, ſom ſedan trädde i ägtenſkap med Landshöfdingen Friherre *Jonas Cedercreutz*. Sonen Jacob föddes 1683 på Kolſva Bruk i Veſtmanland. Ganſka ung, ſändes han 1688 til Upſala, tillika med ſin yngre Broder, ſedermera R. R. m. m. Grefve Herman Cedercreutz. Här fortſatte han ſina ſtudier til år 1701, då han antogs uti Kongl. Bergs-Collegio och gjorde vid denna tiden flera reſor til Inrikes Bergverken, för at lära känna tilſtåndet och rörelſen inom Fäderneslandet, innan han gick at beſe utrikes orter. Ifrån Götheborg, for han 1704 til ſjös på et fartyg, ſom ärnade ſig til London, men lyckan var på denna ſjöfarten nog miſsgynnande. När god vind blåſer, kan man på några få dagar göra denna ſjöreſan. För ſtorm och oväder, måſte fartyget ligga 16 veckor på vägen, och åtſkilliga gånger löpa in under Norrſka Vallen. Den unge Terſmeden ſåg ſig ſåledes tvungen, at gå om bord hos en Norrſk Skeppare, och anlände efter några dagars förlopp uti Engelſk hamn. Under denna reſan blef han d. 27 Junii 1704, å-

ſyna

fyna vittne, til en fkarp träffning emellan åtta Engelfke krysfare och et enda Svenfkt fartyg fom tappert förfvarade fig, under då varande Capitainen, federmera Præfidenten uti Kongl. Amiralitets Collegio, Frih. Guftaf von Pfilanders modiga och förfigtiga anförande.

Efter nio månaders viftande i London, under hvilken tid vår Terfmeden i fynnerhet lärde fig i fullkomlighet det Engelfka fpråket, anftälde han en refa til Cornvall, där de förnämfta i hela Europa namnkunniga Tenn-verken äro belägne, och gjorde fig icke allenaft om Grufvornas bearbetande, utan ock om fmältnings fättet väl underrättad. Därifrån begaf han fig genom Irland, hvareft det märkvärdigafte i de orter fom igenomreftes, befågs, til Skottland, där Sten-kols-grufvorna och deras brytningar i fynnerhet fäftade hans upmärkfamhet. Han återkom til London, och vardt af då varande Svenfke Envoyén Herr Lejoncrona præfenterad för Drottning Anna, fom då bar Engelfka Kronan. Om Sommaren 1705, gjorde han i fällfkap med några Engelsmän, en refa til Dunkyrken i Flandern, och befåg åtfkilliga fjöfäftningar fom höra under Franfka väldet. Han tog fedan vägen åt Frankrike, uppehölt fig något i Paris, refte til Calais, til Dower, få til London igen, och vidare til Amfterdam, där han ftannade öfver vintren. Om våren 1706, anftäldes refan

genom Saxen, för at taga i ögnafigte de där varande och vida kände kofteliga Bergverken, och om fommaren f. å. hemkom han lyckligen, då han tilträdde förvaltningen af Larsbo Jernbruk, med alla därunder lydande lägenheter, fom då för tiden ägdes af Fru Elifabeth Funck. Denne Bruks Egendom dref han för andras räkning, ifrån år 1708 til år 1722 och förtjenar anmärkas, at han under desfa krigs oroligheter, förordnades, at föra commando öfver Allmogen uti de trenne Väfter-Bergslags Socknarna, Norrbärcke, Söderbärcke och Grangjerde, hvilka til Landets förfvar, emot då befaradt fienteligit anfall af Rysfarne, voro enrollerade, och upöfvades uti krigs-exercitierne. Af en få bedröfvelig anledning, gjorde Terfmeden ansenlig koftnad af egna medel, och uphandlade för Söderbärcks Allmogen gevär, fom til dem utdeltes. Genom köpebref af Funkifke arfvingarne, blef han fjelf 1722 ägare af Larsbo Bruk och underliggande Hemman. Med mycken förfiktighet och drift, vårdade han denna fin tilhörighet. Ockfå använde han en berömvärd både omforg och koftnad, vid Söderbärkes Kyrkas nybyggnad och prydnad. För fit patriotifka upförande och uppå Rikfens Ständers underdåniga tilftyrkande, tillades honom af K. Fredric Bergs-Råds Caracter, 1747, och 1751, vardt han af Konung Adolph Fredric, med adelig fköld benå-

benådad. Dog år 1752, och begrofs med mycken högtidlighet d. 11 Junii s. å. uti Söderbärcks kyrka.

Bergs-Rådet Tersmeden var i ymnogt mått begåfvad med naturens och lyckans goda. Han hade en färdeles ftor och reslig krops-växt. En vidsträckt Bruksrörelse, tilförde honom ftora utgifter, ftörre inkomfter, och fkaffade ifrån hans hand åt Kronans drätsel ftörre summor på et år, än ifrån många andra på flere. Han var en glad välgörare, en tilförlitelig vän, en frikoftig husbonde. Han roade fig med Lecture vid lediga ftunder, och öfverfatte ifrån Engelfkan på Svenfka fpråket många Gudeliga Böcker, hvilka med defs egen handfkrefne, äro uti flere volumer inhäftade, och förvaras inom Familien.

Gift m. *Elisabeth Gangia*, en Proftedotter ifrån ftora Tuna. Med henne hade han 13 Barn, fju Söner och fex Döttrar. Älfte Sonen *Peter Reinhold Tersmeden* var Commissions Secreterare vid Kongl. Preusifka Hofvet, när han 1747, under et befök hos fine Föräldrar på Larsbo Bruk affomnade i fin bäfta ålder. Denne hade genom mogna ftudier, och flere års utrikes refor, förvärfvat fig mycken ärfarenhet, och ägde därhos et ganfka behageligit lefnads-fätt, fom gjorde honom allmänt faknad. En Son *Carl Tersmeden*, har utmärkt fig fåfom en käck och förfaren

faren Sjö-Officerare. Han blef 1772 Värfs-Amiral, 1774, Commendeur af K. Sv. Orden, och har en äfven så ärerik som vidlyftig Biographie, uti Herr Lagmanen Frih. Rehbinders nya Adeliga Matrikel.

Framföre Likpredikan, hållen af Biskopen i Vesterås, Dr. Sam. Troilius, är Bergs-Rådet Tersmedens Portrait i profil och *en Medaillon*, graveradt af Rehn, *in 4:o.* —

(Se förenämde Likpr. med Personalier, tr. i Vesterås, 1754. —)

TORPADIUS, JOHAN JSRAEL, *Rådman* i Stockholm. Föddes därstädes år 17 __. Fadren *Elias Torpadius* var ockſå Rådman i Stockholm. Denne Johan Jsrael, ägde utmärkta vackra sinnes egenskaper, och gjorde sig allmänt känd genom et uplyst nit för Fäderneslandet vid Riksdagarne, en aldrig kränkt oegennyttighet i Domstolen, och en öm vård för medborgerliga inrättningar. — Han dog 1760 såsom kallad Riksdagsman för Hufvudstaden, och var Stormästare i *Stockholms Stads* eller *Sanct Erics Frimurare Loge.* Räknas skäligen ibland lycklige Svenske Poëter. Hans Poeme öfver de tre Kongl. Riddar-ordens stiftande år 1748, må anföras, såsom et nöjaktigt bevis härpå:

Kom Verld och undra på vår prakt,
Tag denna dagen väl i akt;
Du magt som alla magter tvingar,

Gör

Gör denna dagen ſtor och rycktet ſnält,
At föra ut med Ängla vingar,
Deſs härlighet på ärans ſält.

Kung Fredric! höga åldrens tröſt!
Du lif i trogna Svenſka bröſt!
Du älſta Drott, af Verldens Drottar!
Dig höfves ſom en dygdens vän,
At ſkifta ärans dyra lotter
Åt Rikets högſt förtjente män.

O Seraphim! i högtids ſkrud,
I Änglar för en jordiſk Gud!
Mottagen denna ſtora heder,
Med vördſam mine vid ärans ſtol;
I Hjeltar, böjen ſvärdet neder,
I Stjernor, tjenen Eder Sol!

Gån ſedan fram I ärans folk
Er Orden blifve Eder Tolk;
Gån fram i alla verldſens Länder;
Ho häpnar ej för Edert prål?
Som höjes up med Kunga-händer,
Til Ärans högſta ſpets och mål.

Trots afvund, bruka afvog ſköld,
Bort ſkrymtan, med din varma köld,
Fru Svea vet ſin Konung dyrka;
Nu helgas Deſs Regerings kropp,
Nu krönas mannamod och ſtyrka,
Nu lyſer vett och visdom opp.

O!

O! Himmel, öfver hvilkens blå,
De ſtora Riddar-Orden ſtå,
Kring ſmordan; då han blifvit trötter,
Ställ Cherubim med Cherubs ſvärd,
Strö Stjernor under Kungens fötter,
Och väck en tackſam Efterverld.

Vid Torpadii död, ſkref en vitter Skald:

En ärlig man, en vishets vän,
Som ägde vilja, vett och ſtyrka,
At ſkipa Lag och frihet yrka,
Med uplyſt drift bland Svenſke män,
Torpadius, har från oſs haſtat.
Hans död har oſs i oro kaſtat,
Hans ſtoft bland ſtoftet lemnas quar,
Men minnet af hans nit och möda,
Bör värdig täflan hos oſs föda,
At blifva ſådan, ſom han var.

Han har ej lefvat blott för ſig,
Likt hopen ſom i mörkret trälar.
Begåfvad med en af de ſjälar,
Som för mot laſt och ſjelfſvåld krig,
Vårt Samfunds väl och ſanna bäſta,
Han ſökte främja, ock ſin näſta
Oegennyttigt tjente han.
Så klart ſåg man deſs lifsljus brinna!
Så lätt lär man ej kunna finna
En mera värdig Riksdagsman.

(Se Mercurius för år 1760, Sept. M. p. 205. — p. 159. — Samlade efterrättelſer. —)

TOR-

TORSTENSON, CARL ULRIC, *Grefve* til Ulffunda, och *Öfverste* för Nerikes och Vermelands Regemente, Föddes i Stockholm, år 1685, af Kongl. Rådet och Præsidenten i Åbo Hofrätt Grefve *Anders Torstenson*, och Fru Grefvinnan *Christina Stenbock*. Farfadren var R. R. Fältmarskalken och Gen. Gouverneuren öfver Väftergöthland, Dahl och Halland, Gr. *Lennart Torstenson.* Under det öfver hela Europa brinnande kriget, förfogade han fig på fit 18 ålders år utomlands, förft til Zveybrücken och vidare til Frankrike, där han blef Fendrik och ftraxt efter Lieutenant, vid den uti Franfyfk tjenft den tiden varande Gr. Eric Sparres Regemente. Här bivistade han tvenne campagner med mycken heder, refte federmera 1705 til Svenfka Arméen, fom då ftod i Hög-Polen vid Staden Ravitz, och fick af Konung Carl Fendriks fullmagt vid Lif-Gardet och Grenadier-Bataillon. 1708 benådades han med Lieutenants fullmagt vid famma Regemente, under hvilken tid han med mycket beröm var med uti alla de Actioner, fom föreföllo. Den befvärliga marchen 1709 genom Ukraine, til belägringen vid Pultava, och den därpå följande olyckliga bataillen, tog han ock del uti, och fick vid fiftnämde tillfälle, en fvår blesfure. Sedan åtfölgde han Konungen öfver Niper Strömmen, genom de Tartarifke ödemarkerne til Turkiet och

och Bender, där han hugnades 1711 med Capitaines charge af Gardet, och ſtadigt ſin Konung upvaktade til deſs han vid den blodiga bardaleken uti Bender, med flere Svenſke Herrar, hade det ödet, at af Turkarne blifva til fånga tagen. Lösgifven, fick han befallning, at med flere Svenſke Officerare quarblifva vid Bender, hos Konung Staniſlaus. När Staniſlaus ſedermera reſte til Polſka gränſen, i hopp at upnå Polſka Thronen, vardt Gr. Torſtenſon, jämte denne Konung, til Bender återförd, och under et mycket ſträngt inſeende en tid där quarhållen. År 1714, reſte han andra gången med K. Staniſlaus ifrån Bender, under en den beſvärligaſte väg, til Zveybrücken, hvarifrån han ſ. å. begaf ſig til Konung Carl, ſom då var anländ til Stralſund. Härifrån commenderades han, ſåſom Öfverſte-Lieutenant, at med Infanteriet angripa de på Landtrügen allierade troppar. Genom det ſtarka motvärn, ſom fienden här gjorde, och hvarunder Gr. Torſtenſons Regemente nödgades draga ſig tilbaka, råkade han med några få af ſit folk, uti ſtörſta lifsfara. Kringränd af fienden på alla ſidor, fattade han det modiga beſlut, at med värjan i handen, göra yttersta motſtånd, och at häldre dö på ſtället, än at gifva ſig fången, på en ſvärm gemena ſoldaters diſcretion. Under det han ſom manligaſt ſig förſvarade, med ryggen emot et re-

tran-

tranchement, kom Fursten af Anhalt Dessau ridandes. Denne blef nyfiken at få veta namnet på en Officerare som med så liten styrka, vågade at så djärft försvara sig emot en öfverlägsen magt. Utan at svara på frågan, yttrade Gr. Torstenson samma åstundan på sin sida, at också få veta, hvem den frågande Herren vore. Efter å ömse sidor gifven uplysning, föreställte Fursten, under de höfligaste utlåtelser, den modige Svenske Officeraren, dess föreståënde fara, med inrådande, at häldre gifva sig fången, än at göra et motstånd, som syntes blifva förgäfves. Härpå svarade Gr. Torstenson, at han väl åt Hans Durchlauchtighet, men åt ingen annan, ville lemna sin värja. Detta skedde och Fursten bemötte honom, under fångenskapen, med en heder, som gjorde Grefve Torstenson nögd med sit närvarande oundvikeliga öde. Kort efter vardt han ifrån den fienteliga Arméen bortförd til Berlin, hvaraf hände, at ingen om honom kunde ärhålla någon kunskap. Man föreställte sig, at han blifvit på stället nedhuggen. Efter Stralsunds öfvergång, fick man först om Gr. Torstenson den efterrättelse, at han ännu lefde. År 1716, kom han åter til Sverige, och upvaktade sin Konung uti Skåne, hvilken under fångenskapen, utnämt honom til dess General-Adjutant. Hos Konnngen förblef han ständigt, til år 1717, då han emottog Öf-

verſte fullmagt, vid Nerike och Vermelands Regemente. Med ſit Regemente gick han 1718 til Norige, och återkom til Stockholm 1719. Krigets beſvärligheter hade emedlertid bräckt deſs hälſa. Med förlamade händer och en värkfull kropp, reſte han 1727 til Achen, at där nyttja de varma Baden. Öfver vintren ärnade han uppehålla ſig uti Staden Brüſſel, för at följande ſommar, äfven bruka ſamma Bad. Men plågorna ökades, och kommen til nyſsnämde Stad, måſte han åt naturen betala ſin ſkuld, i ſlutet af år 1727. Liket hemfördes til Sverige, och nedſattes med all högtidlighet, d. 20 Martii 1729, uti Fädernas grift, i Kongl. Riddarholms Kyrkan. Med honom utgick denna berömliga famille, ſedan hans 5 äldre bröder, budit verlden farväl. Af deſſe må nämnas. *Grefve Anders Torſtenſon*, *Öfverſte*, ſom blef ſlagen vid Pultava, och *Grefve Jacob*, ockſå *Öfverſte*, ſkuten uti action på Landt-Rügen. —

Gr. C. U. T. var gift m. Grefvinnan *Anna Margaretha Oxenſtierna.* Hon vardt 1731, en ſenare Fru, åt R. R. Grefve *Thure Gabr. Bielke.*

(Se Perſonalierna, vid Likpred. hållen af Nic. Barchio tr. in fol. i Stockh. med bifogade flere Grafſkrifter — 1730. — Dr. Norbergs Hiſtoria om K. Carl XII — Stiernmans Matr. —)

TRO-

TROILIUS, MAGNUS, *Prost och Kyrkoherde* i Husby. Han var därstädes född 1704, af fadren Prosten och Kyrkoh. Mag. *Jacob Troilius* och Modren *Christina Horneman.* Efter sorgfällig undervisning hemma i fadrens hus, sändes han 1713 til Upsala Academie; men då fadren föll undan, blef han nödsakad, at fortsätta sina studier vid Vesterås Gymnasium i trenne år. Återkommen til Academien, gjorde han mogna framsteg, och efter en 1732 hållen disputation, blef han 1735 af Philosophiska Faculteten utnämd til Docens i Mathematiska vettenskaperna. Året därpå utsägs han, på hög befallning, af framledne Ärke-Biskopen Joannes Steuchius, at föreslås såsom Legations-predikant til Constantinopel, hvarpå han ock s. å. erhölt nådig fullmagt. Afresan skedde, och han for sjöledes til Lübeck, sedermera landvägen öfver Hamburg, Nürnberg, Augsburg, och Venedig, hvarifrån kosan togs tvärtigenom Italien til Livorno, där han i början af år 1737 steg om bord til Smirna och anlände i Martii, til Constantinopel. De få Evangeliska Christnas äfventyrliga tilstånd där i Staden, gaf anledning, at i tvenne *Memorialer til Prästeståndet* vid 1738 års Riksdag, göra *föreställning om en Luthersk Kyrkas upbyggning därsammastädes.* För samma orsak blef han ock föranlåten, at i slutet af år 1739 begifva sig hem til Sverige, dit han i Dec.

 1740

1740 lyckligen ankom. Föreftällningen hade önfkelig verkan. Medel utlågos til Kyrkans byggnad; men Troilius kom emot fin förmodan, at ftanna qvar i Fäderneslandet. Han hade redan 1739 blifvit af Confiftorium i Vefterås nämd til Mathefeos Lector. År 1741 upfördes han af Theologifka Faculteten i Upfala på förflag til en Theologiæ Adjunctur; men kallades i ftället til Ord. Kongl. Hofpredikant. År 1745 förordnades han til Kyrkoherde i Hufby. Såfom Fullmägtig, bivifiade han flere Riksdagar. Var på förflag til St. Tuna och hade röfter til Bifkop. I Husby affomnade han år 1762. Han var altid munter i fit upförande, behagelig i umgänge, nögd med fin lycka, och hade den gåfvan, at på et otvungit fätt intaga allas finnen.

Gift, med Fru *Margaretha Elifabeth Svedelia.*

(Likpr. med Perfonalier, tr. i Vefterås, 1763 — in 4:o — Salvii Lärda Tidn. 1763, N:o 9c. —)

TROLLE, GEORG HERMAN *af*, *Schoutbynacht* och Riddare af K. Sv. O. föddes 1680, af Capitainen i Danfk tjenft *Herman Trolle* och defs Fru *Anna Maria Mara.* Barndoms åren tilbragte han i Amfterdam uti fin farbroders hus, och på 10 året gjorde han fin förfta fjörefa med et Coopvaerdie-Skepp til Roftock., hvarifrån han fedan gjor-

de

de en ſtörre reſetour til ſjös, inom Europa. 1698 gick han för tredje Styrman på Archangel, Veſtindien och St. Thomas, under hvilken reſa han en gång råkade uti en ſå ſtor ſjönöd, at han i 3 dygn måtte ſitta på et vrak i kalla vattnet. Efter freds-ſlutet med Sverige och Dannemark, reſte han 1701 ſåſom Styrman ifrån England på Braſilien, och blef på återreſan med ſkeppet upbragt af de Franſke. 1703 tog han tjenſt ſåſom Styrman vid Amiralitetet i Holland, och vardt, vid en attaque med flera Franſka Örlogs-ſkepp, af en ſabel ganſka ſvårt bleſſerad i anſigtet, ſamt deſsutom med trenne rännkulor i högra låret ſkuten. Efter flera beſvärliga öden och utrikes tjenſter til ſjös, kom han 1706 til Helſingör, i affigt at gå til fäderneslandet; men åter måſte han ſåſom Styrman härifrån taga vägen åt kuſten Coromandel och Tranquebar, för Oſtindiſka Compagniets räkning. Han var andra gången på vägen til Fäderneslandet, när han 1709, ifrån Sundet upbragtes til Köpenhamn, där han förſt ſattes i fängelſe, men ſedan tvingades til tjenſtgöring ſåſom Lieutenant på några Danſka Örlogsſkepp. Omſider kom han 1714 på Svenſk botten, då han afgaf til Kongl. Amiralitets-Collegium i Carlscrona, *en utförlig berättelſe om Danſka flottans tilſtånd, ſtyrka och indelning.* S. å. vardt han Capitaine, och gick ſtraxt ut på kryſsning i

Österſjön. År 1715 biviſtade han Sjö-Campagnen med Stockholms-Eſcadren, under då varande vice-Amiralen Wachtmeiſters öſverbefäl, och de följande åren hade han flera tilfällen at inlägga mycken ära vid Svenſka flottan. Efter en ſvår och blodig drabbning med några Ryſka Örlogs ſkepp 1719, måſte han, jämte de på ſkeppet få öſverleſvande, giſva ſig fången, då han vardt förd til Czar Peter, hvilken förgäfves använde all möda, at förmå Trollen til at antaga deſs tjenſt. Tillika med de öfrige Svenſke fångarne, måſte han underkaſta ſig det ödet, at flyttas ifrån det ena ſtället til det andra, intil år 1722, då han lösgifven, reſte öfver til Stockholm, och gjorde åter tjenſt vid Amiralitetet. 1725 öfverförde han til Petersburg då varande Ambaſſadeuren, Friherre Cederhjelm, och de följande åren förde han Coopvaerdie-ſkepp, ſamt gjorde reſor på Curland, Amſterdam, Portsmouth och London. År 1732, gick han med Svenſka ſkeppet *Fridericus Rex Sveciae*, til Oſtindien, för det då nyligen inrättade Compagniets räkning. På återreſan vardt han upbragt af Holländare til Batavia, men återkom i Aug. Månad 1733 til Götheborg, med en rik laddning, och var ſålunda den förſte, ſom gjort någon ſådan reſa ifrån Sverige. 1741 befordrades han til Commendeur-Capitaine, och 1742 vardt han commenderad med 6 Galé-

rer

rer ifrån Stockholm til Fredrichshamn. 1743 antog han, på befallning, befälet öfver den til Bothniska viken destinerade Escadren, och 1745 förde han nya Örlogs-skeppet Adolph Fredrich til Carlscrona. Utnämdes 1748 til Riddare af K. Sv. O. 1754 til Commendeur vid Stockholms Escadre och adlades 1758. Sedan han flere gånger varit på Schoutbynachts Förslag upförd, blef han til denna värdighet 1758 i nåder befordrad. I Stockholm dog han år 1765. Gift med *Anna Margaretha Grise.*

(Se Friherre J. A. Rehbinders Matr. öfver Sv. Ridderskap och Adel — p. 461. —)

U.

UHLFELDT, eller ULFELT, EBBE, til Ferlöfsholm, Aretslöf, Råbylöf, m. m. Svensk *Riks Råd, och Riks-Jägmästare.* Son af Danska Riks-Rådet *Christopher Uhlfeldt*, och Fru *Marin Urup*, föddes han år 1616, på sine Förfäders gård Råbylöf i Skåne. Uti yngre åren hade han rest utrikes, vistats länge vid Kongl. Franska Hofvet, och blef vid återkomsten til Dannemark, Konung Christian IV:des Hof-Junkare, hvarefter han åter lemnade Fäderneslandet, och reste til Kejserliga Arméen, där han hade Ryttmästare fullmagt, när han sedan gick til Konung Philip IV:des Armée i Spanien, och blef Ma-

jor af Cavaleriet. Vid denna tiden gjorde han en resa åt Jtalien, och upvaktade Påfven Urban den åttonde. Hemkallad af Konung Christian, förordnades Ulfelt 1642 til Slotts-herre eller Gouverneur öfver Christianstads Län, och 1644 til General-Major och Gouverneur på Ösel, hvilken provins sedermera afträddes til Svenska Kronan. Vid K. Fredric III:es Kröning i Dannemark, 1648, blef han Riddare af Elephant-Orden, och bekom 1651 Bornholm i förläning, hvilket han straxt därpå måste återlemna. Det var år 1652, som han reste öfver til Sverige, då han straxt af Drottning Christina vardt nådigt emottagen, med pension begåfvad och utnämd til General-Major af Cavaleriet. Med hvad misshag de Danske ansågo denna Uhlfeldts öfvergång, kan dömas af det Bref som Konung Fredric III skref til Drottning Christina, dat. Köpenham d. 5 Maii 1658. "*Eders Kjerlighed*, skrifver den Danske Konun-"gen, *Kan vi naboeligen icke forbigaae at fore-"holde, efter som Hr. Ebbe Ulfelt sig her af "Riket haver begivet, uden at gjöre nogen rig-"tighet enten for Ösel eller Borringsholm, "som han haver våret forlehnet med, og det ju "den höijeste billighed er, at han tilbörligen sva-"rer til hvis Han paa Vore Vegne har haft at "forrette: Thi er til Eders Kjerlighed vor na-"boevenlige begjerning, at Han maatte tilholdes "saadant at gjöre, efter som vor Resident os El-"skelige*

"skelige P. Juel er befalet, naar behöves, paa "behörlige Städer at producere, hvorudi vi for "meene hans skyldighed at väre, at staa osf til-"börligen til rette, *og dersom saadant hos Han-"nem uden vidlöftighed icke staer til at bringe til "veye, og vi derudover skulde foraarsages han-"nem med Retten at lade söge, saa eragte vi "unödigt Eders Kjerlighed om Justitiens billige "administration at anmode, eftersom vi ingelunde "tvisle Eders Kjerlighed, uden nogen vor erin-"dring dertil noksom inclinerer, men forseer ofs "visseligen til, at Eders kjerlighed herudi vor "Fullmägtig til det beste befordrer saa vel som "og andre vore undersaater til Rette forhjelper, "som bemelte Herr Ebbe Ulfelt i lige maade "skulle nödet til at söge, for hvis han dennem, "efter strenge äres forpligt haver forsömmet at "förnöye och betale.* — År 1658 reste Ebbe Uhlfeldt öfver til Dannemark, mera för at utföra sina prætentioner, än för at ställas til redogörelse; men han vardt då i Köpenhamn fängslad och til Nachskoff bortförd, där han satt et halft år, til defs samma fästning blef intagen i Jul. Månad 1659 af Svenske Fältmarskalken Gr. Gustaf Otto Stenbock. Lyckeligen återkom han då til Sverige, blef 1661 General-Lieutenant til häst, och kort därefter befald at beförja en commission i Skåne med Militiens inrättande. År 1662, vardt han häktad, såsom misstänkt för delaktighet uti et förrädiskt upsåt at öfverlåta Malmö

Fästning åt de Danske. Auctor til Memoires de la Reine Christine anser honom såsom icke aldeles oskyldig. År 1664 på Riksdagen i Stockholm blef han Riksråd; något därefter Hofrättsråd i Götha Hofrätt, och 1765 Riks-Jägmästare. Under Danska kriget 1676 anförtroddes honom försvars verket vid Calmar. 1679 blef han Lagman i Östergöthland. Dog 1682. På Svenska Riddarhuset vardt Ebbe Ulfelt introducerad vid 1664 års Riksdag, tillika med 10 andra Skånska familier, hvilka kunnat bevisa deras förfäder hafva beklädt Riksens Råds ämbete i Dannemark. Med honom sjelf, gick denna slägten ut i Sverige på Svärdssidan. Ebbe Ulfelt hade Bröllop på Köpenhamns Slott, 1643, med Grefvinnan *Hedvig til Schlesvig Holsten*, en dotter af K. Christian IV, med dess ägta maka *Christina Munck*. Hans *Portrait* är graveradt af *Haas in 8:vo.* —

(Se Likpredikan, med personalier, tr. i Dorpt, 1689 — Stiernmans Höfd. minne, p. 277. — Ejusd. Geneal. Matr. p. 214. — Rothes Danske Mänds og Quinders Eftermäle, II. D. p. 116. — Holbergs Danske Riks Hist. om K. Fredric III. — Arckenholtz Memoires de la Reine Christine, II. T. —)

V.

VINBLAD, JOHAN, til Risberga och Skenala, *Kongl. Secreterare.* Föddes i Norkiöpings Stad, 1615, och var Son af Handelsmannen

mannen därſtädes *Mathias Johansſon*, och *Helena Winblad*, Präſtedotter ifrån Helſingland. Han ſändes 1629 til Upſala, där han med ſärdeles flit, lade ſig på Latinſka ſpråket och Studium Politicum. Därifrån begaf han ſig 1633 til utrikes Univerſiteter, och hade en vacker recommendation ifrån Biſkopen i Linköping Dr. Joh. Bothvidi, til Riks-Cancelleren Ax. Oxenſtierna, ſom då viſtades i Frankfurt am Main. Riks-Cancelleren emottog honom med mycken ynneſt, och ſom han fant ynglingen prydd med flera goda egenſkaper, ſå gaf han honom et ſärdeles ſtipendium, och antog honom til handledare för tvenne unge Herrar, Riks-Cancellerens anförvandter, Herr Axel Åkesſon och Herr Axel Thuresſon, hvilka voro nyligen komne ifrån Sverige, och ärnade at på utrikes orter fortſätta ſina ſtudier. De uppehöllo ſig et år i Strasburg, och reſte ſedan til Paris. Därifrån åtfölgde de Riks-Cancelleren til Leiden, beſökte flere Provinſer, Städer och Univerſiteter i Nederländerne, och vände ſå åter om til Frankrike, för at på det fullkomligaſte taga kännedom af detta Landets Oeconomie och Politiſke författningar. Under hemreſan beſökte de England och Dannemark, och kommo til Sverige igen 1639. Efter hemkomſten blef Vinblad 1640, antagen af Riks-Cancelleren uti Kongl. Cancelliet, ſåſom Riks-Cancellerens egen Hand-Secrete-

creterare, och 1644, förordnades han af Drottning Christina til Referendarius i Cancelliet, samt år 1648, til Kongl. Secreterare. Adlades 1649, och behölt sit namn, hvilket han efter Morfadren uptagit. Han åtfölgde sedermera K. Carl Gustaf, på dess resor, och besörgde vigtiga förrättningar vid flera tillfällen; men hans svaga hälsa nödgade honom, i underdånighet utbedja sig, at tjena hemma vid Cancelliet; hvilket honom äfven beviljades. Med kunskap och förfarenhet, med en ädel hog och okonstlad trohet, upfylte han sina pligter emot Konung och samhället. Han innehade en särdeles färdighet uti Latinska, Tyska, Holländska och Fransyska språken. I anseende hos de stora, vördades han af de ringare, och älskades af alla. Sit lefnadslopp ändade han i Stockh. 1659, och vardt i S. Jacobs Kyrka begrafven, hvarefter Liket fördes til Östuna Kyrka i Upland. Gift. f. g. m. *Ingeborg Andersdotter*, a. g. m. *Catharina Laurelia.*

(Personalierne efter Likpr. hållen af Ol. Skough. — tr. i Stockh. 1660 in 4:o —)

W.

WALLSTRÖM, ERIC, *Prost och Kyrkoherde* i Norrkiöping. Föddes år 1720 i Gefle Stad, där Fadren, *Thom. Wallström*, var Stads-Secreterare. Sedan han användt

van-

vanlig tid vid Skolan och Gymnasium i Gefle reste han 1736 til Upsala, där han 1743 vardt Magister. Samma år orerade han på Svensk Vers i Gefle Gymnasio, öfver den med Rysland vundne Freden, och blef detta Tal äfven tryckt. 1743 vardt han prästvigd, på Pastoris i Ofvansjö kallelse. 1746 kallades han til Aftonsångspräst vid Domkyrkan i Upsala, 1748 blef han därstädes Hospitals-Predikant och Syssloman, och 1752; Extr. Ord. Predikant vid Kongl. Lif-Regementet til häst. På Prästmötet i Upsala 1753 orerade han: *De Justo pretio Renovationi inter Articulos fidei et in Ordine Salutis assignando, ut, quod justo vel plus vel minus ipsi possit tribui, caveatur.* 1754 Kyrkoherde i Norrkiöping, och straxt hedrad med Proste-fullmagt. Han var onekeligen, hvad man kallar *en stor Präst.* Han ägde den gåfvan at röra sine åhörare, genom det värdigaste sätt at framställa Guds ords lärdommar. Månge ihogkomma ännu med en slags förkjusning, huru han med anda och kraft predikade i Upsala. — Hans lefverne svarade til hans Lära, och hans utseende var ganska intagande. Hans hälsa var icke särdeles stark, och han besvärades mycket af Hypochondrie. Döden öfverföll honom hastigt, under et slag, som släckte lifvet d. 15 Dec. 1758.

Gift med *Margaretha Christina Evensson.*

Tryckta

Tryckta predikningar efter denne Mannen äro: *På 1 Bönedagen* 1750 *öfver Texten Ps.* 122: 6. 7. — *Afskedspred. i Upsala, på* 3 *Sönd. efter Trinitat.* 1754 — *Intr. Pred. i Norrkiöping, på* 13 *Sönd. efter Trinit.* 1754. — *Pred. på* 2 *Sönd. efter Trettondagen, vid Fattighus invign. i Norrkiöping* 1755. — *Synodal pred. i Lik. Text.* 1 *Mos. B.* 3: 19. *år* 1755. — *Pred. på* 4 *Bönedagen,* 1756, *Text.* 5 *Mos. B.* 32: 6. — *Likpred. öfver Kyrkoh. i Gladhammar Joh. Mag. Tillman, Text. Ps.* 84: 5-8. 1757. — *Likpred. öfver Borgm. i Norrkiöping Jac. Ekholm, Texten: Up. B.* 14: 13. 1758. — *Predik. öfver Sön- och Högtidsdags Evang. Stockh.* 1770. *Alla äro i* 4:o. —

(Personalierne efter Likpr. hållen af Prosten P. Lagerman, tr. 1758. — Dr. Strickers Hom. Bibl. p. 149. — Alnand. Anvisn. til et Theol. Bibl. D. 8. p. 30 —).

WALLVIK, JÖNS CLASSON, *Assessor* i Kongl. Svea Hof-Rätt. Föddes 1631 på Stråtenbo vid St. Kopparberget, af Bergsmannen *Claes Ersson* på Wilkesbacka och dess senare Hustru *Elisabeth Tersera*, Prostedotter ifrån Leksand. År 1659 blef han Rådman i Falun, och därpå 1661 Stads-Syndicus, hvilken syssla sedan förbyttes til Stads-Secreterare ämbetet. Under samma tid företog han sig en resa til de förnämsta orter i Eu-

i Europa, och återkom 1668. Vid Konung Carl XI:s varelʃe i Falun 1673, hölt han d. 6 Febr. et Tal på Gruʃʃalen, hvilket grundlade deʃs vidare befordran. Han kallades 1674 til Stockholm, ʃåʃom Aʃʃeʃʃor i Svea Hof-Rätt, vid hvilket Ämbete han ʃedermera förblef, undanbedjande ʃig i underdånighet, både Adelʃkap och en Lagmans-ʃysʃla, ʃom honom ärbödos. At han bibehållit både ʃin Öfverhets nåd och almänhetens högaktning, kunde af flera bevis förklaras. — Vigtiga förrättningar blefvo honom ombetrodde, och äfven var han Ledamot vid de underʃökningar ʃom anʃtältes öfver det ryktbara *Trolleriet*. Något beʃynnerligit hände honom vid en eldsvåda på Norrmalm 1689. Elden hotade många hus med ödeläggelʃe. Han ʃjelf lät bortföra ʃina ʃaker; men en ʃtor del af de omkringboende flyttade deras löʃa egendom in på deʃs gård, med detta utlåtande: *At de hade den förtröʃtan til Gud, at Guds förʃyn helt viʃst ʃkulle ʃkona en ʃå from Mans hus ifrån förödelʃe.* — Denna deras oʃkyldiga fördom vardt mycket ʃtärkt däraf, at eldsvådan ej hant til Wallviks hus. Saknad och ʃörgd, afled han i Stockholm d. 13 Febr. 1691.

Uti ʃit gifte 1662 med *Magdalena Rudbeck*, Dotter af Biʃk. Dr. Nils Rudbeckius i Weʃterås, var han en Fader för 16 Barn. Af deʃʃe lefde 15 vid Fadrens död. Tvenne af

af Döttrarne, uptogos hvar efter annan til Kongl. Hofvet, hvarifrån de blefvo gifte, och med Kongl. Brudgåfvor förlänte. En talrik posterité har sig utspridt af denne Stamfadren, så uti Frälse som Ofrälse Ståndet, och man har i senare tider sett purpurn pryda detta namnet. Sonen, *Johan v. Wallvik*, adlades 1718, och dog Kammar-Revisions-Råd, 1748.

Af Jöns Classon Wallvik, äro *tvenne Åm. Tal tryckte: öfver Friherre Joh. Sparre, Ups. 1656 — och öfver Friherre Th. Stiernskiöld, tr. i Stockholm. 1665.* Äfven är tryckt *en Gratulation til Dr. Nils Rudbeckius, då han 1670 blef Biskop i Westerås.*

(Se Wallvikska Ättar-Talet, utgifvit af Direct. Abr. Abr. Hylphers, tr. 1765 in 4:o —).

WRANGEL, CARL, *Grefve, General-Major* af Cavaleriet och *Capitaine Lieutenant* vid Kongl. Drabante-Corpsen. Föddes i Stockholm år 1667. Fadren, Grefve *Diedrich Wrangel*, var Kongl. Råd och Præsident i Kongl. Bergs Collegio. Dess Moder var Fru *Magdalena Clerck.* Tidigt yttrade han sin håg, at med värjan vara sin Konung och Fädernesland til tjenst. Antagen af K. Carl XI, vid dess Hof, dröjde ej länge, innan han fick Fendriks fullmagt vid Kongl. Lif-Gardet. För at vinna en färdighet uti Krigs-konsten, hvartil nu icke gafs tilfälle hemma, reste han med

med nådigt tilſtånd utrikes. De Franſke vapnens jämna framgång lockade honom til Paris 1690, hvarifrån han året efter tog vägen åt Nederländerne, där Franſyſka Arméen, under de namnkunnige Fältherrars Luxembourgs och Schombergs anförande, om våren öpnade et nytt fält-tog, genom belägring för Staden Mons. Denna belägring är märkvärdig däraf, at Konungen af Frankrike i egen perſon därvid commenderade. Grefve Wrangel öſvervar vidare den häftiga bombarderingen för Charles-Roy, och träffningen vid Leus, där Duc de Luxembourg, med värjan i hand. öfverända kaſtade fiendens hela Cavalerie, ſom til antalet var honom vida öfverlägſe. Han förſogade ſig ſedan hem til Sverige, i anledning af den Kongl. nåd, ſom honom frånvarande vederſaren var, genom beſordran til Lieutenants Charge vid Kongl. M. Garde; men 1693 reſte han åter ut, för at biviſta de actioner ſom vidare föreföllo, emellan de Franſke och de Allierade, och hade i ſynnerhet vid Nervinde, et ypperligit tilfälle at ſe, hvad ſom med klokhet omtanka och mannamod kan uträttas i krig. — Uti denna ſkarpa bataille, ſom flöts med fullkomlig ſeger på Franſyſka ſidan, tjente han för General-Adjutant, hos General Lieutenanten Roos. Efter denna campagne, och belägringen för Hüy, reſte han 1694 til Paris, och återkom til Sverige 1695

då han förordnades til Lieutenant af Lif Drabanterne, efter at förut, och under sin frånvaro, hafva blifvit ihogkommen med Capitaines fullmagt vid Kongl. Lif-Gardet.

År 1697, när efter Konung Carl XI:tes död, Riddar-Orden af blå Bandet, skulle til England återlemnas, blef Gr. Wrangel af den unge Konung Carl utsedd, at öfverföra samma Riddare-Orden, til då varande Svenske Ambassadeuren i Holland Gr. Carl Bonde, med hvilken han sedan skulle göra sällskap til England. Men 1700 öpnades åter för honom krigs-fältet, och det glädde honom, at få räknas ibland den utvalda Corps, hvilkom vakt och vård om Konungens dyra lif anförtrodt var. Här skulle nu blifva alt för vidlyftigt, at upräkna alla de tillfällen, alla de träffningar och äfventyr, uti hvilka Gr. Wrangel, vid sin Konungs sida, inlagt ära och visat, huru nit och trohet öfvervunnit alla mödor, alla farligheter. Vid Narva Stads undsättning, fäktade han som en hjelte. Vid descenten öfver Duna, i Batailllen vid Clissow, i drabbningen vid Pultovsk och Punitz, lika så. — De otroligaste fatiguer, de svåraste marcher, hela kriget igenom, förmådde icke aftvinga honom minsta tecken til et afmattadt eller eftergifvande mod. 1706 vardt han Capitaine-Lieutenant af Kongl. Lif Drabanterne, och tillika General-

Major

Major af Cavaleriet, i Gr. Arvid Horns ſtälle, ſom til Kongl. Råd utnämdes. Men hans lifsmål nalkades ſit ſlut. En afmattande och ſtark fläck-feber öfverföll honom om om våren 1707, under det Konung Carl hade ſit högquarter i Altranſtadt, och här måſte han blifva et rof för döden, i en ålder af 39 och et halft år. Hans Lik begrofs uti Ketzſchavs Kyrka i Saxen, d. 4. Jun. nyſsnämde år, uti Konung Carls egen höga, Deſs Råds och Generalers närvaro. Konungen ſjelf beſökte honom på ſjukſängen, och betygade ſin ſaknad vid deſs bortgång. — Dygden, äran och tapperheten, beherrſkade hans hjerta, och en vacker dödsberedelſe krönte hans berömvärda lefnad. Han var den ſiſte af ſin Famille. Vid grafven hölts et Svenſkt Tal af Drabanten Friherre *Bror Rålamb.*

(Se Perſonalierne efter Likpredikan, hållen af Petr. Lampa, tr. 1707, — K. Carl XII:tes Hiſt. af Dr. Norberg. —)

WRANGEL, OTTO REINHOLD, af Sauſis, *General-Major.* Föddes i Eſtland år 1681, och var en yngre Broder til R. R. Gr. *Anton Joh. Wrangel.* Våpnebrak lekte för ynglingens håg, och 1702 öfvervar han beläggringen för Riga. Regements-Quartermäſtare vid Generalen Gr. Ad. L. Levenhaupts Regemente, biviſtade han 1708 års Action vid

Liesna emot Ryssarne. Såsom Capitaine vid Nylands Regemente, var han med i fältslaget vid Pultava, då han i foten vardt blesserad. Därefter följde han K. Carl XII:te, öfver Niepern och ödemarkerne til Bender. Vardt 1711 Capitaine af Gardet, och s. å. affänd til Crimm, at tilhopaskaffa och utlösa de Svenske fångarne, af hvilka en stor del voro af Ryssarne til Tartarerne bortsålde. Ifrån denna expedition återkom han 1712 til Bender, och skickades til Sverige. 1713 Major af Gardet, och var åter med vid Fredrichshalls belägring. 1720 Öfverste-Lieutenant, 1739 Öfverste, 1742 General-Major af Infanteriet. År 1743 hände honom den obehageligheten, at han sattes i arrest, för dess vid Finska fälttåget 1741 och 1742 uti krigs-conseillerne gifna råd. Efter fem månaders häkte, och et halft års löns hemfallande til Vadstena Krigsmanshus, blef han ifrån alt vidare tiltal frikänd. — Dog sedan i Stockholm, 1745.

Gift, f. g. m. Frih. *Margaretha Lagercrona* — a. g. m. Grefvinnan *Margaretha Eleon. Liljenstedt.* —

Under denna Artikel, må med några ord nämnas en *Fabian Wrangel*, äfven af Svensk Börd. Han hade i Holländsk tjenst, ifrån Dragon tjent sig up til Öfverste, och gick sedan til den Tyska Kejserliga Arméen. År 1709 blef han til Grefve förklarad af Ko-

nung

nung Carl III i Spanien, och lär altså vara den ende Svensk, som varit *Spansk Adelsman* eller *Grefve*. År 1718 blef han Gouverneur i Brüssel, och några år därefter General-Fältmarskalk. Han dog 1737 i Brüssel i en hög ålder. Vid flere tillfällen hade han utmärkt sig såsom en stor Krigshjelte, och i Brüssel lefde han präktigt, hvarest han hölt öpen taffel för alla Officerare. Denna senare omständigheten gjorde, at han ej var rik, eller Herre af gods och ägodelar, ehuru han innehade det fördelaktigaste ämbete.

(Stiernmans Geneal. Matr. p. 1377 — Holländske Generalen Frih. Isac Cronströms Lefverne, af C. Chr. Giörvell, p. 65, not. —)

Å.

Åkerfelt, Zacharias, *Capitaine*, föddes år 1682 uti Riga Stad, där Fadren Capitaine *Olof Åkerfelt* då låg i Garnison. 1697 gick han i krigstjenst såsom Volontaire, vid General-Major Hen. Rudolph Horns Regemente, gjorde de vanliga smärre steg, och fick 1702 Fendriks fullmagt. Han var tidigt med uti flere krigsfaror, och fäktade tappert vid sin bataillon, då Ryssarne 1703 belägrade Nyens Skants. Ryssen vågade här en storm med 2000 man, anförde af en Brigadier; men blef af de Svenske så emottagen, at ganska få Ryssar undkommo med lif-

vet ifrån Stormningen. Grafvarne blefvo upfylde med döda kroppar, så at man bequämt eller utan hjelp, kunde gå eller klifva öfver dem. Utan storm kom Skantsen sedan genom Capitulation uti Rysfarnes händer, hvilka i grund förstörde både Fästning och Stad. Sedan Fendrik Åkerfelt äfven bivistat de heta bardalekar, som vankade vid Jauksälki, Walkisari och Systerbeck, blef han 1705 förordnad til Lieutenant vid samma Regemente, med General Meydels fullmagt. 1706 blef han under General-Adjutanten Carl Armfelts anförande, commenderad på et partie, bestående commenderingen af 50 Officerare och 100 Ryttare. Marchen skedde til et ställe där fienden hade en hop Artillerie hästar, hvilka alla borttogos, jämte en Ryttmästare och en Bojar, som fördes fångne til Svenska Lägret. S. å. föreföllo för honom, flere äfventyrlige expeditioner. År 1708 tog Lieut. Åkerfelt afsked ifrån Svenska krigstjensten, reste til Stockholm, därifrån til Holsten, och thädan med recommendations-bref til då varande General-Lieutenanten Eric Sparre, som då var uti Fransysk tjenst. Vid dennes Regemente fick han Fendriks fullmagt dat. d. 8 Maij 1709. och tjente sedan Franska Kronan med en hurtighet, som gjorde honom mycken heder. Han var ock med i det stora slaget vid Malplaquet, som begyntes d. 11 Sept. 1709, vid Solens upgång

gång och varade til fram på eftermiddagen. Kort därpå blef han Lieutenant Premier Reformé, och året efter Second Lieutenant Reformé. År 1712 bivistade han Actionen vid Fauxbourg af Arras, och några dagar efter åtföljde han et starkt commando af flere Garnisons Regementer, under General-Lieutenant Grefve Broglios befäl, som skulle gå at intaga redouten Clüsen. Expeditionen lyckades, och stället bestormades. Därifrån vände man sig til det stora Retranchementet Denain, hvilket ockſå stormades, och uti Fästningen Marchiens, giordes hela besättningen til krigsfångar, under Marskalken D'Arteniens anförande, vid hvilket tilfälle de Franske Regementerne fingo et stort byte. Vid Fästningen Douvays belägring af Fältmarskalken Willars, hade Åkerfelt sin post uti Tranchéen, utförandes til sine Förmäns fullkomliga nöje, alt hvad honom blef anbefalt. Douvay gick öfver med storm, besättningen giordes til krigsfångar, och med denna campagne slöt Åkerfelt sin Fransyska tjenst.

I början af året 1713 tog han afsked ifrån sin utrikes krigsbeställning, och reste til Wismar, där han af Öfversten Reinh. Hinr. Horn, straxt blef antagen för Capitaine vid Helsinge Regementet. Ifrån Wismar for han sjöledes til Stralsund, måste här uthärda den bekanta belägringen, och fick därunder flere

äfventyrlige förrättningar, ibland hvilka en commendering på den så kallade blå Bastionen, nära hade kostat honom lifvet; Emedlertid vardt han här skadad på sin hörsel. Vid utmarchen ifrån Stralsund blef han fången af Saxarne. Sedan han blifvit förd til Lüdershagen, där Saxiske Öfversten Grefve Wackerbart hade sit hög-quarter, rançonerade han sig sjelf och fick samme Befälhafvares pass at resa til Lübeck. Vägen togs därifrån til Hamburg, ifrån Hamburg sjöledes til Amsterdam, så til Götheborg, och vidare til Lund. Capitaine Åkerfelt emottog här sin Konungs befallning, at förfoga sig til Regementet. År 1718, flyttad genom Kongl. Fullmagt til Jämtlands Regemente, och bivistade s. å. Fälttoget i Norige, under Gen. Lieutenanten Carl Armfelts commando. Vid återmarchen öfver fjällen utstod han många besvärligheter och vardt illa förkyld. På detta tog hade han under sin vård Cassakistan, den han, jämte flere qvarlemnade Regements fanor, uti Gen. Major Horns händer lefvererade. 1719 vardt han commenderad med 200 man, at betäcka Sundsvalls Stad emot fiendens härjande. 1721 bivistade han fälttoget i Gefle, och benådades 1723 af K. Fredric, med Majors heder och namn. 1742 fick han Kongl. Utrednings Commissionens befallning, at med 200 man af sit Regemente, vara Galer-Escadern behjelpelig til Sockholm.

holm. — Året derpå åtfölgde han et commando af famma Regemente, 300 man ftarkt, under Öfverfte-Lieutenant Saltzas befäl, fom marcherade til Rängfiö Socken til Hällfingland, til betäckning för den där fatte Commisfionen, öfver et partie uprorifke Bönder. Uppå underdånig begäran, ärhölt han 1744 nådigt affked, och hugnades f. å. i affeende på defs trogna tjenfter, med dubbelt Capitaines underhåll. Major Åkerfelt var en from och ftilla man, altid nögd med fin lott, altid nitifk och välmenande för fit Fädernesland. Han dog år 1754. Gift m. *Maria Margaretha Scheffel*, en fyfter til den federmera 1777 nobiliterade Öfverfte-Lieutenanten och Riddaren *Mårten Fr. Stjernefelt.*

(Denna Biographie är utdragen, af Major Åkerfelts egenhändigt teknade Lefnadslopp, fom förvaras af Sonen Bruks-Paftorn Mag. Mårten Åkerfelt. —)

Ö

ÖRNEHUFVUD, OLOF, *General-Quartermäftare.* Född i Veftergöthland 1600, uti Nylöfa Stad, fom i Konung Guftaf Adolphs tid af de Danfke afbrändes, då defs invånare flyttade til Alingsås. Fadren var Borgaren och Rådsförvanten eller Borgmäftaren i Nylöfa *Hans Andersfon*, och modren *Ellika Andersdotter.* Sedan den unge Olof Hansfon med mycken framgång idkat fine

 ftudier

ſtudier i Roſtock, kom han förſt uti Hertig Johans af Öſtergöthland Cancellie, och antogs ſedan uti Rikſens Cancellie, där han gjorde tjenſt til år 1624. Som han hade en ſärdeles ſkicklighet uti ritning och tekning, och äfven öfvat ſig uti Ingenieur-Vettenſkapen, ſå ſattes han af K. Guſtaf Adolph i lära hos den berömde And. Bureus. Såſom Ingenieur åtfölgde han Konungen på det Lifländſka Krigstoget, och uti Kriget med Preusſen, hvarunder han förvärfvade ſig Hans Majeſtäts ſynnerliga nåd. Vid Tyſka Krigets början 1630, följde han ock Konungen, förordnades til General Qvartermäſtare, och förſäkrades om adelſkap, ſom ſedan af Regeringen confirmerades 1635, uppå Riks-Cancellerens berättelſe och intygan om deſs trogna tjenſter. Han kallade ſig då *Örnehufvud.* Efter Konungens död, tjente han förſt vid den Arméen ſom anfördes af Hertig Bernhard af Saxen Weimar, och när denna Armée ſedan fördeltes, kom han under Fältmarſkalken Kniphauſens commando uti Veſtphalen. År 1634 förordnades han at reſa til Lifland, för at där beſe Fäſtningsverken, och beſtyra om deras förbättrande. Året efter tog han vägen åt Jngermanland och Finland i ſamma affigt. Med Fältmarſkalken Lennart Torſtenſons armée gick han vidare til Tyſkland, och gjorde där tjenſt til år 1636, då då han med Riks-Cancelleren

Axel

Axel Oxenſtjerna reſte öfver til Sverige, och beſörgde på flere orter om nödiga förbättringar af Rikets Fäſtningar, ſärdeles vid Calmar, Jönkiöping och Götheborg. Siſtnämde Stad aftog och befäſtade han, lemnande ſåledes här et värdigt minne af ſin ſkicklighet uti Fortifications vettenſkapen. Näſtan ingen ort eller landſkap hade han genomfarit under ſina utrikes reſor, den han icke afſtuckit och afritat med deſs lägenheter; och af trycket lät han utgå en vacker Charta öfver March-Brandenburg. Äfven ſå afritade han med mycken noggranhet de fläſte Rikets provinſer, ſärdeles de ſom ligga emot gränſorna, jämte ſkärgårdar, holmar och hamnar, hvilka arbeten ännu finnas förvarade på ſina ſtällen i Stockholm. — År 1664 reſte han med Fältmarſkalken Guſtaf Horn emot de Danſke til Skåne, där han, ehuru ſjuk, likväl gjorde en nyttig tjenſt. I Lägret för Malmö aſſomnade han den 27 Aug. ſiſtnämde år, trött af mödor, men ſaknad af alla, ſom kände hans goda egenſkaper. Liket lèdſagades med vakt ifrån Lägret til Landscrona, och därifrån til Upland. Under vägen hördes ſtycke-ſkott vid alla Fäſtningar, där Liket förbiſördes, ſåſom bevis at han ſkattades värdig all ära, för en långlig och trogen tjenſt emot Öfverhet och fädernesland, Fröſunda Socknekyrka i Upland, gömmer hans ben. Inom denna Socken

ägde,

ägde han Säteriet Heljö, som år 1637 vardt honom doneradt af Drottning Christina. Frösunda Kyrka har ock af honom och dess Fru, blifvit mycket prydd och rikeligen begåfvad. —

Gift m. *Anna Sneckenfelt.* Med henne var han förlofvad ifrån år 1628, men hindrades af jämna resor och trägna tjenster, at fullborda sit ägtenskap, til år 1634, då han ock straxt efter Bröllopet måste lemna sin maka, och begifva sig til Lifland. Hans ätt utgick med Sonen, Capitaine - Lieutenanten *Axel Örnehufvud til Heljö*, som dog ogift 1678.

(Se Likpr. med personalier, hållen af Dr. Ol. Laurelius, tr. i Stockh. 1645 in 4:o — v. Stiernmans Matr. p. 318. — Salvii Beskr. öfver Upland — p. 1744. — Cederborgs Beskr. om Götheborg, tr. 1739 in 4:o. —)

TILL·

TILLÄGGNINGAR

OCH

RÄTTELSER,

VID DE I FÖRRA DELARNE BE-
FINTELIGE

BIOGRAPHIER,

A.

ADLERFELT, PEHR. — D. I. p. 7. r. 10. I unga åren hade han mycken färdighet uti flera kroppsöfningar och dansade ypperligen. Han var Fendrik vid K Lif-Gardet, när Svenska Tropparna 1700 skeppades öfver ifrån Riga til Bataillen vid Donauströmmen, och sade då skämtevis til sine Kamerater: *vi må önska at Saxarne icke måtta åt våra ben och skämma bort dem.* — Sedan åtfölgde han Konung Carl, vid dess lyckliga Campagner. Näst före slaget vid Pultava, skall Adlerfelt hafva haft en affaire med en annan Svensk Officerare, och gifvit denne sin bane. Konung Carl tog detta onådigt up, och skall efter berättelse ärnat straffa Adlerfelt för denna gärning. Emedlertid mellankom det olyckliga nederlaget. Adlerfelt undgick lyckligen både näpst och Rysk fångenskap, och kom öfver til Sverige, där han sedan tjente vid Svenska Arméen i Skåne.

(Meddelade tilförlitelige efterrättelser.)

ASCHENBERG, RUTGER, — D. I. p. 33. r. 32, tillägges: Med denna enda Fru, hade han 9 dödfödde och 16 lefvande Barn. Honom öfverlefde af alla dessa, en enda Son och fyra Döttrar.

(Se Personalierne.)

B.

B.

BAELTER, SVEN. — D. I. p. 61. r. 31. — Til Gymnasii Bibliothequet i Wexiö, förärade han sin utvålda Boksamling.

(Se Sv. Mercurius för År 1761. Jan. M. p. 473.)

BANER, PEHR. — D. I. p. 44. r. 17. tillägges vid citation, *von Stiernmans Höfd. Minne.* — *Likpr. med Personalier, hållen af Dr. Ol. Laurelius, tr. 1645 in 4:to.* —

BERGENHIELM, JOHAN. — D. I. p. 76. r. 16. Han bivistade år 1698 en Tractat emellan Sverige och General-Staterne, och s. å. emellan Sverige, Frankrike, Chur-Brandenburg och Dannemark. Också utarbetade han den Defensive-Alliance-Tractaten emellan Sverige, Hannover och Brunsvic-Lüneburg, som i Stockholm vardt underteknad d. 28 Apr. 1704.

R. 23. vid denna Artikels slut, kan följande införas: Johan Bergenhielm hade en Syster, som på sit 10 eller 12 ålders år, dog i Upsala. Begrafningsdagen då Sorgfolket var samladt; och locket skulle läggas på kistan, märkte Archiater Rudbeck, som ock var ibland de budne, några lifstecken uppå Liket. Rudbeck ville därföre göra några försök til den dödas vederfående. Man ansåg detta med misshag, och Theol. Professoren Schütze, förevitade Rudbeck i synner-

nerhet, huru illa det vore, at med onyttiga uptog oroa en död kropp. Liket vaknade verkeligen up, och denne Bergenhielms Syster, som sedan vardt gift, och bodde i Upland, upnådde en ålder af några och 90 år. Fadren var Borgmästare i Upsala, när detta hände.

(Dr. Norbergs Hist. I. D. — Meddelad efterrättelse ifrån säker hand i Upsala. —)

Berndes, Johan. — D. I. p. 78. r. 14. Föddes på Fädernesgården Strömsberg i Upland, 1603. — Hans Moder var Fru *Anna von Rosen.* — Första gången sändes han utrikes och til Nederland 1621, hvarifrån han hemkom 1624, i anledning af Fadrens frånfälle. S. å. reste han på nytt ifrån Fäderneslandet, och besökte då Holland, England och Frankrike. Med mogna insigter var han nu färdig, at offra åt Fäderneslandet en nyttig tjenst. — Blef 1627 Capitaine-Lieutenant vid General Douvals Regemente, och tjente med beröm emot Sveriges fiender, både i Preussen och Tyskland. År 1630 sändes han af sin Konung til alla Landshöfdingar och Ståthållare i Riket, för at upbära penningar til Krigs-Statens förnödenheter. Särdeles skicklig til Kammarverket, förordnades han 1632 til Riks-Kammar-Råd, och fick härvid Konung Gustaf Adolphs synnerliga recommendation til Re-

Regeringen, i affeende på sin vidsträckta kunskap i dessa ärender. Affärdades 1633 til Rysland, för at notificera Storfursten Konungens död, och blef 1632 en Ledamot uti den Commission, som ifrån Svenska sidan, skulle fastställa Rågången emellan Norrige och Sverige, vid Nasa Fjell — pag. 79. rad. 2. — När Kopparen sedan til sit värde begynte falla, och andra varor, särdeles kohl och ved stegrades, skaffade han med sin rådighet bot på denna oreda, och utverkade et Kgl. Placat, hvarigenom et visst köp faststältes på kohl och ved, som blef drägeligit både för Bonden och Bergsmannen. Han inrättade ock et Ved- och Kohl-Compagnie, som ifrån Dalarne, genom Elfverne skulle bestyra om framförsel af timmer och ved til Falun, til besparing af skogarne, närmast omkring Staden belägne. — Sin för Riket gagnande, och för honom sjelf ärefulla lefnad, slöt han i Stockholm år 1652, uti sin bästa ålder, och vardt begrafven i Storkyrkan, i närvaro af Drottning Christina och Rikets ypperste Ämbetsmän. —

(Sammanhämtadt utur Personalierne efter Likpr. hållen af Dr. Er. Emporagrius, och tryckt i Stockholm 1652).

BJELKE, HOGENSKILD. — D. I. p. 80. r. 29 — Läs: *Anna Hogenskildsdotter.* pag. 81. r. 21 — läs 1589. — Pag. 83. r. 17. til-

tilſättes: han hade haft en Son *Sten*, ſom rymde bort til Dannemark, förrän ſtormningen ſkedde i Calmar 1599. —

Bjelke, Sten. — D. I. p. 85. r. 4. *Han ägde denne Monarkens ſynnerliga nåd* — *Gods bibehållen.* Denna mening ändras och tilökes ſåledes:

Han ägde denne Monarkens ſynnerliga nåd. Ibland flere bevis därpå, är äfven den märkvärdiga och vidſträckta Inſtruction, ſom Bjelken emottog af Konungen dat. Liungby, 1679. — Ehuru Bjelken ſjelf icke ägde några ſkänkta Kronogods, hade han dock nog känning af Reductionen. Til all olycka hade han ärft ſin Syſterſon Grefve Clas Tott, ſom dog i Paris. Ekolmſund var i Drottning Chriſtinas tid gifvit til Tott, och ſom Tott lemnade efter ſig mycken gäld, ſå vardt Morbrodren, ſom ville bibehålla Godſet, nödſakad at betala 100,000 Riksdalers ſkuld. Men Ekolmſund reducerades ſedan under Kronan och Bjelkens penningar voro förlorade. För dylika öfverräkningar och i briſt af mynt, gick ock Bjelkens vackra Bokſamling förlorad, hvarigenom Kongl Bibliothequet i Stockholm fick en betydelig tilökning.

R. 11. afled d. 8 Sept. 1684, tillägges: — mindre utmattad af ålder, än af arbete och bekymmer, och begrofs uti Kongl. Riddarholms Kyrkan.

R. 12. Innan han gifte sig första gången, var han ordenteligen förlofvad med Jungfru *Kerstin Barbro Baner*, som sedan ryggade sit löfte, hvaröfver de sedan med hvarannan råkade i rättegång. Hans första Fru, *Brita Rosladin*, var Dotter af Öfversten *Fritz Rosladin*, som under K. Carl IX:s Lifländska fälttog, skall hafva blifvit hittad i en rågåker, där han låg fördold, samt blef uptagen och sedan upfostrad. — Dess senare Fru var Friherrinnan *Margaretha Sparre.*

R. 19 — Kejsers Bibel. — Til åminnelse så väl af hans person, som det honom updragne Rikskattmästare Ämbetet, är en Skådepenning slagen och är et af den bekante Stämpel-Snidaren *Meybuschers* arbeten. På första sidan skådas Baron Bjelkes Bröstbild med omskrefven Titel: *Sten Bjelke*, *Svea Rikes Skattmästare.* På den andra åter, tvenne Ymnoghets-horn, korslagde öfver en nyckel, som betäckes af en öpen Krona.

(Se Canc. R. Berchs Afhandl. om Sv. Herrars och Fruars Skådepenningar — III Flocken. —)

BILLBERG, JOHAN, D. I. p. 95, r. 13. — Hans Boksamling, som utgjorde något öfver 1000 Band, såldes först i Upsala, år 1761. En myckenhet handskrefne Arbeten, lemnade han efter sig, af hvilka en del af honom sjelf ämnades til trycket. De finnas upräknade uti *Amanuensis Bibl. Ups.*

Mag.

Mag. O. Knös utgifne *Historiola Poëtarum Vestrogothiæ Latinorum, P. V. tr. 1783.* — På sin Graffsten i Strengnäs Domkyrka, lät han sjelf uthugga dessa orden:

Bilbergius Præsul, sua heic et Margaris,
Fessis quietem pollicentur ossibus.

Men hans efterlemnade Enka och Barn, låto sedan efter hans död, öfver hans mull uppsätta en vidlyftigare Latinsk Minnes-skrift.

Sönerne, måga med några ord nämnas, i affeende på deras besynnerliga befordringsväg. *Gustaf Otto*, var först Lector Mathematum i Strengnäs, där han utgaf några *Mathematiska Disputationer*, samt *flere års Almanachor.* Sedermera blef han Second-Ryttmästare vid Vestgötha Cavalerie, så Premier-Ryttmästare, och därifrån afskedad, vardt han Inspector öfver Mått och Vigt i Götha Rike. Han dog 1743. — Yngre Sonen, *Carl Gustaf*, var ock Lector Mathematum i Strengnäs efter sin Broder, tog afsked ifrån denna Syssla, blef Auscultant, Præsidents-Secreterare i Kammar Collegio, Ord. Commissarius i Kammar-Revision, Assessor, och sist Kammar-Revisions Råd. Dog 1760.

(Sv. Mercurius för år 1761, Martii M. p. 591. — Mag. O. A. Knös citerade Acad. Disp. — v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 1087. —)

BJÖRNEKLOW, MATHIAS. — I. D. pag. 95. r. 21. född i Westerås, där Fa-

dren var Rådman och Mölnare. I yngre åren ſtuderade han Theologien med all flit, men lät vid ſin ankomſt til Upſala, ſin Gynnares Dr. *Joh. Rudbeckii* råd hos ſig gälla, at *icke förakta verldslig kunſkap*, och *at göra ſig väl bekant med de Latinſka och Grekiſka Språken.* Innan han tilträdde *Eloquentiæ Profesſion* i Upſala, gjorde han en vidſträckt utländſk reſa. — Det var R. Cancelleren *Ax. Oxenſtierna*, ſom ſå begick hos Regeringen, at *Mylonius* för ſin utmärkta ſkicklighet, vardt kallad ifrån Upſala til Kongl. Cancelliet. —

Pag. 96. r. 17. — I Nürenberg är en Skådepenning ſlagen til *R. R. Björneklows* ära. På förſta ſidan är hans Bild och Namn: på den andra, hans Adeliga Vapen, med öfverſkrift: *Animo verecundo, ore probo.* Nederſt ſtår dödsåret 1671.

BONDE, CARL. — D. I. p. 106. r. 14. — 1699. — Efter en ſolenne begrafning i Kongl. Ridd. Kyrkan, fördes Liket til Spånga Kyrka utan för Stockholm, at nedſättas i Fadrens graf. För at hedra den Dödes åminnelſe, läto Anhörige förfärdiga en ſtor *Begrafningspenning*, på hvilken, emot denne Herrens bild och namn, å andra ſidan ſvarar deſs förvärfvade Grefvevapen. Nederſt är födelſe- och dödsdagen upteknad. (Berch.)

BRA-

Brahe, Pehr — I. D. p. 117. r. 16 och 17. *ändrad och förbättrad af Gr. Pehr Brahe* — tillägges: Både *Erasmi Ludvikſ. Krönika* och *Grefve Brahes Tilläggningar*, äro *endaſt i handſkrift* och förvaras på det Academiſka Bibliotheket i Upſala. Uti Grefvens *Handſkrift*, läſes en vacker och liflig tekning på Konung *Guſtaf I Caracter*, ſom är införd uti N:o 11, af Skriften kallad: *Anmärkningar i Svenſka Hiſtorien, I. Bandet. tr. i Stockh. 1782.* —

Brenner, Elias, — D. II. p. 134. r. 10. tillägges: Fru Soph. Brenners lefverne läſes uti *Acta Lit. Sv.* för år 1731, p. 118. Ockſå är hennes Minne bibehållit uti *Bachini Giornale dé Literati, 1692,* och uti *Jöchers Gelehrten Lexicon, Art. Brenner.* — Arch. Hjärne drog förſorg om uplagan af I Delen af hennes lärda Arbeten 1713, Fru Brenner aldeles ovetande, och hade han där låtit inrycka lärdt och uplyſt folks omdömmen, icke allenaſt ifrån flere Länder i Europa, utan ock ifrån America. 2 Delen utkom 1732, tvenne år efter Fru Brenners död, ſedan hon med ſin Man haft 15 Barn, af hvilka hon ſjelf upammat de 5 förſte. —

P. 134, r. 18. Denna ſenare och anſenligen ſörökade uplagan af år 1731, utgaf Aſſ. Brenners förtrogne vän *Nic. Keder.* Boken

är förträffelig, och har 63 Taflor, fom alla äro väl ftuckne i koppar. Alla Svenfka Mynt och Medailler äro där uptagne i Chronologifk ordning, intil K. Carl XII:tes Regemente. Hvar och en fom vill lära något grundeligit i Sv. Myntkunfkapen, kan icke umbära denna Boken. Den blir redan nog fällfynt. Förfta gången trycktes den på allmän bekoftnad.

(Se Canc. R. Lagerbrings Sammandrag af Sv. Hift. 4 D. 3 Afd. p. 67. — Lärda Tid. för år 1761, Dec. M. N:o 101.

C.

CEDERHIELM, JOSIAS — D. I. p. 175. tillägges: Son af Landshöfdingen Frih. Germund Cederhielm och Fru Maria Chriftophersdotter. — Vid återkomften ifrån defs Ambaffade til Ryfsland, gjordes honom åtfkilliga befkyllningar, hvarföre han ock tog afträde utur Rådet. Denna händelfe gaf anledning til mycket mifsnöje för framtiden, och den tankan var nog allmän, at både R. R. Cederhielms och R. R. Grefve Maur. Wellingks proceffer, hade fit urfprung, mindre ifrån något fel fom dem kunde tilvitas, än därföre, at deffe Herrar voro emot den få kallade Hannoverfke Accesfionen. —

(Se Canc. R. Lagerbrings Sammandrag af Sv. Rikes Hiftoria. —)

CEL-

CELSIUS, MAGNUS — D. I. p. 180, r. 30. rättas så: *Gifte sig* 1657, med *Sara Figrelia*, som var Syster til K. Rådet *Edmund Figrelius Gripenhielm*. Fadren hette *Nicolaus Edmundi*, men Barnen togo Morfadrens *Figrelii* namn.

CREUTZ, JOHAN — D. I. p. 198. vid slutet af denne Artikel införes följande: Fadren til ofvananförde båda Bröder, R. R. och Amiralen Frih. Lorents Creutz, anförde den Kongl. Flotta af 40 Örlogsskepp som hade en häftig slagtning med de Danske vid Bornholm 1676. Denna bataille var väl lyckosam för de Svenske — Men lyckan vände sig om, under en attaque som sedan föreföll kort efter vid Öland, emellan de Svenske och den Danska och med honom allierade Holländska Flottan. Svenska Amiral-Skeppet *Kronan*, på hvilket voro Amiralen Creutz, 42 Officerare, 500 Båtsmän, 300 Soldater, och 134 Metallstycken, gick i grund under påstående slagtning. Vid samma tilfälle, flög ock Vice-Amiral Uggla, med sit Skepp *Svärdet*, och alt därpå varande folk, i luften. —

(Se Bechstadii Sv. Sjöman, p. 113. —)

CRONHIELM, GUSTAF — I. D. p. 200 — Då Grefve Cronhielm visade sig

mindre hågad, at ingå i de planer fom ifrån Engelfka Minifteren, blefvo Sverige proponerade omkring år 1719, vardt han illa anfkrefven hos då varande Hans Kongl. Höghet, federmera K. *Fredric*, hvilken hos fin Gemål Drottningen fkall utvärkat, at han blef *förvift Hofvet.* Några veckor, afhölt han fig ock verkeligen ifrån fina ämbeten, och fkref fjelf Miniftrarne til, *at de tils vidare, ej hade at adresfera fig til honom;* men få fnart Ständerne kommo tilfammans, blef han genaft infatt i alla fina ämbeten. När likväl en kort tid efter, Landtmarfkalken Gr. *Horn*, uppå Ständernas tilftyrkan, återtog Præfidents ämbetet i Cancelliet, måfte Gr. *Cronhjelm* aldeles gå därifrån, och led i få måtto, at *Commerce-Collegium* icke för honom då gjordes öpet, hvarifrån han vid fifta flyttning var gången, och där Gr. *M. Jul. De la Gardie* var hans efterträdare. *Grefve Cronhielms* billiga klagan häröfver, lärer haft den verkan, at honom til något fkadeftånd beviljades 3000 R:dlr. i taffelpenningar. — Han var en vördad och älfkad *Canceller*, i fynnerhet vid Upfala Academie. Oftaft bivistade han där de Academifka *Solenniteter*, då han med fynnerlig färdighet *haranguerade* på Latin. Hölt ockfå *Brefvdxling* med Lärdoms Fäderne i Upfala.

(Se C. R. Berchs Bok, om Sv. Herrars och Fruars fkådep. och Lefv. III Fl. —)

D.

D.

DAHLBERG, ERIC — I. D. p. 214. r. 8. inför Köpenhamn. — Här tillägges: Förenämde år blef han *General-Adjutant* hos K. *Carl Gustaf*. —

DAHLHEIM, BALTZAR von — D. I. p. 218. — Hela denna Biographie, ändras på följande sätt: *Dahlheim, Baltzar von, Öfverste och R.* af K. Sv. O. föddes i Saxen vid Radebourg år 1669 af en adelig ätt ifrån huset Thalheim i Svaben, hvilken redan i 9 Seculo i Tyskland varit namnkunnig. Fadren hette *Greger von Thalheim* och modren *Emerentia Rimpler*. Farfadren *Baltzar von Thalheim*, gift med *Ingri Horn*, tog tjenst vid Svenska Arméen under K. Gustaf Adolphs krig i Tyskland, var Capitaine vid et Dragon-Regemente och vardt tillika med en Son vid Lützen skuten. Den yngre Sonen, vår Öfverstes Fader Greger von Thalheim, tjente sig äfven up under påstående krig til Capitaine i Svensk tjenst, men stannade efter freden uti Saxen och gifte sig därstädes. Den unge Sonens håg lekte tidigt på vapnebrak, och såsom Volontaire bivistade han redan 1683 Wiens namnkunniga undsättning, gjorde därpå en resa til Italien, och bivistade en sjöträffning hos Maltheserne och var sedermera med såsom *Frivillig* på K. Wilhelm III:es lyckliga tog til England 1688, då denne

ne flyttade Kronan ifrån Jacob II, på sit hufvud. Kärleken til Sverige var hos honom ifrån barnaåren af Fadren inplantad, således var hans högsta åstundan at komma i Svensk tjenst. Det skedde, och år 1689 blef han Fendrik vid det af Svenske Öfversten Hastfer nyvärfvade Regemente, som då i Nederländerna brukades vid allierade Arméen. Var således med uti dessa årens fälttog, och sedan i slaget vid Mehain-Strömmen 1692, samt vid Namurs belägring 1695, hvarefter han blef Lieutenant. Öfvade sig de följande åren uti Fästnings byggnader och Jngenieur-vettenskapen, under den berömde Holländske Generalen Cochom. År 1701 antogs han af Generalen och Gouverneuren Gr. Nils Gyllenstjerna til Lieutenant af Fortification i Brehmen, och afgick 1702 med en förstärkning til Svenska Arméen i Pommern. Såsom en oförfärad Krigsman var han med uti Konung Carl XII:tes alla fälttog och flästa actioner, ända ifrån den vid Clissou, til den vid Pultava, där Thalheim blef skuten genom högra sidan och illa sargad i högra benet. Också hade han förut vid Holofzin och vid Thorn fått blessurer. År 1708 vardt han Capitaine och 1711 General-Quartermästare vid Fortification. Efter nederlaget vid Pultava kom han til Bender, var närvarande vid Prut-Strömmen 1711, och följde så sin Konung til Turkiska Lägret, hvarest Konungen, om-

rin-

ringad af 80000 Turkar, uti Stor-Vizirens eget tält tilsade honom, at Prutska freden skulle kosta hans lif. S. å. blef han af K. Carl adlad och naturaliserad, med befallning at ändra sit namn til Dahlheim. Under vistandet i Turkiet, gjorde han ock på hög befallning en resa til Arabien. År 1714 ankom han til Stralsund och blef där, på Batteriet öfver Franken Thor, i halsen och tungan blesserad, uti Konungens egen närvaro. Här vardt han ock fången. 1715 Öfverste vid Fortification. 1718 förestod han Gen. Quartermästare sysslan i Norige, commenderade Konungens Lif-Grenadierer och fick Konungens befallning at låta draga 7 stycken Galerer öfver land i Jde fjärden, hvarmed de Danske fartyg sedan af honom angrepos, skingrades, eller skjötos i grund. Denna attaque skedde i Konungens åsyn, som därföre lofvade von Dalheim en belöning af 1000 Riksdaler, jämte ärsättning för gjord kostnad och förskotter för Officerare och manskap. Men Konungens död mellankom, så at löftet icke vardt fullbordadt.

Då Rysarne 1719 härjade och brände uti Svenska skären, upsatte von Dahlheim på befallning, *Plan til försvars-verket för Stockholms Stad vid södra Stäket.* Denne plan vardt uti Rådet gillad, af Prins Fredric såsom då varande Generalissimus påskrefven, och utförandet häraf anförtrodt åt Öfverste

Dahl-

Dahlheim. Han gick med sit commando Rysfarne til mötes, afflog dem uti tre skarpa attaquer d. 13 Aug. och gjorde det modigaste motstånd, til dess fienden, som i anseende til sin öfverläglenhet, trängde fram på alla sidor och var på vägen at segra, blef mot aftonen mött af Södermanlänningarne, och måste draga sig tilbaka med en ansenlig förlust. Det är bekant, at Öfversten, sedermera Öfverståthållaren Frih. Fuchs, såsom Chef för Södermanlands Regemente, vid detta tilfälle inlade en odödelig ära; men också fordrar sanningen, at man icke bör förminska Öfverste Dahlheims deltagande uti denna ärefulla seger, til hvilken han så väl upgifvit plan, som ock med eget commando den utförde, och afflog Rysfarnes attaquer på alla ställen ifrån middagstiden til sent på aftonen, då Öfverste Fuchs med undsättning lyckligen ankom. Under sista attaquen emot Rysfarne, blef han af en granat illa skadad i hufvudet, hvarföre han sedermera måste undergå Trepanering; men likafult drog han anstalt om Rysfarnes förföljande til sjön af det folk han commenderade, och det så sent inpå natten, at han för mörkret skull såg sig nödsakad befalla sit manskap, at binda sina halsdukar om vänstra armen, för at icke bortblandas. Följande dagen var Bönedag, men dagen därpå drog han förforg om de dödas begrafning, sände ock in til Stockholm rapport,

port, och begärade nytt manſkap jämte flere Galerer, för at inſpärra de flyende Ryſsar, hvilka ännu på tredje dygnet för motvind icke kunde komma ut i öpna ſjön.

År 1722 tog Öfverſte Dahlheim afſked och fick en årlig penſion af 200 Dlr. S:mt. med hvilken han ſedermera lefde uti en indragen ſtillhet på landet. I Stockholm dog han 1756 uti ſit 88 ålders år. Han hade förtjent en mera lyſande lycka och belöning; men var altid nögd därmed at han upfylt ſina ſkyldigheter. Ifrån K. Staniſlaus, hvars ſynnerliga nåd han ägde, hade han fått et Friherre-bref, ſom af Öfverſte Loos honom tilſtältes; hvilket han dock aldrig upviſte. Då Riddare-Orden å nyo i Sverige inſtiftades, blef han af K. Fredric utnämd den förſte Riddare af Svärds-Orden.

Öfverſte v. Dahlheim var gift med *Eliſabeth Gertrud von Storcken*, och hade med henne inga barn. Denna Fru viſtades ſtändigt i Preuſſen. På flere år hade han ifrån henne icke haft bref, men väl ärhållit ſäkra och tilförliteliga underrättelſer om ſin Frus död. Han hade på denna grunden friat och ordenteligen förlofvat ſig med Fr. *Chriſtina Engel Bergemarck*, en dotter af Schoutbynachten *Vilh. Otto Bergemarck*, med Fru *Engel Gyllenbrinck*, och en ſlägtinge til Öfverſte Bongardt, uti hvars hus hon viſtades. Lyſningen var redan afkunnad, och Bröllopsdagen utſatt, när

et

et Bref kom ifrån Öfverstens Broder som bodde i Pommern, af innehåll, at Öfverstinnan Dahlheim anländt til Pommern och var på vägen til Sverige. Den älskade och tilärnade makan måste således eftergifva sin rätt, reste på Landet, och vardt en tid därefter moder för en Son. Hon intogs såsom Öfverste Dahlheims Fru, och båda besörgde om Sonens värdiga upfostran, hvilken, sedan han bevisat sig vara Öfverste von Dahlheims rätte Son, genom Kongl. Resolution vunnit sin Faders säte och stämma på Riddarhuset ibland Svenske Adelsmän. Denne är nu varande Öfverste-Lieutenanten och Riddaren af K. Sv. O. Välb. Herr *Carl Fr. von Dahlheim*. — Således rättas det misstag om Familiens utslocknande med Öfverste von Dahlheim, som finnes både uti v. *Stiernmans Matr.* och uti den vid Öfverstens jordefärd 1758 hållne *Parentation*, då vapnet krossades.

(Se förenämde Minne eller Parentation, tr. i Stockholm. 1756. Sv. Mercurius för år 1756, Jul. M. — Meddelade uplysningar af Herr Öfv. Lieutenanten och Riddaren von Dahlheim. —)

De Geer, Louis, — D. I. p. 225. r. 18. Hans ansenliga förmögenhet blef fördelt efter hans död; ty utom 7 Döttrar hade han äfven så många Söner, af hvilka dock en del dogo i yngre åren. En af desse, Ludvic kallad, blef Herre til Rhynhusen, Nyvaal, Finspång, Ringstaholm och Fosiala, samt

1646

1646 Öfverste för et af honom sjelf upsatt Regemente. Denne hade ock 12 Barn.

(Se Prof. Bergmans Åm. Tal öfver Frih. m. m. Carl De Geer, tr. i Stockh. 1779. —)

De la Gardie, Gustaf Adolph. — D. I. p. 238, r. 29. — Hans Epitaphium ses uti Warnhems Kloster — p. 239. r. 4. Karlsten har öfver honom stuckit en skådepenning, hvars ena sida föreställer Grefvens Bröstbild och Titel, och den andra en Sol med omskrift: *Igneus. est. illi. vigor. et. cælestis. origo.* Nederst äro födelse- och dödsdagarne anteknade.

De la Gardie, Magnus Gabr. D. I. p. 233. r. 30. I början af Konung Carl XI:tes Regering mötte Gr. De La Gardie många ledsamheter, och såsom den unge Konungen vardt mer och mer intalad, at skilja sig ifrån Frankrike; så undergräfdes med det samma Riks-Cancellerens credit hos Konungen. Vid 1675 års Riksdag, eller då Konungen Kröntes, rönte Grefven mycken ovilja både af Rådet och Ständerne, och måste af dem upbära skarpa tilvitelser. — Om icke den gamle Riks-Drotsen Grefve Pehr Brahe, genom sina fogeliga och förnuftiga föreställningar afvändt den hotande stormen, så hade förbittringen må hända gått långt —

Hufvudorſaken til hatet hänleddes ifrån denne Herrens ſtora myndighet och influence uti alt, under Minorennitets-tiden. —
(Lönboms Hiſt. Märkv. D. 4. —)

DITHMER, JOACHIM — D. I. pag. 239. r. 24.—1709 i Pultaviſka actionen fången. — En trovärdig man, ſom jämte flera Hiſtoriſka och rara Samlingar, äger Landsh. Dithmers Original Documenter och egenhändiga Lefvernes beſkrifning, har lemnat den uplysning, at denne Herren redan år 1704 vid Narvas öfvergång blef Ryſk fånge.

DURIETZ, GEORG — D. I. p. 252— r. 16. för de ſtore Herrarne. — Här tilläg-ges: detta är den målning ſom Prof. Roberg på honom gjort, uti ſina *Collectanea*.

DUVALL, GUSTAF — D. I. p. 256. r. 2. dog 1692 d. 1. Jan. —

DÜKER, CARL GUSTAF — D. I. p. 247. r. 24. — Återkomſt ifrån Turkiet — tillägges här: Konungen kom 1714 d. 11 Nov. klockan 1 om natten för Straliunds port i ſällkap endaſt med Düring, och angaf ſig jämte honom, ſåſom tvenne Expresſer, hvilka genaſt borde ſlippa in. Efter något motſtånd af vakten och ſedan rapport var gången til General Düker, möttes han af Ko-

nun-

ningen vid sin husdörr, neder på gatan. Voltaire berättar uti sin Historia om K. Carl XII, at General Düker låg på sin säng, då Konungen steg til honom in, och at Düker intet kände igen Konungen förrän han sade hvem han var; då Düker kastade sig ur sängen för Konungens fötter —. Ehuru härmed var, så kan man lätt föreställa sig, med hvad underdånig glädje och fägnads betygelse General Düker emottagit sin vördade Konung —. p. 248. r. 7 — som stod i Norige — här tillägges: Då Konungen under sit vistande i Strömstad på det nogaste frågade ut, hvad Düker hade gjort under hans frånvaro, betygade Han sit nådiga nöje däröfver, och sade skämtevis til Düker, *Generalen har gjort mera än jag väntat — om jag kommit mig rätt i hog, skulle jag ännu längre hafva blifvit härifrån* —.

Düring, Joh. Christopher — I D. p. 255. r. 3 — vid slutet af denna Biographie tillägges följande:

Man har med några ord ofvanföre nämt Gr. Dürings Broder, Öfversten *Fr. v. Düring.* Det var han, som jämte Gen. Adjut. sedermera R. R. Grefve G. Fr. Rosen åtfölgde Konung Carl XII på den ogement hastiga ritten ifrån Turkiet til Stralsund 1714. Rosen hölt sig altid litet efter Konungen, men Düring var jämt vid hans sida. Då Düring under

der vägen tröttnade och förgäfves hade sökt förmå Konungen at hvila, åtminstone några timar, och icke resa allena, hittade han på detta oskyldiga puts. Han tog Postmästaren afsides, och visade honom Konungen: *Denne Mannen*, sade han, *är min Cousin, vi resa tilsammans för en och samma angelägenhet skull; Han ser at jag är sjuk och vill icke vänta på mig endast uti 3 timmars tid, därföre beder jag eder, gif honom den sämste häst ni har uti stallet och skaffa mig en Chaise, eller postvagn* —. Düring lade 2 ducater uti Postmästarens hand, som värkstälte hvad han begärade. Man gaf Konungen en istadig och halt häst, på hvilken han satte sig kl. 10 om aftonen, och reste så af i blåsväder, snö och rägn. Hans rese-kamerat, sedan han sofvit några timmar, gaf sig på resan med en vagn, som var dragen af starka hästar. Några mil därifrån träffade han Konungen, som icke mera kunde få sin häst at gå, utan gick til fots, för at komma til nästa ombyte. Konungen var nögd at sätta sig på Düringens vagn, och lade sig at sofva på halmen. Efter 16 dagars resa, icke utan fara at flere gånger blifva fasttagne, kommo de d. 11 Nov. för Stralsunds portar, kl. 1 om natten. Under et häftigt utfall ifrån Stralsund stupade Öfverste Düring sedan, i slutet af år 1715.

(Se Konung Carl XII Historia af H. Voltaire, öfversättningen. p. 303 —)

EHREN-

EHRENSTEN, EDVARD. — D. I. p. 266. Vid slutet af denne artikel, tillägges, näst efter dess gifte:

De hade flere barn. Sonen *Carl Ehrensten* är uptagen uti en särskild Artikel. Den siste af ätten på Mans-sidan, var Capitaine af Lifgardet *Edvard Evardsson*, som dog ogift, 1711. Kongl. Rådet Ehrensten, hade ock en Broder, *Gustaf Philipsson Ehrensten*, som adlades 1674, och dog ogift, Öfverste Lieutenant af Södermanlands Regemente, under bloquaden af Christianstad år 1677. Följande Historiette är lemnad af säker hand: Den hederlige gubben, Kyrkoherden i Locknaui, Herr Philip, fick på sin ålderdom besök af en Lieutenant, som var utsänd at värfva krigsfolk. Lieutenanten frågade ibland annat, *om Herr Philip hade några söner? Jag har tvenne*, svarade Herr Philip, *som tjena Kronan. De dro då redan Soldater*, invände Lieutenanten. *Den ene icke*, sade Herr Philip — *Man säger at han dr Secreterare af Staten, och hans namn Ehrensten* — *Och den andre dr Capitaine vid Södermanlands Regemente* — svarade gubben kallsinnigt, under det han rökte sin pipa och drack sit glas. Man kan föreställa sig, huru Lieutenanten började krusa med gubben, och det så mycket allfvarligare, som den yngre Sonen verkeligen var Capitaine vid samma Regemente, där Lieutenanten stod. —

EHRENSTRAL, DAVID KLÖCKER, — D. I. p. 268. vid slutet af denna Biographie tillägges:

Med sin senare Fru, *Emerentia Bouman*, som förut var gift med Pastor Primarius vid Tyska Församlingen i Stockholm, Johannes Gerdessen, hade han en stjufson, *Frans Joachim Gerdessen*, hvilken Ehrenstral, såsom sjelf barnlös, med Kongl. tilstånd adopterade. Denne tjente ifrån år 1699 såsom Secretarius referens vid Tyska Expeditionen i Cancelliet, blef Cancellie-Råd, Stats-Secreterare vid Krigs-ärenderna, dömdes ifrån tjensten 1717, för ämbets förseelse, men vardt sedan Landshöfdinge, först öfver Stockholms, och sedan öfver Skaraborgs-Län. Friherre 1731, men ej introducerad. Dog 1735. Gift m. *Margaretha Adlersköld*. Ätten är utgången.

(Se v. Stiernmans Geneal. Matr. p. 650. — Ejusd. Höfd. Minne, p. 66. —)

ENEMAN, MICHAEL, — D. I. p. 276. r. 7. tillägges: En Samling af Enemans Bref under dess Österländska resa, finnes införd uti *Giörvells Sv. Bibl. 5. Delen*, pag. 18 och följande. Brefven äro til Professor Olof Rudbeck, junior, i Upsala.

(Se Loc. cit. —)

F.

FABRITIUS, LUDVIC, — D. I. p.

279. — r. 14. — Tillägges: Här upgaf han åt Konung Carl XI, et förslag, på hvad sätt en för Sveriges Rike fördelaktig Handels-Tractat kunde uprättas med Konungen i Persien, angående sidenvaror, hvarom han under sina resor hämtat god kunskap. Konungen lät sig väl behaga detta förslag och affände honom först til Ryssland, och sedan til Persien — Utom en myckenhet sidenvaror, förde han ock til Sverige, några ansenlige köpmän ifrån Persien och Armenien. —

(Suppl. til Florerande Stockh. p. 159 —)

FLEMING, CLAES, — D. I p. 291. r. 12. Berättelsen om dess död, blifver sådan: År 1644 om Sommaren, gick han ut med Riksens Stora Örlogsflotta, och hölt et skarpt slag med den Danska flottan uti lilla Bält, där Konungen af Dannemark sjelf var uti största lifsfara, sedan hans förnämste Officerare, och ibland dem hans Amiral, hade stupat. R. R. Fleming hade efter denna attaque, lagt i hamn för Christianprüs, at bota sina skepp til tackel och tyg, när han af en styckekula träffades, som kom ifrån et Batterie, hvilket de Danske gent emot de Svenskas skepp hade upkastat. Fleming stod på sit Amiral-skepp bittida om morgonen och tvättade händerna, då kulan flog hans lårben tvärt af, och dödade på stället drängen, hvilken hölt för honom vattnet. Efter knappa 2 timmars för-

lopp, afled äfven R. R. Fleming. Detta hände d. 26 Jul. 1644. Liket fördes til Wermdö kyrka, och begrofs där d. 22 Sept. s. å. med tilbörlig ära och vördning, uti sina fäders grift. Et präktigt Epitaphium af marmor, med Latinsk Minnesskrift, är öfver grafven upsatt.

(Se Likpr. med Personalier, hållen af Dr. Ol. Laurelius, tr. i Stockh 1645, in 4:o. Beckstadii Sv. Sjöman, p. 94 —)

FLEMING, HERMAN — D. I. p. 291 r. 27. tillägges: År 1540 lemnade han fäderneslandet, tog vägen til Holland, och uppehölt sig tvenne fulla år i Amsterdam, för at där öfva sig uti *Architectura Navali*. Af Fadren recommenderad hos de berömde Amiralerne *Trump* och *Witte*, gick han på Holländska flottan, som nu låg i strid med Spaniorerne. Sedan han här bivistat åtskillige rencontres, reste han vidare fort, och kom 1643 til Paris. Han ärnade sig åt Italien, när fadrens bref kom honom i händer, med tilstyrkan at vända om til Sverige, för at tjena sit fädernesland, som nu hade fått krig med Dannemark. Efter hemkomsten förordnades han 1644 til Capitaine på skeppet Regina, med hvilket han gick til sjös, under sin Herr faders öfverbefäl, som under denna sjöexpedition satte lifvet til. År 1645 vardt han Amiral — Pag. 292. r. 28. Likpredikan hölts af Kyrkoh. därstädes Magn. Pontinus, i

i närvaro af den höga. Kongl. Familien, och de förnämste Ämbetsmän.

(Se Likpr. med bifogade Personalier, tr. i Stockh. 1674. in 4:o —)

FORNELIUS, LARS. — D. I. p. 301. r. 23. — Lector habeto novum —. Man har i anledning af detta uttryck: *Me melius nemo — vidit*, trot, at Fornelius varit närvarande åsyna vittne, då K. Gustaf Adolph blef skuten. Men Prof. Roberg har uplöst gåtan. Fornelius var med, då man uptvättade och balsamerade Konungens Lik, och således kunde han om sig aflägga denna bekännelsen, vid sin egen död.

(Archenh. Memoires de la Reine Christine —)

FORSIUS, ARONUS SIGFRID, D. I. p. 302. Bör heta: *Forsius Sigfridus Aroni* — pag. 306. rad I och följ. rättas således: Tvenne portraiter finnas öfver Sigfrid Aroni Forsius. Et uti träsnitt in 12:o ganska sällsynt, hvarunder *Joach. Seil* skrifvit et Epigramme. Et annat, afcopieradt af förenämde in 8:o af Bergquist, hörande til *Loenboms Lefv. Beskrifning öfver Forsius.* Epigrammet är sålunda:

Sigfridi Aroni vera est, pie Lector, imago;
Ipsius ingenium pingere nemo potest.
Mente celer, calamo celer, est celer ore, sed ejus
Ingenium pingunt edita scripta satis.

M. Joach. Seil, Germ. Eccl.

G.

GRIPENHJELM, EDMUND. D. I. p. 326 — tillägges: Rådets och Ständernas Supplique til K. Carl XI, angående ny räfst öfver de Herrar, som förestält Minoreniteten, frambars til Konungen af R. R. Gripenhjelm, som var ibland R. Cancelleren Gr. M. G. De La Gardies ovänner — Konungen uptog detta icke nådigt, och uteslöt R. R. Gripenhjelm ifrån sit förra förtroende, hvaraf denne sig mycket chagrinerade, och dog icke långt efter.

(Se Lönboms Hist. Märkv. 4 delen.)

GROTHUSEN, CHRISTIAN ALBR. D. I. p. 339. r. 17— *Tillägges*: Näst förrän den förfärliga calabaliquen vid Bender tog sin början, och då den Turkiska hären redan stod upstäld framföre Konung Carls boltad, för at gripa Konungen an, tog Grothusen den driftighet, at han oväpnad gick åstad och led ifrån led tiltalade Janitscharerne, på et sätt, som hade den verkan på deras sinnen, at de hotade sine egne anförare med uproor, så framt de commenderade til attaque och icke beviljade den Svenske Konungen det upskof af tid, som han åstundade, innan Han kunde företaga sin afresa. Deras anförare måste också foga sig härefter, så at sjelfva bar-

dale-

laleken gick icke an, förrän några dagar därefter och sedan Konungen nog tydeligen visat, at han icke ville låta sig föreskrifvas dag til upbrott.

— *Vid slutet af denna Biographie införes följande:* Uti *Correspondance Historique et Critique entre deux Svedois au sujet de la bataille de Pultava, et de ce qui s'est passé à Bender* — läses detta: *Le Roi Charles, se trouvoit à Bender dans une abondance de toutes choses, bien rare pour un Prince vaincu et fugitif — Il tiroit de l'argent de la Magnificence Ottomane — de la France, et il empruntoit des Marchands de Constantinople. — Une partie de cet argent servit à menager des intrigues dans le Serail, à acheter la faveur des Visirs, ou à procurer leur perte. Le Roi repandoit l'autre partie avec profusion parmi ses Officiers, et les Janissaires de Bender. — Grothusen, son favori et son Tresorier, étoit le dispensateur de ses liberalités: c'étoit un homme, qui contre l'usage de ceux qui sont en cette place, aimoit autant à donner que son maitre. Il lui apporta un jour un compte de soixante mille écus donnés aux Svedois et aux Janissaires par les ordres genereux de sa Majesté, et le reste mangé par moi — Voila comme j'aime que mes Amis me rendent leur compte, dit ce Prince: Müllern me fait lire des pages entieres pour des sommes de dix mille francs. J'aime mieux le stile laconique de Grothusen. — Un de ses vieux Officiers soup-*

soupçonné d'etre un peu avare, se plaignit à lui de ce que sa Majesté donnoit tout à Grahusen: Je ne donne de l'argent, repondit le Roi, qu'à ceux qui sçavent en faire usage. —

(Se ofvannämde Corresspondance — p. 454 — pag. 230 och följ. —)

GYLLENBORG, CARL, — D. I. p. 353. r 6 tillägges: man har sagt, at denne Herren var en lycklig Poët. Til bevis härpå, gör sylleft at anföra, hvad han sjunger om K. Carl XII:tes segrar:

Svenska Norden kan ej sakna
Sina flera Kungar mer,
När han med förundran ser
Alla dem uti Er vakna.
Store Gustaf syns ha gått
Ur sin graf och til sit Rike:
Tvenne Carlar utan like
Ha i Er sin like fått. —

(Se C. R. Lagerbrings sammandrag af Sv. Hist. 4. D. 3 afdel. p. 59. —)

GYLLENBORG, FREDRIC — D. I. p. 355 —

Följande Stenstyl ristades öfver Gr. Gyllenborg, af K. Secreteraren *Dan. Helsingius.*

Adsta. Viator.
Et. Tuis. Negotiis. Praevorte,
Fridericus. Comes. De. Gyllenborg.
Praes. Reg. Coll. Metall. Et. Comm. Stell. Pol. &c.
H. S. E.

H. S. E.
Ille. Publicae. Libertatis. Vindex.
Qui. Ut. Respublica. Quiesceret.
Nunquam. Quievit.
Omnium. Horarum. Vir.
Patriæ. Totus. Vivens. Nullus. Sibi.
Sublimi. Ingenio.
Acri. Iudicio.
Svavissimis. Moribus.
Grandia. Semper. Vel. Patravit. Vel. Paravit.
Prudentia. Fato. Major.
Et. In. Rebus. Ambiguis. Nunquam. Ambigua.
Duo. Conjunxit. Difficillima.
Prodesse. Et. Placere.
Tam. Flagitia. Perosus. Quam. Supplicia.
Malorum. Poenitentiam. Maluit. Quam. Poenam.
Naturali. Temperamento.
Auctoritati. Popularitatem. Permiscens.
Invidiam. Oppressit. Non. Invidos.
Verbo.
Dignus. Quem. Mali. Mortuum. Boni. Vivum.
Optent.
Vixit. Annos. LXI.
Devixit. Anno. R. S. MDCCLIX. d. 25. Aug.
Heu! Quot. Jacturae.
Heu! Quanta. Sumus. Fabula.
Tanti. Viri.
Sis. Memor. Viator.
Laudes. Suspirio. Rumpe.
Ambula. Et. Tace.
Tu. Vero.

Qui

Qui. Flebili. Seculo. Flebilem. Casum.
Non. Fleveris.
Extinctus. Redibere.

(Sv. Merc. för 1760. Sept. M. p. 151 — Sv. Merc. för 1761. Apr. M. p. 671. —)

GYLLENBORG, JACOB, — D. I. p. 345. r. 21. Tillägges: Uti *Lönboms Handl. til K. Carl XI:tes Historia*, 9. *Samlingen*, p. 28, är införd en af denne Herren upsatt så kallad: *Grundelig berättelse, angående det svaga och medellösa tilstånd, hvaruti den Stormägtigste Konung, Konung Carl XI, befant Svea Rikes Stats-väsende och sjelfva Defensions-verken, med alla därtil hörige delar, när Kongl. Mejestät Anno 1672 trädde til Regementet, samt om orsakerne, jämväl genom hvad medel, och til hurudant tilstånd Högstsalig Kongl. Majestät har upråttat och hulpit Riket* — Berättelsen är underteknad af samtelige Herrar Rikssens Råd, dat. Stockholm d. 15 Nov. 1697.

GYLLENCREUTZ, CARL — D. I. p. 356. — Af en tryckt afhandling, *Om Regements förändringen i Sverige, År 1719*, recenserad uti *Kongl. Bibl. Tidningarne för år 1768*. p. 94 må följande införas: Vid 1720 års Riksdag upförde Ständerne gamle Lagman Gyllencreutz på Rådsförslaget, til et tacksamhets tecken för det han under K. Carl XI:tes regemen-

gementstid, förklarade fig emot fouverainete-ten, och i anfeende därtil ej kunnat blifva befordrad til någon annan beftällning. Det hade gjort Drottningen heder, om hon klädt Rådspurpuren på denne värdige Patrioten — Men, dels var då ännu ej bruk, at taga perfoner af medelftånd in uti Rådet, och dels är til förmodande, at Drottningen ej inom fig hyfte vänfkap för den, fom ftått i offentelig contradiction med Konung Carl XI.

GYLLENSTOLPE, MICHAEL WEXONIUS — D. II. p. 379. r. 21. — *Politica ad modernum Imperii Sviogothici ftatum accommodata, Ab.* 1657. Denna Bok blef förbuden af K. Carl Guftaf, i affeende på en där gjord fkilnad *inter Subditos et mere Subditos* —.

(Anmärkningar i Svenfka Hiftorien af år 1782, N:o 20.)

H.

HAMILTON, HUGO JOHAN — D. I. p. 396. Denna Biographie, fåfom felaktig, rättas fåledes: Son af General-Majoren och Landshöfdingen *Malcom Hamilton*, fom blef Friherre 1689, och Fru *Catharina Macklier*, fom i fit förfta gifte ägde Öfverften David Sinclair til Finnekumla. Defs födelfeår är obekant. Han upoffrade fig tidigt åt Krigsväfendet. Uti Actionen vid Narven 1700, commen-

menderade han såsom Öfverste-Lieutenant, och uti slaget vid Clissou 1702 såsom Öfverste för Östgötha Cavalerie. 1705 escorterade han K. Stanislai Drottning och fru moder til Stetin med 300 man Rytteri. Commenderade Lif-Dragonerne uti Actionen vid Frauenstadt 1706, var uti en het drabbning med Ryssarne 1708, och blef s. å. General-Major af Cavaleriet. 1709 gjorde han et stort nederlag på et starkt parti Cossaker, och hade samma år en lycklig expedition emot Ryssarne. Wid Niepern vardt han af Ryssarne fangen, men släpptes sedan på fri fot. Efter krigets slut och vid hemkomsten til Sverige, vardt han General af Cavaleriet 1722 och sist Fältmarskalk. Tog afsked 1746, och dog 174 . . . Gift, f. g. m. Eva Falkenberg, a. g. m. Grefvinnan Anna Fleming.

Farbrodern, Friherre Hugo Hamilton, tjente ock under K. Carl XII:tes krig, med särdeles beröm, blef General-Lieutenant, Landshöfdinge i Gefle, och 1720 General Fälttygmästare. Han dog 1724, och var gift m. Anna Margareta Arfvidsson, Köpmans dotter i Götheborg. Dennes son, *Gustaf David Hamilton*, uphögdes i Grefveftånd 1751, ärhölt 1765 Fältmarskalks-Titel, vardt 1769 Seraph. Riddare, och lefver ännu.

(Se Konung Carl XII:tes Historia af Dr. Norberg. von Stjernmans Geneal. Matr. — Meddelade uplysningar —)

HAE-

HÆDRÆUS BENEDICTUS, — D. I. p. 402 r. 3. tillägges: Under ſina reſor, utgaf Hædræus uti Leiden, et vackert verk, med Titel: *Nova et accurata Astrolabii Geometrici Structura &c. Lugd. Batav. 1643. ex officina Boxii, in 8:o cum figuris.*

HELMFELT, GUSTAF, — D. I. p. 403. Vid deſs lefverne tillägges: At han creerades til *Doctor Juris* i Leiden, år 1669 — At han dog på ſamma dag, då han och hans Herr Fader, af Konung Carl XI blefvo uti Friherre ſtånd uphöjde — At hans ben hvila uti fadrens grift i S. Nicolai Kyrka i Stockholm, fram uti Choret vid Altaret.

(Se Suppl. til det i flor ſtående Stockholm pag. 79 —)

HELMFELDT, SIMON GRUNDEL — I. D. p. 406. r. 15 — Om hans död gjör Prof. *Vinſlov*, uti et Manuſcript om Skånſka Campagnen, följande berättelſe: "*Den berömlige Fältmarſkalken Helmfeldt måſte ock här låta ſit lif. Hans håſt blef förſt ſkuten under honom, därefter kom en Danſk Lieutenant af Öfverſte Gevechers Regemente, han fant honom liggande på jorden, och kunde icke komma lös ifrån ſin håſt. Fältm. begärte qvarter, och böd Lieutenanten penningar om han ville hjelpa honom; men Lieutenanten ſtötte ſin värja genom honom, och tog hans Pitſcher-ring af hans finger, hvilken han ſedan framviſte i de Danſkas*

"Låger. Konungen sände denna ring til General "Major Schonleben, som var fången hos de Dan- "ske, och begärade veta, hvars ring det var. "Schonleben kände straxt ringen och nämde ägaren. "På stället blef uprest en påle och kastad en "jordhög omkring, til et tecken at Fältm. Helm- "feldt där var blefven slagen —. Herr Cancellie-R. Lagerbring, nämner detta Manuscript uti Saml til K. Carl XI. lefverne —.

(Denna upplysning är meddelad af Hr. Magister A. Forssenius).

HERMELIN, OLOF. D. I. p. 408. När han skrefs in vid Upsala Academie, kallade han sig *Skragge*, men förbytte sedan sit tilnamn, och nämde sig *Hermelin*, som han i barna och Scole åren ofta st fick heta på skämt af sine kamerater, för sin quickhet och gesvindighet skull —. Sjelf ville han icke vara Magister, men halp många därtil, under det han var Professor i Pernau — Om hans död berättar Landshöfd. *Frih. Tilas* uti sina *Genealogiska Samlingar*, följande: *vid Pultava blef "han fången, och när rapport-listan med fån- "garnes namn kommit inför Czaren, har han "straxt befalt at Hermelin skulle föras fram för "honom, då Czaren med mycken bitterhet förebrådt "honom, hvad han skrifvit, och på stället låtit, "under marquisen til sit egit tält, nedsabla och "massacrera honom. Czaren hade länge hotat, "at, om han någonsin finge honom i sina händer, "skulle*

"*skulle han visserligen löna honom. Såsom nog be-*
"*synnerligt anmärkes desutom at samma dag, och*
"*innan Actionen begyntes, har Hermelin, hvil-*
"*ken altid var behjertad och oförsagd, synts gan-*
"*ska nedslagen och förvirrad, lika som han haft*
"*aning om hela Rikets och sin egen olycka.*"

(Fernovs Beskr. öfver Wärmeland. 3 afd. p. 790. — Herr Baron J. A. Rehbinders Matr. öfver Sv. R. Ridd. och Adel — p. 119 —).

HJÄRNE, URBAN. — D. I. p. 413. r. 30 tillägges: Han var ock annars namnkunnig, såsom upfinnare för en slags *smörjelse* eller *balsam*, hvarigenom trä kunde förvaras en lång tid ifrån förrutnelse; Och på det verket måtte komma så mycket bättre i gång med någon vinst för upfinnaren, utkom Konungens privilegium d. 17 Febr. 1718, at ingen vid 1000 Dr. S:mt. vite måtte understå sig at efterapa det samma. Uti hvad anseende Hjärne varit utomlands, kan någorlunda slutas af de många Bref, han fått af utländske Lärde ifrån Turin, Tübingen, Altorf, Nürnberg, Berlin, Haag, Kiel, Köpenhamn, m. m. hvaraf et prof kan finnas uti Kongl. *Bibl. Gjörwells Sv. Bibl. 3 delen.* Hjärne tillika med Archiater. Gust. Låhreman, äro ock berömde, för sina *Konstbad*, både til friskas och sjukas tjenst, och på denna inrättning följde K. Carl XI:tes Privilegium d. 23 Dec. 1692. Denna anstalt har förmodeligen gifvit anledning til de Badstugurum eller flyglar, på åtskilliga

Adeliga Säterier, som denna tiden med synnerlig kostnad upbyggdes.

Pag. 414. Tillägges vid dess utgifne arbeten: *Manuductio ad fontes medicatos aquasque minerales investigandas*, Holm. 1707 uplagd sedan i Nykjöping på Svenska in 8:o 1760.— (C. R. Lagerbrings Sammandrag af Sv. R. Hist. Andra upl. D. 4. afd. 3. p. 46 —)

HOF, JOHAN, — D. I. p. 424. r. 19. tillägges: Han var en särdeles lycklig Latinsk Poët, och har skrifvit flera *Carmina*, hvilka strövis äro tryckta. Man vill här införa det vackra *Epigramme*, som han skref 1677, öfver And. Celsii påbegynta verk, om *Helsinge-Runorne*:

Credita quae fueras aeternas ferre tenebras
Et cineres numquam discere posse tuos:
Cui nihil profuerant tot doctis saecula curis,
Nec poterat noctem pellere prisca crisis:
Jam desperatam spectato, Helsingia, lucem
Et fruere ingenio, cujus es ipsa parens.
Celsius antiquis detraxit nubila Runis,
Et dedit hoc Patriae, quod dedit illa sibi.

(Se Mag. O. A. Knös, Histor. Poëtarum Vestrogoth. Latinorum — Ups. 1784. P. VI. p. 129 —)

HOLSTENIUS, GABRIEL, — D. I. p. 432 r. 22. —Under et lånt namn, utgaf han 1640 i Dorpt, en Oration: *Laudes Jesuitarum, quas Oratione ligata in eorum memoriam*

iam ob praestita sibi officia conscripsit Grajus Hilstenobiel Hyperboreus. —

(Stiernmans Decas prima Psevdonymiorum — pag. 75. —)

HUMBLE, GUSTAF ADOLPH, — D. I. p. 144. tillägges — När han reste ifrån Wittenberg, skref *Doctor Phil. Lud Hannekenius*, som var en stor hatare af Pietisterne, i denna sin väns stambok, följande Sentens: *non est in Pietismo vera Pietas, sed profundus Fanatismus.* Och när Humble åter kom til Halle, skref Prof. *Franke* i samma stambok denna eftertänkeliga mening: *Quisquis non operae oleique plus impendit verbo Dei, quam scriptis hominum, nec Verbum Dei vita exprimere enixe studet; is non est Theologiae studiosus, et fiet Psevdopropheta. Quam exiguus ergo Studiosorum Theologiae in Academiis numerus?* — Stamboken förvaras på Kongl. Bibliotheket i Stockholm.

(Se Sv. Anecdoter — 4 delen. — p. 15 —)

HORN, ARVID, — D. I. p. 440. r. 19. — Man föregifver at Gr. Horn genom någon alfvarsam föreställning, råkat komma i Drottningens onåd, så at Hon lät säga honom ifrån Cancellie Præsidentskapet. Riksens ständer, långt ifrån at visa missnöje häröfver, betygade Hennes Majestät genom en Deputation deras tacksäjelse. Några hafva trodt at

Gr. Horns brouillerie med Hofvet var et bländ-verk, på det han måtte få tillfälle at komma därifrån, och näfta Riksdag blifva Landtmarſkalk, för at få fram Hofvets affigter; men detta är näppeligen troligt, emedan Hofvet då med all magt arbetade emot honom. Dock är liknelſe, at Horn betjente ſig af miſsförſtåndet, at taga affked utur Rådet, på det han, ledig och ſkild ifrån de för Riket äfventyrliga ſaker, måtte ſom privat, emellan Riksdagarne göra ſig ſå mycket flere vänner, ſom trodde honom för ſin välmening hafva lidit oförſkylt, och ſåledes vara närmaſt om Landtmarſkalks-Ämbetet, ſom nog ſkulle gifva honom tilfälle at hämna ſig. —

Pag. 440. r. 27. — Den förra af desſa Riksdagar, var nog bullerſam; åtminſtone voro många ſom harmades däröfver, at Sverige biträdde Hanoverſke Alliancen, och icke häldre hölt med Ryſsland och Öſterrike. De ſpridde kring Landet en ſmädeſkrift emot Gr. Horn, at hos allmänheten intrycka miſstroende til honom. Men Ständerne togo ſig hans heders förſvar an, och Konungens befallning utfärdades, at ſkriften vid kåken ſkulle af bödelen upbrännas, och den ſom kunde uptäcka författaren, hafva 2000 Dr. Sm:t at förvänta. — På den ſenare Riksdagen blef beſlutit, at inga Rikſens Råd ſkulle i framtiden väljas til Landtmarſkalkar, emedan deras Excellencer ſjelfve borde vara Ständerne för

deras

deras göromål emellan Riksdagarne ansvarige Altså kom Gr. Horn icke, at på de följande möten föra stafven. — Pag. 440. r. 29. I Tryserums kyrka i Calmare län, ses hans och hans Grefvinnas Marmorkistor, under en hvälfd grift. På stenen, där man går ned i grafven, är skrifvit et Bibliskt språk utur Philipp. 1. v. 21. — Pag. 441. r. 26. — En liten penning är också slagen, omkring år 1728, med Grefvens bild och vapen, samt dessa orden: *Insignia. sunt. ad. virtutem. signa.*

Pag. 442. r. 2. — Den sista Grefvinnans bild är stucken uti stämpel af Heldinger, hvilken tjente, äfven som dess Herres af samma storlek, at däruti slå små bleckpenningar af guld, som infattades i ringar, och gåfvos åt vänner af Huset. Hon dog 1740.

(C. R. Berchs Bok, om Sv. Herrars och Fruars Skådep. och Lefv. III. Flocken. —)

HUNTERUS, JACOB — D. I. p. 447. Uti *dedication* af sin Bok skrifver han: *Tentabo hanc mihi laudem relinquere: Hunterus vixit, dum vixit bene — Tota mea vita venatio est quia Hunterus, id est venator sum et ero, quamdiu vita comes est, et venari licitum.* — Brefven äro skrefne med mycken quickhet och salt. Största delen äro til Svenske antingen förnäme eller Lärde män, såsom Baner, Horn, Gyllenstierna, Bjelke, Krus, Leuhusen, Salvius, Borastus, Joh. Mathiæ, och flere, hvilkas

namn oftare förekomma än Merici, Casauboni, Leucophei, Fürstenbergs, Stralendorffs, von Wertemans m. m.

(Se Memoires de la Reine Christine, par Arckenh. I. T. — Sv. Mercurius L. L. citt: —)

HÅRD, CARL GUSTAF, — D. I. p. 448, r. 15. tillägges: Efter nederlaget vid Pultava, där Hården blef illa sårad, sattes han bredevid Konungen uti en dålig Caleche, då de flydde undan Ryssarne. — R. 20. Före trätfningen i Bender, gjorde han och General Dahldorff, Konungen de eftertryckeligaste föreställningar, at icke äfventyra sin person, uti en strid, som icke kunde blifva annat än olycklig; men alla föreställningar voro onyttige. Under sjelfva Calabaliken fäktade han sedan vid Konungens sida. —

(Se Voltaires Hist. om K. Carl XII —)

HÅRLEMAN, CARL — D. I. p. 31. Under sin lefnad hade Friherre Hårleman til Kongl. Bibliotheket i Stockholm donerat sin Samling af Böcker i Architecturen, som sedan efter hans död, 1758 tilställtes Kongl. Bibliotheket af dess Enke-Grefvinna.

(Se Sv. Mercurius för år 1758, Jun. M. p. 1407 —)

HÄSTHUFVUD AND. ERICHSSON. I. D. p. 452. tillägges — År 1650 d. 10 Nov. fick han af Dr. Christina i donation til evärdelig ägo 25 ¾ Hemman i Skaraborgs

Län;

Län, på hvilka han likväl förut haft Kon. Gustaf Adolphs Bref. Sjelfva Original gåfvo-Brefvet finnes ännu hos en vitter samlare i Vestergöthland.

J.

JERNFELDT — D. II. p. 4. — tillägges: Hans språkkunskap, uphöjes uti en öfver honom författad *Grafskrift*, med dessa orden:

— — — Nunc debilis urna,
En! Arabemque, Syrumque capit, Latiumque leporem,
Hebraeae, Grajaeque decus memorabile lingvae.

JONAE, PETRUS — D. II. p. 8. r. 2. tillägges: Sanningen fordrar at man ock må anföra något som förut är tryckt, och som visar denne annars berömde Mannen äfven på sin svaga sida. Det är et *Bref* som K. Carl "IX honom tilskref år 1603, af detta innehåll: "*Oss är förekommit Måster Peder, at J tage* "*Eder före, at utdela prästegåld efter våld och* "*vänskap och tage där gåfvor före, och icke en* "*gång säge oss med det ringaste ord til. Så* "*vele vi gärna veta, hvem som hafver gifvit E-* "*der then myndigheten, at J utan vår wetskap* "*och samtycke sådana beneficia skola utdela, och* "*skole J veta, at däräst J icke härmed vände igen*

 "*och*

*"och afslå med eder girighet och Simoniske han-
"del, den J bruke, så skolen J icke långe blifva
"Biskop; utan såsom vi hafve eder samma kall be-
"trodt, så vile vi ock sätta Eder här utaf igen;
"och thertil hafve i god fog och rätt.*
(Se Sv. Anecdoter, 3:dje Delen — p. 5. —)

JUSLENIUS, DANIEL, pag. 14. r. 26. II D. — gift a. g. m. *Cath. Lundberg*, Prostedotter fr. Finland.

K.

KAGGE, LARS — D. II. p. 20. r. 4. tillägges: Denna Enkefru, skänkte 1661, det så kallade Kaggiska Huset, beläget vid Munkebron, til Pastors hus i Kongl. Riddarholms Församlingen. Öfver huset lattes en vidlystig Latinsk Inscription. Nederst stå dessa verser:

*Hanc Heroa Domum fundumque Virago dicavit,
Egerat ad coelos unde Maritus iter.
Jussit esse tui memorabilis Insula Templi,
Cui Svecica Nobilitas nomen Equestre dedit.
Ne tibi qui praebet coelestia pabula Pastor,
Jilius aeternae spem removetque domus.
Amplius incertis habitaret sedibus hospes
Haec larem certum sed data tecta darent.
Anno MDCLXIII.*
(Se Suppl. til flor. Stockholm. p. 116. —)

KEDER, NICOLAUS — D. 2. p. 26. r. 16 — tilläges: Denne mycket kunnige Mynt-

Myntkännaren, mifstog fig färdeles på et Rune mynt, där han tyckte fig nog tydeligen läfa Odens namn helt och hållit prägladt. Man fåg denna penning länge med förundran och gaf honom det förnämfta rummet i de Cabinetter där han gjömdes; Men Canc. Rådet Berch har i fenare tider funnit och uptäckt, at hela det förmenta Odens namn icke annat var än en illa teknad façade af en Domkyrka, få fnart det icke vifes horizontelt, utan vändes perpendiculairt. Härigenom har detta mynt blifvit långt nedfatt under det anfeende, det i flere år ägt.

Uti *Salvii Lärda Tidningar* för 1761, Dec. M. N:o 101, finnes en fullftändig efterrättelfe, om denne Mannens alla Skrifter.

(Bifkop. Dr. O. Celfii Åm. Tal öfver Canc. R. Berch — Salvii Tid. L. cit —)

Kylander, Jonas — D. II. p. 61. r. 11 tillägges: *Likpredikan* hölts af Kyrkoh. i Linkjöping Mag. *Haraldi Wellerftadius*, tr. i upfala 1631 *in 4:o.* Predikan är dedicerad til Bifkopens efterlemnade Enka, fom tituleras: *Hederlige, Gudfruktige och dygderike huftru Elin — Eders fromhet — Dygdige Matrona.*

(Se nämde Likpr. med Perfonalier —)

L.

Lagerlöf, Petrus — D. II. p. 65. r. 22.

r. 22 tillägges: Grefve Lindskiöld skref öfver honom denna *Bröllops skrift*, år 1686.

Ut praestare te virum possis, collige vires,
Mensuras ne modis disce probare novis.
An brevis, an sit longa, alios Tu saepe rogasti,
Nunc alia te ipsum forte rogabit idem.

LEJONSTEDT, ANDERS — D. II. p. 101 r. 2. — Graverad *in 4:o* af *Akrel.*

LEWENHAUPT, ADAM LUDVIC — D. 2. p. 111. r. 5. tillägges: J Rostock utgaf och försvarade han år 1682, en Disputation: *De Majoribus Majestatis Juribus* —. R. 29. Öfver Grefve Lewenhaupts välförhållande uti Bataillen vid Gemaurthoff, slögs en skådepenning, som på ena sidan visar K. Carl XII:tes bild och namn; samt på andra, segren uti en qvinnas liknelse, hvilken efter gamla Romerska sättet på et palmträd uphänger den öfvervundne fiendens sköld med denna öfverskrift: *De Sceremeteffio. Ductu. Lewenhaupti. ad. Gemaverthoff die. XVI. Julii. A. 1705.* Man bör til uplysning af denna Jnscription veta, at Fältmarskalken Scheremethoff, vid detta tillfälle anförde Ryska Arméen.

(Canc. R. Berchs Bok, om Sv. Herrars och Fruars Skådepenningar — 3 Flocken, p. 205. —)

LICTHONE, ROB. — p. 113. r. 2 D. I. På dess Likften uti Kongsholmskyrkan, står denna minnes-skrift: *Hic*

Hic est qui frameas inter lituosque tubasque
Jam puer et teneris miles formatus ab annis
Praefulgens tandem Ductoris nomen adeptus;
Ast nunc emeritum solitis se emancipat armis,
Bellorum laudisque satur, terrenaque linquens
Indomitum pugnis animum transscribit Olympo.

LIEVEN, HANS HENR. D. 2 p. 114. Vid slutet af denna Biographie tillägges —. Uti första Bandet af *Anmärkningar i Svenska Historien. tr. i Stockh. 1782.* N:o 14. finnes helt och hållit infördt: *Et märkvärdigt samtal emellan Konung Carl XII och Gen. Lieut. von Lieven, hållit uti Demotica, år 1714.* Öfversättningen är gjord på Svenska, efter en Original affkrift utur denne Herrens egenhändiga Dagbok, förd i Plat-Tyska språket. Samtalet går egenteligen ut, på den högsta nödvändigheten, at ofördröjeligen få se Konungen återkommen til riket —. Det caracteriserar också Gen. Lieven, såsom en förträffelig Herre, med det ärligaste hjerta för sin Konung och sit fosterland.

LILJECRONA, GUSTAF — D. II. p. 117. — r. 11. — *Von Stiernman* nämner denne Caspar Liljecrona Hof-Apothekare, men uti de öfver honom tryckte *personalier*, talas icke med et enda ord därom. Han var til börden Tysk, och född 1586 i Slesien. Kom til Sverige 1603, upvaktade först K. Carl IX, såsom

såsom Hofbetjent, åtföljande honom på dess resor och fälttog, intil samme Konungs död, och vardt sedan kammartjenare hos K. Gustaf Adolph. 1622 Kökemästare och 1631 Krigs-Commissarius i Tyskland. Konungen nyttjade som oftast hans skicklighet, och affärdade honom i angelägenheter til några Furstelige Hof, under den tiden Konungen vistades i Tyskland. Honom blef ock ombetrodt at ledsaga K. Gustaf Adolphs Lik ifrån Lützen til Wollgast. Adlades 1637, och benådades vid flere tillfällen med Kongliga donationer. Han dog i Stockholm 1646. Med sin hustru hade han 8 Barn, 5 söner och 3 döttrar, dem han gaf en god upfostran, hvartil hans förmögenhet lemnade honom det bästa tilfälle. Sonen *Gustaf* gjorde namnet mäst lysande. — P. 118. r. 2 —: Under sit ministeriela vistande i Dannemark, skref han år 1635 til Landshöfdingen Magnus Durell de *Bref*, hvilka finnas införde uti *Sv. Mercurius för år 1760, Aug. månad*, och hvilka mycket uplysa conjuncturerne emellan Sverige och Dannemark kort för kriget.

(Se Likpred. med Personalier, öfver Caspar Liljecrona, hållen af Dr. Ol. Laurelius, tr. i Stockh. 1647. — Sv. Mercurius, l. c. —)

Liljeroth, Nils — D. II. p. 122. r. 10. Vid denne Artikels slut, tilsättes: Han är Auctor til en år 1701 uti Bruxelles utgifven Fransysk skrift, som har följande Titel:

tel: *Sentiments d'un Officier Flamand, sur le Memoire que l'Ambassadeur de Moscovie, presenta à Messieurs les Etats Generaux le 25. Janvier 1701 — Ecrit de Bruxelles le 7 Fevr. 1701, — in 16.o* —

Öfver Gr Liljeroth skrefs detta konsti- *Epitaphium Chronologicum*:

RegIs. sVecIae.
Senator. AtqVe. ConsILIarIVs.
CanCeLLarIae. ILLustrIs.
NICoLaUs. LILLIeroot.
a. QVo.
aVspICIIs CaroLI. XII.
PaX. EVropae.
In. RysWIICo. RestItVta. Est.
HIC. In. PaCe. QVIesCIt.

Wår KonVngs Dyra IarL, then J hans
ställE gaf.
EVropa RysſVJJks frJJD, WannfrJJD VtJ
sJn graf.

(Stiernmans Cent. sec. Anonym. p 59 —Freses Poëtiska Tidsfördrif — p. 209 —)

LOCCENIUS, JOH. D. II. p. 135. r. 4. O. Rudbeck den äldre, skref *dem sörjande til tröst*, denna besynnerliga Grafskrift:

Ur Locces Lauge, har Loke Lokkat Logan,
Nu Leker Locce med Lokes Laga, Logar.
IDVN til MAJORNA.

Mor-

Mortalem fecit decerptum ab arbore malum:
Aſt immortalem fecerunt aurea mala.
Skrifven i denna
O Roliga tiden.

Man lemnar därhän, huruvida Auctor med denna Grafſkrift, kunde upnå ſin affigt, at *Tróſta Sorgehuſet.*

LUNDIUS, CARL, — D. II. p. 146. r. 9 Barnen adlades med namnet *Liljenadler.* Sonen Johan, ſom förde Protocollet vid Reductions-Commisſion i Pommern, 1693 och 94, blef Häradshöfdinge i Öſtergöthland, och fiſt Aſſeſſor i Götha Hofrätt. Dog 1724, och ſlöt denna adeliga ätten.

(Se Stiernmans Geneal. Matr. 1015 —.)

LUNDIUS, DANIEL, — D. II. p. 149. r. 17 här tillägges på ny rad:

I Barnaåren timade följande beſynnerliga händelſe med Biſkop Lundius. Vid en gudstjenſt hade han inſomnat i Fogdö kyrka, och blef efter gudstjenſtens ſlut af oaktſamhet inläſt i kyrkan. Då barnet upvaknade ſökte han flere utvägar at komma ut, och gjorde ſluteligen förſök at krypa under den ſödra kyrkodörren. Efter mycket bemödande, framträngde han hufvudet under dörren, hvilket ſå olyckligt faſtnade, at det ej mera kunde återdragas, eller den öfriga kroppen utträngas. I denna belägenhet ropade han, då ropet änteligen

teligen hördes til den näraliggande präftegården. Omöjeligheten, at utan lifsfara för barnet, kunna öpna dörren, nödfakade fadren, at låta utfåga et ftycke af dörren, hvarigenom fonens lif frälftes. Detta minnesmärke fes ännu på kyrkodörren. Berättelfen är meddelad af nuvarande Paftor i Fogdö, och dotterfon af Bifkop Lundius, Herr Proften And. Malmenius.

M.

MARTINI, OLAUS, — D. II, p. 160 r. 22. *Likpredikan* öfver Ärke B. Olaus Martini, hölts af *Joh. Raumannus, S. S. Th. Doctor* och kyrkoh. i Stockholm. Den är andra gången uplagd och tryckt i Upfala, A:o. 1643, in 4:o.

MAGNI, JONAS, — D. 2. p. 157. Denne Artikel bör uteflutas, emedan mannen är intagen uti 3.je Delen, p. 388, under tilnamnet af *Wexionenfis, eller Wexionius*.

MEYERFELDT, JOH. AUGUST — D. 2. p. 164. r. 16. Ifrån Turkiet fändes han til Sverige 1709, förfedd med Sultanens Pafs, fom Tartar Chan för honom utverkat, famt defrayerad genom Turkifka Gebietet. Vid ankomften til Stockholm d. 26 Oct. hade han et obefkrifveligit öfverlopp, fent och bit-

tida af högre och lägre, som endast hogfältes, at blifva försäkrade om Konungen ännu lefde; Ty ibland andra falska rykten, var ock detta kommit til Sverige, at K. Carl var sanfärdeligen död, och at de Svenske hade i Turkiet gifvit ut en annan för hans person —. Somlige trodde, somlige intet, hvad Meyerfeldt sade. Sin talan bestyrkte han genom 2 bref, som han ifrån Konungen sjelf öfverlemnade, det ena til sin fru Farmoder och det andra til sin Syster Prinsessan Ulrica Eleonora. — Äfven s. å. i Nov. månad sändes Meyerfeldt til Ryska Lägret, at förnimma om Grefve Piper vore fången och vid lif, samt på den händelsen begära, det ville Czaren tillåta Grefve Piper, allenast på få timmars tid få tala med Konungen, under dess höga parole, at han på förelagd stund, skulle inställa sig igen. Detta afslog Czaren, och ökade fångarnes antal med Meyerfeldt och hans betjening, under förevändning, at han icke vederbörligen mält sig an. Således måste Meyerfeldt lemna sin värja och blifva krigsfånge. Efter några veckors förlopp, återfick han sin frihet, emot skriftelig revers, at skaffa den i Sverige fångne Ryske General-Majoren Butterlin för sig til utväxling. Meyerfeldt afreste til Kon. Carl med några propositioner ifrån Czaren, som gingo ut på intet mindre, än at Konungen skulle til honom afträda Lifland, Estland, Ingermanland, Kex-

Kexholm, och flere ſtycken af Finland, ſamt afſtå til Konungen i Dannemark, Skåne, Halland och Blekinge, och lemna Konung Auguſt i Pålen uti fullkomlig rolighet och frid.

Grefve Meyerfeldts portrait är graveradt *in 4:o* i Hamburg 1749 —

(Dr. Norbergs Hiſt. I. Delen —)

NORBERG, JÖRAN — D. II. p. 193. r. 9. rättelſe — Den Köpenhamnſka Editionen af år 1754 är ingen öfverſättning, utan på Svenſka — Uti Hamburg ſkall ockſå denna piece vara uplagd, men desſa exemplaren måtte vara ganſka ſällſynta.

NORDENHIELM, ANDERS, D. II. p. 202. r. 29. Doctor Norbergs berättelſe är artig och må här intagas: *Som nu den Kongl. Prinſen, viſade mer quickhet och färdighet, än man eljeſt af hans ålder ſkulle förmoda, ſå låto Deras Majeſtäter ſig i nåder behaga, at år 1686, och ſålunda tidigt nog, då Prinſen nyligen gått i ſit femte år, tilordna honom en Præceptor. Af några redeliga, alſvarſamma, och til det ärendet tjenliga Män, ſom kommo i förſlag, blefvo ſärdeles tre upkallade til Kongl. Hofvet, ſom då var i Upſala, och inför Hennes Majeſtät. Efter en mycket öm och bevekelig föreſtällning, i hvad affigt de voro färekallade, och hvad dyrt anſvar det har inför Gud och männiſkjor, at anföra en Kongl. Prins, lemnades valet til Prin-*

sen sjelf, med nådig frågan: Hvilkendera han ville hafva til sin Informator? Då han straxt gaf handen åt Eloquentiae Professoren i Upsala Andreas Norcopensis, hvilken följande året d. 7 Maij blef Stats-Secreterare, och adlades med det namnet Nordenhielm: En man som gick i sin gamla årbara drägt, och hade aldrig gjort mindre uträkning, än komma til Kongl. Hofvet; men var dessutan så för sin Lärdom, som för sit öfriga stadiga väsende mycket berömd och älskad utaf alla som honom kände. Det drögde ej särdeles länge, förr än hans träffeliga goda maner satte honom icke allenast i nådig credit hos Höga Öfverheten, utan tilvant honom så aldeles Prinsens hjerta, at han både af vördnad för hans grå hår, och än mer af kärlek och tilgifvenhet gjorde hvad de sins emellan förehade. — Journalen, som Nordenhielm måste hålla öfver hvar och en time, och hvad de gjorde, gifver i sanning största orsak at undra, huru en man som redan hade sina 54 år, kunde i alla delar foga sig efter et 4 års barn, så at båda fingo sin vilja, och därunder förlorades dock icke det rätta systemålet, som var Prinsens förkofring och nytta.

(Se K. Carl XII Hist. I. D. p. 4 et 5. —)

NORRMAN, LARS, D. II. p. 207. r. 21. tillägges. Han hade en ovanlig kroppsstyrka, så at han ensam kunde lyfta eller bära, det som var börda för 6 karlar. Lång

til

til växten, bredaxlad, ſtort anſigte, tjocka och hängande ögnebryn, brinnande blå ögon, roſenröda kinder och läppar. Hakan var ſkyld af et kort ſkägg. Ifrån det hetaſte bad, kunde han kaſta ſig uti kallaſte vatten eller uti ſnödrifvan, och mådde däraf väl. Klockan 2 om natten var han vanligt uppe, och vid ſin bok, och med den ſysſellatte han ſig til midnatten Då hans vänner på ſkämt kallade honom *Bok-grål*, kallade han dem tilbaka, *Dag och natt-tjufvar*. — Hans tal och umgänge var ſkämtſamt och muntert. Om hans död har Biſkop Svedberg anteknat följande: *Jag vill beråtta, hvad ſom hånde i Upſala, då jag där var Kyrkoherde. Den vida frågdade lårde Mannen Prof. L. Norrman låg nu och ſkulle dö. — Jag beſöker honom ofta. Altid klagade han ſig, at hela det Trojaniſka kriget, med Hector, Ulysſes, Helena, &c. lågo honom i hufvudet och brydde honom, at han intet kunde blifva af med ſådana griller, huru han arbetade däremot. Han var ſå hemma i Homerus, at han kunde vål utantil ſåga fram 10 à 12 verſer i ſönder — Jag tror, at han kunde honom utantil — År båſt betånka och bruka K. Davids bön:* Pſ. 90. 12. —

Pag. 22 — tillägges: med henne hade han 10 Barn. Ende honom öfverlefvande Sonen, *Theodor Norrman*, Capitaine, dog i ſin bäſta ålder, 1722, ſedan han af trycket 1721 utgif-

gifvit *en Genealogie öfver Konung Fredric och Drottning Ulrica Eleonora.*

(Prof. Fants Hiftoripla Litterat. Graecae in Svecia, p. 54 och följande. —.)

OLDERMAN, JOHAN — D. II. p. 220. r. 8. Dr. Jefp. Svedberg utgaf et *programma in ejus exfequias, in fol.* 1697. — Olderman adlades tillika med fine Bröder, fom fingo ftiuf-fadrens Sköldemärke 1686, och denne var fambroder til Jacob, Gabriel och Carl Cronftedt. — Hans adeliga gren utgick med Sonen, Öfver-Auditeuren Olof Cronftedt, fom dog ogift 1728 —

(Se v. Stiernmans Matr. p. 805. —)

OTTER, CASTEN — D. II. p. 225. r. 25. och följande — Som Drottning Chriftina, efter de flefte Chronologers fammanftämmande upgift, dog 1625, och icke 1617, och Hertig Carl Philip lemnade verlden, 1622, få bör denna ändring, fåfom mera enlig med den Hiftorifka fanningen, göras: *Han var ockfå någon tid uti Hertig Carl Philips tjenft. Efter Hertigens och Drottningens död, och fedan alla desfas förläningar hemfallit Kronan, arrenderade han, tillika med fin fvärfader.* —

Pag. 226 — r. 8. 9 — Här rättas äfven meningen få:

Genom Drottningens bemedlande, hade han tid efter annan, fått anfenliga donationer —

OXEN-

OXENSTIERNA, BENGT, p. 258. 2. D. r. 16. Grefve Oxenſtiernas äreminne, teknadt öfver deſs graf, är ſå vackert, at det förtjenar hitſättas.

D. O. M. S.
Benedictus Comes ab Oxenſtierna
Quatuor Regum Miniſter,
Trium Senator,
Duorum Primarius Rerum Præſes,
Singulorum Amor,
In regno Subditus, Extra Regnum Civis Univerſi,
Curator Boni Publici,
Pacis Vel Svaſor Vel Conſiliator Vel Servator,
Eccleſiæ Orthodoxæ Antiſtes,
Politicus Et Vir Probus,
Miniſter Et Vir Bonæ Fidei,
Aulicus Et Vir Pius,
Non Simulator, Non Inſidiator, Non Prævaricator,
In Conſulendo Providens, In Agendo Dexter,
In Utroque Felix,
Poſtquam Ultra Dimidium Seculi
Foris Per Legationes, Domi Per Summa Munia.
Res Maximas Egregie Geſſit,
Supra Fortunam, Supra Invidiam,
Gloriæ Et Vitæ Satur,

Cineres Tumulo, Animam Coelo, Famam Orbi,
Honesti Exemplum Posteritati
Reliquit,
Civium Heu! Dolor, Gentium Desiderium.
Quisquis Es,
Si Bonam Mentem, Si virtutem, Si Merita
Publica Amas,
Benedicto Benedic,
Et Tales Usque Publico Curatores Opta.
Natus in Arce Avita Mörby d. 16 Jul. 1623.
Obiit Holmiæ d. 12 Julii 1702.

Mæcenati Optimo
p
C. v. Staude.

(Se Peringskiölds Mon. Upland. p. 105. —)

OXENSTIERNA, GABRIEL GABR. D. II. p. 263. r. 7.

(Se Likpr. och Personalier, tr. i Stockholm 1648, in 4:o —)

P.

PALMSKIÖLD, ERIC, D. II. p. 279. r. 19. Här tillägges på en ny rad: Följande *Epigramme*, har *Jos. Thun* skrifvit,

In desideratum Palmsköldii effigiem.
Abjice, Coa manus, conchas, tabulamque capacem,
Praxi-

Praxiteles, vanum quid tibi sumus opus?
Postulat officium non te Palmskiöldius istud,
In minio cerni quem nec in aere juvat.
Rectius in vitae radiantia lumina mentis,
Atque animi quaeres, si vacat, omne decus.
Immortale quod est non possunt caela referre,
Virtutis vultum sistere nulla manus.

PIPER, CARL, D. 2. pag. 320 —. Vid denne Artikel tillägges: För Upsala Academie, fälde denne Herren många goda ord, så länge han var vid sin Konungs sida. Ibland annat, til Academiens upkomst, föreslog han, at et *Nosocomium* eller *Sjuk-hus* skulle inrättas, på det jämte den fattigas skjötsel, unge Medicinæ Studiosi måtte blifva anförde til practiquen. Sjelf skänkte han en vacker penningesumma därtil —. I sin lifstid fick han dock icke höra Nosocomium vara fullbordadt. Detta skedde ej förr än vid slutet af K. Fredrics regering —. Äfven utverkade han rang för Professorerne vid de Svenska Academier —. Af sin Grefvinna hade han tvenne besök på utrikes botten, åren 1705 och 1707. På hvardera resan, hade hon en af sina systrar med sig i sällskap, hvilka båda blefvo utomlands gifte med Svenske Herrar. Bröllopen gjordes af Grefve Piper, och tvenne Konungar, Carl XII, och Stanislaus voro ibland gästerna —. Det var hos denne Minister som alla audiencer och lysande högtidligheter begingos,

 Altid

Altid boddeKonungen sämre än han och var sämre betjent. Konungen brukade säga *at hans Palats var Gref. Pipers quarter.* Efter sin fångenskap, fördes han til Muscou, at tillika med de öfrige Svenske fångarne, pryda Czarens triumf och segerfest. I anseende til sit förnäma stånd, utstod han en långt svårare fångenskap, än de andre Svenskar, som föllo i Czarens händer. Det var i början af år 1711; som Gr. Piper tillika med de öfrige fångne Svenske Generaler, fick et särdeles stort bekymmer: Ty det hände sig, at när en smickrare, som ville göra sig angenäm, sade under dryckesmål med Czaren i Petersburg, det han väl viste huru de fångne Svenske Generalerne förde brefväxling på Bender, blef Czaren så vred, at han i hastighet affärdade ordres til Muscou, at slå ihjäl Piper och Generalerne. Menczikoff var den som då tillika gaf hemliga contra-ordres at upskjuta execution, til dess Czaren fått betänka sig, och at man emedlertid skulle skingra fångarne, och skaffa dem ur staden, då de sedermera kunde aflifvas, om Czaren sin dom vidare bekräftade. De blefvo altså i hast om nattetid bortryckte, hvar på sin ort utom Muscou, och tilbragte några veckor i stundelig ovisshet om våldsam död. Änteligen emot Påsktiden fingo de komma tilbaka til Muscou, och njuta sin förra lilla frihet —. Under sit fångenskap, öfversatte Gr. Piper ifrån Tyskan,

alla

alla til *Joh. Arndts ſanna Chriſtendom* hörande Böner; hvilka ſamt med ſjelfva Boken, Enkegrefvinnan ſedan på ſin omkoſtnad uti modersmålet lät af trycket utkomma och til lågt pris förſäljas. —. At för ſig ſjelf och ſina förnämare medbröder, döda åtankan af deras öfverkomna olycka, plägade Gr. Piper hvar månad anſtälla et ſtort gäſtabod, tagandes anledning af ſin Konungs, frus eller barns födelſe- eller namnsdagar. Gr. Pipers Lik blef, i ſtället för balſamering, med groft ſalt förvaradt ifrån förrutnelſe, och någon tid qvarſtående i Ryſsland. På et fartyg hemſkickades det ſedan år 1718 til Stockholm. Efter Konungens befallning, vardt det med ſorgeprakt emottagit, och fördes ſedermera til ſin grift i Ängsö kyrka, där begrafningen ſkedde d. 3 Maij 1719. —. Genom Enkegrefvinnans förſorg blef en ſkådepenning ſlagen, ſom var det ſiſta, men därjämte det ſämſta, af den eljeſt förträffelige Karlſtens arbeten. Omkring bilden läſes Grefvens namn och titel. På andra ſidan födelſe- och döds-året, ſamt til ſinnebild en hög klippa, hvilken hafvets bruſande vågor icke kunna öfverſkölja; med ord: *Tamen. altior. extat.*

(Berchs Sv. Herrars och Fruars Skådep. och Lefv. III Flocken, p. 125 och följ. —)

POSSIETH, JOH. — D. II p. 343. r. 4. tillägges: — *Tvenne Bref om vinkel-predikanter* och

och olofliga sammankomster — öfversättning, tr. i Stockh. 1723 in 4:o —
(Se Cent. Anonym. p. 50. —)

POLHEM, CHRISTOPHER — D. 2. p. 330. r. 29. — *Kort berättelse om de förnämsta Mechaniska Inventioner, som tid efter annan af Com. Råd. Polhem blifvit påfundne* — tr. i Stockh. 1729 in 4:o med figg. — *Samtal emellan en Svärmoder* — Flere af hans *Mechaniska påfund* äro äfven beskrefne uti *Svedenborgs Daedalus Hyperboreus*, tr. i Ups. 1716 och 1717 —

POUGET, JOH. NIC. — D. II. p. 343. r. 22 rättas så: Föddes i Stockholm 1637. Modren var Luthersk, men fadren Catholik, och var någon tid Hof-skomakare för Drottning Ulrica Eleonora den äldre.

REHNSKIÖLD, CARL GUSTAF — D. II. p. 364. r. 2. tillägges: Minnet af den vid Frauenstadt vundna segren vardt förvarad genom en skådepenning, på hvilken ses en Trophée, omgifven af Ryska och Saxiska sköldar, med ord at man segrat öfver Schulenburg, och underskrift: *Ductu Rehnskjöldii ad Fraustadt die 3 Febr. 1706.*

Pag. 15. Czaren böd honom flere gånger til sit bord — Under sin fångenskap visade han mycken barmhärtighet emot sine nödlidande Lands-

Landsmän. Några unge Officerare hade hos honom fritt bord, för hvilka han ock hölt en slags militarisk Schola. Hans hvilostunder användes på Historiens läsande, och at göra sig kunnig om Ryska rikets författningar —.

Pag 366. r. 6. Den Rehnskjöld som uti *R. R. Gr Bondes Svenska Anecdoter* rubriceras, såsom *en ignorant och högfärdig Tysk*, och som beskylles at *hafva haft mycken del uti anläggningen til Souverainetetens införande i K. Carl XI:tes tid*, lärer hafva varit Fältmarskalk Gr. C. G. Rehnskjölds älste Broder, *Johan Rehnskjöld*, hvilken år 1672 säges blifvit Stats-Minister hos K. Carl X*I*. —

(Se Berchs Bok om Sv. Herrars och Fruars skåde-penningar 3je Flocken — Hist. Märkvärdigheter 4 D. N:o 12, p. 90—

RHYZELIUS ANDERS — D. 2 p 372. r. 3. tillägges: *Förtekning på Linkjöpings Domprostar tr. i Link. 1723 in 8:o framför M. Petr. Löfgrens Tract: En trogen själasörjares välgrundade hufvudråd til at uti en rättskaffens bättring dageligen lefva och Christeligen skicka sig uti döds stunden.*

ROBERG, LARS, D. II p. 383, r. 3. tillägges: Genom hans försorg inrättades *Nosocomium* eller Lazarettet i Upsala, 1705, hvarigenom tilfälle öpnades för de Studerande, at

sätta

sätta i öfning den kunskap de hämtat af sine Lärare. Konungen gaf sit nådiga bifall och stadfästelse härpå, d. 5 Jan. 1717.

Pr. Roberg har uti Svensk öfversättning ifrån Tyskan utgifvit: *Eliae Beynons Barmhertige Samariten*, och *Guffers tilla Hus-Apotheque* — båda tryckte i Stockh. 1709 —

(C. R. Lagerbrings sammandrag af Sv. R. Hist. 2 uplagan, D. 4. afd. 3. p. 47 — Cent. Anonymor. prima, p. 37. —)

ROSENSTOLPE, JOHAN, *Vice Praesident uti Kongl. Sv. Hofrätt.* Föddes i Vånga prästegård i Östergöthland d. 1 Jan. 1668. Fadren var kyrkoherden *Bengt Nils. Retzius*, och Modren *Margaretha Vangel* Retzius, yngst af nio syskon, fick i barndomen en sådan upfostran, som skulle göra hans ålderdom nyttig, och den var, efter tidsens sätt, mera allfvarsam än lysande. Han kom 1685 til Upsala Hög-Schola, där han gjorde sit val at blifva Domare. För at genom öfning och ärfarenhet, öka den kunskap han förvärfvat, gjorde han i början tjenst med Protocollets förande vid åtskilliga Underrätter, och åhörde flitigt Kongl. Lag-Commissionens öfverläggningar. På dess 33je ålders år, blef han 1700 först inskrifven i Kongl. Svea Hofrätt, och 1702, förordnades han til Extr. Notarius därstädes, i hvilken syssla han, enligt Kongl. Hofrättens intygande af d. 6 Maij 1705, gjorde

gjorde lika arbete med Ord. Notarierne, och därvid visade stor flit och trohet. år 1705 befordrades Retzius til Actuarie beställningen därstädes, den han på 9:de året berömmeligen förestod, til dess Konungens nådiga fullmagt, dat. Demotica d. 8 Jan. 1714, för honom utföll at vara Secreterare i Kongl. Sv. Hofrätt, i Thom. Fehmans ställe. År 1716, uti Högquarteret Torpum i Norige; utnämdes han til Assessor i oftanämde Hofrätt. Han rönte et nytt vedermäle af sin Konungs nåd och förtroende, då han år 1718, vid tilfälle af Ordningsmans förordnande i Landsorterne äfven därtil utsågs. Detta Ämbete bestod, enligt Instructionen, dat. Gaga vid Eda Skants d. 29 Julii 1718, uti *inseendet öfver alla de mål, som kunde angå god ordning, förordningars handhafvande, at vårkställa Gouverneurens eller Landshöfdingens i orten, så ock högste Ordningsmannens befallningar, och at under Landshöfdingens förfall, dess angelägna åliggande värf bestrida.* Til et så hedrande Ämbete kallades Retzius, öfver Herjedals Läns Lagsagu, och undfick tillika Konungens fullmagt at vara Lagman därstädes. År 1719, då uppå Rikfens Ständers åstundan, rättegångs instantierne återställtes på den gamla foten, och de befordrade Justitiæ betjenter återkallades til sina förra beställningar och ämbeten, intog Retzius åter som Assessor sit säte uti K. Sv. Hofrätt. Adlades 1719. År 1724, blef han Hof-RättsRåd, och

efter

efter förvaltningen af detta ämbete, fnart i 20 år, utnämdes Rofenftolpe 1743 til vice Præfident. Uti flere färfkildta förrättningar var han ofta brukad. 1719 förordnades han, at vara ordförande uti en Commiffsorialrätt i Stockh. öfver den våldfamhet fom åtfkillige fammangaddade perfoner därftädes föröfvat. S. å. anbefaltes han och Lagmannen Fägerftjerna, at biträda Kongl. Lag-Commisfionen, hvaräft han fedan til ftändig Ledamot 1724 conftituerades, at, fom orden lydde i Conftitutorialet, *tillika med de öfrige Ledamöterne, efter Rikfens Ständers beflut, upfätta och utarbeta de Lag-Balkar, reglera och jämka, efter de fenare tiders utgångne Stadgar och förordningar, famt Konungs-Balker enligt med Val-Acten, Kongl. M. förfäkran, och Regeringsformen fåfom Rikets oryggelige fundamental Lagar, inrätta.*— År 1721 var han Ledamot i Stats Commisfionen. 1722 updrogs honom ordförandet uti en extra Rätt i Stockh. öfver några viffe angifne perfoners föröfvade fpel och dobbel; 1723, utnämdes han til Ledamot i Commisfionen fom fkulle ranfaka öfver några mifstänkte perfoners i i Sickla By hållne olofliga fammankomfter, och deras brukade enkannerliga Gudstjenft. S. å. blef han utfedd til Ledamot i Commisfionen öfver hushållningen vid koppar värket i Falun. år 1724 updrogs honom uti färfkildt förordnings bref, at biträda fåfom Ledamot, uti en af de vid 1720 års Riksdag faftftälte Com-

Commissioner, hvilka hade at underföka, huru det tillgått med försvarsvärket under de senare krigsåren, så til sjös som lands, samt huru vederbörande därvid fullgjort deras skyldighet. Såsom Riksdagsman, bivistade Rosenstolpe Riksens Ständers allmänna möten och deltog i de hemligaste öfverläggningar i Secreta Utskottet. Dödde, ogift 1758, och begrofs i S. Nicolai kyrka i Stockholm.

Denne värdige Ämbetsmannen har blifvit teknad til sin moraliska Caracter, af en mästarehand. Se här några drag af denna tekning:

Om Rosenstolpes utvärtes anseende var utan prål, så var ock hans inre väsende utan flärd. Han var sanningens Vän och rättvisans förspar. Under namn af samvetsnit, vrångde han aldrig Lagens mening. Rosenstolpe sökte ingen fåfäng ära. Et ädelt och et berömligt upförande gjorde hans adelskap. Han emottog dock med taksamhet sin Öfverhets utmärkta nåd (adelig sköld), *och i detta dess nya stånd, behölt han sina gamla seder —. Tvenne vedermälen af sin Konungs nåd, undanbad han sig i underdånighet.*

Det ena var Riddare-Orden, och det andra at få ifrån Konungens stall, hästar och vagn, når han det för sin beqvämlighet åstundade. Om Riddare Orden sade han: At han inga ridderliga gärningar gjort. Han trodde at ridderlig ära endast kunde vinnas på vahlplatsen, i beldgringar, och kanske i ring-ränningar och Tornerspel.—

Rosenstolpe var en god Christen, och vågade med gärningarne bekänna sin Tro och sin Lära — Han var myket ifrig i sina böner. — I umgänge var han okonstlad, och uti sit tal välment och uprik-tig. Renlighet var all hans prakt; måttelig-het, hans vällust och hälsa. Han föraktade det prål, som roar fåfänga sinnen, och han hämtade intet sit värde af lyckan. Han var höflig, u-tan krus. Han bugade sig icke djupt för at tvin-ga en annan, at buga sig ännu djupare. — Med omsorg och flit, vårdade han sit ämbete, och nyt-tig läsning var hans hvila. Hans vackra Bok-förråd, gjorde hans ensliget nöjsam och ange-näm. — I sin hushållning var han hvarken snål el-ler slösare. — Han gick aldrig ur sit hus, utan at hafva penningar med sig til almosor. Han hade gjort det til en skyldighet för sig, at hvar dag, på vägen til sit ämbetsrum, betala en viss penning til vissa tiggare, som på sina ställen vän-tade honom — För Lagen och friheten ifrade han altid, och hatade sieljsvåldet, såsom et ska-deligit ogräs, i hvad jordmån det ock växte. — Rosenstolpe förjökte mycket, under en lång lef-nad. Egen och andras ärfarenhet, voro hans Läromästare. — Ödet hade vägrat honom den lyckan af et kärt ägta förbund, som han vid en laglig ålder sökte; och på sin ålderdom, ville han ej äfventyra sit lugn. — Han nalkades 90 år, då han började tröttna vid sina dageliga gjöromål. Med många böner nödgade man honom, at gif-va sig et anderum emellan lifvet och döden. —

Ålder-

Ålderdom och matthet, lade honom på dödsfängen. Han afled tyst och stilla, d. 28 Julii 1758 —

Af trycket utkom i Stockholm 1758, i Nov. månad det vackra och prydeliga *Tal*, fom af Herr Hofrätts - Rådet C. M. Adlermark hölts vid Vice-Praef. Rofenftolpes jordfäftning, då vapnet fönderflogs d. 30 Jul. 1758. — Ockfå strödde den vittre Kongl. Secr. Helfingius blomfter på defs grift, uti *de Minnes-Runor*, fom ftå införde uti *Salvii Tidningar* för år 1761, N:o 33, p. 131. —

(Utdrag af Herr Kongl. Secreteraren och Ridd. J. Ellers Åm. Tal öfver vice Præf. Rofenftolpe, hål. ..d. 4 Iun. 1760 — Svenfka Mercurius, Nov. Månad, år 1758. p. 229 — Salvii Lärd. Tid. l. cit. —)

RUDBECK, OLOF, den äldre — D. II. p. 412. r. 10. Det befynnerliga *Program* På Svenfka, fom han år 1677, i Upfala utgaf i andledning af en *Anatomifk föreläfning*, fom Profeffor *Hoffvenius* fkulle hålla, finnes infördt uti *4 d. af Små-faker* — *p. 42*. Ockfå ftå där, 2:ne däremot utkomne Critiquer.

RUDÉN, TORSTEN — D. II. p. 415. r. 9. här kan tilfättas i denna berättelfe: Då K. Carl XII, i Febr. M. 1716 helt oförmodeligen kom til Carlftad, och vid ankomften kl. 12 om natten refte in på Gäftgifvaregården, tog Han dagen efter fit härbärge hos

Bisk. Rudén och spisade där. Konungen nämde intet ord om sin bortresa, men på tredje dagen om aftonen kl. 7, stod en bondskrinda eller bondsläda förespänd vid bakporten af Biskops-huset. Konungen gick oförmärkt ut i största hast satte han sig i släden, och tog i det samma et nådigt afsked af dem som följt honom ut. Resan ställtes då til Holmerdalen.
(Norbergs Hist om K. Carl XII. D. 2. p. 560).

RYDELIUS, ANDERS — D. 2. p. 430, r. 6 — tillägges: En del af *dess Academiska Disputationer* blefvo omtryckta 1740, och dess *Orationer*: med andra smärre verk blefvo uplagde 1778 af dess värde slägtinge, Professor J. H. Lidén.

RÅLAMB, CLAES — D. II. p. 435 r. 8- Götha Hofrätt — Til hans stora heder är upteknadt, "*at icke en end: dom, som i hans "närvaro fältes uti Götha-Hofrätt är igenom Re- "visions sökande gjord disputabel, eller vid Sessio- "nens uphörande någon påbegynd sak lemnad oafgjord.* Äfven förordnades han til Lagman i norra Finland.

Raden 23—1698 Den skådepenning som öfver honom af Karlsten 1674 stacks, har hans bild och namn på ena sidan, och på den andra, et par arga hundar, som bita uti en spik-klubba, med Inscription: *Sibimet invidia vindex.*—

Pag. 436. r. 8. *Graveradt* — C Rålamb hålles ocksa för Auctor til en viss *berättelse*

om

om Riksdagen 1680 med hvad därpå följde, Souverainetet, Reduction, stora Commission — som yppar en hop Anecdoter. Denna skrift ansågs såsom förbuden, så länge Carlarnes envälde påstod. Den är icke tryckt, utan allenast i handskrift.

(Berchs Sv. Herrars och Fruars skådep. och Lefv. Beskr. 3:je Flocken, p. 46 — 47. Stjernmans Cent. Anonym. 2da p. 48—)

S.

SCHEFFERUS, JOHANNES—D. III. p. 18* Läs. år 1648 gifte han sig. —

Denne märkvärdige Mannens Biographie kan framdeles fullkomligen förbättras, när man tager til hjelp; det af Herr Professor Eric M. Fant, författade och af trycket 1782 utgifne *Minne öfver Joh. Schefferus.*

SCHMEDEMAN, JOHAN — D. III. p 26. r. 18 står 1678 läs 1686. r. 28 lägges til: Kongl. och andra förordningar, angående *Post erket*, tr. 1707, in 4:o—

SKYTTE, BENGT., — D. III. p. 58. — r. 5 tillägges:

Uti Gymnasii Bibliothequet i Linkjöping, förvaras i Manuscript et af Friherre B. Skytte påbegynt arbete *in fol.* med denna påskrift *Sol præcipuarum linguarum subsolarium, sive Lexicon Polyglotton* — med et dubbelt företal, på Latin och Svenska. Friherre Skytte, sökte och ärhölt 1682 Konungens privi-

 le-

legium, at på trycket utgifva detta verk, men hans död mellankom. I anledning af Konung Carl XI:es Bref til arfvingarne af år 1685, vardt det utlemnadt, för at gjöras allmänt.

(Se Prof. Fants Hiftoriola Litt. Græcæ in Svecia, p. 80 och följ. —)

SPARRE, ERIC, — III. D. p. 86. vid flutet af denna artikel tilfättes:

Uti 5 Delen af de få kallade *Småfaker*, p. 65 och följande, finnes införd en fällfam Lefvernes befkrifning, upfatt af en Svenfk, fom kallar fig *Petter Sparre*, och fäger fig vara född i Sverige år 1590, fon af en förnäm Adelsman, fom hade den olyckan at i en bullerfam tid, blifva med någre af Rikfens Herrar halshuggen, för det at han med dem fällade fig til fin Konungs Sigismundi partie, fom var i Polen, men rättmätig arfvinge til Sverige. — Berättelfen låter i början ganfka fannolik och trolig. Denne Petter Sparre fkrifver, at han ftraxt efter Fadrens olycka, och då familien hotades med en fvår undergång, vardt hemligen bortförd til Polen, och åtnjöt i K. Sigismunds hof en med hans börd och Stånd öfverensftämmande upfoitran, at han ifrån Polfka hofvet, kom i tjenft hos Ärke Hertiginnan Maria af Öfterrike, refte få til Wien, och til Madrid, och fluteligen fåfom Capitaine åtfölgde en Sjö-Expedition ifrån Spanien til Veftindien — At han fedan under en convoy til Antillifke öarne, råkade

ut

ut för en grufvelig ftorm, fom kaftade fkepp och befättning åt en obekant Ö, där han fluteligen fåfom enfam Mans perfon med tvenne Fruntimmer, efter 50 års förlopp, blef ftamfader för en pofteritet af emellan 8 à 900 perfoner.— Om hela denne berättelfen fkulle kunna antagas fåfom fanfärdig, få vore denne Petter Sparre en högft märkvärdig man; men man har lof at tvifla om fanningen af få fälfamma öden.

(Loc cit.

SPERLING, JÖRAN — D. III. p. 107. Hof-Junkare hos Hertig Carl Guftaf 1651, Capitaine-Lieutenant vid Smålands Regemente 1654, Adjutant vid Fab. Berndes Dragoner 1655, och Capitaine vid v. der Lindes Regemente 1656. Gouverneur i Skåne 1677, och 1678 fullmägtig vid den fridshandling, fom i Lund förehades.

(v. Stiernmans Höfd. M. 2. delen —)

SPOLE, ANDERS — D. III. p. 116. tillägges: Hans barn adlades 1715 med namnet Rofenborg.

STAEL von HOLSTEIN, *Georg Bogiflaus* — D. III. p. 21. r. 5. Tillägges: Likpr. öfver honom, hållen af Sv. H. Munthe, är tryckt *in fol.* 1764.

(Se Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 90. —)

STAUDE von, CHRISTIAN. Cancellie Råd. D. III. p. 127. r. 17. Det lyder få:

D. O. M. S. vir Generosus Christian von Staude, Stralsundi Pomer. XXVI Febr. 1662 natus, indole per elegantiorum inferiorumque literarum æque ac severiorum disciplinarum Studia domi rite exculta, cum rejectis aliunde adridentis peregre fortunæ blandimentis, firmo proposito communis patriæ usibus unice mancipasset, voto an fato in Sveciam delatus, unum in vita publica curandum sibi censuit, ut duo difficillima habita, Virum bonum utque jungeret et bonum Civem. Primis sub Carolo XI Aug. per negotia secretiora annis ad honesti et decori leges recte actis. A Carolo XII Aug. ad Consiliarii in Cancellaria R. munus, ab Ulrica Eleonora Aug. ad idem munus iterum vocatus, ab aliis etiam Principibus ad ampliora subinde destinatus cum prono ire plus ultra gradu apud suos et exteros posset, conscientiæ, quam famæ, salutis quam fortunæ studiosior, interstitium inter hujus et alterius vitæ curas necessarium ratus, quo tempore beatæ se componeret æternitati, procul habitis honorum titulis, opibus totidem impedimentis recti tenax et propositi, nec metuens, nec concupiscens secum habens mundi vectorem et sui humanis

nis terminum desideriis lubens statuit: Cineres post fata in patriam deferri inque conditorio adjacenti a Curatoribus Templi Divi Nicolai emto, sua impensa exstructo forte insuper quingentorum Thalerorum imper: eisdem exsoluturum ad perpetuas ejus et epitaphii hujus refectionem dotato nunquam alios operiendo, alienando, usurpando fidei et spei plenus, merito quippe salvatoris confisus condi ac deponi voluit.' Disce hospes tecum habitare in tempore, ut bene habites æternum. Tu vero, quisquis es, ni vindicis iram Dei experiri gravem velis, cave tumulum lædas defuncti, qui dum vixit, sciens, volens læsit neminem. Obiit ille Rosenbergæ prope Holmiam d. 11/13 Jan. A:o MDCCXXIII, exuviæ dormitorio huic illatæ magnum gloriosæ resurrectionis in beata requie expectans diem.

Mortali memor sibi consignavit
C. V. S.

STENBOCK, MAGNUS — D. III. p. 147. Vid slutet af denna Artikel kan detta införas:

Uti Kiöpenhamns konstkammare förvaras några makalösa svarfningar efter Grefve

Stenbock, så fint utarbetade, at man behöfves fynglas för at rätt betrakta dem. Man fer ock där en Tafla, hvarpå han aftagit sig fjelf, sittande i sit fängelse rum och matande höns. —

Steuch, Mathias, D. III. p. 152, r. 14. tillägges och rättas. Man torde anse denna kallelse såsom besynnerlig; men Kon. Carl den XI:tes bref af den 29 Dec. detta år, uplyser saken: *Vi kalle eder*, skrifver Konungen til Steuchen, "*icke i det afseende, som skulle vi* "*vilja, i stället för et förnämare ämbete, där-* "*med J Eder nu allaredan några år bortåt til* "*vidare befordran värdig gjort hafven, Eder et* "*ringare igen updrage; utan at vi i sanning* "*skatta merberörde i Upsala nu öpne stående rum* "*af den beskaffenhet, at til dess beklädande be-* "*höfves ju så väl utses en Man af goda qualite-* "*ter och meriter, som til at förestå och styra et* "*Stift.* — Kallelsen åtlyddes verkeligen, men en snar ändring skedde dock, ty året efter, 1694, sattes han til Biskop öfver Lunds Stift.

(Pr. Fants Hist. Litt. Græc. in Svec. Sect. II. p. 12. —)

Stjernskiöld, Claes. — D. III. p. 181. r. 31 tillägges — Med sin första Fru, hade han haft Sonen Philip Stiernskiöld, som föddes år 1642. Han var en äd-

ädling som med sina förstånds och sinnes egenskaper lofvade mycket för en framtid, om han fått lefva. Under sina utrikes resor uppehölt han sig mäst i Holland, och lade sig utom Språken, med all flit på Skeppsbyggeriet och Navigation, hvaruti han hade gjort stora framsteg, när han ännu utrikes stadd sjuknade och i Nürnberg afsomnade år 1665, tjugutvå år gammal. Hans Lik hemfördes til Sverige, och begrofs uti S. Jacobs Kyrka i Stockholm.

(Se Likpr. med Personalier, tr. 1666 i Stockh. in 4:o. —)

STIERNSKIÖLD, NILS — D. III. p. 183. r. 14. Under hemresan til Sverige, förgicks Skeppet på hvilket han var med Fru och Barn, hvarvid han mistade all sin egendom, glad at se sig och de sina vid lif bärgade — Pag. 184. tillägges vid slutet af denna artikel:

Häfdatecknare komma icke öfverens uti berättelsen om Amiral Stiernskiölds död. — *Loccenius* uti sin *Hist. Svec. p. 558* säger, at han sprängde sig och skepp i luften, hällre än at gifva sig fången, och om så skedt, har man väl svårligen kunnat igenfinna Liket. *Mavillon* uti sin *Histoire de Gustave Adolphe*, 2 D. säger det samma, med tilläggning at K. Gustaf Adolph yttrat sig, det han *admirerade*

Stiern-

Stiernskiöld, och at denne gjorde illa för sig, men dreftlt för Riket. — Emedlertid är icke allenast nysnämde Likpredikan öfver honom hållen, utan ock en annan *Tröstelig Likpredikning* öfver samme Herr Nils Stiernskiöld, *uti Hans Vålborenhets Socknekyrka Gilberga, d. 12 Oct. År 1628, framstält, af Laurentio Paulino Gotho, S. S. T. D. & Episc. Streng,* tryckt i Strengnäs, *Typis Paulinianis, 1630 in 4:o.* —

(Århållne säkre Efterrättelser. —)

Stromberg, Nils — D. III. p. 205. r. 1. År 1666 blef han Volontaire af Fortification, 1668 Conducteur, och 1671 på begäran afskedad. År 1672 vardt han Capitaine i Holländsk tjenst, och år 1676 Öfverste-Lieutenant vid et Hannoverskt Regemente, det han sedan såsom Öfverste commenderade. 1686 blef han Öfverste för Tyska Lif-Regementet til fot, och flyttades 1689 med samma värdighet til Skaraborgs Regemente. 1697 General-Major af Infanteriet, och 1705 Kongl. Råd, samt Gouverneur öfver Estland och Revel.

(v. Stiernmans Höfd. M. 2 D. Mscpt. —)

Stuart, Carl Magnus — D. III. p. 219 r. 17 tillägges:

En vördad Man i våra tider, har yttrat sig; "*Då Frih. C. Stuart var K. Carl XII:s*

"*Lär*

"Lärmästare i Krigs-Vettenskapen, och i synnerhet i Fortification; skref han til denne Prinsens undervisning, en så kallad Cours i Fortifications vettenskapen — Denna värderas mycket "af Kännare, som äga den i sina händer. — "Fortifications-Staten hade säkerligen haft honom (Frih. Stuart) at tacka för en fulkomlig Militair inrättning, den han i sin tid grundlade, om "detta ljus icke alt för tidigt slocknat. —

Den uti Stockholms Stads Storkyrka förvarade *St. Nicolai Bild*, (af Silfver, Guld och dyrbara Stenar sammansatt) tog Gen. Major Stuart år 1703, utaf Ryssarne, uti slagtningen vid Zagarin i Lithauen, och förärade den sedan til S. Nicolai Kyrka.

(Se Gen. Maj. A. v. Arbins Åm Tal öfver Öfv. C. Fr. Nordenskiöld, tr. i Stockh. 1781. — p. 6. — Suppl. til Flor. Stockholm, p. 67. —)

SVEDBERG, JESPER. — D. III. p. 246. Til denne Mannens Skrifter lägges: *Dess Heders förswar. — Senare Delen.* Skara, 1719. 8:o. *Den Första Delen*, blef til tryckningsförbuden af Canc. Colleg. Denna senare har ock sin fulla sälta.

SVENONIUS, ENEVALD, — D. III. p. 249 — r. 8. — Hans nit och alfvarsamhet var nästan öfverdrifven, och det var denne Mannen, som i synnerhet ifrade emot Biskop Terseri utgifna Förklaring öfver Cateche-

chesen. Uti et Academiskt Program, hvilket han utgaf såsom Rector Magnificus i Åbo, 1661, til en Tacksäjelse-fests firande öfver den då ärhållna friden, nitälskar han emot bruket af *vida byxor*, såsom något, hvilket ej kunde undgå, at ådraga et Land både krig och andra härjande Landsplågor; *Qvoniam igitur*, skrifver han til slut, *pax universalis toti dilectæ Patriæ, nobisque omnibus & singulis præter omnem spem, mirabili Dei omnipotentis consilio sit restituta; idcirco vos rogo, Commilitones, & per Deum immortalem obtestor, ne immodica & inaudita femoralium extensione ipsum salvatorem nostrum Jesum Christum ad nova & atrociora nobis immittenda bella excitetis.* — r. 18 — tillägges —

(Dr. Strickers Homil. Bibl. p. 136. — Alnanders Anvisning til et Theol. Bibl. 6 Afdel. p. 284, notan —).

T.

Tessin, Nicodemus — D. III. p. 262. r 22. Konung Carl XII bar et synnerligen nådigt förtroende för Gr. Tessin. Til Monarken, under dess vistande i Bender, gjorde han tidast secrete berättelser om hvad som i Sverige förehades, hvilka gingo genom Ombuds-Rådet, sedermera Præsidenten Feiff, och kommo til ingen annans kunskap än Konungens. Honom tilsändes en särskild Chiffre, at bruka til det han hemligen berätta

ta ville, med förfäkran at ingen männifka, utom Konungen och Feiff, fkulle få fe hans Bref. Och få lät Konungen honom veta, at om några fkrifvelfer ankommo, hvaruti Hans Majeftät torde förklara fig icke vara nögd med Senatens förhållande, fkulle han fig ej däraf oroa; emedan Konungen vore aldeles tilfreds med honom, och förviffad at han troligen bevakade fin Herres intereffe. — År 1718, kallade K. Carl honom til Chriftinehamn, vid famma tid fom Konungen där i Staden hade utfatt möte med fin Fru Syfter, Arfprinfeffan, och Deras Durchlauchtigheter Hertigen af Holftein och Arfprinfen af Heffen. Teffin fick befallning at refa förut, få at Konungen kunde äga honom en hel dag, och i ro tala med honom, innan det unga Hofvet anlände. På flutet af fin lefnad, hade han den olyckan at vid et vifst, i fig fjelf nog obetydeligit tillfälle, mifshaga Konung Fredric. Verkan häraf blef, at han fick befallning til at nedlägga Öfverfte-Marfkalks ftafven, hvarvid han dock behölt fit ftälle i Senaten. Må hända man ville nyttja denna anledning, at låta honom pligta för fin obenägenhet til Hannoverfke Alliancen. —

Följande fkåde penningar uplifva Gr. Nic. Teffins minne för efterverlden: En Medaillon med defs bild, och på andra fidan en Arcade med ord: Robori. Par. Decor. — En ftor Penning, med K. Carl XI:es Bild; på andra fi-

ſidan den norra Façaden af Stockholms Slott, hvaröfver ſtår: *Domini. Virtute. Perennat*; och under: MDCXCII *Tesſin inve.*— En Spel penning: På ena ſidan Grefvens Bild och namn; på den andra en hvit Lilja, med omſkrift: *Recti. et. Candidi. Decore.* — En ſtor ſkådepenning med Gr. Teſſins Bild och namn: På frånſidan en Pallas, ſom ſitter ibland en hop Jnſtrumenter, och omkring henne: Profert. et. Protegit. Artes. — Sonen lät förfärdiga detta Minnesmärke, genom den ſkicklige Hedlingers hand, år 1728. —

Pag. 25 — Öfver hans förſta Grefvinna, är en Medaillon guten, äfven af *Hedlinger.*

(Berchs, Sv. Herrars och Fruars Skådep. och Lefv, Beſkr. — III:je Flocken —)

THEGNER, JOHAN — D. III. 272. — r. 13. Denne Joh. Thegner är bekant, för ſin rena Gudsfruktan, ſina ärbara ſeder och ſin arbetſamhet. Han var i ſin tid aktad för vidſträckt inſigt uti alla de Vettenſkaper ſom vid Rikshushållningen äro oumgängelige, men mötas ſällan inom en hjärna. Med ſina tankar ſkildes han aldrig ifrån Rikets ſanſkyldiga bäſta, ehuru tiderna voro äfventyrliga; därtil var han ock behjertad och manlig i ſina företagande.

(Se Biſk. Dr. Celſii Åm. Tal öfv. C. R. Berch —) tr. i Stockh. 1781.

THUN,

THUN, JOSEPH — D. 3. p. 274. — Om honom och dess utgifne arbeten, kan äfven omständeligare underrättelse hämtas, utaf *Prof. Fants Historiola Litt. Græcæ in Svecia, p. 76.* —

TOTT, CLAES ÅKESON—D. III. p. 288. — vardt Riddare vid K. Eric XIV kröning. — 1569 Lagman i Nerike, sedan han bivistat 1565 års fälttog emot de Danske, (v. Stjernmans Höfd. M. 2 D. Mscpt —)

TRIEVALD, SAM. D. III. p. 294. Til denne Mannens skrifter, lägges: *Mårten Tydele Kursen, Om Holländska Guldgrufvan.* —

TUNGEL, NILS, — D. III. p. 306. Om honom tillägges: Då Drottning Christina hade fattat det beslutet at afsäga sig Regeringen, och ville hafva Abdications Acten äfven underskrifven, af R. C. Axel Oxenstjerna, som var sjuk, affände Drottningen Tungel i detta ärendet til Riks-Cancelleren. Vid samma tillfälle, föreföll et vidlyftigt och märkvärdigt samtal emellan R. C. och Tungel, hvaröfver Tungel upsatte en *skriftelig berättelse*, den han åt Drottningen öfverlemnade. *D. 11. Martii 1650, skrifver han, var jag, efter Hennes Majestäts befallning, hos Riks-Cancelleren Oxenstjerna, angående denna saken. Han*

svarade mig: at han härom hade liten eller nästan ingen kunskap; — Han ville icke, at honom skulle kunna tilläggas, det han någonsin til detta steg samtyckt; — Han önskade, at man hade hört och följt hans råd, så hade detta beslut aldrig blifvit tagit. —Jag betygar Eder, sade R. C. at om jag nu såge min graf för mig öpen, och mig blefve förelagt at välja, antingen at stiga där ned, eller at underteckna denna Act, så tage mig fanen — om jag icke hällre ginge därin; — Tiden skall visa, men försent, at man lärer ångra sig; — Om jag härutinnan en gång bedrager mig, så måste jag tilstå, at alla mina pri ciper äro falska, och då må en framtid, med skäl k lla mig en narr, som ingen ting förstått. — När Tungel berättade, at alle de öfrige Rådsherrarne härtil samtyckt och underskrifvit successions Acten, ja, til och med samtelige Ständerne, svarade Cancelleren: *Om deras hjertan voro Taflor, på hvilka man finge läsa deras tankar, så skulle Hennes Majestät få se och förnimma helt annat, och huru få de äro, som härtil inom sig bifalla.* — Han ville nu intet längre sätta sig häremot; men han *toge Gud til vitne, huru detta gjorde honom ondt, såsom en i framtiden ledsam och ångransvärd sak.* — Han påminte sig ännu et samtal, som han haft med Konung Gustaf Adolph. vid det tilfället då Konungen blef i hallen blesserad i Preussen 1627, och af hvilken blessure, han trodde sig skola dö. Konungen hade

de då frågat Oxenſtjerna, *hvem han trodde ſkulle efterträda honom på Thronen?* Efter flere omſvep hade Oxenſtjerna ſvarat: *At det ſkulle förmodeligen bli antingen Phaltzgrefven Johan Caſimir, eller hans ſon* — hvartil Konungen ſvarat: *Gud bevare eder och riket därifrån, — ty I kunnen vara förſäkrade, at I icke ſå ſnart ſatt kronan på en af deſſe, förrän I ſkolen ångra Eder.* — Ännu ſamma dag, eftermiddagen, fortſattes ſamtålet emellan R. C. och Tungel. R. C. fortfor i ſamma ton, och var ledſen. *Detta*, ſade han, *är en ſak, ſom förekommer och ſynes mig vara, initio læta, tractatu difficilis, ſed exitu triſtiſſima* — Sluteligen teknade R. C. Acten, men med darrande hand; lemnade den åt Tungel och ſade: *Jag önſkar at hvad jag nu gjort, icke må tillföra mig eller de mina, någon vandra i framtiden.* —

(Arckenh. Memoires de la Reine Chriſtine, T. I. p. 175 — Lönb. Hiſt. märkvärdigheter, T. I. p. 73 följ. —)

W.

WACHTMEISTER, HAN'S — III. D. p. 352. r 3. under Öland — En lycklig utgång af denna träffning, gaf anledning til den ſkådepenning, ſom på ena ſidan viſar den tappre Herrens bild med Namn och Titel, och på den andra, en man i et klart ſken, utſtäld för många pilar och ſpjut, med denna öfverſkrift: *Immobilis. per tot. diſcrimina. rerum.*

WALLERIUS, HARALD, D. 3. p. 365. – Som denne flägten altid fkref fit namn med et Latinfkt V, och ej mad W, för at fkilja fig ifrån andra Wallerifka flägter; få bör denna Artikel äfven fom den föregående (Vallerius Göran,) rätteligen införas — pag. 326, näft efter Artiklen, Vallant, Anders—

WALLIN, GEORG — D. III. p. vid defs fkrifter tillägges, afhandlingen *de St. Genovefa*, tryckt under defs utrikes refor.

WALLIUS, LARS, D. III. p. 374 — r. 22 — rättas få: föddes uti Tyfflinge Socken i Nerike, och Wallagård. Detta bevifes af den uti Tyfflinge Kyrka, ännu förvarade gamla Altare taflan, fom har följande påfkrift: *Gudi til ära, och hans här i Tyfflinge Socken förfamling til godo, fåfom ock finom ålfkelige Fader Olof Svenfon och kära Moder Brita Nilsdotter, tå hemma uti Walla By här i Socknen, til en tacknämlig ihugkommelfe, få hafver Doctor Lars Olofffon Wallius, vid thenna tid Kyrkoherde och Öfverfte-Läremäftare i Upfala, hit til fin Fädernesbygds kyrka gifvit thenna Altare-Taflan, när thet fkrefs åhr efter Guds By d 1626.* Valla gård, fom vid Indelnings verkets reglerande blef et beruftadt Säteri, tilhörde ock länge den Grefveliga Waffenftedtfka famillen, til defs den vid början af detta feculum fålles

til

til den Stockenströmske, och nu innehafves af Herr Fändriken Fr. Linroth. Således har Biskopen Dr. *Rhyzelius* uti sin *Episcop. Sv. Goth.* jämte flere felat, därmed at man gjort Örebro til Wallii födelseort.

(Meddelade uplysningar af Prosten och Kyrkoh. i Winhosa och Tysslinge Hr. Mag. P. Thyselius —)

WELLINGK, OTTO D. III. p. 331. Efter fulländade utrikes resor, blef han 1664 Lieutenant vid et Svenskt Regemente i Brehmen, 1666 Ryttmästare vid Gr. Königsmarks Regemente i Frankrike, 1668 Major, och 1670 Öfverste för et Franskt Regemente til häst. 1678 Öfverste för Tavastehus Regem. Sedan Gen. Major, och 1687 Landshöfdinge öfver Gestrikeland, Hellsingeland, Medelpad, Ångermanland, Jämteland, Herjedalen och Lappmarken. 1693, Gen. Lieutenant af Cavaleriet, och tillika General-Governeur öfver Skåne, och därstädes belägne Fästningar. 1698, General af Cavaleriet, och Gouverneur öfver Ingermanland och Kexholms Län. 1700 General en Chef, och 1705 Kongl. Råd, samt Præsident i Åbo Hofrätt.

(v. Stjernmans Höfd. M. 2. Delen. Mscpt.)

WIRÆNIUS, SAM. — D. III. p. 411 r. 15. tillägges: Uti *Biskop Svedbergs egenhändiga Lefv. Beskrifning.* som förvaras på Upsala Bibl. berättas, at Biskop Viraenius blef

haſtigt död och fort begrafven — När Klockaren ännu ſamma dag, ſent om aftonen var i Kyrkan, fick han höra et ſagta rop i grafven: *Samuel, Samuel.* — Förſkräckt lopp han bort, återkom dagen efter, och öpnade grafven. Han fant nå den döde kroppen vänd i kiſtan, blodig, och fingrarne på den ena handen illa ſargade. —

WRANGEL, CARL GUSTAF, — D. 3. p. 421. r. 20. — Uti Gr. Bondes Anecdoter, är öfver honom denna malning: "*Gr.* "*C. G. W var en af de ſtörſte General's perſoner i ſin tid. Reſlig til ſinnes, tråffelig preſence. Mer* "*inclinerad at föra en Armée och viſtas på Tyſka* "*bottnen, än at blanda ſig här hemma i intriguer.* "*Mycket rik och depenſif. Men inkomſterna öfvergingo dock altid utgifterna.* —

Hans bild är för 17 gången graverad, uti Hr. I. F. Martins ſköna *Svenſka Gallerie.*

WREDE, FABIAN — III. D. p. 426. r. 10 — Cruus-Hon ſkänkte år 1713, af ſin myckna faſta egendom, några gårdar til til tvenne torftige och välartade ynglingars underhåll vid Upſala Academie, hvilka med tackſamhet kalla ſig *Wredianſke Stipendiater.*

WREDE, HENRIC — D. III. p. 427. r. 22. — tog 1719 affked ifrån ſin Lieutenants ſyſſla vid Elfsborgs Regemente, och blef 1720 Capitai-

Capitaine-Lieutenant vid Oxenstjernas Regemente, och fick år 1721, Capitaines Caracter. Härvid stannade hans lycka och befordran.—

Å.

ÅKERHIELM, SAMUEL — D. I. p. 437, r. 6. Han har upsatt *en omständelig relation om Sveriges rikes tilstånd, i anseende til det utrikes verket, år 1697.* Denna berättelse kan anses såsom en fullständig Historia, om Alliance-och Negotiations verkets beskaffenhet, under Konung Carl XI:es 37 åriga Regering. Finnes tryckt uti *Lönboms sjunde Samling af Handlingar til K. Carl XI:es Historia*, p. 7 och följande.

Ö.

ÖRNEKLOU, PEHR. D. III. p. 441. Följande tillägges, i början af dess Lefverne: Hans födelse år är obekant Efter idkade studier vid Academien i Dorpt, blef han 1650 Ryttare vid Öfverste Wellingks Regemente, 1655 Cornet vid Fältmarskalken Gr G. A. Lewenhaupts Regemente, 1656 Capitaine-Lieutenant, samma år Capitaine och Jngenieur, år 1657 General-Adjutant vid Infanteriet, 1658 Major vid Vestgötha Regemente til fot, 1660 Commendant uti Damin och 1668 uti

Neufer ſkants. 1673 vardt han Öfverſte-Lieutenant vid Dalregementet, 1675 Öfverſte för Tremänningarne uti Helſingeland, ſamt tillika General Quarter-Mäſtare Lieutenant vid Jämtlänſka Arméen, 1677 Commendant i Lund, och ſtraxt därpå Öfverſte för Södermanlands Regemente, ſamt tillika Commendant i Halmſtad.

(v. Stiernmans Höfd. Minne, 2 delen_Maſcpt — meddelade efterrätteſſer af Hr. Magiſter Forlsenius __)

Ytter.

Ytterligare Råttelser och anmårkte Tryckfel.

I. Del.

Pag. 17. r. 24. läs: *Archi-Diaconus Stregnensis*—.
Pag. 18. r. 24—25. står, *conjuctum*—lås: *conjunctum*.
Pag. 26. r. 26. står, *jårnspilor*—lås: *jernspeilor*.
pag. 40. *Art. Banck*, r. 8. 1649, läs, 1647.
pag. 70. r. 4. *Prost. Humerus* — lås: *Dom-Prost Humerus*.
pag. 74. r. 3. står, 6, — läs, 7.
pag. 77. r. 6. dödde 1706. — lås, 1708.
pag. 79. *Art. Buræus*, r. 1. 2. står, *Finuna*—lås: *Fituna*.
pag. 100. *Art Block*, r. 10. står 1669, bör heta: 1699
pag. 115. r. 4 nedanifrån, står *Jochim*—lås: *Joachim*.
pag. 117. r. 25. *Per Joh.* — lås *Per Joach. Brahe*.
pag. 120. r. 3 nedanifrån, står *Jndelsalmi* — lås: *Jdensalmi* — rad. 2 — står: *hvarest han straxt* — läs: *hvarefter han straxt* —
pag. 128. r. 2. *Lars Brelin* — lås: *Odelin*.
pag. 136. r. 15. står, 1648 — bör vara 1658.
pag. 138. r. 18. *halfbror* — läs: *Broder*. —
pag. 149. *Art. Buræus*, r. 4. står: *Österbotten*—bör heta *Westerbotten*. —
pag. 153. r. 20. 1589 — bör vara 1599.
pag. 180. r. 2. nedanifrån står: *Sara Edmundi*—bör het: *Sara Figrelia* —
pag. 181. r. 10. nedanifrån står 1727 — lås: 1728.
pag. 185. r. 24. — *Profesfors* — lås: *Profesfor*.
pag. 192. sista raden — uteslutes åratalet 1673, såsom orått.
pag. 196. *Art. Creutz*, r. 2. f. 1649 — bör vara 1639.
pag. 198. *Art. Creutz*, r. 12. står, *Dragone-Esquadren* lås: *Dragon-Esquadron* —
pag. 223. r. 22. — 1663. — bör vara 1693.
pag. 243. r. 3. nedifrån — står *mdd* — lås: *med*.—

pag.

pag. 245. r. 5. står, *Dunnemark* — läs: *Dannemark.*
pag. 263. r. 26 — *året förut* — läs, *året efter.* —
pag. 278. r. 25. *Lårans* — läs: *Läraves* —
pag. 281. r. 5. nedifrån C. *J. Mennander* — läs C. *Fr. Menander.* —
pag. 285. r. 4 nedanifrån — står: *Sedan de Danske oroligheter i Skåne uphört* — läs: *sedan de Danske orligheter i Skåne i det måsta uphört.* —
pag. 312, r. 19. *Profess.* — läs, *Prosten Doctor Wilskmans* — r. 5. nedanifrån — *äldre* — läs, *yngre Bröder.* —
pag. 325. r. 10 — *vid hemkomsten sistnämde år* — läs: *Han hemkom sistnämde år, och blef kort derefter Historiarum Professor* —
pag. 334. r. 10 — år 1678, — läs: 1687.
pag. 350. r. 19. *för 20 år sedan* — läs: *för nära 20 år sedan* —
pag. 360. r. 10. *Kiks-Archivo* — läs: *Riks-Archivo.*
pag. 363. r. 12. står 7 *D.* — bör vara *I. D.* —
pag. 379. r. 1 — *Han samma år* 1650 — bör stå: *at han år* 1647, *vid det i Åbo anstälte* —
pag. 380. r. 15, 16, 17 — läs: *År* 1675, *blef han Envoyé Extra-ordinaire til Dannemark, för at där öfvervara Heyrats Contractets uprättande, med den Kongl. Prinsessan, sedermera Dr. Ulrica Eleonora. Denna giftermåls handling vardt dock, som bekant är, genom påföljande Krig afbruten, och vandt icke sin fullbordan förr än år* 1680. —
pag. 385. r. 1. pag. 386. r. 3. nedanifrån, står: *Antiquitets archivum* — bör heta: *Antiquitets-Collegium* —
pag. 385, sista raden — 1676 — läs: 1686.
pag. 389. r. 3. *Efter* 10 *års förlopp* — bör stå: *Efter* 8 *års förlopp.*
pag. 440. sista raden, och pag. 441. första och andra raden, står: *under snart 30 års tid, som Riket ägde honom til Premier Minister, var fred med alla grannar* — rättas således; *under dess senare*

Pra-

Rättelser.

Præsidentskap i Cancellie Collegio, hade han den glädjen at se Riket äga fred med alla sina grannar.

II. Delen.

Pag. 5. r. 18. år. 1720 — läs: 1719.
pag. 26. r. 9 — *Mummo* — läs *Nummo* —
pag. 68. r. 9. — *Konungen* — läs: *Konungens* —
pag. 72. r. 10. läs: *Friherre och Öfver-Ståthållare.*
pag. 91. r. 14. *under Konnngens fångenskap* — läs: *Vid det at Konungen togs til fånga, blef han år* 1568, *emellan Storkyrkan och Slottet i Stockholm, af en drabant* —
pag. 150. sista raden, står: *belligarentis* — läs: *belligerantis* —
pag. 169. r. 14 — *där han blef en* 16 *års fånge* — läs: *sedan han varit en* 16 *års fånge* —
pag. 173. r. 1. — 1678 — läs: 1687.
r. 14 1633 — läs — 1630.
pag. 221. r. 8. nedanifrån — *Vidbo* — läs: *Vedbo* —
pag. 225. r. 25 — 1617, — läs: 1625.
Pag. 275. r. 14. *Bojde Pastorat* — läs: *Börje Pastorat.* —
pag. 283. r. 4. af Citation — står — *Widmans* — läs: *Widmarks* —
pag. 290. r. 4. 5. *det första här i Riket* — läs: *Ibland du första här i Riket* —
pag. 295. r. 5. *Antiquitets - Archivum* — läs: *Antiquitets Collegium.* —
pag. 302, r. 10. — 1626 läs: 1526. —
pag. 333, r. 8. nedanifrån — *Veræ* — läs: *Vera.* —
r. 7. *Oreque* — läs: *Oraque* —
pag. 344. r. 1. — *Petter* — läs: *Pater Galdenblad* —
pag. 357. r. 4. *Illa* — läs: *Illo* —
pag. 359. r. 7. — 1665 — läs: 1655.
pag. 365. r. 5. nedanifrån — *Dommenderade* — läs: *commenderade* —

p. 428.

pag. 428. r. 14 *Scentiarum* — läs: *Scientiarum.* —
pag. 431. r. 10. — 1741. — läs: 1731. —
Sluteligen anmärkes vid denna 2 Delen, at pag. 111. 112 repeteras, äfven som pag. 376 — 385 så at den pag. där *Art. Rosenadler* börjar, bör vara 386. Genom detta misstag under tryckningen, äro 12 pag. repeterade, i följe hvaraf hela sidotalet är til 12 sidor förminskadt. Den sista p. 436, borde således med rätta heta 448.

III. Delen.

Öfver *Företalet* —
Quos peperere sibi, meritis, meritis persolvimus — läs: *Quos peperere sibi, meritis persolvimus* — — *Dr. S. Elf* — läs: *Dr. S. Älf.* —
pag. 2. r. 18. *Ciment* — läs: *Cement* —
pag. 16. r. 18. År 1646 — läs: år 1649 —
pag. 31. r. 3. nedanifrån — *Elfsyska* — läs: *Elfsysselska* —
pag. 40. sista raden — 1598 — läs: 1635 —
pag. 41. r. 2. — *Johan Adolph* — läs: *Adolph Johan* —
pag. 77. r. *Ramilies* — läs: *Ramelies* — äfven så p. 430. r. 10. 11.
pap. 85. r. 4. *Fidete* — läs: *Fidite* —
pag. 87. r. 7. nedanifrån — 1718 — läs: 1714 —
pag. 92. r. 3. nedanifrån: *affärdades s. d. til Konungen i Dannemark* — *fred och vänskap.* — rättas således: *affärdades s. d. uti någon angelägenhet, til Konungen i Dannemark.*
pag. 99. r. 17. — *i Maij* 1679 — läs, *om Sommaren* 1679 —
pag. 108. r. 3. nedanifrån — *Calmar Gymnasium* — läs: *Lärosätet i Calmar* —
pag. 121. *Art. Stoke* — r. 8. *af Södermanland* — läs: *af Östergötbland* —

p. 122.

pag. 122. sista raden — *Vistock* — läs: *Vitstock* —
pag. 123. r. 1. *af de Brandenburgiske* — läs: *af de Sachsiske* —
pag. 131. r. 17. — *Grefve* — läs: *Frih. Gustaf* —
pag. 132. r. 2. — *Dönitz* — läs *Dömitz* —
pag. 143. r. 13. 14 — *En updiktad beskyllning på Grefven* — rättas således: *En mer eller mindre grundad beskyllning på Grefven* —
pag. 154. r. 2. nedanifrån — 1659 — läs: 1689.
pag. 165. r. 4. nedanifrån — *och i Stockholm* 1668— läs: *och i Stockholm*, 1688 *in* 4:o. —
pag. 167. *Art. Stjernhöök* — r. 16. — 1676 — läs: 1670.
pag. 175. r. 14. *Antiq. Collegio* — läs: *Antiquitets-Archivo* —
pag. 179. r. 18. *Am. Cancellie-Rådet* — läs: *Am. Kammar-Rådet* —
pag. 181. r. 4. *åntrade* — läs: *åntrades* —
r. 18. *Vasa* — läs: *Vasbo* —
pag. 183. r. 8. nedanifrån *Hopsala* — läs: *Hapsal* —
pag. 185. r. 10. *Fraustadt* — läs: *Frauenstadt* — äfven som pag. 198 sista raden, samt p. 201 r. 2.
pag. 189. r. 24. *år* 1687, *deltes hans profession på det sått* — *uti Historien* — ändras således: *Ifrån år* 1687, *var han Lärare uti Historien, och* —
pag. 195. r. 9. *Linköping* — läs: *Lidköping* —
pag. 197. r. 14. *Gref Samuel* — läs: *Grefve Gustaf Cronhjelm* —
r. 17 — 34 *Disputationer* — läs: 35 *Disputationer* —
pag. 199. r. 22, 23. *då han var Konungen til Stralsund följaktig.* — läs: *Då han reste efter sin Konung til Stralsund.*
pag. 207. r. 25 — *Nordling* — läs: *Nordlind* —
pag. 222. *citation* r. 3. *I. Stycket* — läs: *I. Saml.*
pag. 227. r. 2. *Margaretha* — läs: *Märtha* —
r. 9. *cit. Samlingar* — läs: *Handlingar* —

p. 230

Rättelser.

pag. 230. *cit.* r. 5. *I. Stycket.* — läs: *II Stycket p.* 79.
pag. 252. r. 6. *Dorotha* — läs: *Dorothea* —
pag. 254. *cit.* r. 2. — *tr.* 1754. — läs: *tr.* 1750.
pag. 258. r. 25. — *han icke ifrån* — läs: *han icke fri ifrån sine* —
pag. 259. r. 3 nedifrån *Eskilstrups* — läs: *Eskilstorps*
pag. 261. cit. r: 2 — 1672 — läs: 1679.
r. 12 — *afh.* 2 — läs: *afd.* 2 —
pag. 261. *Art. Tessin* — r. 7. 1654 — läs: 1656.
r. 12 1689 — läs: 1687.
pag. 262. r. 2. 1687 — läs: 1689 —
pag. 271. r. 13. läs: *förordnades til Landshöfdinge öfver Stockholms och Upsala Län, samt tillika Ståthållare på Upsala Slott* —
pag. 278. r. 23 *Secta futura* — läs: *Secla futura* —
pag. 289. r. 4. 1597. läs: 1598.
r. 24. *dödde* 1598 — läs: *dödde* 1638 —
r. 26. läs: a. g. *Kerstin Abrah. dotter Brahe*
pag. 297. r. 24. *Prins August* — läs: *Hertig Carl Petter Ulric* —
pag. 309. *Art. Törnflycht* — r. 13. läs: 1719, *vardt han Friherre, Gen. Major och utnämdes ännu s. å. til Öfverkammarherre.*
pag. 318. r. 3. *General-Majoren* — läs: *General-Lieutenanten* —
pag. 327. r. 9. *Commendeurs - beställningen* — läs: *Commendants-beställningen* —
pag. 332. *Art. Verelius*, r. 11. *kort därefter* — läs: *någon tid därefter, omkring år* 1646 *eller* 1647 —
pag. 336. r. 19 — *Upsala Östra Tullport* — läs *Västra eller Sydvästra Tullport* —
pag. 351. r. 16. *Adrianopel* — läs: *Christianopel* —
pag. 358. r. 20. *mogna de vettenskaper* — läs: *mogna i de vettenskaper* —
pag. 368. r. 3. 1729 — läs: 1731.
pag. 369. r. 4. *redlighet* — läs: *redighet.*

pag. 375. r. 26. *Bårnen adlades* 1650 — lås: *Bårnen adlades flere år efter fadrens död, och af dem*
r. 27. *Grefve O. Wallenstedt* — Lås: *Grefve L. Wallenstedt* —
pag. 378. r. 1. 4 *Band.* lås: 4. *Boken* —
pag. 379. r. 17. *at flectu* — lås: *at fleru* —
pag. 400. r. 4, 5, 6, — lås: *årbjuda sin tjenst åt Sverige. Han utnämnes då af Drottning Ulrica Eleonora til Riks-Historigraphus* —
pag. 403. *Art. Winbom*, r. 6. *Jon. Wibo* — läs: *Jon Winbom* —
pag. 419. r. 19, *Efter Drottningens Kröning* 1651, *uphögdes* — lås: *Efter Drottningens Kröning, uphöjdes han* 1651 *i Grefvestånd* —]
pag. 430. r. 4. 1695 — läs: 1685.
pag. 432. r. 17. *En* 70 *åra ålder* — läs: *En* 60 *åra ålder.* —

